

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**TRACTATVS|| DE CON-||FESSIONIBVS MA=||LEFICORVM ET
SAGA-||RVM SECVNDÒ RECOGNI||tus, & auctior redditus.||
An, & quanta fides ijs adhibenda sit?||**

Binsfeld, Peter

Avgvstae Trevirorum

VD16 B 5530

C. De Maleficis Et Mathematicis & cæteris similibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41113

Iuris periti tam parum, ut omnibus notum est in commentatione argumenti harum legum præstiterint. Bartolus, Baldus, Salycetus, Angelus & alij copiosissimi in alijs legum titulis extiterunt: de harum ll. materia, aut nihil, aut valdè parum cum Glossæ explanatione scripserunt. Quare nemo miretur me hoc argumētigenus, quod multum in praxi & controuersia hisce infœlicissimis temporibus versatur, ad tractandum suscepisse, qui professione sum Theologus, atque etiam iam longa lectione Theologiæ tantum scientiæ iuris adiunxi, quantum huius materiæ necessitas postulat. Exactiorem iuris cognitionem, in harum legum interpretatione relinquo eis, qui omnem ætatem in Iurisprudencia consumpserunt.

C. DE MALEFICIS ET MATHEMATICIS & cæteris similibus.

LEX I.

Plus est hominem veneno extinguere, quàm occidere gladio.

DVPLEX huius Legis sensus esse potest. Prior secundum Gloss. & Bald. Atrocius est venenare, quàm occidere gladio, quia

Et 2 venenare

venena dans tenetur L. Cornelia de Sicarijs & venefic. ff.

Secundus sensus Salyc. & aliorum. Gravius est veneno extinguere, quia dolo & clandestinè committitur, & occultè vita hominis subtrahitur, & vt plurimum non est locus remedio. Similis ratio sumi potest ex Baldo L. Cum fratrem. C. de quib. vt indign. cum textu ibidem. Venenatio est crimen occultum, & sapit prodicionem. & idem Bald. in L. Nemo. C. de summa Trinit. col. 2. in verbo. Simile est in veneficio. Ille qui venenat aliquem, dicitur proditoriè eum occidere. Salycet. in d. L. Cum fratrem. Alexand. in cons. 145. nu. 6. lib. 7. Carrerius in pract. Criminali. § Homicidium. nu. 98. & post alios Couarr. in relect. Clement. Si furiosus, de homicid. in initio, num. 11.

*Quo modo
nomen vene-
ni accipitur.*

Nomen (venenum) medicum est, & sumitur in vtramque partem, bonam & malam. L. Qui venenum. ff. de rerum & verbor. signification. Qui venenum dicit, adijcere debet, vtrum bonum esset, an malum. Nam medicamenta venena sunt, quia eo nomine omne continetur, quod adhibitum eius naturam, cui adhibitum est, mutat. Dicitur enim secundum Gloss. ibidem in verb. (mutat) venenum à vi vehementi immutandi naturam eius, cui adhibetur. Ad idem facit L. Eiusdem legis. ff. ad Legem Corneliam de sicar. & venef.

Pro

Pro maiori præsentis legis intelligentia annotandum cum Paulo Grilland. lib. 2. de Sortilegijs, q. 12. num. 14. quod ff. ad L. Corneliam de Sicarijs fit mentio & tractatur de venenis naturalibus, quæ hominis ingenio & medicorum peritia fiunt, absque aliqua superstitione seu Dæmonis inuocatione. Venenum autem in præsentī L. accipitur pro eo, quod fit per Sortilegos, magos, maleficos & Necromanticos, similesq; ope & suffragio Dæmonis. Sicut nomen (venenum) pro naturali veneno accipitur, & etiam pro eo, quod arte diabolica vel præparatur, aut administratur: ita nomine veneficij & venefici communiter Doctores non solum prophani, sed etiam Ecclesiastici vtuntur pro maleficio & malefico. Exod. 22. vbi nostra versio Hieronymi habet; Maleficos non patieris viuere, Septuaginta Interpretes habent, veneficos. S. Augustinus lib. 21. cap. 6. Magos nostra Scriptura, inquit, Veneficos & incantatores vocat. Isichius lib. 6. in Leuit. cap. 19. Pessimus, ait, est etiam veneficis adhærere: quia Dæmonum inimicorum nobis & pestilentium nomina dicunt, & ibidem, in cap. 20. Non qualecunq; peccatum esse declinare ad magos, siue vt septuaginta, ventriloquos & veneficos, prædiximus. His accedit Philo in lib. de specialibus legibus, cuius verba quoniam maximè faciunt ad d. L. I. intelligentiam, ad longum inferenda duxi. Ceterum, inquit, qui

gladio, hasta, fuste, saxo, aliove telo interimuntur
 fieri potest vt inconsulto repentinoque impe-
 tu perciti scelus admittant, furari non rationi
 obsecuti, ita vt dimidiatum videatur facinus,
 cui non accessit longa deliberatio. Alij verò
 sceleratissimi, polluti mente ac manibus, ma-
 gi & venefici, per otium & in secessu dant o-
 peram malis damnatisque artibus, captantes
 occasionem variarum calamitatum inferen-
 darum proximis. Ideò lex vult veneficos &
 veneficas, ne vnum quidem diem viuere, sed
 mori, quam primùm depræhensi fuerint, nec
 vlllo pacto differri supplicium. Nam qui pro-
 palam & cominus aggrediuntur, vtrunque
 caueri possunt: occultæ autem insidiæ vene-
 ficiaq; non animaduertuntur facilè. Præstat
 igitur vt noxa, quam illaturi erant alijs, auer-
 tatur in eorum capita, & alioquin etiam qui
 gladio, vel alio quouis telo grassatur, non ene-
 cat multos eodem tempore: venenis autem læ-
 tiferis innumeri perimuntur, inter esculenta
 clàm admixtis confusisq; per insidias: & ac-
 cidit aliquando in numerofo conuiuio, soda-
 libus ad eiusdem salis eiusdemq; mensæ so-
 cietatem collectis, inter libationes violari so-
 dalitatis fœdera, repente mutatis rerum vici-
 bus, & in conuiuij locum succedentibus fune-
 stis exequijs. Quapropter etiam mitissimos cle-
 mētissimosq; iudices sãuire in id genus conue-
 nit, nec saluti eorum vnquam parcere. Quid
 enim

enim est iniquius quam alimenta ad tuendam vitam facta vertere in perniciem, & naturæ beneficia corrumpere? ut qui ex cibo potuq; petunt refectioem necessariam, in insidias præcipitati, pro salute mortem inueniant? Eadem poena manet eos, qui non lætifera venena conficiunt, sed longos morbos, & tabem lentam inferentia. Nam sæpè satiùs est emori, quam ægrotare, præsertim diuturno morbo, nõ habituro fœlicem exitum. Respuunt enim medicinam morbi contracti è veneficijs. Molestiores autem sunt in hoc genere animarum noxæ, quam corporum: quoniam inde nascuntur delicia, & intolerabiles insanix, quibus mens, quæ nihil pretiosius homini datum est diuinitus, obleditur: vel potiùs in totum demigrat sine vlla spe reditus, brutam deterioremq; animi partem relinquens corpori communem cum bestijs. Quandoquidem sublata ratione homo inferam mutatur, vtcunque liniamenta humanæ speciei retineat. Veram quidem illam Magiam, hoc est, perspectiuam scientiam, per quam naturæ opera cernuntur clariùs, ut honestam expetendamq; non plebei solùm sectantur, sed etiam reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artium, ut regnare non liceat, nisi cum magis versato. Ex hac adulterata deprauataq; descendunt, quas maximè proprio vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumq; studia,

studia, & mulierum mancipiorumq; nequissimi-
 morum expiationes, lustrationesq; profiten-
 tium mutationesq; amoris in odium: aut è di-
 uerso in amorem odij, per quasdam potiones
 & incantamenta idonea. Atq; his dolis inun-
 cant simplicissimum quemq;, donec in cala-
 mitates ingentes pertrahant, vt nonnunquam
 magnæ familiæ cognationesq; paulatim insi-
 dendo sine ruine & strepitu intercidant. His om-
 nibus opinor consideratis, noster legislator
 non finit procrastinari veneficorum suppli-
 cia, sed absque mora vult exigi, quod dilatio
 noxijs oportunitatem peccandi præbeat, vl-
 trò ad mortem properantibus, cæteros verò
 suspicione metuq; repleat, existimantes quic-
 quid illorum vitæ accedit, suæ securitati dece-
 dere. Idcirco sicut vyperas, scorpiones, aliasq; ve-
 nenosas bestiolas, prius quàm mordeant, aut
 fauciét, aut omninò se commoueat, sine mo-
 ra ad primum aspectum occidimus, præca-
 uèdo genuinam eorum malitiam prius, quàm
 noceant: Eodem modo etiam homines ple-
 ctendi sunt, qui cum sint animalia rationalia,
 nihilo secius à natiua mansuetudine in feri-
 nos mores degenerant, & pro delectamento
 habent lædendi quotquot possunt licentiam.
 Hactenus in præsentis de veneficis dictum sit.
 Hæc Philo, in quibus materiam d. L. I. rectissi-
 mè explicat, quomodo grauius, plus atrocius-
 ue sit veneno quàm gladio occidere, & quod
 secun-

secundum legem etiam diuinam per veneficos malefici intelligantur. Consonant his etiam quæ prophani docent. Iustinian. Institut. Iurisciuis, de public. iudic. in §. Item lex Cornelia. vers. Eadem lege & venefici capite damnatur, qui artibus odiosis, tam venenis quam susurris occidunt: susurris, id est, incantationibus, secundum Glossam. Sic Plato & Platonici, veneficij nomine, pro incantatione & fascinatione vtuntur. Plato lib. ii. de legib. Porphyrius lib. 2. de sacrificijs, & Iamblycus in lib. de mysterijs, & confirmo hoc ex LL. L. Qui venenum, ff. de verb. signific. & L. Quod sapè. §. veneni. ff. de contrahen. empt. nomine veneni continetur omne, quod adhibitum, eius naturam, cui adhibitum est, mutat. Ergo nomine veneni maleficium seu incantatio etiam intelligitur, quia maleficio & incantatione corpus eius, cui incantatio siue maleficium applicatur, mutatur in peius, & inficitur veneno & morbo, nisi quis diuinas literas, canones & leges negare velit. Atq; hoc latini sermonis obseruantissimus etiam Calepinus obseruauit, in verbo, Malefacio tibi. Maleficæ mulieres incantatrices dicuntur, & veneficæ: & in verbo, Veneficus & venefica, qui vel quæ venena conficit, & qui incantationibus & cæteris malis artibus vtitur. Hinc triueneficus, id est, excellens veneficus. Plautus. Mussas adhuc triuenefica? Nomen ergo (venenum) commune est

ne est veneno naturali, & illi, quod incantatione & arte malefica siue magica conficitur. Quod etiam verum est apud Græcos. *Φάρμακον* enim vtrique conuenit, vt doctè admodum multorum auctoritate ostendit Ioannes Bodinus in confutatione opinionis Ioannis VVieri.

Dubium hic esse potest, quod mouet Salycetus, & breuius resoluit, An, quando aliquis emit aut præbuit venenum ad occidendum, & non secutus est effectus, teneatur pœna ordinaria?

NON est dubitandum, quando effectus sequitur, tunc enim omnium consensu receptum est, quod pœna ordinaria afficiendus sit. Sed in casu proposito alia ratio est. Quidam distinguunt: Conatus præbendi venenum, aut ad remotum actum tantum venit, vt, emit aliquis venenum ad occidendum hominem, sed non propinquit, quia impeditus, vel pœnitentia ductus mentem mutauit: & in hoc casu, communissima est sententia, quod non puniatur pœna ordinaria, sed arbitraria, sic Salycet. & Angel. in præsentī L. Bald. in conf. 443. incip. Cecehus confecit. lib. 3. Didac. Couarr. in Clem. Si furiosus, de homicid. par. 2. non longè ab initio, num. II. Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iud. quæstionib. casu

360. num. 46. & alij à Couarr. & Menoch. citati. Aut conatus venit ad actum proximum, ut pote emit aliquis & propinavit venenum: sed venenatus medicorum ope adiutus effugit mortem: tunc is maleficus pœna ordinaria punitur. Sic Salycet. Angel. Couarr. Menochius, & alij locis dictis. Alij indistinctè tenent, e mentem & etiam propinantem venenum, non fore puniendum pœna ordinaria, si effectus non sequitur. Bertachinus in Repertorio Iuris, in verbo, Venenatio. Carerius in practica, fol. 190. num. 19. ut citatur à Didaco, Julius Clarus lib. 5. sentent. in §. Homicidium, num. 14. Bertach. attestatur se hanc sententiam sæpè Romæ practicasse: & hæc magis communis opinio videtur, & in praxi receptior: ut Clarus docet. Hæc circa primam L. sufficient.

LEX II.

Artem Geometriae disci, atq; exerceri publicè interest: Ars autem mathematica damnabilis est, & interdicta omnino.

NOMINE Geometriæ intelligitur scientia, quæ docet mensurare terram. De qua conscripsit libros Euclides, quos vertit Boëtius. In his varias mensuras, lineas, superficies, angu-

angu-

angulos & figuras Geometricas ponit. De hac eadem latè scripsit Orontius Fineus Delphinus in duobus libris. Plato in 7. lib. de Republ. magnis laudibus extollit Geometriam: & inter cætera attestatur, Geometriam ad veritatem animum attollere, & ad philosophandum præparare cogitationem, conducere etiam ad rem militarem, ad castra ponenda, regionem occupandam & ad machinamenta, quibus circa acies, vel in obsidione, vel in itinere utendum est. Tantum Plato Geometriæ tribuit, quod voluerit scribi in foribus suæ scholæ, ut referunt: *ἀγεωμέτρητος οὐδέ τις εἰσέρτω*, id est, nullus ignarus Geometriæ ingrediatur. Iudicabat enim maximè interesse ad disciplinas comparandas, si quis Geometriæ vacasset.

Dubium circa literam huius L. mouere aliquis possit.

Mathematica dupliciter accipitur.

Quomodo mathematica, quæ est vna ex scientijs secundum philosophum lib. 6. metaphys. textu 2. & communem philosophorum sententiam, omnino damnatur, & Geometria, quæ eius est pars, tanquam utilis Reipub. admittitur? Mathematica enim complectitur Arithmetica, Musicam, Geometriam & Astronomiam. Respondetur, Mathematica dupliciter accipitur. Vno modo pro scientia, quæ considerat quantitatem, ratione, sed non re à materia separatam ut Aristoteles loco cit. dicit: hæc cum consistat infra terminos humanæ rationis,

tionis, est vna ex humanis scientijs, utilis & necessaria Reipubl. & dictas sub se continet scientias, eiq; Geometria subijcitur. Hinc Pythagoras, & multi eius scholæ discipuli firmiter statuebant, absq; mathematico quadrio haud facilè philosophiæ apicem contingi, nec posse verum percipi. Et in initio quidem Geometria & Arithmetica, ab eodem Pythagora, referente ex alijs Ludouico Cælio Rhodigino, lectionum antiquarum lib. 4. cap. 30. in mathematicarum album sunt aduocatæ, quod ad omnem scientiam, omnemq; disciplinam capescendam has cum primis accommodas perspexisset. Alio modo accipitur mathematica pro scientia diuinatiua, & iudiciaria, & hæc iuxta hanc L. omnino damnatur, quando non stat in certis & definitis terminis. Atq; huius mathematicæ professores, damnantur, & vulgò dicti fuerunt mathematici, vt cõstat ex Augustino lib. 4. Confess. cap. 3. Cuius verba referuntur à Gratiano 26. q. 2. c. Illos planetarios, quos mathematicos vocant, planè consulere non desistebam. & ibidem q. 4. cap. Igitur. ex eodem Augustino de natura Dæmonum. Hi sunt, qui vulgò Mathematici vocantur; cuius superstitionis genus constellationes latini vocant, id est, notationes syderum, quomodo se habeant, cum quisque nascitur. Primum autem ijdem stellarum interpretes Magi nuncupabantur. Postea hoc nomine solùm mathematici

matici dicti sunt: hęc ibi. Ad idem facit illa lex CC. Honorij & Theodosij in L. Mathematicos. C. de Episcop. audien. Mathematicos, nisi parati sint, codicibus erroris propriij, sub oculis Episcoporum incendio concrematis, Catholicę religionis cultui fidem tradere, nunquam ad errorem primum redituri, non solum vrbe Roma, sed etiam omnibus ciuitatibus pelli decernimus. Nunc pro latiori intelligentia dictę L. aliqua sunt quęrenda.

QVAESTIO. I.

An corpora cęlestia agant in hac inferiora?

Hac quęstione resoluta facilę patebit, ad quę Mathematica & Astrologia se extendant.

Prima Conclusio. Corpora cęlestia agunt, & imprimunt in hac inferiora.

S. Augustin. lib. 3. de Trinitat. cap. 4. Corpora crassiora & inferiora per subtiliora & potentiora quodam ordine reguntur, & D. Dionysius in 4. cap. de diuinis nominibus: Lumen solis ad generationem sensibilibus corporum confert, & ad vitam ipsa mouet, & nutrit, & auget, & perficit. S. Thomas
1. part.

1. part. q. 115. arti. 3. S. Bonavent. in 2. d. 14. part. vlt. & alij Theologi ibidem, & Aristoteles lib. 2. de generat. tradit, Solem, per accessum & recessum esse causam generationum, corruptionum, aliarumq; variationum, quæ in his inferioribus fiunt.

Secunda Conclusio. Corpora caelestia non habent actionem ullam in creaturas pure spirituales, id est, in Angelos & Demones.

QVIA corpora caelestia sunt inferiora spiritualibus creaturis. Inferiora autem non agunt in superiora, vt docent S. August. lib. 12. super Genes. cap. 16. S. Thom. 1. par. q. d. artic. 5.

Tertia Conclusio. Nullum caelorum cogit hominis arbitrium,

S. Thom. 1. 2. q. 9. art. 5. & loc. cit. art. 4. & 6. S. Bonavent. in 2. d. 24. part. vlt. q. 3. Damasc. lib. 2. de fide Orthod. cap. 6. & alij in 2. d. 14. Turrecr. in 26. q. 2. can. Illos. Probatur ratione: Si caelum cogeret liberum arbitrium: superius subderetur inferiori. Homo enim est superior caelo & stellis, homo autem non est propter astra, sed astra propter hominẽ facta sunt. Præterea, si cogeretur voluntas ab astris, nec esset consilium, nec quid dignum pœna, aut præmio.

Quarta

Quarta Conclusio. Mores hominum, & euentus futurorum, vel actus humanarum voluntatum simpliciter & sufficienter attribuere constellationibus syderum, est superstitiosum, & contra fidem Catholicam.

HIEREMIAE 10. cap. à signis cœli nolite metuere, quæ timent gentes : quia leges populorum vanæ sunt. Deinde hoc spectat ad errorem Priscilliani, qui dixit homines fatalibus stellis alligatos. Eius errorem damnauit Concilium Braccarenf. primum cap. 9. Si quis animas & corpora humana fatalibus stellis credit astringi, sicut Pagani & Priscillianus dixerunt, anathema sit: & cap. 10. Si qui duodecim signa, quæ mathematici obseruare solent, per singula animæ, vel corporis membra dissipata credunt, sicut Priscillianus dixit: anathema sit.

Quinta Conclusio. Dispositiue & indirecte corpora cœlestia possunt agere in hominis voluntatem, & tunc eam contingenter inclinant, sed non necessitant.

S. Thom. 1. 2. art. d. S. Bonauent. & alij. Ratio est. Quia varia corporum dispositio plurimum facit ad humanorum morum variationem. Cœlorum autem virtus potest directe
in cor-

in corpus humanum imprimere, tunc tamen voluntas non cogitur, sed tantum inclinatur. Vnde dicitur: Sapiens dominabitur astris.

QVAESTIO. II.

An Astrologia, quæ est pars Mathematica, omnino sit prohibita?

DE hac materia tractant S. Thom. 2.2. q. 95. Alexand. Halen. 2. par. q. 184. Turrecr. in d. c. Illos. Alberic. in Repertorio Iuris, in dictione, Sortilegus. Troilus Maluetius in tractatu de sortibus, part. 1. Panorm. Ioan. Andr. Petr. Ancharan. & Ioan. de Anania cum alijs in cap. Ex tuarum, de Sortileg.

Astrologiæ sunt duæ quasi partes. Vna, quæ *Astrologiæ*
tradit notitiam corporum cœlestium, & in- *duæ sunt*
fluentiam eorundem in hæc inferiora. Alia, *partes.*
quæ iudicat ex astrorum & corporum cœlestium inspectione ac observatione de rebus, quæ occurrunt vel geruntur circa hominem: & hæc dicitur Astrologia iudiciaria, quæ quando inferendo iudicio metas humani intellectus transgreditur, reprobatur: atq; vt hoc melius & rectius intelligatur, in primis notandum ex Doctoribus. Varij possunt esse effectus, de quibus Astrologus suum iudicium interponit. Alij sunt, qui necessariam naturalemque cum suis causis conjunctionem habent, vt sunt Eclipses, oppositiones syderum, cõiunctiones

Ff

pla-

planetarum, &c. Alij reperiuntur, qui non semper, nec necessariò à suis causis dependent, sed vt plurimum: vt, siccitas, pluuia, sterilitas terræ, pestis, &c. Alij sunt effectus, qui contingenter, & fortuitò ex mera liberaq; hominis voluntate dependent. Alij sunt effectus quidem occulti & ab humana cognitione remoti, vt sunt ea, quæ occulta sunt: vt, furta secreta, thesauri in visceribus terræ, perditorum inuentio, &c. Et quoniam de singulis hisce effectibus potest esse dubium; per Conclusiones ponetur resolutio.

Prima Conclus. Astrologus si iudicium ferat de prioribus effectibus, qui naturalem necessariamq; dependentiam à sua causa habent, non peccat contra ullam legem.

PROBATVR. Tales effectus possunt cum certitudine scientiæ cognosci ex suis causis, à quibus semper, naturaliter, & infallibiliter dependent: ergo nihil superstitionis est admixtum tali iudicio, sed spectat ad humanam scientiam. In hac Conclusionem omnium est idem sensus.

Secunda Conclusio. De effectibus secundi generis, qui ex astris & calorum motione non infallibiliter, sed saepe eueniunt, infal-

infallibiliter iudicare, & eos futuros prognosticare non potest Astrologus.

PROBATVR. Sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci: sed tales effectus non dependent ex suis causis necessariò & infallibiliter, ergo infallibiliter astrologus non potest de eis prognosticare. Deinde, tales effectus oriuntur non solum ex syderum constellatione, sed etiam elementorum, mixtorum, & corporum varia dispositione, quæ habet qualitates non rarò contrarias, quas Astrologi, aut nò cognoscunt, aut non considerant: & quando ex aliqua parte in his contingit ignorantia, corrumpit cognitio. ut optime Gabriel in 2. d. 14. q. vnica prope fine docet. His accedit, quod ministerio bonorum Angelorum Deus hunc mundum regit & disponit, prout expedit homini, in cuius usum hæc inferiora diriguntur. Homo autem aliquando peccat & Deum prouocat ad pœnam. Aliquãdo etiam ad cor per pœnitentiam redit, Dei misericordiã implorat, bona opera, quibus Deum conciliat, exercet. Quare pro meritis & peccatis ministerio angelorum varias dispositiones nò rarò Deus immittit, iuxta illud Psal. 106. posuit flumina in desertum, & terram fructiferam in saluginẽ, à malitia inhabitantium in ea. Ex dictis infertur, qd̄ si Astrologus tam perfectã haberet Astrologiẽ cognitionem, quã Demones habent, sæpẽ posset prædicere &

verè prognosticare de huiusmodi effectibus,
ex caussarum concursu.

Tertia Conclusio. *De prædictis effectibus coniecturaliter Astrologus potest prognosticare.* Conclusio constat ex dictis.

Quarta Conclusio. *De effectibus fortuitis, moribus, & actibus humanis ex libera voluntate dependentibus, Astrologus cum nulla certitudine potest aliquid prædicere.*

PROBATVR in primis ex sacris literis. Sic, futura prædicere spectat ad Deum. Esaiæ 41. Annunciate, quæ ventura sunt nobis, & sciemus, quod Dij estis. & cap. 47. Stent & saluent te augures cœli, Astrologi, qui contemplabatur sidera cœli, & supputabât mentes, vt ex his annunciarent ventura tibi. Sap. 8. Signa & mœstra scit, antequam fiant. Iob. 38. Nunquid nosti ordinem cœli, & ponentes rationem eius in terra? Deinde constat hæc Conclusio ex canonic. 26. q. 2. can. Illos planetarios, & can. Sed & illud: obseruare auguria, requirere stellarum cursus, & euentus ex ijs futurorum rimari, seruare somnia; superstitioni tribuitur. & q. 4. can. Igitur genus. Astrologi dicti, eò quòd in
astris

astris augurantur, Genethliaci appellati sunt,
 propter natalitiorum cōsiderationes dierum.
 Geneses enim hominum per duodecim cœli
 signa describunt, syderumq; cursu, nascētium
 mores, actus & euentus prædicere conantur:
 id est, quis quali signo fuerit natus, aut quem
 effectum habeat vitæ, qui nascitur. Hi sunt qui
 vulgò Mathematici vocantur, & ca. 2. de Sor-
 tilegijs: & de hac Astrologia etiam d. L. intelli-
 gitur, cū ait: Ars autem Mathematica dam-
 nabilis est, & interdicta omninò. Damnant et-
 iam sancti Patres hanc Astrologiam, & attestā-
 tur eam esse superstitiosam, inutilem, vanam,
 & impossibilem. Ambros. li. 4. Exameron c. 4.
 Basil. in serm. in principium Prouerb. Grego-
 rius in hom. de Epiphania Dom. August. latif-
 simè lib. 5. de Ciuitat. Dei à principio, per ali-
 quot capita. & lib. 2. super Genes. cap. 16. & 17.
 lib. 2. de doctr. Christiana. à cap. 21 per aliquot
 capita, & sup. Psal. 61. Euseb. de preparat. euan-
 gelica lib. 6. c. 6. 7. 8. & 9. Guilhelm. Paris. in
 tract. de legib. ad longum. S. Thomas 2. 2. q. 95.
 art. 5. S. Anton. 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 6. & hanc
 sententiã omnes Theologi meritò sequuntur.
 Consentiunt Iurisperiti in locis in principio
 q. citatis. Ratio etiam est manifesta. Tales effe-
 ctus non pendent à lege astrorum, vt ex supra
 dictis patet: Iergo per inspectionem astrorum
 non potest certa de his haberi cognitio. Fuit e-
 nim error Gentilium, astra efficiantiam exer-
 cere

cere in actus humanos : quare diebus Septima-
 næ nomina planetarum assignarunt, Diem
 Dominicam soli, feriam secundam lunæ, ter-
 tiam Marti, quartam Mercurio, quintam Ioui,
 sextam Veneri, Sabbathum Saturno : Sic à Sole
 dicebant se habere spiritum vitalem : à Luna
 corpus : à Marte sanguinem : à Mercurio inge-
 nium & linguam : à Ioue temperantiam humo-
 rum elementarium : à Venere voluptatis de-
 lectationem : à Saturno humorem. Ex dictis
 patet impium esse dicere, quod sydera aut pla-
 netæ efficaciter inclinent, & instigent quosdam
 ad furta, aliquos ad homicidia, alios ad luxuri-
 am & Venerem, & sic de similibus. Quia natura
 corporum cœlestium est bona, & à Deo Opt.
 Max. omnium bonorum auctore creata, ad bo-
 num finem. Ergo eorum inclinatio naturalis
 est in bonum, & non ad malum. Alioquin cum
 dans formam, det etiam quæ naturaliter for-
 mam consequuntur, Deo esset tribuenda natu-
 ralis astrorum inclinatio ad malum. His addi
 potest, quod corpora cœlestia operantur sua o-
 pera secundum Dei præceptum, quod nunquam
 transgrediuntur. Si ergo instigant ad malum id
 fieret ex præcepto Dei, quod est accusare diui-
 nam bonitatem, quæ omnia fecit valde bona,
 vt diuinæ literæ docent. His omnibus id cõso-
 nat, quod index librorum damnatorum à Cõ-
 cilio Tridentino in Regula sexta vult, vt Epis-
 copi diligenter prouideant, ne Astrologiæ iu-
 dicia

diſciplinæ libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus, ſucceſſibus, fortuitiſq; caſibus, aut ijs actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certo aliquid euenturum affirmare audent.

Quinta Concluſio. Damnabile eſt contra diuinas literas, contra canones & leges, per Astrologiam inueſtigare res occultas, furtiſecreta, theſauros, virginitatem, &c.

DEUTERON. 18. Non inueniatur in te, qui Pythones ac diuinos conſulat. Leuit. 19. Nô declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini. Ex cap. 29. Anima quæ declinauerit ad magos, &c. Et in iure canonico textus eſt in cap. 1. de Sortilegijs. & ibidem cap. Ex tuarum. Imponitur pœnitentia Presbytero, eò quòd acceſſit cum quodam infami ad priuatum locum, non ea intentione, vt vocaret Dæmonium, ſed vt inſpectione Aſtrolabij furtum cuiuſdam Eccleſiæ recuperaret. Et hoc fecit bono Zelo, & ex ſimplicitate: tamen grauiffimum fuit id crimen iudicatum, & non modicam inde maculam peccati contraxit, vt canon ait. De lege ciuili etiam non eſt dubium ex d. L. & infrà. L. Nemo Aruſpex. & in L. Item apud Labeonem quæritur. §. Si quis

quis astrologus, &c. Cōsultus aliquem furem dixerit, ff. de iniur. & famos. libell. & L. i. C. de Theauris lib. 10. Consentiant Theologi, Canonistæ, & Iurisperiti in d. locis. Causa huius Conclusionis esse potest. Quia occulta referuntur diuinæ cognitioni, & per naturales sciendi modas non possunt cognosci, ideo necesse est quod cognoscantur consilio aut auxilio Dæmonum, à quibus, cùm sint fallaces & inimici DEI generisq; humani, non licet aliquid sine maximo scelere inuestigare,

CIRCA PRÆDICTA POTEST moueri dubium.

Si ex syderum & planetarum inspectione nihil possunt prædicere Astronomi de rebus & euentibus futuris: Quomodo ergo sæpe vera prognosticant?

RESPONDEO secundum ea, quæ ex Patribus adducit Bartholomæus Medina in t. 2. S. Thomæ q. 9 arti. 6. veritas alium prædictionum non referenda est in constellationum obseruationem, sed ad alias quatuor potiores causas: nimirum ad fortes, ad pacta, ad prudentiam consultorum, & stultitiam consulentium. Vim sortis hoc facere, attestatur S. August. lib. 4. Confess. cap. 3. Si enim, ait, de paganis poëta cuiuspiam longè aliud canentis atque inten-

den-

dentis, cùm sorte quis consuluit, mirabiliter consonus negotio sæpè versus exiret, mirandum non est, si ex anima humana superiore aliquo instinctu nesciente quid in se fieret, non arte, sed sorte sonaret aliquid, quod interrogantis rebus factisq; concineret. Hæc August. Secundo, multa ab Astrologis dicta eueniunt non ex Astrologia diuinante, quæ nulla est, sed societate & fœderibus inter eos & Dæmones constitutis, & sic Astrologi vera respondent ex occulto instinctu spirituum, vt S. August. docet lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 7. in fine. & lib. 2. de Genesi ad literam cap. 17. Fatendum (ait) est, quando à mathematicis vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur: quod tamen ad decipiendos homines fit, spirituum immundorum & seductorum operatione, qui quædam vera de temporalibus rebus nosse permittuntur. Tandem concludit. Quapropter bono Christiano, siue mathematici, siue quilibet impiè diuinantium & maximè dicentes vera, cauendi sunt, ne consortio Dæmoniorum animam deceptam pacto quodam societatis irretiant.

Tertiò: implentur frequenter, quæ Astrologi prænunciant, non ex constellatione, sed sola animi prudentia, qua non solum præterita recolunt, præsentiaq; perspiciunt, sed etiam futura prospiciunt, & quæ ventura sunt longè

antè prævident. Fiunt aliquando quidem homines exercitatione & longa rerum experientia ita sagaces, quod ex hominum & negotiorum circumstantijs bene consideratis, certitudine quadam morali de rebus futuris vera enuncient. Sic Hannibalem prudentissimum ducem, perspecta temeritate ac imperitia Terentij Varronis Romani Consulis, produnt veterum scripta prædixisse Afris victoriam, & Romanis cladem: quam prognosticationem rerum euentus confirmavit.

Quarta & postrema causa est, consulentium stulta credulitas. Solet enim talis credulitas immittere credulis consulentium animis, aut spem felicitatis à diuinatore promissæ, aut metum calamitatis ab eo denunciare. Hi autem duo effectus crebrò efficiunt, ut humana negotia prænunciatos effectus sortiantur. Nam quemadmodum spes & fiducia ardua quæque opera audenter aggrediuntur, & feliciter magnificeque absolunt: Ita pavor & metus pauidè incipiunt, & incepta facili negotio imperfecta relinquunt. His addo cum S. Thoma 2. 2. q. 95. artic. 5. ad 2. quod Astrologi ex consideratione astrorum frequenter etiam vera prænunciant: quia plures homines passionibus corporales sequuntur. Et ideo actus eorum disponuntur, ut in pluribus, secundum inclinationem celestium corporum. Pauci autem sunt, id est,

foli

foli sapientes, qui ratione huiusmodi inclinationes moderentur. Et ea de causa, Astrologi in multis vera prænunciant coniectura quadã, & præcipuè in communibus euentibus, qui dependent ex multitudine. Vnum tamen hîc annotare licet de calendariorum nostrorum scriptoribus, quorum cognitio est ex Astrologia, quod quidam tam multas faciunt prognosticationes de rebus futuris, vt moraliter loquendo, necesse sit aliquod verum incidere. Nam qui multa dicit, non semper mentitur. Multorum autem ex vulgo tanta est credulitas, vt Astrologo siue mathematico sæpè falsa prænuncianti, si in vno veritatem conijciat, fidem adhibeant certam. Melius autem mihi placent calendaria Italiæ, ex quibus aliqua vidi, quæ solum tempus, & lunæ solisq; mutationes cum Eclipsibus indicabant.

QVAESTIO. III.

An Cometæ sint signa bellorum, infirmitatum, calamitatum, aut mortis principum, &c.

Antequam quæstio resoluator, quædam sunt præmittenda ex Philosophia.

COMETA generatur ex vapore sicco, calido, terrestri, crasso, cuius partes adinuicem bene cohærent. Causa eius efficiens est duplex.

*Duplex est
caussa effi-
ciens.*

duplex. Remota, & Proxima. Remota Cometae causa efficiens est sol, qui radijs suis calefaciens terram, eleuat ex ea prædictum vaporem. Proxima autem causa efficiens est, suprema regio aëris, quoad altissimam eius partem sphaeræ ignis contiguam. Nam vapor paulatim ascendens, cum peruenerit ad supremam illam partem æstuantem & calidissimam, propter vicinitatem ignis, dilatatur.

Apparet autem potissimum in triplici figura, Comæ, Barbæ, & Caudæ. Hinc dicitur stella comata, quia in circuitu & secundum omnes partes emittit radios velut crines argenteos, & est quasi coma capitis, quæ ex omni parte pendet à capite. Eandem ob causam à quibusdam stella crinita appellatur. Dicitur stella barbata, quando non secundum omnes partes in circuitu, nec secundum plures, sed tantum secundum vnam partem emittit radios ad instar barbæ, quæ tantum ab anteriori parte fluit, scilicet à facie. Nominatur stella caudata, quando nec in circuitu, nec secundum omnes partes, sed tantum ex vna emittit radios oblongos, ad modum caudæ, & in hac figura frequenter apparet. Prouenit autem hæc diuersitas figurarum in cometis, ex diuersitate densitatis & raritatis, & diffusionis ipsius vaporis sicci, calidi, terrestris. Nam quando inflammatur in suprema parte supremæ regionis aëris, aliquando attenuatur secundum omnes

nes

nes extremitates in circuitu, in medio autem remanet densus: & tunc emittit radios in circuitu, fitq; comata stella. Aliquando est adeo crassus & densus, quod solum in aliquas partes extremas, in quibus est minor densitas, attenuatur & diffunditur, & tunc secundum aliquas partes emittit radios, in quibus est minor densitas, & apparet vt stella habens barbam. Aliquando est adeo densus, quod vix secundum vnam partem minus densam potest ex calore ignis subtiliari & diffundi: & tunc ex tali parte tantum emittit radios, per modum caudæ.

Quantum ad colorem cometæ, aut est albus vt argentum, aut rubeus, vt ferrum ignitum, non tamen bene inflammatum: vel niger vt carbo extinctus. Ratio huius varietatis est, quia vapor ille diuersis modis potest variari. Aliquando est ita temperatæ densitatis, quod ex calore spheræ ignis potest subtiliari secundum omnes extremitates suas, & inflammari, & tunc ex flammæ & sua subtilitate apparet, vt stella alba. Aliquando est adeo densus, quod non potest bene inflammari, licet igniatur: & tunc apparet vt stella rubea, & tanquam lignum densum, ignitum, rotundum, à quo non exit flamma clara, sed rubea. Aliquando est adeo condensatus ex sua viscositate, quod nec ignitur, nec inflammatur, sed extinguit ignem sibi propinquum ex crassitia suæ materiæ; sicut
quan-

quando in ignem proijcitur pomum viride, quod ex sua frigiditate & humiditate indigetta extinguit carbones sibi propinquos, & tunc talis vapor in suprema aëris regione non apparet, vt stella, sed vt carbo niger magnus. Quandoque autem vapor ascendens est adeo rarus & subtilis, quod dum appropinquat spheræ ignis, citissimè consumitur ex calore ignis, sicut stipula, & leuis palea, quando in ignem proijciuntur magnum: & tum ex tali vapore non generatur aliquid apparens. Quando autem per aliquot dies pro dispositione materiæ cometa apparuit, resoluitur & conuertitur in ignem, vel aërem. De his Aristotel. lib. 1. Meteorologicorum. Albertus lib. 1. Meteor. tract. 3. cap. 5. Chrysof. Iauellus in Epitome in lib. Meteorolog. lib. 2. tract. 2. cap. 2. & alij alibi.

Cometa aut procedit ex causa naturali aut supernaturali. Tandem vt ad propositum reuertamur, & intelligatur quomodo liceat ex cometa apparitione prognosticari, aduertendum est quod cometa aut potest habere ortum ex causis naturalibus modo dicto, aut ex miraculo Dei dispositione.

Que sint significatio nes cometarum. Quando ex naturalibus principijs cometa oritur, in primis potest significare tamem futuram. Quia gignitur ex multo vapore sicco, calido, terrestri, eleuato ex intensa & diurna calefactione Solis: & sic terra multo tempore remanet exiccata, ob defectum pluuiarum, & aduritur, ita vt semina & alia vegetabilia non possint

possint fructificare: & sic sequitur rerum necessariorum penuria, quam fames comitatur. Cometa etiam denotat pestem instare: Nam vapor siccus crassus, calidus, terrestris, qui est materia cometæ, inficit aërem ut venenum: aërem autem infectum homines attrahunt per respirationem, qui attractus inficit corpus, sequiturque pestis ex corruptione aeris. Præterea signat etiam prælia. Quia tempore cometæ est excessiva caliditas in aere diffusa, quæ inflammat spiritus in humano corpore existentes, ac reddit cholericos. Ex cholera autem excitantur homines ad iram, ex ira ad vindictam, ex vindicta ad prælia. Et quoniam ad prælia plerumque sequuntur mutationes dominiorum, sectarum & legum: solet dici, quod Cometa hæc omnia significat. Postremo, Cometa etiam significat mortem Regum & Magnatum tam naturalem quam violentam: naturalem quidem, quia tempore cometæ, ut dictum est, in aere excessiva caliditas diffunditur: deinde aer in excessu calefactus alterat corpora, præcipuè delicatè viventium, ut sunt principes & Magnates; disponitque ad ægritudines peracutas, quæ ut plurimum mortem inferunt. Violentam etiam denotat, quia tempore cometæ bella, secundum dicta, oriuntur, in quibus principes & magnanimi pro suo honore se exponunt, ac sic frequenter pugnando succumbunt.

Cum

Cùm autem Cometa ex speciali Dei dispositione apparet, semper significat aliquam calamitatem imminentem, aut mortem Regum vel principum. Et in hac significatione Theologi loquuntur de Cometa. Cùm enim sic naturalem nõ habeat productionem, nec sit stella in firmamento posita; eius quoque significatio non est naturalis. De his cometis & signis loquitur Damascus. lib. 2. de fide Orthod. cap. 7. Adgignuntur autem, ait, & frequenter cometæ & signa quædam interituum Regum, qui quidem non sunt ex eis astris, quæ ab rerum initio facta sunt, sed diuina iussione oportuno tempore constituuntur, & rursus dissoluuntur. Quandoquidem princeps est persona communis, ex cuius morte frequenter solet oriri perturbatio totius regni, de cuius custodia angeli solliciti sunt, iussu diuino angeli faciunt tales apparitiones in aëre, quandoque ad significandum mortem principum, qui præsunt populo: & tunc utile est recurrere ad Deum per pœnitentiam, orationem, & alia opera pia. S. Bonauent. in 2. d. 14. q. vlt. Ex varijs Scripturis placet aliqua adferre exẽpla. 2. Machab. cap. 5. Cùm Antiochus secundam profectiõnem in Aegyptum pararet, contigit per vniuersam Ierosolymorum ciuitatẽ videri quadraginta diebus per aëra equites discurrentes, auratas stolas habentes, & hastas quasi cohortes armatas, & cursu equorum per ordinem dige

digestos, & congressiones fieri cominus, & scutorum motus, & galeatorum multitudinem gladijs districtis, &c. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti. 4. Reg. cap. 7. In castris Syriae Dominus fecit apparere sonitum tumultumq; curruum & equorum, & exercitus maximi, quibus auditis aduersarij obsidionem soluerunt, fugeruntq;. Iosephus li. 7. de bello Iudaico, de stellis & cometa precedentibus deuastatione Hierosolymorum, per Titum & Vespasianum, loquitur in hec verba: Infelicem plebem teterrimi quidam homines & deceptores, falsa vaticinantes suadebant, vt euidentibus signis & indicijs iracundiae, & indignationis diuinæ non crederent, quibus aperte futurum & vrbs & gentis praesagebatur excidium, sed velut afflati & amentes, & qui neq; oculos, neq; animas in se haberent, spernebant omnia, quæ cœlitus minabantur. Etenim stella præfulgens, gladio per omnia similis, imminere desuper vrbi; & cometes præterea exitialibus flammis ardere visa est per totum annum. Sed & ante excidij & belli tempus, cum populi ad festum conuenirent, octauo die mensis Xantici (qui est Aprilis) tempore noctis hora nona tātus luminis fulgor aram templumq; circum dedit, vt putarent omnes diem clarissimum factum, & permansit spacio horæ mediæ. Quod imperitis quidem & ignaris prosperum videbatur, sed legisperitos &

Gg

pro-

probos quosq; non latuit exitiale portentum
 Et post pauca. Sed & transacto die festo
 post aliquot dies, prima & vicesima die men-
 sis Arthemisu (qui apud nos vocatur Maius)
 prodigiosus apparuit visus, & fidem penè
 excedens, quod verè falsum putaretur, nisi
 oculorum fidem confirmasset malorum con-
 secuta perniciēs. Etenim prope solis occasum
 visi sunt currus & quadrigæ in omni regione
 per aërem, & armatorum cohortes misceri nu-
 bibus, & vrbes circumdari agminibus impro-
 uis. S. Gregor. hom. 1. super Euangel. in illud
 Luc. 21. Et sunt signa in sole: narrat, quod ante
 effusum sanguinem Christianorum tempore
 Gotthorum, vel Longobardorum, in Italia
 visæ sint acies igneæ in aëre, priusquam Italia
 gentili gladio ferienda traderetur, & has acies
 ipsemet S. Gregorius vidit, vt attestatur. In vi-
 ta S. Thomæ Aquinatis legitur, cometa per tri-
 duum ante ipsius mortem super monasterio
 fossæ nouæ, vbi infirmabatur, stetisse, & eo
 mortuo non amplius apparuit. S. Antonin. 2.
 part. tit. 12. c. 10. §. 1. tradit An. Dom. 1400. appa-
 ruisse Cometam per longum tempus, habentem
 comas nigras, & signasse mortem magni
 ducis Mediolan. qui tunc mortuus est. Et in
 principio regiminis Eugenij III. eodem An-
 tonin. referente, apparuit cometa cum crinibus
 quasi argenteis, & deinde secuta sunt multa
 mala bellorum & mutationes.

Dicunt

Dicunt autem Cometam semper radios suos ad illam partem dirigere, ad quam minatur calamitatem, aut malum imminens. Quare secundum dicta tunc tempus est redeundi ad sanam mentem, & recurrendum est ad Deum, ut amoveat mala imminencia.

QVAESTIO IV.

Quid de Physiognomia membrorum corporis humani sentiendum, an liceat ex hac diuinare de moribus, & vita?

DIFFICULTATEM facit, quod quidam Iurisperiti Physiognomiam referunt ad indicia: & dicunt, quod sicut bona prodest, ita mala nocet reo, quia mala facit quem præsumi procliuem ad scelera. Bald. in L. 2. C. Quorum appellationes non recipiuntur. nu. 5. Hippolit. de Marsilio in practica Criminali §. Expedi. num. 53 & Paris de puteo ab eo citatus, in tractat. Syndic. charta 108. Iosephus Mascard. de Probationib. volum. 2. conclus. 83. num. 27. Et Gregorius Nazianzenus Athenis Iulianum conspiciens, antequam imperio potiretur, ex ipsius Physiognomia de moribus iudiciū tulit exclamando: Deus bone quātum malum Romanum fouet imperium? quod postquā ad imperium peruenit, cognitū est, ut videre licet ex ipso D. Greg. in oratione

in uectiua secunda in Iulianum, & Nicephoro lib. 10. cap. 37. Socrates etiam verum Zopyri iudicium de seipso ex ipsa physiognomia sumptum, illum scilicet stupidum, libidinosum, & bardum esse futurum dixit, nisi naturę motus in compositos Philosophię studio rectius moderatus fuisset, auctore Cicerone in lib. de fato. Et Democritus Milesius Diagoram Milesium seruum emit, eo quod ex physiognomia intelligebat eum optimo ingenio præditum: ut testatur Suidas. Huc facit illud Ciceronis, in oratione pro Roscio Comædo: Oro atque obsecro vos, qui nostis, vitam inter se utriusque conferte: Quinon nostis, faciem utriusque considerate: nonne ipsum caput & supercilia penitus abrasa, olere malitiam, & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum (si quam coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura) ex fraude, fallacijs, mendacijsque constare totus videtur, qui idcirco capite & supercilijs semper est rasis, ne vllum pilum viri boni habere dicatur? In horum etiam confirmationem est, quod Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 3. num. 14. & Troilus Maluetius de Sortib. 1. part. num. 32. ex mente Aristotelis approbant Chiromantiam, quę fit in lineamentis manuum, tanquam scientiam naturalem.

De materia physiognomiæ legendi Do-
ctores, Pelbartus in Rosario aureo Theologiæ
2. parte. verbo, Corpus humanum, à §. 18. Con-
rardus à Vagis, in lib. de signis. cap. 8. & ex na-
turalibus Aristot. in li. de physiognomia. Ga-
lenus in lib. An mores sequantur temperaturâ
corporis. Barthol. Cocles Bononiens. medicus
in compendio physiognomiæ, & Pomponius
Gauricus Neopolitan. in tract. de eadem ma-
teria, & Plato in Timæo.

Antequam aliquid in speciali de physio-
gnomia, quæ imaginem quandam diuinationis induere videtur, cum versetur circa iudicium morum humanorum, dicatur, pro introductione & cognitione rei quædam regulæ generales physiognomo sunt obseruandæ, quarum sit

Prima: Humana membra, quæ in propor-
tione naturali sunt, quod ad figuram, colo-
rem, situm, motum & quantitatem, indi-
cant mentis bonam habitudinem naturalem.
Et è contra: membra quæ non habent de-
bitam proportionem, signant peruersam
mentis qualitatem. Propterea Plato dicebat,
quod quæcunque similitudo animalium ali-
quorum est in hominibus, tales homines et-
iam talium animalium imitantur mores: puta
similitudo porci indicat carnalem concupif-
centiam: similitudo canis, iram: Leonis, rapi-
nam, &c.

Secundaregula. Licet per signa membrorum naturalium mores hominum cognoscantur, non tamen imponunt necessitatem, sed tantum inclinationem naturæ ostendunt probabiliter, & cum coniectura.

Tertia. Propter signa exteriora, non statim proferendum est iudicium de moribus hominum. Quia fortè signum est per accidens, & non per naturam: aut fortè natura deuicta est per contrariam bonam consuetudinem, & frenum rationis cohibentis naturam ad malum inclinatam. Sic legitur, quod cum Philomenes dixisset ex Physiognomia iudicando de Socrate, eum esse luxuriosum: & Socrates illud percepisset, discipulis referentibus, respondit: Verum naturaliter iudicauit, sed ego naturam vici ratione.

Quarta. Vt physiognomia sit licita, non debet iudicare de donis diuinis & gratuitis: Quia Deus auctor naturæ, non est ei alligatus, sed distribuit dona sua prout vult.

Quinta. Physiognomiæ iudicium non debet procedere ad ea, quæ extrinsecus adueniunt, vt sunt honor, diuitiæ, mors violenta, fortuna bona aut mala, &c. nec etiam ad ea negotia, aut status conditiones, quarum electio ex mera & libera voluntate dependet. Quoniam huiusmodi non sequuntur naturæ complexionem & inclinationem, sed originem sumunt ex alijs causis.

Sexta

Sexta. Quando signa contraria in eundem incidunt, ut sæpè contingit, habenda est ratio præcipuorum, & eorum, quæ maximè ad substantiam pertinent, & minus ad accidens: ut, exempli gratia, fortitudinem magis propriè latera magna significant, quàm fuscus color.

Septima & ultima regula. Præcipua cura physiognomiæ consistit in vultu, & maximè in oculis. Quare Philosophi communiter affirmarunt oculum esse verum cordis indicium.

His generalibus præmissis, de physiognomia membrorum, aliquid ad recreandum lectorem, ex auctoribus annotandum est, & à superiori parte incipiendum & descendendum vsque ad infimam.

Pili molles timidum, sicut duri fortem significant: Hoc signum sumptum est ex animalibus. Lepus & oues mollissimos habent pilos, & sunt timidissima animalia. Leo autem & asper, cum habeant duros pilos, fortissimæ sunt bestia. Si autem pili sint molles & rari, hebetem ingenio denotant: Si crispi, timidum & lucrucupidum: Si subnigri, & moderatè tenues, bonos mores indicant.

Caput nimis magnum, stolidum declarat: globosum & breue, sine memoria & sapientia: humile & superius quasi planum, insolentem: oblongum, & malleo simile, prouidum designat.

Frons nimis angusta, indocilem indicat; lata, minus discretum: rotunda, iracundum: humilis & demissa, verecundum: Quadrata & moderate magnitudinis, sapientem & magnanimum.

Supercilia si sint longorum & multorum pilorum, significant ferum & magna meditantem.

Oculi quando variè mouentur, vt modò eurrant, modò quiescant, signant mala reuolui in animo: Si sint glauci, splendore tamen micantes, significant peruigilem ad nocendum: oculi purè nigri, hominem sine virtute lucri cupidum: Si minores iusto, pusillanimum: Si debito maiores, tardum: Si in mediocritate constituti, bene natum ostendunt.

Aures prominentes & valdè magnæ significant stoliditatem & garrulitatem, valdè paruæ, malignitatem, paruæ astutum: pendulæ demissum; arrectæ sollicitum.

Nasus si grossior fuerit, significat concupiscentem: Si in extremitate ingrossetur, insensibilem: Si acuatur, irascibilem. Simus, lubricum. Aquilinus à fronte perpendens, magnanimum indicat. Qua de causa, vt ferunt, Persæ Regem non eligebant, nisi eum, cui nasus esset regius, id est, aquilinus: eò quod hoc signum sit magnanimi & prudentis viri, qui aptissimus est ad regendum.

Facies

Facies dependens, cogitorem subdolum: Si carnosior debito, concupiscibilem timidumq;: Si macilenta, sollicitum: minor debito, pusillanimum illiberalemq;: Maior æquo, tardum: Super rubescens, verendum: pallida, meticulosum: moderata in colore, figura & compositione, temperatum prodit.

Labia soluta aliquantulum ab ore dependentia inertem designant: Subtilia in extremitate relaxata, si superius inferiori intercalatim iungitur, magnanimum: Labia autem bene colorata, & plus subtilia, quàm grossa, significant hominem bonæ conditionis in omnibus, magis natum ad virtutes, quàm vitia.

Os ultra modum dilatatum, voracem & imitem significat: os autem, cuius parua est clausura & apertio, pacificum, timidum, secretum & verendum, &c.

Mentum paruum & breue, imitem & inuidum indicat: prolixum aliquantulum, minus iracundum: nimis prolixum, dolosum: Quadratum, moderatè bonum.

Pectus multis carnibus congestum, indocilem: Si autem longius sit ventre, prudentem signat: Si nimietate pilorum simul cum ventre tegatur, instabilem: Si autem solum pectus habet pilos, animosum denotat.

Manus & brachia, quando sunt tam prolixa, vt erecto corpore extremitas mediij digiti appropinquat ad genu, licet fortè mensura
qua-

quatuor digitorum deficiat, significant humilem, fortem & liberalem. Manus crassæ, si breues digitos ultra modum habent, insidiosum & furem: sed intortæ manus & tenues, significant voracem & loquacem.

Vngues albi & plani & molles subrubei, tenues & bene perlucidj, optimum ingenium indicant. Vngues nimis breues, malignum.

Pedes grossi & valde breues, infirmum: nimis prolixi, dolosum: Pedes bene lati magis articulati & neruosi, fortem ostendant.

Quantum ad colorem corporis humani, color cutis niger versutum indicat: albus rubeusque, fortem & animosum; color vehemèter albus cum pallore, defectum virium ex nimia victoria phlegmatis denotat. Color ignitus lucentibus oculis, ad insaniam vel furiam tendit. Color autem medius inter nigrum & album, qui declinat in brunum, si clarus est, ostendit virum boni ingenij, & bonorum morum. Hæc breuibus dixisse sufficiat. Qui curiosius vult inquirere, legat Doctores citatos:

Ita tamen dictis signis fidem habeat, vt suprâ positas regulas non transgrediatur.

QVAE-

QVAESTIO V.

An ars Alchimie sit alicuius veri effectus operatrix, quantum ad transmutationem rerum in alias naturas, ac an possit licite exerceri sine suspitione magiae?

Huius quaestionis materiam in diuersis locis attingunt Theologi, Iurisperiti, & Physici. Nos autem doctrinam more nostro, Conclusionibus comprehendemus.

Prima Conclusio. *An virtute artis Chemicæ verum aurum fieri possit, Problema esse potest.*

CONCLUSIO constabit ex sequentibus. Fieri posse hac arte verum aurum, nec repugnare naturæ, existimant Albert. Magnus li. 3. de mineralibus, tractat. 1. cap. 9. adductis pro ea sententia etiam alij Arabibus. Antonius Mirandulanus in lib. 19. sect. de euerfione singularis certaminis, & quidam Ianus Lacinius, qui de facultate Chémica in transmutandis metallis scripsit, vt referunt Hieronym. Cardanus, & post eum Benedictus Pererius lib. 1. cap. 12. aduersus fallaces & superstitiones artes, & ex Iurisperitis, Oldradus in cons. 74. incip. An Alchimista

mista peccet, & post eum Panormit. in cap. 2. de Sortileg. Ioan. Andr. in addit. ad Specul. in tit. de crimine falsi. Alberic. in dictionario, in verb. Alchimia. Fabianus de monte S. Sauini, de empt. & vendit. q. 5. princip. num. 8. Ioan. ab Anania in d. cap. 2. de Sortileg. Ancharan. ibidem cap. 1. & alij alibi. Et ex Theologis non repugnare naturæ & Physicæ existimant, Pererius loco cit. Syluest. in verb. Alchimia, n. 2. Caietan. 2. 2. q. 77. art. 2. Pro hac sententia hæc sunt potissimum rationes. Ea secundum naturæ ordinem sunt inuicem transmutabilia, que non habent omninò diuersas operationes, sed easdem in eo tantum differentes, quod quedam habent eas imminutas & imperfectas, sicut fœtus comparatione infantis, ouum respectu pulli, &c. Sed æs, plumbum, argentum, &c. nullas habent operationes ab auro distinctas: sed quas hoc habet, utpote liquefcere, duci, graue esse, nitere, ignibus resistere, easdem habent illa, licet vitiatas & imminutas; non enim ita splendent, non sunt adeò grauia, minus resistunt ignibus, non tota liquefcunt, nõ tam tenuiter ducuntur. Ergo sunt veluti aurum imperfectum, & beneficio artis perducipossunt ad perfectũ & verum aurum. Hinc eã addere possumus, quam Albertus insinuat simul etiam modum efficiendi declarans in hæc verba: Oportet nos dicere Alchimicos peritos, non aliter operari quã peritos medicos, qui

qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo sanitatem inducant, quæ sanitas est effectus & naturæ & artis: sed illius effectiuè, & principaliter, huius autem organicè & instrumentaliter: Sic Alchimiſtæ primò bene purgantes materiam argenti vini & sulphuris inſitam omnibus metallis confortant: deinde deducunt vires elementares & cœleſtes tali materiæ inhærentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere: & tunc ipſa natura operatur, & non ars, niſi organicè iuuando & expoliendo, & ſic verum aurum & argentum educere & facere videntur. Quod enim virtutes elementares ad cœleſtes faciunt in vaſis naturalibus, ſi artificialia formantur ad modum vaſorum naturalium: & quod facit natura calore ſolis & ſtellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo ſic contemperetur, vt non excedat virtutem ſe mouentem & informantem, quæ eſt in metallis: Huic enim cœleſtis ineſt virtus, quæ primò commiſcuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel illud, per artis iuuamen. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id eſt, corrumpens vnum à ſua ſpecie remouendo, & cum iuuamine eorum, quæ in materia inſunt alterius ſpeciem inducendo. Quare omnium operationum Alchimicarum melior eſt illa, quæ

quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura: Sicut ex purgatione sulphuris per decoctionem & sublimationem & expurgationem argenti viui, horumq; bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli species inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, procul dubio deceptores sunt, & verum aurum & argentum non faciunt: & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt. Sic Albert. Postremò omnia metalla procedunt ex eodem principio, vt hæc opinio videtur præsupponere, scilicet ex sulphure & argēto viuo. Et ex virtute elementorum, ac influentia astrorum: ibi producitur pretiosius metallum, vbi hæc influentia maior & perfectior. Hinc per influentiam astrorum cum herbis & lapidibus, quibus insunt multæ magnæque virtutes, via naturali vna species metalli potest conuerti in aliam magis pretiosam, maximè cum in habentibus symbolum, iuxta Aristotelis doctrinā facilius fit trāsitus. Cum ergò ars naturam imitetur in hoc, quantum potest, videtur quod per virtutē herbarum, lapidum, aut elemētorum aliorum vnum vile metallum in pretiosius possit transformari: Quandoquidem ambo sunt ex eisdem principijs sulphure & argēto viuo. Insunt enim rebus corporeis per omnia elementa quædam seminariæ & occultæ rationes, quibus arte dispositis

positis & temperatis ad perfectum prorumpunt in species debitas suis modis & finibus, ut indicat text. in c. Nec mirum. §. Aruspiciarum. prope finem. 26. q. 5. Hac ratione ut plurimum mouentur iurisperiti locis cit.

Negantem partem tenent Auicenna in commentarijs super libros Meteororum ut eum allegat Aegidius Roman. quodlibeto 3. q. 8. Auerr. in paraphrasi super 1. lib. de generatione animalium in cap. 1. Conciliator differentia 209. & ex Theologis D. Thom. in 2. d. 7. q. 3. art. 1. ad 5. & in qq. disput. de poten. q. 6. art. 1. ad 18. Aegidius loco cit. Michael de Palatio in 2. d. 7. & alij alibi. S. Thomas in d. d. 7. ita declarat suam mentem: Potest, inquit, ars virtute naturalium agentium aliquas formas substantiales inducere in materiam. Sunt tamen quaedam formae, quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atque adhibere, sed bene simile illis aliquid efficere. Sicut Alchimistae faciunt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, eo quod forma substantialis auri non est per calorem ignis, quo Alchimistae vtuntur, sed per calorem solis in loco determinato, ubi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum non habet operationem consequentem speciem: Et similiter in alijs, quae eorum operatione fiunt: Aegidius aliter ostendit. In vnoquoque genere entium,

entium,

entium, quædam sunt perfecta, alia imperfecta: Perfectorum autem generatio est determinata tam secundum principium actuum & secundum materiam, quam secundum locum in quo sit: Imperfectorum autem minimè: Exempli causa. In genere animalium quæ sunt perfectiora ita se habent natura, ut equus non generetur, nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem. At mures possunt generari ex semine, & sine semine, intra matricem & extra. Idem perspicitur in plantis, idemque similiter contingit in elementis, nam purus ignis elementaris, nec generari nec conservari potest nisi in suo loco naturali, id est, in cœcavo lunæ. Ergo similiter etiam eveniet in metallis. Quare cum aurum sit perfectissimum omnium metallorum, habebit determinatum agens & materiam, & locum naturalem, & propriam venam, quæ latet intra sinum & ventrem terræ, extra quem locum aurum nullo modo confici possit. His tamen addiderim, non omnes Alchimistas convenire in principio uno eodemque, ex quo aurum producitur, ut ex Alberto loc. cit. cap. 7. & 8. constat, qui varias sententias hac de re colligit: Unde adhuc incertior eorum sententia redditur. Argumenta quæ fiunt pro posteriori sententia diluuntur ex eis, quæ Pererius adfert. Prioris verò opinionis rationes confutât pro parte Aegidius & Gregor. de Valentia. in 2. 2.

S. Tho.

S. Thomæ disput. sexta generali. q. 13 de vanis
 obseruationib. puncto 2. Ex his elicitur:

Secunda Conclusio. *Adhuc sub
 iudice lis est, an virtute Alchimia verum
 aurum fieri possit.*

HANC docent Hieron. Cardan. de varietate
 rerum, lib. 10 cap. 51. S. Thom. 2. 2. q. 77.
 art. 2. ad primum: dum ait: Ad primum ergo
 dicendum, quod aurum & argentum non so-
 lum cara sunt propter utilitatem vasorum,
 quæ ex eis fabricantur, aut aliorum huiusmo-
 di: sed etiam propter dignitatem & puritatem
 substantiæ ipsorum. Et ideò si aurum & argen-
 tum ab Alchimis factum, veram speciem
 non habeat auri & argenti, est fraudulenta &
 iniusta venditio: præsertim cum aliqua utili-
 tates auri & argenti veri secundum naturalem
 operationem ipsorum sint, quæ non conue-
 niunt auro per Alchimiam sophisticato. Sicut
 quod habet proprietatem lætificandi, & con-
 tra quasdam infirmitates medicinaliter iuuat.
 Frequenter etiam potest poni in operatione,
 & diutius in sua puritate permanet aurum ve-
 rum, quàm aurum sophisticatum: Si autem
 per Alchimiam fieret aurum verum, non esset
 illicitum ipsum pro vero vendere, quia nihil
 prohibet artem vti aliquibus naturalibus ad
 producendum naturales & veros effectus: sicut

Hb

Augu-

Augustin. dicit in lib. 3. de Trinitate, cap. 8. de his quæ arte Dæmonum fiunt. Hæc S. Thom. Sotus lib. 6. de iustitia & iure, q. 3. art. 2. ad 1. respondet. An verò per Alchimiam exprimi possit verum aurum, sub iudice S. Thomas relinquit. S. Thomæ sententiam etiam apprehendunt Andreas ab Ifernia, & Iacob. Aluarot. in cap. 1. Quæ sint regalia. de visibus feodor. & alij tam Iuris periti, quàm Theologi. Hęc conclusio satis probatur ex diuersitate sententiarum, & incertitudine principiorum, vt visum est in præcedenti Conclusione.

Tertia Conclusio. Moraliter loquendo impossibile, aut difficile, rarumq; est virtute artis Chemicæ verum producere aurum, vt ferè impossibile, & supra humanum captum videri possit.

HANC tradunt Cardan. & Mirandulan. Pererius & Gregor. Valentianus loco cit. Aurea Armilla in verb. Alchimia, & pro hac sententia interpretatur D. Thomam. Bartholom. Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi, vndecima parte, Quadragesima consideratione, & alij alibi.

Nunc conclusio probatur, atq; in primis ab experientia, quæ rerum magistra est, & qua veritatem discimus. Non inueniuntur, aut saltem rarissimè inuēti sunt, qui hac arte verum aurū
effe-

effecerint. Ars autem probata & vera, vt plurimum suum effectum producit, vt inductione omnium artium firmissimè constat. Quis enim artem pinsendi panes possibilem respectu sui effectus affirmaret, si vix in centum annis & tunc adhuc cum maxima difficultate effectum debilem consequeretur? Quis industriam & studiumq; efficiendi ferrum potes ad producendum ferrum iudicaret, si ferè semper suo fine frustraretur, & non, nisi rarissimè ferrum produceret, de cuius tamen rarissima productione adhuc dubitaretur, an ferrum verum & legale esset, atq; vtile ad omnem ferri usum? Si ergo ars Chimica potest aurum efficere, quare non vt reliquæ artes vtilis & necessariae generi humano semper, & vt plurimum & facile suum effectum consequitur. Talis enim ars aut est naturalis potentia, aut est habitus. Si est naturalis potentia, ergò omni homini communis est: cuius tamen contrarium apparet. Si est habitus, vt necessariò Alchimici & omnes rectè sentientes confiteri debent. Ergò promptè, faciliter, & vt plurimum operatur, suumq; effectum producit. Id enim est de ratione habitus. Videmus autem arte Chimica cum difficultate, longa expectatione, & magnis sumptibus non tam produci verum argentum & aurum, quàm ex vero argento & auro generari fumum, dum Alchimistæ, ad semper desideratum, & nunquam habendum

effectum, aut saltem infirmum & coloratum
 maximas expensas faciunt, quæ in fumum re-
 soluuntur, vt rectè loquitur Cardinalis Caietan.
 super 2. 2. S. Thomæ q. 77. art. 2. & in sum-
 ma, verb. Alchimia; & sic suas facultates, om-
 nemque substantiam in ventum stolidè con-
 uertunt. Ideoq; vt bene Caietan. in d. art. 2. in-
 fert, huiusmodi ars, aut non humana: aut prin-
 cipum post res consultas cum sapientibus est.
 His adiungere possumus, quod nemo cum
 laude & fructu talem artem verbo, aut scripto
 tradiderit: quod signum est, talem artem im-
 possibilem, & inanem esse: Cùm sapientis sit
 prodere rem laudabilem & necessariam rei-
 publicæ, in hominum notitiam. Imò pro-
 dicit Albertus Brunus in tract. de augmento & di-
 minutione monetarum statim à principio,
 num 13. & 14. (habetur hic tractatus in 2. vol.
 Oceani iuris, non longè à fine) de Magistro
 Arnaldo de Villa Noua, qui tempore Ioannis
 Andree in Curia Romana, vt hic in addit. ad
 Speculator. in tit. de crimine falsi attestatur,
 summus fuit medicus, Theologus & magnus
 Alchimista, imò & Dæmonum inuocator,
 quod Ioan. Andreas non obseruauit: sed Fran-
 ciscus Pegna in Comment. in Directorium, 2.
 part. q. 11. nec non seminator multorum erro-
 rum & hæresum, de quibus directorium in-
 quisitorum in d. q. 11. Bernardus de Lutzen-
 burgo in Catalogo hæreticorum lib. 2. & Ga-
 briel

briel Prateolus lib. 1. cap. 69. de vitis & sectis
 hæretic. quod fecerit in scientia Alchimix li-
 brum vnum, qui mille homines depaupera-
 uit: aut quia non verum, aut quia non intelli-
 gitur: & subdit Brunus: Cùm haberem quen-
 dam socium in legibus multum insudantem
 in illa arte, (intellige Alchimidam) volui vide-
 re vnum mirabile experimentum, vt plura
 scirem. Nam habuimus nobiscum vnum anti-
 quum Alchimidam pauperrimum tamen: &
 me presente, meus collega reduci fecit vnciam
 vnam argenti pretiosissimi ad instar auri in
 pondere, fusione, & maleatione saluo colore:
 quia non erat croceus, sed mutatus ad instar
 quasi plumbei coloris: & ille collega meus ha-
 bebat modum dandi colorem, & croceum, &
 illa materia patiebatur & sustinebat aliqua ex-
 perimenta: sed non extremum experimentũ,
 & admixta cum tantumdem auri pretiosi vi-
 debatur aurum 20. characterum, & plus & mi-
 nus, secundum quod illa materia erat melius
 disposita, & quidam magnus Prælatus, ac mul-
 ti antiqui Alchimidæ mirati fuerunt de illo
 experimento, & vnus antiquus Alchimidam,
 putans se diuitem, putabat reducere illam ma-
 teriam ad veram speciem auri, & non potuit,
 putauitq; tunc ipsam artem illusoriam, maxi-
 mè ex quo tot viri in 40. aut 50. annis non vi-
 derunt tam notabile experimentum, quod
 nihilominus erat sophisticum, ita vt aliud ex-
 peri-

perimentum videre noluerim. Hæc Brunus.

Quarta Conclusio. Licet arte Alchimia moraliter non possit effici verum aurum, aut alia transmutatio naturalis in aliquod metallum perfectum, nihilominus Alchimia potest habere aliquos veros & utiles effectus.

HANC tradunt Cardan. & Pererius loc. cit. nec puto esse aliquem qui neget. Sunt autem hi effectus. Primus. Potest Alchimia vnum metallum fieri simile alteri, quantum ad accidentia, & superficiem exteriorem, vt ferrum æri, stannum argento, æsauro, &c. lapilli viles, pretiosis gemmis, atq; in hoc exercitio multum versantur Alchimistæ: cum id multum iuuet ad decipiendum simplices, & ad exhauriendū loculos incautorum. Secundus. Virtute etiam artis commodè & facile educi potest, si quid potentia cōtineatur in aliqua alterius metalli materia, & in hoc casu nō est tam productio metalli noui, quàm separatio eius, quod permistum erat cum alijs in terra & fodinis. Nemo enim est qui neget, quandoq; in fodinis metallorum aut plumbo esse permistum aliquid argenti, aut æri parum auri: & sic de similibus. Atque hoc ipsum quicquid latet potest arte secerni, vt indies
expe-

experientia cognoscunt, qui viciniore sunt
fodinis metallorum. Sicut enim non omnis
fert omnia tellus: ita etiam non ubique in
visceribus terræ materia metallorum repe-
ritur. Tertius effectus. Quod vi ignis potest
multa purificare, nec non distillationes facere
quæ suæ etiam utilitates habent. Ex his sequi-
tur.

Quinta Conclusio. *Ars Alchi-
mica ex sua natura & obiecto non est illi-
cita.*

HANC docent Cardin. Caietan. in sua sum-
mula. verb. Alchimia. Rosell. Syluest. &
Aurea Armilla, in eod. verb. Petrus à Nauarra
lib. 3. de restitut. cap. 2. num. 66. & seq. Oldrad.
Ioan. Andr. & Panormit. loco cit. & alij alibi.
Contra tamen hanc Conclusionem sentit An-
gel. in verb. Alchimia, eamq; vt illicitam om-
nino condemnat: sed Angeli opinio in hoc
sensu ab alijs repræhenditur, eiusq; argumeta
Syluest. in d. verb. q. 4. dissoluit. Ratio Con-
clusionis redditur, quia hæc ars ex se non ha-
bet repugnantiam cum ratione: cum vta-
tur naturalibus causis ad naturales effectus
& arti conuenienter producendos, quibus
etiam aliquis finis intendi bonus potest.
Vnde Cardan. lib. 10. de varietate rerum,
cap. 51. ait: Quæ ab Alchimis fiunt, ea vel

ad voluptatem pertinent, vel ad vsum: Ad voluptatem sunt gemma & metalla nobilio-
 ra: Ad vsum, tincturæ, colores, materiæ vaso-
 rum, & alia similia. Hinc Alchimia, vt ait Syl-
 uest. in d. verb. statim à principio post S. Tho-
 mam super Boëtium de Trinitate computa-
 tur inter scientias subalternatas Philosophiæ
 naturali, habentes opus corporale, quæ dicantur
 artes mechanicæ, cuiusmodi est etiam me-
 dicina, & videtur reduci ad artem fabrilem,
 quantum ad materiam. His addo quod ars,
 quæ sine peccato exerceri potest, non est illicita.
 arg. cap. Negotium. de pœnit. d. 5. quod de-
 sumptum est ex B. Gregor. hom. 24. in Euang.
 Nauarr. in d. c. Negotium. & in Manuali Con-
 fess. cap. 14. num. 34. Quod etiam confirmatur
 per doctrinam S. Thom. & Caietani 2.2. q. 169.
 art. 2. ad 4 Syluest. in verb. Ars. q. 4. quando S.
 Thomas inquit: Ad quartum dicendum, quod
 si quæ ars est ad faciendum aliqua opera, qui-
 bus homines vti non possunt absque peccato,
 per consequens artifices talia faciendo pecca-
 rent, vtpote præbentes directè alijs occasionem
 peccandi, puta si quis fabricaret idola, vel ali-
 qua ad cultum idololatriæ pertinentia. Si qua
 verò ars sit, cuius operibus homines possunt
 bene & malè vti (sicut gladij, sagittæ, & alia hu-
 iusmodi) vsum talium artium non est pecca-
 tum. Sic S. Thomas. Sed arte Alchimix potest
 quis rectè & bene vti, producendo modo arti
 huma-

humanæ proportionato effectus veros & naturales ad finem al quem bonum, vtpote ad moderatam delectationem, aut aliquem vsum necessitati communi expedientem, vt ex superioribus apertum est. Ergo ars Alchemica ex sua natura non est illicita. Dictum in Conclusionem (ex sua natura & obiecto.) Quia ratione circumstantiarum variè vsus artis chemicæ potest reddi illicitus, vt ex sequentibus plenius constabit.

Sexta Conclusio. *Artis Alchemicæ studium si dirigatur ad faciendum verum argentum & aurum ex alio metallo inferioris gradus, est vanum & stultum.*

EADEM ratio est in alijs perfectioribus speciebus, quas quandoq; pauperes & fallaces Alchemistæ promittunt, sed nunquam præstant. Hanc Conclusionem tradunt Caietan. 2. 2. q. 77. artic. 2. Syluest. in verb. Alchimia q. 4. Petrus à Nauarra, & Pererius loc. cit. Gregor de Valent. in comment. 2. 2. disput. 6 q. 13. punct. 2. eruditè & latè, & alij alibi. Nunc pro Conclusionem sit Prima ratio. Vanum & stultum est studium, quod impenditur rebus, quæ humanum ingenium & facultatem superant, & quarum nunquam & rarissimè effectus acquiritur. Sed huiusmodi est studium Alchemicæ in casu huius Conclusionis, vt latius probatum

batum

batum extitit in tertia Conclusione. Secunda. Imprudens & stolidi opera meritò iudicatur eius negotiatoris, qui vacaret negotiatio- ni, in cuius exercitio ex mille vix vnus aut alter essent, qui non maximam suarum fortu- narum iacturam facerent, & nullum lucrum acquirerent. Tertia. Non est viri prudentis laborem & industriam impendere, vt Sisyphi saxum voluat, aut montes transferat: Cùm id impossibile omnes sapientes existiment, & meritò iudicèt id non esse opus humanarum virium. At etiam moraliter impossibile est, verum aurum, aut argentum ex inferiori me- tallo efficere, vt supra ostensum est. Ergo stul- tum est, velle arte Chimix aurum producere. Quare verè de Chemicis dici potest illud Psal. 4. Filij hominum, vt quid diligitis va- nitatem, & quæritis mendacium? Quærun- t enim Alchimiſtæ aurum quod nunquam in rerum natura fuit, nec eorum opera fieri po- test, promittunt quod reddere nequeunt, & conuenientissimè huic hominum generi ac- commodatur illa D. Pauli 2. ad Timoth. 3. in- sersa 26. q. 5. cap. Nec mirum. §. Aruspici- næ. semper addiscentes, nunquam ad veritatis sci- entiam peruenientes.

Septima Conclusio. *Alchimia o-
pera est inutilis & pernicioſa reipublice, si
ordinetur ad faciendum verum aurum &
argen-*

argentum, aut gemmas pretiosas,

HANC docent Angel. & Syluest. in verbo Alchimia. Pererius & Gregor. de Valentia loc. allegat. Franciscus Pegna in Commentar. super direct. Inquisitor. 3. par. comment. 26. colum. fin. Chassanæus in Catalogo gloriæ mundi, vndecima parte, 40. consideratione, & alij alibi. Ratio huius Conclusionis est. Quoniam ars Alchimix considerata in ordine ad effectus intentos in Conclusionem, aperit & sternit viam multis deceptionibus, & fraudibus: vnde sæpissimè & frequentissimè imponitur non solum simplicibus, sed etiam magnatibus, qui aureis splendidisque verbis, quibus montes aureos promittunt Alchimistæ, cum nec ferreos præstare queant, deliniti, magnos inutileque sumptus cum iactura propriarum fortunarum, & magno subditorum onere, impèdunt. His accedit, quod etsi hæc ars non possit facere verum argentum & aurum, aut pretiosas gemmas, tamen expoliendo, tingendo, varijsq; modis & colorib; vtendo, potest inducere similitudinem veri argenti & auri, ita vt hominibus falsum pro vero Chymici vendant, aut cõmutent: hinc etiam nascitur euidentis & certa occasio adulterandi monetam, & expilandi rempubl. Vnde Albert. lib. 3. de mineralib. c. 9. aptè ad propositum loquitur in hæc verba: Qui per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris
metak

metalli in materia, procul dubio deceptores sunt, & verū aurum atq; argētum non faciunt: & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt. Propter quod ego experiri feci aurum Alchimicum quod ad me delatum est, & postquam sex aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur, & quasi ad fecem reuertitur. Sic Albert. Hinc DD. testantur aurum arte Alchimix cōfectum, non diu durare, sed redire ad suam priorem materiam: Et dicit Michaël de Palatio loco cit. quod à magno & perito Alchimista intellexerit hoc aurum non durare vltra decem annos. Nec etiam, vt communiter DD. produnt, aurum alchimicum habet vsum in medicina, nec confortat: Quæ omnia eius falsitatem arguunt: Quamuis sæpè cauti & fallaces Alchimistæ ita suas fraudes occultare didicerint, vt quasi omnes probationes illud delinitum aurum sustineat, quamuis cum tempore tandem fraus detegatur. Atq; ex hoc genere Alchimistarum fuit quidam Marcus Bragadinus, magnus habitus in hac arte, qui multos & magnos etiam decepit hoc exercitio, & tandem pro suis laboribus, cū etiam Germanis simplicioribus suæ gentis hominibus imponere vellet, Anno 1591. capitis supplicium Monachij in Bauaria pertulit. Atque hic Marcus ante mortem scripto propria manu exarato, **toti mundo testatus est vanitatem puluerum,** quibus

quibus aurum fieri voluit, vt testis est Gregorius de Valentia loc. cit. qui scriptum vidit, atq; cum eodem Marco pro salute animæ egit. His omnibus fortissimum præbet argumentum Pontifex Ioannes XXII. in extrauag. incipienti: Spondent. quæ habetur inter extrauagantes communes, in tit. de crimine falsi: Vbi in sequentem modum decernitur.

Spondent quas non exhibent diuitias pauperes Alchimiæ, pariterq; qui se sapietes existimant, in foueam incidunt, quam fecerunt. Nam haud dubiè huius artis Alchimiæ alterutrum se professores ludificant, cum suæ ignorantia conscientia, eos qui supra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, admirantur: quibus cum veritas quæ sita non suppetat, diem cernunt, facultates exhauriunt, ijdem verbis dissimulant falsitatem: vt tandem quod non est in rerum natura, esse verum aurum vel argentum, sophistica transmutatione confingant: eoq; interdum eorum temeritas damnata & damnanda progreditur, vt fidis (seu fictis) metallis cudant publicæ monetæ characteres fidis oculis, & non alias alchimicum fornacis ignem vulgum ignoratè eludant. Hanc autem perpetuis volentes exulare temporibus, hac edictali constitutione sancimus, vt quicumq; huiusmodi aurum vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto mandauerint, vel ad hoc scienter, dum id fieret, facientibus ministrauerint, aut

aut scienter vel auro, vel argento vfi fuerint, vendendo vel dando in solutum: Verum tanti ponderis aurum, vel argentum pœnæ nomine inferre cogantur in publicum pauperibus erogandum, quâti alchimicum existat, circa quod eos aliquo prædictorum modorum legitime constiterit deliquisse: facientibus nihilominus aurum vel argentum alchimicum, aut ipso, vt præmittitur) scienter vtentibus, perpetuæ infamiae nota resperfis.

Ex his infertur id quod DD. maiori consensu tradunt non licere vendere regulariter argentum & aurum alchimicum pro vero argento & auro, nec margaritas & gemmas sophisticatas arte Chimiae pro veris & naturalibus gemmis & margaritis. S. Thomas 2.2. q. 77. arti. 2. ad primum. Caietan. ibidem, & in summula verb. Alchimia. S. Antonin. 2. part. tit. 1. cap. 17. §. 4. Syluest. in verb. Alchimia. q. fin. Nauarr. in Manual. Confess. cap. 23. num. 89. Petrus à Nauarra lib. 3. de restitut. cap. 2. num. 65. & seq. Andr. ab Herania. Bald. & Aluarot. in cap. 1. Que sint regalia, de vsib. feud. & alij alibi. Ratio est, quoniam fraudulenta & iniusta efficitur venditio, tum quia emēs si sciret, non emeret, cum non sit ei æquè commodū aurum sophisticatū atq; verum, tum quia non habet eodē effectus, vt ad confortādum, & imponendum medicinis. Postremò quia per omnia non est tanti valoris & præstatiæ, sed est defectus in substantia,
& mu-

& mutatio tantum in accidentibus, aut saltem magna permixtio aliorum metallorum. Quæ omnia non solum reddunt emptionem inuoluntariam, sed etiam iniustam & ex parte pretij & valoris. Nemo enim dubitat verum aurum & argentum maioris esse pretij quam sophisticatum, & aliquam vilem gemmam non æquivalere pretiosæ margaritæ, pro qua ab Alchimista perito sophisticata possit vendi & distrahi. Si autem aurum sophisticatum, aut lapillus bene expolitus, pro auro sophisticato, aut gemma colorata, ita ut non pro substantia vera, quæ tantum apparet, venderetur scienti ad usum aliquem, ut ad ornatum & splendorem, non committeretur aliqua iniustitia. Vel ut Bald. in d. c. i. in verb. Item monetæ loquitur: Si impenditur tantum pro tanto, & tale pro tali, sine aliqua falsificatione formæ aut materiæ non punitur Alchimista:

Octaua Conclus. Ars Alchimia est periculosa, & perniciosa, etiam ipsi Chymista studioso artis, aut eam exercenti respectu bonorum animæ & corporis.

HANC Conclusionem colligo ex DD. qui de hac re scripserunt, & eam latius probo. In primis ex S. literis. Eccle. Altiora te ne quesieris, *Eccles. 3* & fortiora te ne scrutatus fueris, & post pauca. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus. Plu-

Plu-

Plurima enim supra sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos enim supplantauit suspicio illorum, &c. Et qui amat periculum, in illo peribit. Sed ea quæ intentantur arte Alchimix, sunt altiora, quàm ut hominis ars ea attingere queat, & sunt superuacua, & curiosa, ut ex dictis satis constat. Ergo sunt periculosa. His accedit quod prout visum supra, talis ars multis subiaceat regulariter deceptionibus & fraudibus. At decipere, & fraudes dolosque committere, non solum est periculosum & perniciosum animæ, quam decipiens, aut defraudans occidit sed etiam corpori. Vnde etiam Alchimix detectis suis fraudibus & dolis puniuntur in corpore, suspenduntur, aut capite truncantur, ut est exemplum in dicto Marco Bragadino: aut si longius procedant, adulterando monetas etiam quandoque igne consumuntur. Familiare tamen multum est Alchimix, ut postquam multis splendidis promissionibus, & longa aurei vel argentei thesauri expectatione pecuniam emunxerint, loculosque suorum patronorum insipientum, & diuitum propemodum exhauerint, aut cum notabili damno facultates extenuauerint, seu in fumum verterint: animaduertentque iam amplius locum suam artem non habituram, sed fraudes sine ulteriori mora detegendas, fugam arripiant, non salutato hospite. Postremo etiam nemo ambigere potest, hanc artem

office

officere substantiæ externæ ipsius artificis siue Alchimiſtæ, quoniam ſepè ditiffimi exercitio huius artis ad ſummam miſeriam & maximã inopiam deueniunt, ſvt DD. communiter at- teſtantur. Angel. & Sylueſt. in verb. Alchimia, Baptiſta Mantuanus lib. 3. cap. 2. de patientia. Perer. & Gregor. de Valentia locis cit. Miran- dulan, vbi ſupra. & alij alibi. Vnde Albert. Brunus loco cit. teſtis eſt, quod liber ſcriptus de Alchimia à magiſtro Arnaldo de Villa No- ua, mille de pauperauerit, & Alberic. in L. i. ff. de pignor. actio. ait. Multos vidi ad extre- mam paupertatem deductos, & nullum dita- ri. Vbi etiam ſubiungit ſe audiuiſſe à medicis, quod hæc ars noceat corporis valetudini. Huic congruum eſt, quod Ioannes XXII. in d. extrauag. vocat eos pauperes Alchimiſtas, & dicit, quod facultates exhauriant.

Nona Concluſio. Alchimiſtæ vt plu- rimum etiam ſunt inuocatores Dæmonum, ita vt Alchimia ſepè ſit coniuncta cum magia.

HANC docent Eymericus in Directorio inquisitorum. 3. part. in tit. de ſignis exte- rioribus per quæ Necromantici hæretici dig- noſcuntur, & Franciſcus Pegna in Comment. ibidem. num. 115. & in 2. part. comment. 36. Nec ſunt alieni ab hac ſententia Iuriſperiti, quan- do

do docent Alchimiam esse licitam, si fiat sine arte magica, aut alia prohibita & legibus odiosa, ut volunt Oldrad. Ioan. Andreas, Petrus Ancharanus. Ioannes ab Anania, & alij plerique in locis allegatis in prima Conclusionem. Roboratur hæc Conclusio ex L. unica, lib. 10. de Theauris, ubi permittitur vnicuique thesaurum in proprijs locis quærere, sine sceleratis ac puniendis sacrificijs, aut alia qualibet arte legibus odiosa.

Ratio autem ab Eymerico auctore directorij, optima hæc redditur; quando quidem Alchimistæ, quando non possunt pertingere ad finem intentum, Dæmonis auxilium quærunt, inuocant & implorant, & implorando obseruant, & tacite vel expresse sacrificant. Sic Arnaldus de Villa noua, qui fuit Alchimista, magnus etiam fuit hæreticus, & Dæmonum inuocator. Annotat tamen Franciscus Pegna circa hanc Eymerici rationem, plurimum referre intelligere, à quibus Alchimia exerceatur: Nam si à Principibus tractetur, & opulentis, ac pecuniosis diuitibus, hac fortasse suspicionem, quam ei tribuit Eymericus, vacabit. Quod si à pauperibus, vel mediocriter diuitibus vsurpetur, quoniam isti maiori ex parte ad inopiam rediguntur, ad duo incommoda solent se conuertere: aut ad Dæmones inuocandos, aut ad falsam & adulterinam

rinam monetam cudendam. Imò rectè etiam ab Angelo in verbo Alchimia obseruatum est aliquando diabolica fallacia apponi, & occultè adduci verum aurum, vt Alchimistæ feruentius huic arti inuigilent. Ex his omnibus clarissimum redditur, nemini consulendum esse, vt tali arti vacet, sed potius omnibus persuadendum, vt eam, vti rem periculofam, perniciosam, & cunctis bonis odiosam detestentur. Hinc rectè se habet illud dictum à Francisco Pegna relatatum loco citato.

*Ars suspecta probis, ars ipsa inuisa quæ
multis,*

Inuisos etiam cultores efficit artis.

Mendaces, addo, multi manifestè videntur,

*Qui seipos, aliosquæ simul frustrantur
inertes,*

Dum rerum vertere species tentant.

LEX III.

Nullus aruspex, nullus sacerdos, nullus qui huic ritui assolet ministrare, ad limen alterius accedat, nec ob alteram causam, sed ab huiusmodi hominum amicitia (quamvis vetus) repellatur: concremando illo aruspice, qui ad domum alienam accesserit: & illo in insulam deportando, post ademptionem bonorum, qui eum euocauerit suasionibus vel premijs: Accusatorem autem huius criminis non delatorem esse, sed dignum magis premio arbitramur.

QVANTVM ad intelligentiam literę huius L. Aruspex dicitur ab aurę inspectione, eò quod momenta temporum & horarum inspiciat, quo puncto aliquid sit inchoandum. Secundum Glossam Aruspex potest etiam dici ab aue & inspicio: quia ex auium garritu diuinat. Alij aruspex, quasi horarum inspector. Parùm videtur referre, an dicatur auruspex, vel aruspex, vel cum aspiratione haruspex, vt aliqui putant: & sic componi dicunt ab hara, & spicio. Hara verò auis est, cui vaticinantes haruspices intendebant. Potest etiam dici ab ara, hoc est, à victimis in ara aspiciendis, quoniam auspices ex ta pecudum inspiciunt, vt ex eis futura prædicant: sed quo-

quomodocunque legatur, mens legis saluatur, cum eius intentio sit diuinationem prohibere, quæ diuersis medijs contingit. Ad huius Lexplicationem facit can. Igitur genus. 26. quæst. 4. ex Augustino de natura Dæmonum ubi dicitur, quod Haruspices nuncupati, quasi horarum inspectores: Dies enim & horas in agendis negotijs, operibusque custodiunt: & quid per singula tempora obseruare debeat homo, intendunt. Hi etiam exta pecudum inspiciunt, & ex eis futura prædicunt. Augures sunt, qui volatus auium, & voces intendunt, aliaque signa rerum, vel obseruationes improuisas hominibus occurrentes ferunt. Iidem sunt & auspices: Nam auspicia sunt, quæ iter facientes obseruant. Dicta autem sunt auspicia, quasi auium spîcia: & auguria, quasi auium garria, id est, auium voces & linguæ. Item augurium, quasi auigerium, quod aues gerunt. Duo autem sunt genera auspiciorum: Vnum ad oculos, alterum ad aures pertinens: ad oculos, scilicet volatus: ad aures, vox auium. Hæc in d. can. Haruspicinæ artem primus Hetruscis tradidisse dicitur quidam Tages. Hic ex horis Haruspicinam dictauit, & postea non apparuit. Nam dicitur fabulosè, arante quodam rustico subitò ex glebis exiliuisse, & haruspicinam dictasse, qua die & mortuus est. Quos libros Romani ex Hetrusca lingua in propriam

mutauerunt, vt habetur 26. q. 5. can. Nec mirum. §. Haruspicinæ.

Nomine sacerdotis intelligitur secundum Glossam, doctor Necromantiæ, aut diuinator, iuxta Salycetum, Angelum & alios. Qui huic ritui solent administrare, sunt malefici & venefici, & similes diabolicis artibus & ritibus operam dantes. Cum talibus nulla est conuersatio habenda. Amicitia reproborum est repellenda, vt ait Salyc. Pœna ignis hac L. statuitur in diuinatores. Si quis eos consulat aut recipiat, deportatur in insulam, & bona eius publicantur. Ad prohibitionem huius L. facit scriptura, Deuter. 18. Non inueniatur in te, qui lustrat filium suum, aut filiam ducens per ignem : aut qui ariolos. sciscitetur & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, aut incantator, neque qui Pythones consulat, nec diuinos, & quærat à mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. Leuit. 19. Non augurabimini, nec obseruabitis somnia. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos. Et cap. 20. Anima, quæ declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi. Et in fine cap. ibidem. Vir siue mulier, in quibus Pythonicus, vel diuinationis spiritus fuerit,

fuerit, morte moriantur: lapidibus obruent
 eos. Est etiam grauis prohibitio in iure cano-
 nico. 26. q. 5. can. Si quis Episcopus, aut pres-
 byter, vel diaconus, vel quilibet de ordini-
 bus clericorum aruspices, aut incantatores,
 autariolos, aut certè augures vel sortilegos,
 vel qui profitentur artem magicam aut ali-
 quos, eorum similia exercentes, consuluisse
 fuerit depræhensus, ab honore dignitatis suæ
 suspensus, monasterij curam accipiat, ibique
 pœnitentiæ perpetuæ deditus scelus admis-
 sum sacrilegij soluat. Qui canon est ex Conci-
 lio Toletano quarto, c. 28. & in ead. q. can.
 Augurijs, ex Concilio Carthaginensi 4. c.
 89. & can. nec mirum, & in eadem causa mul-
 ti sunt canones ad idem propositum. Notan-
 dum etiam in d. L. quod consulens & reci-
 piens augures & diuinatores, mitius punitur
 pœna deportationis & ademptionis honorum:
 Ipse autem diuinator aut augur concrema-
 tur. Pœna deportationis olim in multis cali-
 bus imponebatur, sed nunc non est in vfu.
 Quidam dicunt, quod eius loco successerit
 decapitatio. Alij putant bannum perpetuum
 dictam pœnam supplere, quos refert more
 suo Iulius Clarus lib. 5. sentent. §. fin. practicæ
 crim. q. 67. numero 8. Receptior nunc sen-
 tentia est, loco deportationis iudex imponat
 pœnam arbitrariam, iuxta qualitatem facti &
 personæ, nec non aliarum circumstantiarum.

Sic Clarus loco cit. & Menochius de arbitrar. Iud. qq. lib. 2. casu 330. qui plures in hanc sententiam citat. Dicit tamen Clarus, quod non consuleret iudici, vt loco deportationis imponeret pœnam mortis, vbi pro eo delicto non esset imposita à statuto, vel à consuetudine, & ita obseruatur. Vnum hic tam ex lege diuina, quam canonica & ciuili annotandum, quod quamuis grauissimum sit peccatum diuinatores consulere, eorum operam requirere, & responsa expetere: tamen hisce temporibus sine scrupulo multi eos acedunt, cum Magistratus scientia & tolerantia, nec est qui cogitet vel minima pœna eos afficere. Imo nec ipsi diuinatores aut fortilegi puniuntur. Quare quia principijs non adhibetur remedium, non est mirum si homines paulatim in maioria scelera cadant.

QV AESTIO I.

An diuinatio per augurium aut aruspicium omnino sit illicita?

VIDETVR quod sic, ex scripturis citatis, presenti L. & can. in quibus locis damnantur augures, aruspices, & diuinatores.

De hac materia agunt S. Thom. 2. 2. q. 95. S. Antoninus 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 8. Syluest. in summa, in verb. Superstitio. Alij summistæ in

eodem verbo, vel in verbo Sortilegium, & diuinationo. Ioannes à Turrecremata in 26. q. 2. can. Sed & illud. Archidiaconus in eod. c. q. 4. cap. Igitur.

Circa hanc vanitatem multum gentiles fuerunt curiosi. Vnde singulariter certas aues obseruabant. Phryges, quid cornix loquatur, inquirunt, diligenter ausculta, situmq; eius sedentis aut volatis nullatenus contempnas. Refert enim plurimum à dextris sit, an à sinistris, qua positione respiciat cubitum gradientis: loquax sit an clamosa, an silens omnino: præcedat, sequatur, transeuntis aduentum, an fugiat, quouè discedat, non negligenter ferunt attendendum. Hinc illud Vergilij:

Quid, nisi me quacumq; nouas incidere lites,

Ante sinistra caua monuisset ab ilice cornix?

Nec tuus hic Meris, nec uiuet ipse Menalcas.

Referunt quidam, quod ea die, qua Alexander natus est, duæ aquilæ super culmine partis domus eius tota die sederint, auspiciû duplicis imperij, Europæ Asiæq; præferentes. Semper autem auguratores arbitrati sunt infausa esse bubonis, strigis, & noctuæ auguria. Ad quem finem tendit illud narratum in historia Scholastica, quod Herodes Agrippa, cum esset Romæ in carcere quodam, quidam Augur dixit ei: Nol timere: quia citò liberaberis & sublimaberis, & in illa prosperitate morieris: quod præsens bubo in arbore residens

demonstrat. Quàm citò autem huius generis animal super te videris, vltra quintum diem viuere non valebis. A gentilibus ad nostra tempora puto hanc superstitionem deriuatam. Multi si ægrotent, molestissimè ferunt noctuæ clamores. Sed his omissis superstitionibus, veritas rei determinanda est.

Prima Conclusio. *Licitum est aliquando ex garritu, motu, aut auium dispositione futura prædicere, quæ pendent ex instinctu naturali auium.*

CVM enim bruta animalia habeant animam tantum sensitivam, cuius omnes potentiæ sunt actus corporalium organorum, subiacet eorum anima dispositioni continentium corporum, maximè cœlestium, & ideo nihil prohibet aliquas eorum operationes esse futurorum signa, in quantum conformantur dispositionibus corporum cœlestium, & æris continentis, ex quibus proueniunt aliqui futuri euentus. In hoc tamen duo consideranda sunt: Primum quidem, vt operationes huiusmodi non extendantur, nisi ad præcognoscenda futura, quæ efficiuntur per motus cœlestium corporum, de quibus suprâ. Secundum vt non extendantur, nisi ad ea, quæ aliquantulum possunt ad huiusmodi animalia pertinere. Consequuntur enim per cœlestia corpora
cogni.

cognitionem quandam naturalem, & instinctum ad ea, quæ vitæ sunt necessaria, sicut sunt immutationes, quæ fiunt per pluuias & ventos, & alia huiusmodi. Sic S. Thomas loco citato, quem sequuntur S. Antonin. Turrecrem. Syluest. & alij. Ad huius conclusionis confirmationem facit illud Hieremiæ 8. Miluus in cælo cognouit tempus suum: turtur & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui. Sic quædam aues quando frequenter garrunt, indicant futuram pluuiam. Sic grues & hirundines præsentunt futurum frigus hyemis, ac fugiunt ex partibus nostris, & aduentante calore æstatis, redeunt. Sic etiam experientia compertum est, quod quando perdices, aliæ aues, aut lepores, vel quædam alia animalia circa medium hyemis pinguiora sunt, longius erit frigus: quia natura hoc dictante, & quasi præfagiente, se impingunt. Hęc enim & similia cum sint naturalia & sensibilia, utpote ad conseruationem indiuidui necessaria; à dispositione cælestium corporum imprimuntur naturæ sensitiuæ animalium.

Secunda Conclusio. *Ex auium gestibus prædicere aliqua futura, quando mouentur ad aliquid agendum motu angelico, non est illicitum.*

VT patet in columba super Christum descendente: & in coruo, qui pauit Heliam:
& in

& in cete, qui euomuit, & eiecit Ionam. Sic S. Thomas & Doctores citati.

Tertia Conclusio. Ex motibus aut garritu auium futura, quæ non subsunt eorum natura, aut cælorum motui: prædicere non licet.

HANC Conclusionem probant sacræ literæ, canones & leges locis citatis. Quia sic futura prædicere, non potest prouenire, nisi ex pacto cum Dæmonibus, qui vtuntur motibus & vocibus auium ad deceptionem illorum, qui talibus intendunt.

Quarta Conclusio. Quæ dicta sunt de motibus & vocibus animalium, quantum ad futurorum præfagia, eadem locum habent in cæteris animalibus ratione carentibus.

QVIA similia similes est ratio. Dictis obstare videtur, quod legitur de Ioseph Genes. 44. cuius dispensator dixit: Scyphum, quem furati estis, ipse est, in quo bibit Dominus meus, & in quo augurari solet. Et ipse dixit postea fratribus suis. An ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia? S. Augustinus in quæstionibus super Genesin cap.

cap. 145. dicit Ioseph dixisse, non esse similem sibi in scientia augurandi ioco, & non serid, referens fortè hoc ad illud, quod vulgus de eo opinabatur. Et sic etiam dispensator eius locutus est. Hanc responsionem S. Thomas in q. d. art. 7. ad 1. & Doctores reliqui amplectuntur.

QVAESTIO II.

An diuinitio per somnia sit licita.

TRACTANT S. Thom. q. dicta artic. 6. S. Antonin. loco cit. §. 7. Turrecremata 26. q. 7. can. Non obseruetis. Syluest. in verbo Superstitio. Somniorum etiam materiam ad longum prosequitur Cœlius Rhodiginus lectionum antiquarum lib. 14. à cap. 40. & latissimè Benedictus Pererius lib. 2. de magia.

Ante resolutionem annotandum est, quod aliquid, quod significat alterum, cum eo aliquam coniunctionem habere debet. Vel per intellectum, vt hædera vinum vendibile significat: vel secundum rem, prout fumus denotat ignem. Res autem cum re connectitur aut vt causa, aut vt effectus, aut per accidens, vt, exempli gratia, aliquis nocte somniat se hominem occidisse, interdiu ex accidenti ab alio homo occiditur. Deinde considerandum est,

est,

est, ex Theologorum doctrina, quod somnia futurorum euentuum quandoq; sunt causa vtpote cū alicuius mens sollicita ex his, quæ videt in somnijs, inducitur ad aliquid faciendum, vel vitandum. Quandoq; somnia sunt signa aliquorum euentuum, in quantum reducuntur ad aliquam causam communem somnijs & futuris euentibus; & secundum hoc vt plurimum præcognitiones futurorum in somnijs fiunt. Quandoq; etiam effectus, qui consideratur à somniante, merè per accidens, & casualiter se habet ad somnium.

Consideranda ergò est causa somniorum, quæ in primis duplex est: Interior, & exterior. Interior, quæ latet intra ipsum somniantem. Exterior, quæ est extrinseca ipsi somnianti. Interior somniorum est iterum duplex. Vna animalis, in quantum ea occurrunt hominis phantasie in somno, circa quæ cogitatio & affectio intenta fuit in vigilando. Alia causa interior somniorum est corporalis, quando ex interiori corporis dispositione formatur aliquis motus in phantasia, conueniens suæ dispositioni. Sicut homini, in quo abundant frigidi humores, occurrit quod sit vel in aqua, vel niue. Causa etiam exterior somniorum est duplex. Corporalis & Spiritualis. Corporalis, quando imaginatio dormientis mouetur, immutaturq; vel ab aëre ambiēti, vel ab impressione cœlestium corporum,

Causa somniorum duplex.

porum, vt sic dormienti aliquæ phantasiæ appareant conformes dispositioni corporum cœlestium. e g. somnio me esse in aqua, quoniam aëris dispositio est in propinqua dispositione ad pluuiam, & sic in corpus meum influunt. Sicut enim quando cœlestia corpora influunt in corporalem materiam, formæ variæ producuntur: vt, plantarum, lapidum, metallorum similiumque rerum. Sic virtute eorundem corporum, in phantasia, quæ corporeis organis immersa est, possunt formari phantasmata conformia alicui effectui à cœlestibus corporibus producendo. Spirituales causæ exterior etiam duplex esse potest. Bona, quando Deus aliqua reuelat ministerio angelorum, vel alio modo: & Mala, quando mali spiritus se insinuât phantasiæ dormientis & aliquid ad decipiendû reuelant. Has omnes somniorum causas distinctius D. Gregor. lib. 8. moral. in c. 7. Job. c. 18. & li. 4. dial. cap. 48. exprimit & ostendit. Aliquâdo namq; ait, somnia vêtis plenitudine, vel inanitate: aliquâdo verò illusionem: aliquando autem cogitatione simul & illusionem: aliquando autem reuelatione: aliquando autem cogitatione simul & reuelatione generâtur. Sed duo quæ prima diximus, omnes experimêto cognoscimus, subiûcta autem quatuor in S. Scripturæ paginis inuenimus. Sônia etenim nisi plerûq; ab occulto hoste per illusionem fieret, nequaquam hoc vir sapiens indicaret, dicens:

dicens:

dicens: Multos errare fecerunt somnia & illusiones vanæ, &c. Non augurabimini: nec obseruabitis somnia. Quibus profectò verbis, cuius sint detestationis ostenditur: quæ augurijs coniunguntur. Rursus nisi aliquando ex cogitatione simul & illusionem procederent, Salomon minimè dixisset. Multas curas sequuntur somnia. Eccles. cap. 5. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur, Ioseph præferendum se fratribus per somnium non videret, Genes. 37. nec Mariæ sponsum vt ablato puero in Aegyptum fugeret, per somnium veritas admoneret. Matth. 2. Rursum nisi aliquando somnia cogitatione simul & reuelatione procederent: nequaquam Daniel Propheta Nabuchodonosor visionem edisserens, à radice cogitationis inchoasset, dicens: Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo, quid esset futurum post hæc. Daniel. 2. &c. Daniel itaque dum somnium adimplendum reuerenter insinuat, & ex qua ortum sit cogitatione manifestat: patenter ostenditur, quia hoc plerumq; ex cogitatione simul & reuelatione generatur. Sed nimirum cum somnia tot rerum qualitatibus alternent, tanto eis credi difficilius debet, quanto & ex quo impulsu veniant facilius non elucet. His præmissis, quid sentiendum de diuinatione per somnia, videndum est.

Prima

Prima Conclusio. *Somnia nec debemus omnino contemnere, nec omnino de eis curare.*

EST Aristotelis in lib. de somno & vigilia. Quia nec omnia somnia sunt falsa, nec omnia vera: & in sacris literis quandoque prohibitum, ne somnijs attendamus, Deute. 18. Non inueniatur in te, qui obseruet somnia. Quandoque etiam obseruatio somniorum admittitur. Genes. 40. & 41. Ioseph est interpretatus somnia pincernæ Pharaonis: & eiusdem etiam Pharaonis. & Daniel. 2. & 4. cap. declarauit somnium Regis Babylonis.

Secunda Conclusio. *Quando causa somni est corporalis intrinseca, potest homo intendere somnijs, & prouidere effectus causis coniunctos.*

In hac Conclusione non est dubium. Sic medici dicunt esse intendendum somnijs, ad cognoscendum interiores dispositiones. Hinc Aristotel. de somno & vigilia. Si somnia sunt ex his, ex quibus componimur: tunc sunt signa sanitatis, vel infirmitatis secundum eorum differentias: vt, si quis somniet de occupationibus igneis, signū est, quod prædominetur in eo cholera. Si de negotijs aëreis, vt de volatu, signum est sanguinis.

Kk

quoris:

quoris: signum est phlegmatis. Si de rebus terrenis, signum est melancholiz: & sic iuuantur medici ad ferendum iudicium de dispositione corporis.

Tertia Conclusio. Si quis utatur somnijs ad precognoscenda futura, qua habent causam naturalem extrinsecam ut insuentionem corporum celestium, aut aeris ambientis, si in tantum de futuris predicat ex somnio, in quantum talium corporum virtus se potest extendere non est illicitum.

EST S. Thomæ & aliorum Doctorum in locis citat. Ratio esse potest: Quia effectus proportionatur suæ causæ, & sicuti se habet ad esse, ita ad cognosci.

Quarta Conclusio. Si quis ex somno prænunciet futura contingentia, aut ea, qua spectant ad liberum somniantis aut alterius voluntatis actum, peccat & malefacit.

CONSTAT Conclusio. Quoniam huiusmodi non habent causam determinatam, sed dicuntur à casu per accidens, secundum Philosophum de somno & vigilia. Eorum autem quæ sunt per accidens, non est determinata scientia. Quare si quis huiusmodi futura prædicat: aut necesse est ut mentiatur: aut ut cognoscat ex pacto habito cum Diabolo.

Quin.

Quinta Conclus. *Si quis ex somnis prædicat futura, quando procedunt ex reuelatione diuina, non peccat, sed licitum est.*

CONTAT ex sacris literis. Genes. 15. Cùm q̄; sol occuberet, sopor irruit super Abram, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Dicitur q̄; est ad eum: Scito prænosces, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua: & subiciet eos seruituti, & affligent quadringentis annis. & Genes. 40 & 41. Ioseph interpretatus est somnia. Matth. 1. Angelus Ioseph apparuit in somnijs, & futura prædixit, & Matth. 2. Magi in somnis acceperunt responsum, ne redirent ad Herodem: per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Et ibidem. Defuncto Herode iterum Angelus Domini in somnis Ioseph apparuit in Aegypto, dicens. Surge & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Israël, defuncti sunt enim qui quærunt animam pueri.

DVBIVM CIRCA DICTAM Conclusionem.

Quare Deus potius in somnis reuelat futura, quàm in vigilia?

RESPONDET S. Bonauent. in 2. d. 25. quæst. vltima. Primò, quia anima in vigilia dispersa est ad exteriora sensibilia, & sic minus

apta comprehendere reuelationes à Deo. Hanc
causam etiam insinuat Hypocrates in initio li-
bri de insomnijs, dum docet animam hominis
in vigilia grauibus distineri negotijs, curis quo
distrahi: per sensus etiam exteriores euocari ad
ea quæ extra ipsum sunt, & per varia eorum
sensuum spectacula diuagari, multiplici; re-
rum humanarum strepitu interpellari, & à sui,
rerum quæ cælestium consideratione auocari.
Contra vero in quiete & somno ab eiusmodi
omnibus interpellationibus & impedimentis
vacuus est animus, sibi totus præsens est, sibi quæ
attendit, & vires suas collectas habet. Secun-
dò, quia Deo sic placet sæpiùs ad occultatio-
nem sui luminis, qui posuit tenebras latibu-
lum suum. Tertiò, quia homo in somnis ma-
gis agitur, quam agat, & in reuelatione plùs se
habet per modum suscipientis, quam agentis.
Vltimò, quia dicente Deo Exod. 33. Non vide-
bit me homo, & viuet. Ideò secundum quod
dicit Gregorius non potest homo Deum vi-
dere, & eius reuelationes, scilicet de lege com-
muniori loquendo, nisi quando abstractus est
à sensibus, vt quasi dicatur non viuere vide-
licet secundum sensum vsum exteriorem.
Sed quia homo in somno est medium tenens
inter mortuum & viuentem, quodammodo
à vita recedit; Ideo sic ordinauit Deus fieri
reuelationes supernaturales in somnis, quan-
do homo naturaliter non habet vsum ratio-
nis, vt

nis, vt Deo soli attribuatur laus gloriæ.

Sexta conclusio. *Reuelatio futurorum euentuum in somno à Dæmone impressa, non est licita.*

QVIA huiusmodi reuelatio procedit ex pacto tacito vel expresso Dæmonis, qui decipere semper contendit.

Quando dubium, an reuelatio in somnis facta sit à Dæmone, vel bono spiritu, non est præcipitandum iudicium, sed probandus spiritus si ex Deo sit. In qua re multa sunt consideranda de probationibus spirituum, de quibus multa scribunt Ioannes Gerson in tract. de probationibus spirituum. S. Vincentius. in tract. de vita spirituali, & plurima ad hanc materiam doctè colligit Bartol. Medin. in 3. part. S. Thomæ. q. 25. art. 3. Pererius loco cit. q. 3.

QVAESTIO. III.

An diuinitio per sortes sit omnino reprobata?

TRACTANT S. Thom. q. 95. art. 8. S. Antonin. 2. par. tit. 12. cap. 1. §. 9. Syluest. in verbo Superstitio. q. 9. Alij in verbo Sors aut. Sortilegium. Turrecre. in 26. q. 2. in principio: Archidiac. ibidem. can. Sors. Canonistæ cum text. in tit. de Sortilegijs, maximè in cap.

Ecclesia vestra. Troilus Maluetius in tract. de
fortibus. Paulus Grilland. in lib. 2. de Sortileg.
& alij alibi.

*quid Sors
sit.*

Ante resolutionem præmittendum est,
quod Sors dicitur, quando aliquid fit seridò
quidem ab homine, vt considerato eius euen-
tu aliquid occultum innotescat. S. Thom. loc.
citat. Syluest. verb. Superstitio. Angel. Aurea
Armillæ. Caietan. & alij in verb. Sors.

*quotuplex
sors.*

Triples est Sors: Diuisoria, Consultoria,
& Diuinatoria. Diuisoria est, cum quæritur,
quid cuiuslibet sit dandum, siue illud sit res, si-
ue honor, siue pœna, aut actio aliqua. Consul-
toria, quando inquiritur, quid sit agendum.
Diuinatoria, quando aliquid futurum inqui-
ritur.

Ad genus sortium pertinet, si quis aliquid
occultum inquirat, siue per protractionem
punctorum, siue per considerationem figura-
rum, quæ proueniunt ex plumbo liquefacto
in aquam proiecto, siue ex quibusdam scedu-
lis scriptis, vel non scriptis in occulto reposi-
tis, dum consideratur, quam quis accipiat: vel
etiam ex festucis inæqualibus propositis, quis
maïorem vel minorem accipiat: vel taxillorũ
proiectione, quis plura puncta proijciat, vel
etiam dum consideratur, quid aperiendi li-
bram occurrat. S. Thom. d. q. art. 3. Frideric.
de Senis in conf. 284. & de similibus similis est
ratio. Nunc pro resolutione, sit

Præ-

Prima Conclusio. *Sortis diuisoria licita est.*

Sic sentiunt communiter Doctores locis citat. Quia quando partes sunt æquales, nec res diuidenda sine discordia potest diuidi, fortunæ locus datur ad dirimendas lites: Sic secundum leges in tribus iudicijs communi diuidendo, familiæ exercundæ, & finium regundorum, sortes admittuntur debitis seruatis conditionibus. Sic Iudæi miserunt sortem super tunica inconsutili Christi, quæ non poterat diuidi. Sic Appianus lib. 2. de bello ciuili narrat, post mortem Iulij Cæsaris, cùm essent discrepantes sententiæ in senatu, de remunerandis interfectoꝝ, statuit sortibus litem dirimendam. Sic etiam partes terræ Israëlitis per sortes distribuebatur. Num. 33. Iosue 15. Ioseph. lib. 5. antiquit. Iudaic. c. 3. Eadem est ratio de aliqua pœna subeunda, si contentio sit inter aliquos, quis soluere debeat, exemplo Ionæ. 1. cap. qui à facie domini fugiens sorte deprehensus est, & in mare deiectus. Seruandum autem in missione sortium, vt ius sit æquale partium, ne alicui præiudicium generetur, vt non mitantur sine causa, hoc enim vanum esset, sed quando consideratis circumstantijs rerum & personarum, prudentia dicat, litem, aut aliud negotium sorte dirimendum esse. Dictis casibus, ex Augustini sententiâ in Epist. 180.

ad Honoratum, annumerari potest, si inter ministros Ecclesiæ fieret disceptatio, qui eorum persecutionis tempore manere deberet, ne fuga esset omnium, & Ecclesia omninò relinqueretur, & qui fugere deberent, ut aliqui in futurum reseruantur pro Ecclesiæ utilitate, sorte lis finienda est. Idem possit esse casus, si tres aut quatuor tempore pestis curam haberent, & non omnes vellent periculum subire, nec etiam Ecclesiæ expediret. Mos autem capiendi sortes ex vrna, vel situla, vel hydria aquæ, antiquissimus est, ut patet ex illo Plauti in Cassina, ubi senem Virginis amatorem postquam id, quod cupiebat, à seruo impetrare non potuit, inducit ita loquentem:

*Intrò abi, at q̄ actutum uxorem huc euoca
ante ades citò.*

*Et situlam huc tecum afferto cum aqua, &
sortes.*

Secunda Conclusio. *In electionibus
Ecclesiasticis non est licitum uti sortibus,*

CAP. Ecclesia vestra, de Sortileg. & can. Non statim. & cap. Non exemplo. 26. q. 2. & hæc est communis tam Theologorum quam Canonistarum sententia. Et ratio redditur, quia huiusmodi electiones Spiritus sancti

sancti inspiratione fieri debent. Et si forte aliqua fieret electio, aut nulla esset, aut certè cassanda Panormit. & alij in d. c. Ecclesia vestra. Siquis obijciat, Actor. i. S. Matthias sorte ad Apostolatum electus est: ergò potest electio in Ecclesiasticis sorte fieri. Respondet S. Hieron. super Ionę i. cuius verba referuntur 26. q. 2. c. Non statim debemus sub exemplo Ionę sortibus credere, vel illud de actibus Apostolorum huic testimonio copulare: vbi sorte in Apostolatum Matthias eligitur: cùm priuilegia singulorum non possint legem facere communem.

Tertia Conclusio. Sors consultoria, quando expectatur iudicium à Deo, & quasi ad eum recurritur pro cognitione euentus sortium, est licita,

PROVERB. 16. Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur. Quando enim humanum non superest auxilium, tunc ad diuinum recurrendum. 2. 2. q. 2. can. Queritur. Nemo debet tentare Deum suum, dum habet, quod rationabili consilio faciat. & 23. q. 8. c. Si nulla. Ad idem facit illud 2. Paral. c. 10. Cùm ignoramus quid agere debeamus: hoc solùm habemus residuum, vt oculos ad te Domine leuemus. Idem clarius habetur 26. q. 2. c. Non exemplo Matthiæ, vel quod Ionas Pro-

Kk 3

pheta

pheta indifferenter depræhensus sit, indifferenter sortibus est credendum, cum priuilegia singulorum communem legem facere non possint. Si qui tamen necessitate aliqua compulsi Deum putant sortibus, exemplo Apostolorum esse consulendum: Videant hoc ipsos Apostolos non nisi collecto fratrum cœtu, & precibus ad Deum fuis egisse. Vt autem in casu huius Conclusionis licitum sit uti sortibus, quatuor sunt consideranda ex S. Thoma loco citato. S. Anthonin. Angelo, Syluest. Panormitan. & alijs. Primum, ut absq; necessitate non recurratur ad sortes, aliàs esset tentare Deum. Secundum, ut quis etiam in necessitate absq; reuerentia sortibus non utatur, ut patet ex d. c. Non exemplo. Tertium, ut non pro rebus terrenis, sed pro spiritualibus & ad salutem pertinentibus fiat recursus ad sortes, ut habetur ex Augustino ad inquisitiones Ianuarij epist. 119. tom. 2. 26. q. 2. c. Hi qui de paginis euangelicis sortes legunt, etsi optandum est, ut id potius faciant; quàm ad Dæmonia consulenda concurrant: tamen etiam ista mihi displicet consuetudo, ad negotia secularia, & ad vitæ huius vanitatem propter aliam vitam, loquentia oracula diuina velle conuertere. Quartum, ut non fiat in electionibus Ecclesiasticis, quæ Spiritus sancti inspiratione fieri debent. Vnde dicit Beda cap. 1. in Acta Apostolorum. Matthias ante Penthecosten ordinatus

natus sorte quæritur, quia scilicet nondum erat plenitudo Spiritus S. in Ecclesiam effusa. Septem autem Diaconi postea non sorte, sed electione discipulorum sunt ordinati.

Quarta Conclusio. Quando contentio esset de electione aliquorum, nec esset via humana dirimendi litem, utpote quia esset paritas utrique in omnibus, scilicet votis, doctrina & meritis, & ambo moraliter essent equè digni: tunc litem sorte dirimere non esset illicitum, si debite conditiones seruentur, ut exitus rei à Deo expetatur prævijs orationibus eo modo quo D. Matthias electus est iuxta d. c. Non exemplo.

GLOSSA & Turrecre. in cap. Quod autem 26. q. 2. Aurea Armilla in verbo Sors, & alij alibi.

Quinta Conclusio. Licitum est ut in sortibus in electionibus ad temporales & seculares dignitates, quæ ad terrenam dispositionem ordinantur.

HANC Conclusionem communiter DD. citati tenent. Tamen in tali electione obseruandum, ut prius electis quibusdam idoneis, deinde fors mittatur: Aliàs si imprudenter fieret, & cum periculo boni communis, & iustitiæ,

iustitiæ, vtpote quia fors caderet in aliquem ineptum, qui damno esset Reipublicæ: culpa non careret. Olim apud Romanos, iudices ex equitum ordine per sortes eligebantur, præ-tore urnam mouente, & si qui ex illis reiiciebantur, iterum subfortiebantur alij in eorum locum, vt videre est apud Ciceronem in orat. in Pisonem, & Panormit. in cap. fin. de Sorti-leg. id usurpari attestatur, quod seculares eligant officiales in multis locis per ballotas, & breuia.

Sexta Conclusio. Fors diuinatoria, qua innititur societati Demonum explicite vel implicite, est damnata & reprobata.

EZECHIEL. 21. Rex Babylonis stetit in biuio, in capite duarum viarum diuinationem quærens, commiscens sagittas interrogauit idola, exta consuluit: & in 26. q. 5. can. Sortes, dicitur: Sortes, quibus cuncta vos vestris discriminatis prouincijs, quas patres damnauerunt, nihil aliud quàm diuinationes & maleficia decernimus. Quamobrem volumus omninò illas damnari, & vltra inter Christianos nolumus nominari, & ne exerceantur, anathematis interdicto prohibemus. De hac Conclusionem non dubitant nec Theologi, nec Canonistæ. S. Thom. in d. art. ad 3. iudicium
ferri

ferri candentis, vel aque feruentis ad sortes re-
 ducit. Probatio ferri candentis & similium or-
 dinatur ad alicuius peccati occulti inquisitio-
 nem, per aliquid, quod ab homine fit, & in
 hoc conuenit cum sortibus. In quantum ta-
 men expectatur aliquis miraculosus effectus,
 à Deo, excedit communem sortium ratio-
 nem. Vnde huiusmodi iudicium est illicitum,
 & quia ordinatur ad iudicanda occulta,
 quæ diuino iudicio reseruantur, & quia di-
 uina auctoritate non est sancitum. 2. q. 5. cap.
 Consultuisti. Eadem videtur ratio de lege du-
 ellorum seu monomachia, nisi quod plus ac-
 cedit ad communem rationem sortium, in
 quantum non expectatur ibi miraculosus ef-
 fectus, nisi pugiles sint impares virtute vel ar-
 te. De duello vide textum cum DD. de purga-
 tione vulgari. cap. Cura suscepti. & 2. q. 5. can.
 Monomachiam, & Caietanum ad longum in
 S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 8. Concil. Trident. sess. 25.
 cap. 19. de Reformatione.

LEX IIII.

*Eorum est scientia punienda, & seueris-
 simis merito legibus vindicanda, qui magi-
 cis accincti artibus, aut contra salutem ho-
 minum moliti, aut pudicos animos ad libi-
 dinem deflexisse deteguntur. Nullis verò
 crimi-*

criminationibus implicanda sunt, quæ sita humanis corporibus remedia: aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres: aut ventis & grandinis lapidatione quarterentur, quibus non cuiusq. salus, aut æstimatio lederetur: sed quorum proficit actus, ne diuina munera & labores hominum sternerentur.

THEODOSIANVS rectius posteriora verba ponere videtur (sed quorum proficerent actus, ne diuina munera & labores hominum sternerentur) imò in Cod. illud (ne) in antiquioribus impressionibus, saltem non habetur.

Hæc L. cum satis multos effectus magis & maleficis attribuat, in primis breuibus, quæ literam concernunt, percurrenda sunt. Deinde mouendæ quæstiones occurrentes & resoluendæ.

In Superioribus actum est vt plurimum de eis, quæ spectant ad magiam diuinatricem: quæ autem in hac L. continentur, concernunt artes magicas operatrices.

Sicut bonæ scientiæ ad ornamentum utilitatemq; Reipub. sunt promouendæ: ita male, cum tendant ad interitum communis salutis, meritò legibus sunt vindicandæ, iuxta præsentem Legem.

Magi-

Magis artibus accincti malefici, mirabilia & humanam naturam excedentia opera perficiunt. Malefici dicuntur bene accincti diabolicis artibus: quia eis vtuntur tanquam armis quibusdam, ad impugnandum alios. Possunt & dici accincti in alio sensu: quia se promptos expeditosq; exhibent, ad actiones malas, pro Diaboli voluntate.

Magicae vitiae vanitates artes dicuntur: quia ex praescripto Dæmonum aut suorum ministrorum, certis ritibus & modis exercentur. Artem igitur magicam aut maleficam intelligimus, cognitionem, experimentum & exercitium diabolicarum operationum. Arsenim est potius habitus operatiuus, quam speculatiuus, vt docent Aristot. lib. 6. Ethic. & S. Thomas 1. 2. q. 57. art. 3. Quare qui opera diabolica exercent, artem magicam exercere dicuntur. Nec est de ratione artis, vt quidam sentire videntur, vt ex libris addiscatur; quando improbant maleficas nullas scire artes, eò quod libros non habeant, imò vt plurimum legere nesciant. Sunt enim artes liberales: vt Grammatica, Poëtica, Rhetorica & cætera. Sunt etiam mechanicæ: priores ex libris addiscuntur: posteriores communiter ex instructione magistri: & inter has quædam sunt vilissimæ: vt vendere sal, oleum & huiusmodi similia. Bartol. in L. Ne quis. C. de dignit. lib. 12. Berthach. in repertorio, verb. Ars.

Ars.

Ars. Ars magica refertur inter artes vetitas & reprobatas, quare dicitur legibus odiosa. C. de thesaur. L. Vnica. lib. 10. Reprobata autem sunt, quia earum magister Dæmon est, qui eas docet vel immeditatè per se, vel mediatè per suos ministros. Nec longum tempus ad discendum requiritur, cum ipse mille artifex sit; breuissimo tempore suos docet facere mirabilia quæ humanum ingenium superant. His addere possumus, maleficas etiam dici artes in alio sensu familiari non solum grammaticis, sed etiam legibus: ars enim significat astutiam, dolum, & fraudem ac singularem nocendi malitiam. can. Quicumque. 22. q. 5. Quacunque arte verborum quis iuret, Deus non decipitur: & C. de his, qui ad statuas confugiunt. L. 1. Si probati fuerint artibus suis (Glossa ibidem, id est, malitijs) inuidiam inimicis creare voluisse. C. de præscrip. triginta vel quadraginta annor. L. Omnes. Omnes nocendi quibuslibet modis artes omnibus amputatæ. C. de suffragio. L. 1. Si artibus moram ~~ne~~stant. Magicæ artis nomine rectè ergo intelligere possumus insigne nocendi studium, aut decipiendi malitiam, aut fraudem & dolum. Quid enim ex his omnibus desideratur in maleficis? Discipuli sequuntur præscriptum magistri, qui abundat malitia, nequitia, fraude & dolo.

Præterea circa illa verba L. (Nullis verò crimi-

eriminationibus implicanda sunt quæ sita humanis corporibus remedia: aut in agrestibus locis innocenter adhibita suffragia, ne maturis vindemijs metuerentur imbres, &c.) Notât pleriq; Doctores Bart. Salyc. Godefrid. Azo & alij, incantationes ad finem boni, de lege civili esse licitas: Non autem de iure canonico, & in foro conscientiæ. Sed infrâ hoc dictum examinabitur. Angelus verò dicit: Nota, hîc posse incantari grandines vt non noceât: & intellige, in virtute diuina, non per inuocationem Dæmonum: quia istud est prohibitum omni iure.

Obseruandum quoq;, antiquis temporibus maleficos consueuisse sua maleficia & incantationes in agrestibus, siluestribus & occultis locis exercere: vt nunc etiam faciunt. Causas autem huius rei assignauimus in superiori tractatu. Quas cæteris latius explicant Paulus Grillandus lib. 2. de Sortileg. q. 4. & Iodocus Damhauderus in pract. Criminal. cap. 61. numero 119.

Circa finem L. considerandum est, quod maleficorum opera, diuina munera & labores hominum prosternantur & perdantur. Fructus terræ sunt diuina munera: quia etsi homo plantet, DEVS tamen incrementum dat, vt crescant pro conseruatione hominum. Et sunt labores mortalium: Quia homo operibus manuum suarum terram fodit, serit se-

mina, & agros vineasq; colit. Vnde in Sacris literis fructus dicuntur etiam opera manuum. Aggæi 2. cap. Percussi vos vento vrenti, & grandine omnia opera manuum vestrarum. Iob. 1. Opera manuum eius benedixisti, & possessio eius crevit in terra. Sternuntur autem munera diuina, & labores hominum, quando malefici cooperantibus Dæmonibus aut messem in herbis perdunt, aut iam flori propinquos segetes grandine, pruina, aut intempetivis imbribus lædunt; ne labores hominum debitum sortiantur effectum: aut grandinis lapidatione fructus iam colligendos excutiunt, vel etiam vineas vis maturefcntibus inutiles reddunt. Perduntur enim labores hominum, quando ferè integro anno homines laborarunt, omnem substantiam impenderunt, & cum fructus iam propemodum maturi impediuntur, ne suum effectum consequantur. Hæc circa literæ explicationem sufficiant.

QVÆSTIO. I.

An malefici possint animos ad amorem deflectere ac mouere, vt lex Constantini hoc in loco innuit?

IOANNES VVierus lib. 3. de præstigijs Dæmonum, cap. 38. sugillat Imperatorem in hac L. quod arte magica amorem conciliari fenserit.

In

In primis ex fidei principijs præsupponendum est, Diabolum non posse efficaciter cogere liberam hominis voluntatem ad peccatum, vt S. Thom. 1. 2. q. 80. arti. 2. & 3. ostendit. Mouetur autem homo indirectè à diabolo ad peccandum, qui tanquam potentior creatura, potest agere in materiam corporalem, & sic sensum vel interiorem vel exteriorem aliquando immutat: aut de nouo sensibile aliquod formando, aut formatum sensui obijciendo, aut spiritus & humores intus commouendo: Cùm autem summa sit coniunctio inter potentias sensitivas & rationales, motis sensitivis, indirectè mouentur rationales. Sic Diabolus, quando vult animum ad libidinem flectere, aut ad odium, mouet exteriorem hominem causis intrinsicis, deinde obiectum proponit sub ratione boni vel pulchri, vt ametur appetaturq;: aut sub ratione mali & deformis, vt efficiat hororem & odium, & hoc modo indirectè per modum persuadentis & proponentis obiectum vt appetendum, aut fugiendum, deflectit animum ad libidinem, aut odium: voluntas autem manet libera, licet aliquo modo trahatur, iuxta illud: Trahit sua quemque voluptas. His præmissis statuitur, Conclusio resolutoria.

Magi & malefici possunt animos pudicos ad libidinem & amorem flectere, & verissimè Constantinus imperator in d. l. attestatur.

L. 1 2 Hæc

Hæc est communis rectè sentientium Theologorum & Iurisperitorum doctrina. Probat in primis ex alijs ll. leges tradunt esse venena & pocula amatoria. L. 3. §. Adiectio. ff. ad L. Corneliam de Sicarijs: & ff. de pœnis. L. Si quis aliquid. §. Qui abortionis, aut amatorium poculum. Atq; has leges sequuntur Iurisperiti in d. ll. & alibi. Alberic. in Rubr. C. de hæretic. num. 6. Azo in hoc tit. de malef. & mathematic. Bonifac. de Vitalinis in tract. de maleficis. Godefrid. in præsentî L. Angelus ibid. rectissime admonet his verbis. Nota, per incantationem animum mulierum ad libidinem flecti, & ideò non trufers, cùm audis istas facturas fieri, quia veræ sunt. Paulus Grillandus de Sortilegijs q. 3. & q. 12. Oldradus de Ponte, in consil. 210. incip. Regularis habet traditio. Panormitan. in cap. In tabulis, de Sortilegijs num. 4. Ioannes ab Anania ibidem in Rubrica. Petrus Anchar. ibid. in c. Ex tuarum. Et in lib. 6. de hæret. cap. Accusatus. §. Sanè: Hostiens. in summa, de Magistris. §. Quam scientiam, Franciscus Squillacens. de fide Catholica, cap. 8. & alij alibi. Theologi sequuntur. S. Hieron. super Nahum 3. c. Attribuit maleficijs & incantationibus, quod faciant amare ea, quæ odisse debuerant: & detestari, quæ amare debebant. Idem Hieron. lib. 3. commen. in epi. ad Ephes. cap. 6. Sunt quidam Dæmones amoribus & amatorijs canticis seruietes. S. Thom. & Bona
uent.

uent. in 4. sent. d. 34. Petrus Paludan. ibid. Tur-
 recr. in 33. q. 1. c. Si per fortiaras. Doctores mal-
 lei maleficarum. i. part. q. 7. Alphons. Castren.
 lib. 2. de iusta heret. punitione, cap. 15. Michaël
 Medina lib. 2. de recta in Deum fide, cap. 7. &
 alij alibi. Ratio ducitur ex sacris literis, & ex-
 perientia. Dæmon, omnium rectè sentiētium
 iudicio, potest incendere hominem ad libidi-
 nem: Qua ratione dicitur spiritus fornicatio-
 nis, Osee 4. vt annotat Casian. collat. 7. cap. 32.
 Ergo non potest alienum esse à magis & male-
 ficis: quia hi Dæmonum potestate sua perfici-
 unt maleficia. Ad hanc materiam faciunt
 exempla, atq; illud in primis de S. Cypriano
 memorabile est. Cùm enim S. Iustina Antio-
 chie frequētaret Ecclesiam, visa est à quodam
 scholastico nomine Agladio, qui ob virginis
 pulchritudinem incidit in eius amorem, eam-
 que in vxorem petijt: quæ cùm omnibus ob
 eam causam aduentantibus diceret, quod
 Christo cœlesti sponso desponsata esset. Ira-
 tus cùm aliud medium non occurreret, abiit
 ad Cyprianum tum adhuc Magum, promit-
 tens ipsi duo tolenta auri, vt Iustinam malefi-
 cij caperet: Cyprianus magicis artibus Dæ-
 monem accersit, & ait illi: amo virginem de
 Galilæa (Christiani enim tunc vocabantur
 Galilæi) potes ne ei persuadere & adducere
 mihi? Qui promisit ei dicens: Accipe hoc me-
 dicamentum, & sparge circa domum eius, &

ego superueniens paternum sensum ei ini-
ciam, & statim obediēt mihi. Cumque Cy-
prianus ita fecisset, sancta virgo tertia noctis
hora surgens ad orationem, sensit impetum
Dæmonis. Signauit itaque se, & domum suam
signo sanctæ Crucis, & Dæmonem in fugam
conuertit. Qui veniens ad Cyprianum confu-
sus, & cur virginem non adduxisset requisitus,
ait: Vidi quoddam signum Thau. Iterum Cy-
prianus arte magica alium Dæmonem fortio-
rem vocauit, & simili modo fecit, & similiter
eidem accidit. Tandem vocauit Dæmonem
superiorem, & ait illi: Quænam est vestra in-
firmitas? victa est ab vna virgine omnis vestra
virtus? Respondit Diabolus. Nunc adducam
tibi eam ad desiderium, tu tantum paratus sis.
Tunc Diabolus in specie virginis ad Iustinam
intrauit, & sedens super lectum eius, eandem
tentando dixit: Hodie missa sum à Christo ad
te, viuere tecum in castitate: Multum autem
te video vexatam abstinentia. Sancta autem
virgo dixit: merces autem multa, labor verò
modicus. Dixit ei Diabolus. Deus in Para-
diso benedixit Adam & Euam, dicens: Cres-
cite & multiplicamini. Si ergo in virginitate
manserimus, in iudicium incidemus, quia
verbum Dei contempnimus. Tum virgo tur-
bata surrexit, & per spiritum sensit: quis esset
qui ei loqueretur, signo crucis se signans: quo
facto Dæmon disparuit, & Cypriano confusus
appa-

apparuit. Qui dixit ei: & tu victus es, vt ceteri
 subiecti tui? Quomodo enim victi estis ab vna
 virgine Christiana? Dic mihi que sit virtus vi-
 ctoriæ eius. Qui respondit, dicere tibi non
 possum: quoddã vidi terribile signum Thau.
 Si autem virtutem huius signi vis cognoscere,
 iura mihi quod nunquam velis à me discede-
 re. Qui cum iurasset, ait illi. Vidi signum cruci-
 fixi, & Thau: & sicut cera à facie ignis fluxi.
 Cui dixit Cyprianus. Ergo crucifixus maior
 est? Qui respondit: etiam maior omnibus est:
 quia desertores Dei accipiunt ab eo senten-
 tiam ignis. Cyprianus autem ait: Festinabo
 igitur, vt amicus siam crucifixi, ne talem pœ-
 nam incurram. Diabolus respondit. Iurasti
 namq; mihi. Cyprianus ait: Contemno te, &
 omnes fumigantes virtutes tuas, meq; ipsum
 tibi denego, & me consignans dico: Gloriam
 tibi do Christe, & tu Dæmon recede à me.
 Abijt ergo Diabolus confusus. Cyprianus ve-
 ro errorem suum agnouit & propalauit, frau-
 demque & seductionem diutinam, libris ma-
 gicis in ignem coniectis, Vulcano dicauit: &
 peream Virginem, scilicet Iustinam, Christo
 pulcherrime desponsatus, sacraq; Christiano-
 rum complexus est, paulatim in presbyterum
 ordinatus, mox ad Episcopatum euectus, do-
 ctrina & conuersatione clarus, consummatæ
 virtuti martyrium adiunxit. Huius historiæ
 Nicepho. Calist. lib. 5. histor. Ecclesiast. cap. 27.

Gregorius Nazianzen. in orat. in laudem Cy-
priani martyris. Metaphrastes apud Lipoma-
num tom. 6. de vitis Sanctorum, & apud Su-
rium tom. 5. in mense Septemb. meminere. Ad
eundem scopum illustre est, quod narrat S.
Gregor. lib. 1. Dialog. cap. 4. Eo (ait) tempore,
quo malefici in hac sunt vrbe Romana depra-
hensi, Basilus (qui in magicis operibus pri-
mus fuit) in monachico habitu Valeriam fu-
giens petijt. Qui ad virum Reuerendissimum
Castorium, Amirtinæ Ciuitatis Episcopum
pergens, petijt ab eo, vt eum Equitio Abbati
committeret, ac sanandum monasterio illius
commendaret. Tunc ad monasterium venit
Episcopus, secumq; Basilium monachum ad-
duxit, & Equitium Dei famulum rogauit, vt
eundem monachum in congregationem sus-
ciperet. Quem statim vir sanctus intuens, ait:
Hunc quem mihi commendas, pater, ego non
video monachum esse, sed diabolum. Cui ille
respondit: occasionem quæris, ne debeas præ-
stare quod peto. Ad quem mox Dei famulus
dixit: Ego quidem hoc eum esse denuncio,
quod video: ne tamen me nolle obedire exi-
stimes, facio quod iubes. Susceptus itaque in
monasterio est. Post non multos verò dies idē
Dei famulus, pro exhortandis ad desideria su-
perna fidelibus, paulò longius à cella digres-
sus est. Quo discedente contigit, vt in mona-
sterio virginum, in quo eiusdem patris cura

vigi-

vigilabat, vna earum, quæ iuxta carnis huius putredinem speciosa videbatur, febricitare inciperet, & vehementer anxari, magnisq; vocibus cum stridore clamare: Modò moritura sum, nisi Basilius Monachus veniat, & ipse mihi per suę curationis studium salutem reddat. Sed in patris absentia accedere quispiam monachorum in congregationem virginum non audebat: Quanto minùs ille, qui nouus aduenerat, cuiusq; vita adhuc congregationi ignota erat. Missum repentè est, & Dei famulo Equitio nunciatum, quod sanctimonialis illa immensis febribus æstualet, & Basilij Monachi visitationem anxie quæreret: Quo audito vir sanctus dedignando subrisit: atq; ait. Nunquid nam dixi, quod diabolus est iste, non monachus? Ite, & eum de cella expellite: sanctus autem vir ancillam Dei monialem absens solo verbo curauit, ita vt neq; amplius febris laboraret, nec Basilium expeteret. Omnes autè monachi iussionem patris sui implentes, eundem Basilium ex monasterio repulerunt. Qui repulsus dixit frequenter, se cellam Equitij magicis artibus in aëra suspendisse, nec tamen eius quempiam lædere potuisse. Basilius autè non post longum tempus in Romana vrbe, exardascente zelo Christiani populi, igne crematus est. Hæc ex Gregorio. Haud dissimile narrat B. Hieronymus in vita S. Hilarionis. Erat enim iuuenis Emporij Gazensis, qui vir-

ginem deperibat, id est, vehementer amabat. Qui cum frequenter tactu, iocis, nutibus, sibilis, & cæteris huiusmodi, quæ solent morituræ virginittatis esse principia, nihil profecisset, perrexit Memphim. Anno elapso magicis artibus instructus, ab AEsculapij vatibus redijt, & subter limen domus puellæ tormenta quædam verborum, & portetofas figuras sculptas in æris Cyprij lamina defodit, & ilicò amore insanire virgo, & amictu capitis abiecto, rotare crinem, stridere dentibus, inclamare nomé adolescentis: magnitudo quippe amoris eam in furorem verterat. Perducta ergo à parentibus in monasterium seni traditur, vlulante statim & confitente Dæmone. Vim sustinui, inuitus sum abductus: quàm bene Memphis somnijs homines deludebam? O cruces, O tormenta, quæ patior. Exire me cogis, & ligatus sub limine teneor. Non exeo, nisi me adolescens, qui tenet, dimiserit. Tunc senex: Grandis ait, fortitudo tua, qui licio & lamina strictus teneris. Dic, quare aususes ingredi puellam Dei? vt seruarem, inquit, eam virginem. Tu seruares proditor castitatis? Cur non potius in eum, qui te mittebat, es ingressus? vt quid, respondit, intrarè in eum, qui habebat collegam meum amoris Dæmonem? Noluit autem sanctus, antequam purgaret virginem, vel adolescentem, signa iubere perquiri, ne aut solitis incantationibus recessisse Dæmon videretur,

aut

aut ipse sermoni eius accommodasse fidem: afferens fallaces esse Dæmones, & ad simulandum esse callidos: & magis reddita sanitate increpuit virginem, cur fecisset talia, per quæ Dæmon intrare potuisset. Hæc ex Hieronymo. His accedunt Poëtæ & naturales, qui faciunt mentionem de Philtro & Hippomane. Ouid. lib. 2. de arte amandi.

Philtro nocent animis, vim q̄ furoris habent.

Et Propertius lib. 4. in Ienam quandam.

*Consuluit striges nostro de sanguine, & in me
Hippomanes facta femina legit equæ.*

Iuuenalis Satyra 6.

*Hic magicos adfert cantus, hic Thessala vendit
Philtro, quibus valeant mentem vexare mariti.*

Hippomanes à doctis refertur inter veneficia amatoria, & est caruncula quædam, quæ in pulli equini frontè consurgit, quæ euulsa & in puluerem conuersa ad amorem concitandū dicitur efficacissima. De hoc Hippomane agunt Aristoteles de natura animalium lib. 6. cap. 22. Plinius lib. 8. histor. naturalis cap. 42. & Seruius lib. 3. Georgicorum in illud Vergilij.

*Hinc demum, Hippomanes vero quod nomine dicunt
Pastores.*

Dicitur

Dicit Aristoteles, quod Hippomanes peti-
tur & percipitur à veneficis mulierculis. Phil-
trum autem latinè dicitur amatorium. Vnde
Philtrum communiter vsurpatur pro genere
veneni, amorem & insaniam inferentis : & sic
tradunt frequētissimè hominem ad furorem
& insaniam concitare: & aliquando sequitur
mors. Quare Doctores quando agunt de pœ-
na propinantis poculum amatorium, diltin-
guunt, an sequatur mors, vel non. Vt infra q. 3.
Id tamen obseruandum est, quod licet quæ-
dam naturalia vim habeant ad accendendum
libidinem, & commouendum animos in ge-
nere : non tamen eis inest naturalis vis, vt in
hanc personam potius animus feratur, quàm
in illam: sed hoc contingit operatione Dæmo-
nis, qui cum mago aut malefico ex pacto con-
currit ad procurandum amorem in illa perso-
na, in cuius perniciem maleficus sua signa diri-
git. Tamen hoc etiam annotandum est, vt Mi-
chaél Medina loco citato tradit, quod est dif-
ferētia inter ea, veneficia amatoria, quæ à ver-
bis: & ea, quæ à potionibus, aut rebus descen-
dunt: quod priora minus sunt periculosa, vt
pote quæ tantum diabolica suggestione ima-
ginationem perturbent : Posteriora autem
præter hanc inuasionem, etiam corporali estro
libidinis vexent, & ita plerumque insania co-
mitetur.

QVAE.

QVAESTIO II.

De veneficijs & poculis amatorijs.

An sapiant heresim, vel spectent ad peccatum heresis pocula amatoria?

DISPUTANT Doctores vt plurimùm locis citatis in principio superioris q. Pro termini intelligentia, nota (sapere heresim) nihil aliud esse, quàm vehemētem hæresis suspicionem præbere. Vnde quâdocumq; aliquod factum, aut dictum grauem præsumptionem hæresis offert, hæresin sapit. Deinde in maleficiorum distinctione & cognitione voluntas intentioque inspicienda est, quid operans intendat, quis eius sit finis, quam fidem habeat in applicatione rerum, quibus vtitur. Aliquando enim adhibentur naturalia, quæ nullam habent efficientiam in ordine ad effectum producendum: aliquando sacramenta & sacramentalia, quibus etiam nullus inest effectus ad tam sceleratum finem. Nunc pro resolutione, quum varietas rerum efficiat decisionis diuersitatem, sit

Prima Conclusio. *Si sortilegia amatoria ita fiant, vt in illis adsit inuocatio Demonis per modum adorationis, aperte sapient heresim.*

OLDRA.

OLDRADVS in conf. 210. Grilland. in q. 10.
de Sortilegijs, & alij vbi supra.

*Secunda Conclusio. Etiam si non fi-
ant per modum adorationis, modo in talium
maleficiorum exercitio expetatur, & expe-
ctetur à Demone aliquid, quod soli Deo face-
re conuenit, sapiunt hæresim.*

Quia tribuitur creaturæ quod Deo debetur.

*Tertia Conclusio. Si innocetur sim-
pliciter Demon ad tentandum pudicitiam
hominis, licet grauissimum sit peccatum su-
perstitionis, non tamen sapit hæresim.*

CONCLUSIO est communis Doctorum.
Ratio: quia in casu huius conclusionis tri-
buitur Diabolo, quod eius proprium est, sci-
licet tentare, vnde tentator dicitur, Matth. 4.

*Quarta Conclusio. Ab illis, qui ama-
toria maleficia exercent, inquirendum est
cum diligētia, an credant maleficia, aut Da-
monem posse cogere alicuius viri, vel femi-
næ voluntatem ad amorem inhonestum.*

QUOD si hoc credant, vehemens est hære-
sis suspicio, & si instructi de veritate, ac-
quiescere nolint, tanquam hæretici sunt hæ-
ren.

bendi. Quia credere, hominis voluntatem à Dæmone, aut malefico efficaciter cogi ad amandum aliquem, vel aliquam: hæresis est aperta, cum repugnet libertati à Deo nostræ voluntati inditæ. Si enim voluntas à Dæmone cogitur ad aliquem amandum, iam non est libera, nec in manu consilij sui, secundum Salomonem in Ecclesiast. 15. cap.

Quinta Conclusio. Omne maleficium, quod exercetur per commixtionem alicuius sacramenti, aut rei sacramentalis, reddit ipsum operatorem de hæresi suspectum.

HANC Conclusionem tradunt Panormit. in cap. 1. de Sorilegijs ex Glossa lib. 6. de hæretic. cap. Accusatus. §. Sanè. & Alphonsus Castrenf. loco citato, contra Oldradum & Grillandum. Ratio clara est. Sapere hæresin nihil aliud est, quàm fortem præbere hæresis suspicionem. Quis autem ad tam abominabilem usum res sacras adhiberet, nisi aut effectum habere existimet, aut nullius esse momenti iudicet, & sic contemnat mysteria nostræ salutis: quæ an non sapiant hæresin, quisq; æquus rerum æstimator facilè animadvertet.

QVAE

QVAESTIO III.

Quæ sit pœna præbentis poculum amatorium?

VT huius quæstionis resolutio fiat, prænotandum: quod quando poculum amatorium præbetur; aut sequitur mors, aut non sequitur. Præterea aut tale poculum sapit hæresin, aut non. Tandem aut componitur ex naturalibus medijs, sine vlla arte diaboli: aut magica arte efficitur tale poculum.

Prima conclus. Quando poculum amatorium conficitur tali modo, qui sapit hæresin punitur pœna hæresis.

GRILLAND. in tractat. de Sortilegijs q. ii. Menochius casu 388. num. 4. Petrus Gregorius Tholosanus in 3. parte Syntagmatis iuris vniuersi lib. 34. cap. 12. num. 9. Ratio clara est: quia pœna sequitur naturam delicti, & eadem commensuratur.

Secunda Conclusio. Dans poculum amatorium ad malum finem, si ex eo mors sequatur, quomodocumq; sit compositum tale poculum, punitur pœna mortis.

Sic scribit Petrus Crinitus in lib. de Poëtis latinis cap. 19. quod Lucretius assumpto poculo

poculo amatorio ita furore percitus sit, vt propria manu mortem sibi intulerit. Et Plinius lib. 25. natural. histor. cap. 3. narrat de Lucullo, quod hausto poculo amatorio, vitam finierit. Dicta conclusio constat ff. de pœnis. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Qui abortionis. vbi expressè decernitur, quod si mulier ex poculo abortionis, vel amatorio, aut vir pereat, vltimo supplicio dans afficiatur. Ibidem Bartol. Grilland. de Sortileg. q. 12. Damhauderius in practica Crimin. cap. 61. num. 88. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. qq. cas. 358.

Tertia Conclusio. Si quis arte malefica & magica animum hominis ad amorem illicitum deflectat, pœna vltimi supplicij punitur, etiamsi mors non sequatur. sistemus in d. L. Eorum.

PROBAT Grilland. q. ii. num. 7. Quia dicta L. æquiparat, quantum ad pœnas, illos maleficos, qui flectunt pudicos animos ad libidinem, & illos qui contra salutem hominũ moliantur, & statuit eos seuerissimis legibus vindicandos. Eandem Conclusionem docent Menoch. lib. d. casu 388. num. 5. & Petrus Gregor. loco cit. nu. ii. Ratio est etiam in promptu. Quia arte magica & diabolica vti, tam secundum legẽ diuinam, quàm ciuilem, capitale est vt infra latius patebit in L. Nemo Aruspicem.

Mm Quar-

Quarta Conclusio. *Præbens poculum amatorium absq̄ arte magica, si mors non sequatur, punitur extraordinariè ad iudicium iudicis, pro varietate circumstantiarum occurrentium.*

MENOCH. in d. casu 358. & Petrus Gregor. loco citat. & alij alibi. Ratio est: quia tentat pudicitiam, quæ res est turpissima, & pessimi exempli: olim tamen, vt clarum est ex text. & Gloss. in d. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Qui abortionis. de lege ciuili humiliores in metallum damnabantur, honestiores in insulam, amissa etiam parte bonorum, relegabantur. Et quia hîscetemporibus pœnæ relegationis & effodiendi metallum in vsu non sunt, iudicis arbitrio talis puniendus est.

QV AESTIO IIII.

An malefici possint inducere pluuias, tempestates, grandines, & similia meteorologica, quibus fructibus, aut seminibus noceant, vt d. L. significat.

IOANNES VVierus lib. 6. de præstigijs Demonum, cap. 27. & alibi, dicit, Christianum Imperatorem in his LL. locutum, non quasi ipse crediderit, vel alios credere voluerit, eiusmodi miracula siue calamitates ab homini-

minibus per malas magicasq; artes edi ac perfici; sed ita potius accipienda, quasi desumpta & scripta ex opinione vulgi, & secundum communem loquendi formam. Quanquam, inquit, si auctoritatem spectemus, quis est qui ambigat, in hoc negotio iuri diuino summam tribuendam & fidem & reuerentiam? In causis enim definiendis, ijs præsertim, quæ spectant ad animum, cuiusmodi nostra est, dicta Patrum & canonum legibus sunt præferenda. Paternit. in cap. Super illa, de secundis nuptijs, neq; leges ipsæ dedignantur sacros canones imitari. Authent. vt cleric, apud proprium Episcop. in fine. Hæc VVierus, quem sequitur Ioannes Georgius Godelmannus Iuris peritus lib. 2. de Lamijs cap. 7. à nu. 15. Antequam huic quæstioni satisfiat, ad rei cognitionem quædam sunt præmittenda.

Primum. Deo permittente, natura corporalis nata est moueri ab angelo, tam bono, quam malo, motu locali, vt tradunt S. Augustin. lib. 3. de Trinitat. cap. 8. & 9. & S. Thom. 1. par. q. 110. artic. 3. & 1. 2. q. 80. artic. 2. ac alij Theologi in 2. d. 7. Quæcunque ergo solo motu locali fieri possunt, hæc per naturalem virtutem Dæmones (nisi diuinitus prohibeantur) facere possunt. Venti autem & pluuix, gradines, & similes meteorologicæ impressiones, ac aëris perturbationes, solo motu vaporum resolutorum ex terra & aqua fieri possunt.

M. m. 2. Vnde

Vnde ad huiusmodi procreanda naturalis virtus Daemonis sufficit: & vt hoc clarius, pateat *Secundo loco pramittendum*, causam efficientem vniuersalem & remotam horum meteorologicorum effectuum, ex Aristotele, Alberto & alijs, in lib. Meteorologicorum, esse calorem solis & aliarum stellarum, quæ lumine & influentia sua agunt in aquam & terram, quæ sunt elementa vaporabilia & ea mouent: mouentur ex sua dispositione naturali vapores: ex quibus generantur impressiones humidæ in aëre, qui aptus est ad recipiendum hos vapores. Eleuantur autem quatuor vapores ex dicto elementis, virtute solis & stellarum. Primus siccus & calidus est, qui ascendens vsque ad summam siue supremam aëris regionem, prope spheram ignis, inflammatur, & ex eo generantur impressiones ignitæ. Secundus est calidus & humidus, qui quando recipitur in prima aëris regione, quasi semper conuertitur in aerem, nisi intensa aeris frigiditas impediatur: Cum enim in qualitatibus assimuletur aëri, & in habentibus symbolum facilius transit: facillimè in aerem conuertitur, ita quod ex eo rarissimè generetur impressio aliqua meteorologica. Tertius est frigidus & siccus, & hic efficit ventum & terræ motum. Quartus est frigidus & humidus, qui ascendens causat omnes impressiones aqueas: aliquas per condensationem, vt rorem & pluuiam: alias

per congelationem, vt pruinam, grandinem & niuem. Vapor autē humidus distinguitur, per subtilem & crassum: ex subtile generatur ros & pruina: ex crasso reliquæ aqueæ impressiones oriuntur. Cum autem non rarò pruina & grandine nostri malefici nocumenta inferant, de his ex naturalibus aliqua altiùs sunt repetenda. Quoniam pruina ex frigiditate nocturna intensa & acuta generatur, maximè flante vento Boreali, eius effectus est, quod mortificet vegetabilia, vt patet omnibus ad sensum. Est enim pruina omnino frigida, & tendit ad siccitatem, quæ duo sunt causa mortis, ex Aristotele in lib. de causa vitæ & mortis: Sicut è contrario ros viuificat vegetabilia, quoniam temperatè est calidus & humidus. Calidum autem & humidum temperatè mixta, sunt causa vitæ, vt patet in æstate, quando manè ex nocturno rore omnia virescunt. Hæc virtus pruinæ patet etiam ex illo Psalmi 77. Et occidit in grandine vineas eorum, & moroseorum in pruina. Atque hinc apparet ratio, quare nostri malefici & sagæ tempore Veris, quando omnia terræ nascentia virere & florere incipiunt, & adhuc teneriora sunt, pruinam generent, & sæpius eo tempore in congregationibus suis sceleratis tractatus ineant de generatione pruinæ. Grando fit in nubibus à terra longinquis, eleuatis in altum. Cuius generationis causa est calor, qui est in vapore ascendente à terra &

aqua: quare plus generatur in partibus & temporibus calidis, quàm frigidis. Quando enim in aëre est multitudo caliditatis, aperitur nubes ex caliditate, & calor extenditur in aëre: & ideo totum frigus tanquam contrarium calori ab aëre repellitur, & recipitur ad vnum locum in interiora nubis. Sicut videmus in pane cōgelato, si igni apponatur, repente in medio panis frigus colligitur, & ibi fit durissimus ex congelatione. Sic in nube vndiq; calefacta exterius, frigus contrahitur ad interiora. Ac stillæ pluiæ ventis & frigore congelantur, & in lapides grandinis mutantur: & cū sint naturæ aquæ, congelantur in modum guttarum aquæ, & fiunt lapilli rotundi & parui. Quando autem multæ guttæ conglobantur in vnum, & sequentes cū præcedentibus coniunguntur, fiunt longioris forme gradines, & excedunt solitam quantitatem, & quandoq; non solum bestias, sed etiam quæcunque terrestria sata & frumenta concutiunt & conterunt. Effectus grandinis in primis est mortificatio fructuum, & nascentium terræ, quæ non solum prouenit ex percussione, sed etiam ex frigiditate intensa, quæ est rei viuentis mortificatiua, ex Aristotele in lib. de causa mortis & vitæ. Deinde vt plurimum fructus illo anno percussos facit amaros: quoniam cū generetur ex calidissima nube, habet aliquid de adusto, quod vvas præsertim à grandine ta-

& tem-
 o enim
 tur nu-
 aere:&
 m calo-
 num lo-
 s in pa-
 e in me-
 durissi-
 diq; ca-
 interio-
 conge-
 ntur:&
 in mo-
 rotundi
 conglo-
 cedenti-
 me gra-
 tem, &
 m qua-
 cutiunt
 rimis est
 m terra,
 one, sed
 i uiuen-
 de causa
 fructus
 niam cu
 aliquid
 dine ta-
 etas

Et as adurit, vt patet ad sensum, quãdo vix nec
 dum maturæ grandinis lapidatione tanguntur,
 & quatiuntur. Est & aliud notandum in gran-
 dine, aliquando si granum diuidatur in me-
 dio, habet partes nigras, per modum circuli
 depicti: cuius ratio est, quoniam habet multũ
 de terrestri impuro, quod vt magis densum
 tendit ad medium grani, vtpote magis graue.
 Et quod sit ibi multum de terrestri impuro,
 signum est, secundum Albertum in 2. lib. Me-
 teor. tract. 1. ca. 20. quod aliquando in frustis
 grandinis inueniuntur pili, paleæ, & frustula
 ligni, quæ eleuauit sol cum vapore humido,
 qui est materia grandinis. Quare aliquando
 simplices, qui causas rerum naturales igno-
 rant, quando aliquid huiusmodi grandini in-
 clusum animaduertunt, statim suspicantur es-
 se negotium diabolicum, cum tamen sit opus
 naturale. Inuenimus autem in Scriptura, sæ-
 pissimè Deum Optimum Maximum puni-
 uisse homines grandinis lapidatione. Exod. 9.
 cap. Extende manum tuam in cœlum, vt fiat
 grando in vniuersa terra Aegypti, super ho-
 mines, & super iumenta, & super omnem
 herbam agri, in terra Aegypti. Extenditque
 Moyses virgam in cœlum, & Dominus dedit
 tonitrua & grandinem, ac discurrentia fulgu-
 ra super terram, pluitq; Dominus grandinem
 super terram Aegypti. Et grando & ignis missa
 pariter ferebantur, tantæq; fuit magnitudinis,

quantæ antè nunquam apparuit in vniuersa terra Aegypti, ex quo gens illa condita est. Et percussit grando in omni terra Aegypti cuncta, quæ fuerunt in agris, ab homine vsque ad iumentum, cunctamque herbam agri percussit grando & omne lignum regionis confregit. Iosue 10. Cum fugerent filios Israel hostes, misit Dominus super eos lapides magnos, & mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserunt filij Israël: Aggæi 2. Percussi vos vento vrenti, & aurugine, & grandine omnia opera manuum vestrarum, & non fuit in vobis, qui reuerteretur ad me, dicit dominus. Sap. 5. Esaia 30. & alibi similia habentur de pœna grandinis. Quare nunc etiam non est mirum, hominum peccatis id exigentibus, si mediante opera Dæmonum & malorum hominum, permittat grandinis lapidatione nos puniri.

Tertium præmittendum. Regula est Theologorum, quam ponit Martinus Arles in tract. de superstitionibus, & elicitur ex Doctoribus in 2. sentent. d. 7. & 8. & in 4. d. 34. quod malefici, procurante Dæmone, omnibus modis possunt procurare nocumenta & læsiones, in hominibus & eorum rebus, quibus potest Dæmon lædere: Qui malefici, diuina permissione præcedente, concurrunt cum Dæmone, ad vnum eundemque effectum, tanquam causæ partiales, vt alibi dictum est, & clariùs est quam
vt egeat

ut egeat probatione: per pactum enim tacitum
 aut expressum coniunguntur homo & Dæ-
 mon, ad operationem effectuum, homini qui-
 dem per se impossibilium. Homo voluntatis
 consensu concurret ad actum suas vires supe-
 rantem, ac etiam extremum nonnunquam
 actum exercet, quo Dæmonem in auxilium
 vocat, ut exequatur suam voluntatem pessi-
 mam. Qui Dæmon tunc immediatè concurret
 ad efficientiam actus. Quare valde malè argu-
 mentantur in hac materia, qui arguunt: ho-
 mini nec vires suppetunt nec potentia adest,
 ut guttam aquæ efficere possit: ergo malefici
 non possunt grandinis lapidatione, aut intem-
 pestiuis imbribus nocere. Quia malefici con-
 currunt cum Dæmone, qui potest huiusmodi
 Meteorologica in perniciem hominum, Deo
 permittente, excitare: & quando sic concur-
 rimus, perinde est ac si nos faceremus, nobis-
 que imputatur ad culpam. Quæ enim per
 nostros facimus, perinde impurantur, ac si nos
 faceremus. Quia sic paria sunt, aliquid per se,
 vel per alium facere. L. Item eorum. §. i. ff.
 quod cuiusque vniuersi. nom. L. hoc iure. §.
 i. ff. de regul. iuris. & L. Is damnus. ff. eod. tit.
 Certum autem est Dæmonem posse excitare
 grandines & tempestates, quamuis VVierus
 neget, in Epistola ad Ioannem Brenzium, de
 concione eius habita de Grandine. Quia cla-
 rum est ex Iob. i. quod Sathanas effecit, ut ignis

Mm § de cœlo

de cœlo caderet, qui consumeret pecora Iob. Et iterum: vehemens ventus irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos. Atque hunc ignem à Diabolo procuratum textus clarus indicat, & attestantur S. Augustin. in Psalm. 77. vbi ostendit, Dæmonem multo maiorem habere actionem in Elementa, quam homo habeat. S. Thom. in cap. 1. in Iob Dionysius Carthusianus ibidem, & alij Doctores, & in Psalm. 77. Tradidit grandini iumenta eorum, & possessiones eorum igni. Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem & iram & tribulationem, immisiones per angelos malos. Apocalyp. 7. Posthæc vidi quatuor Angelos stantes super quatuor angulos terræ tenentes quatuor ventos, ne flarent super terram, neque super mare, neque in vllam arborem. Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens. Nolite nocere terræ & mari, neq; arboribus, quoad usque signemus seruos Dei in frontibus eorum. Glossa ordinaria in illum locum ait: quatuor illos Angelos fuisse Dæmones. Catholica ergo Theologorum & Patrum doctrina est, Deo permittente, Dæmonem posse efficere impressiones meteorologicas, in perniciem hominum. Arguit
VVierus

VVierus in dicta Epist. cōtra hanc Catholicam
 veritatem. Impium est & idololatriæ confor-
 me, tribuere creaturę, quod conuenit creatori.
 At Deo secundum sacras literas tribuitur, con-
 dere & efficere grandinem & pluuiam: Hiere-
 mię 9. Nunquid sunt in sculptilibus gentium,
 qui pluant? Exod. 9. Dominus dedit tonitrua
 & grandinem. Iob. 38. Nunquid ingressus es
 thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexi-
 stis? Iosue 10. Agg. 2. his scripturis & similibus
 VVierus ostendere studet, & Brentzius, mode-
 ratius tamen, Dæmonem non posse procurare
 ignem, pluuiam aut grandinem: & ita multo
 minus posse maleficos & magos. Sed vt robur
 huius argumenti clarè pateat rudibus, qui di-
 ffectionem rerum non cognoscunt, in si-
 mili ostendam solum habere apud indoctos
 apparentiam, & nihil roboris. Scriptura tribuit
 Deo, quod sit auctor mortis & vitę, occidat &
 viuere faciat, percutiat & sanet. Ergo huiusmo-
 di effectus tribuere hominibus impium est,
 & idololatriæ conforme. Ergo non est di-
 cendum, quod homo occidat, percutiat, aut
 medicus vitam conseruet, aut sanet, aut homo
 sit auctor vitę, siue parens, & sic de similibus.
 Antecedens probatur Deuteronomij 32. Vide-
 te quod ego sum solus: ego occidam, & ego vi-
 uere faciam: percutiam, & ego sanabo, & non
 est, qui de manu mea possit eruere. I. Reg. 2. ca.
 Dominus mortificat & viuificat. Sap. 16. Tu es
 Domine,

Domine, qui vitæ & mortis habes potestatem
& deducis ad portas mortis & reducis: & To-
biæ 13. Magnus es Domine in æternum, & in
omnia secula regnum tuum: quoniam tu fla-
gellas, & saluas: deducis ad inferos, & reducis,
& non est qui effugiat manum tuam: similia
alibi in scriptura habentur. Nunc pro disso-
lutione huius nodi, notandum est, quod se-
cundum veram philosophiam, & etiam Theo-
logiam, Deus est prima principalis & inde-
pendens causa efficiens, sua propria virtute,
omnium rerum: sic tamen, vt res creatæ non
careant sua virtute agendi, quam Creator in
creatione indidit. Quare Deus est factor &
fator rerum omnium, & operatur omnia in
omnibus: ita tamen, vt creaturæ in ordine
suo etiam operentur. Est Deus auctor vitæ &
mortis. Sol tamen & homo generant homi-
nem, vt rectè auctor Aristot. est; cum concur-
rant ad vitæ introductionem, & cooperentur.
Principalis ergo causa est Deus, particulare
agens in ordine suo est causa minùs principa-
lis. Iam ad argumentum respondetur: Deus
optimus Maximus est causa principalis inde-
pendens, & primaria omnium impressionum
Meteorologicarum, qui causas naturales ad
hoc ordinavit, vt hisce effectibus inseruiant.
Qui etiam pro sua voluntate, cum non depen-
deat à causis naturalibus, sine his particulari-
bus potest producere propria virtute similes
effe-

effectus, quod nulli creaturæ competere potest, cum de eius intrinseca & essentiali ratione sit, habere esse communicatum & participatū ab alio, scilicet creatore. Quantum autem ad inditam naturam spiritualium substantiarum, tanta eis data est in creatione naturalis operandi potestas, quæ per peccatum non est diminuta, secundum communem Theologorum doctrinam, vt nulla ei super terram valeat comparari: sicq; ex naturali etiam rerum ordine, cum substantia corporalis, vtpote imperfectior, infra spiritualem sit quantum ad motum localem: Elementa subsunt operationi Angelorum tam bonorum, quam malorum, vt S. August. in d. Psal. 77. & in 3. de Trinit. cap. 8. & S. Thom. 1. part. q. 110. art. 3. & in c. 1. Job. & alij Theologi in 2. d. 7. ac alibi docent. Dæmones autem, in productione talium effectuum Meteorologicorum, nihil aliud faciunt, nisi Deo permittente coniungunt aut continuant, naturali sibi virtute communicata, causas à Deo ordinatas per motum localem, quòd fieri posse constat ex nunc dictis, de potestate Dæmonis, & ex alijs suprà in 2. præmisso, de generatione Meteorologicorum. Vtuntur ergo Dæmones causis naturalibus ad pluum, & generandum grandinam, pruinam, fulgura, aut ventum à DEO ordinatis aliquando quasi extraordinariè & artificialiter ad pluuiam, ventum & similia producendum.

His præ-

His præmissis nunc quæstioni satisfaciendum.

Conclusio responsiva. *Certissimum & nullatenus dubitandum est, maleficas & sagas, cooperante Dæmone, posse mouere tempestates, intempestiuus imbribus, & grandinis lapidatione nocere hominibus, ut Christianissimus Imperator in L. hac indicat.*

PROBATVR Conclusio. I. Elementa subiacent operationi Dæmonum, ex communi Theologorum doctrina, quantum ad motum localem, vnde ea possunt conturbare. 26. q. 5. can. Nec mirum. Magi sunt, qui vulgò malefici, ob facinorum magnitudinem nuncupantur: hi sunt, qui permissu Dei elementa concutiunt: quæ verba Isidor. lib. 8. Ethymolog. cap. 9. ponit, & infra in L. Multi: verbo, Elementa turbare. Ad huius Constantini L. mentem accedit Innocentius Octauus, in Bulla præmissa Malleo Maleficarum, quam infra post finem libri, cum alijs hanc materiam concernentibus subijcimus. In hac Bulla multi tribuuntur effectus maleficis. Sanè nuper ad nostrum non sine ingenti molestia peruenit auditum, quod in nonnullis partibus Alemanix superioris, nec non in Moguntinen. Colonien. Treuren. Saltz-

Saltzburg. & Bremen. prouincijs, ciuitatibus,
 terris, locis & Dicecesibus, complures vtrius-
 que sexus personæ, propriæ salutis immemo-
 res, & à fide Catholica deuiantes, cum Dæmo-
 nibus incubis & succubis abuti, ac suis incan-
 tationibus, carminibus, & coniurationibus, a-
 lijsq; nefandis superstitionibus, & sortilegijs,
 excessibus, criminibus, & delictis, mulierum
 partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinea-
 rum vuas, & arborum fructus, nec non homi-
 nes, mulieres, pecora, pecudes, & alia diuerso-
 rum generum animalia, vineas quoque, po-
 meria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia
 terræ legumina perire, suffocari, & extingui
 facere & procurare, ipsosque homines, mulie-
 res, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris
 tam intrinsecis, quàm extrinsecis doloribus,
 & tormentis, afficere, & excruciare, ac eosdem
 homines ne gignere, & mulieres ne concipere,
 virosq; ne vxoribus, & mulieres ne viris actus
 conjugales reddere valeant, impedire: Fidem
 præterea ipsam, quam in sacri susceptione
 Baptismi susceperunt, ore sacrilego abnegare:
 Aliaq; quàm plurima nefanda, excessus & cri-
 mina, instigatè humani generis inimico, com-
 mittere & perpetrare non verentur, in anima-
 rum suarum periculum, diuinæ Maiestatis of-
 tensam, ac perniciosum exemplum ac scanda-
 lum plurimorum. Sequuntur Theologi. S.
 Augustin. lib. 8. de Ciuit. Dei. cap. 19. Isidorus
 loco

loco cit. S. Thom. in 2. d. 7. & 8. Doctores malefici maleficarum 2. part. q. cap. 15. Syluest. in summa. verb. Maleficium. Ioannes Nider in fornicario. Alphonsus Castrensis lib. 2. de iusta hæret. punitione c. 15. Nicolaus Iaquerius in flagello hæreticorum, & alij alibi. Consentunt Iurisperiti Bartol. Angel. Azo. Salyc. Godefrid. in d. L. Eorum. Bonifacius de Vitalinis in tract. de maleficijs, in cap. de Sortileg. & mathem. Ioan. ab Anania. in cap. 1. de Sortileg. Paulus Grilland. lib. 2. q. 6. & alibi. Ioan. Bodin. lib. 2. de magorum Dæmonomania cap. 8. & in confutatione Ioannis VVieri. Petrus Gregorius Tholosanus in Syntagm. iuris vniuersi, cap. 11. num. 12. & c. 13. li. 34. part. 3. Vlricus Molitor Constantiensis, in Dialogo ad Sigismundum Archiducem Austriæ, cap. 1. & alij alibi. His accedit sententia etiam Ethnicorum, qui firmiter crediderunt incantationibus nocumenta frugibus & satis inferri. Vnde illa lex 12. tabularum L. 53. extat. Qui fruges excantasset, penas dato: neue alienam segetem pellegeris excantando ne incantanto, ne agrum defruganto, VVierus in lib. de Lamijs cap. 12. ad hanc L. sic respondet. Hic & explodenda venit, illa duodecim tabularum lex: Qui fruges excantasset, &c. Nullo siquidem modo incantationum verbis & imprecationibus fruges lædi queunt: sed ne à Dæmone quidem Deo concedente, aut veneficijs, multo minus ex
 traduci

traduci aliò possunt. At huius persuasionis colostrum ex Poëtarum vberibus suxerunt veteres, ad nos quoq; deriuatum. Hæc VVierus. Godelmanus loco cit. num. 17. respondet: Si legislatores 12. tabularum cognitionem religionis Christianæ habuissent, hanc certè legem non tulissent, quã ex libris veterum Poëtarum conscripserunt. Hæc ille. Sed hanc legem 12. tabularum approbant alij magni nominis viri, tam Christiani quàm Ethnici. S. August. lib. 8. de Ciuit. cap. 19. Lodouic. Viues in comment. eiusdem cap. Francisc. Balduinus Iurifconsult. & alij in d. L. 12. tabularum. Jacob. Menoch. de arbitrarijs Iudicum quæstionib. lib. 2. casu 388. Ioan. Bodin. loc. cit. Petrus Gregor. Tholosanus in d. c. 11. Petrus Matth. in 7. decretal. in tit. de malef. & incantator. cap. vlt. in notabili. Lambert. Danæus in Dialogo de Sor. tiarijs cap. 3. & alij alibi. Accedunt prædictis, ex Ethnicis, in confirmationem d. legis. Cicero in lib. de Republ. quem ad hunc effectum citat August. Flinius lib. 28. naturalis historiæ cap. 2. & lib. 30. cap. 1. Eiusdem sententiæ est Vergilius Egloga 8.

atq; satas aliò vidi traducere messes.

Et Ouid. lib. 3. de amore.

Carmine lasa Ceres sterilem vanescit in herbam,

Deficiunt lasi carmine fontis aqua.

Illicibus glandes, cantat atq; vitibus vva

Decidit, & nullo poma mouente fluunt.

N n

Neg

Neq; enim quia Poëtæ veritatem dicunt, deò veritas reiicienda est, nam multa ad hominum vtilitatem cecinerunt. Quare non raro Sancti Patres eorum auctoritate etiam videntur, vt est videre apud Augustin. in lib. de Ciuit. qui illud Vergilij positum loc. cit. adducit. Et apud Euseb. de præparat. Euangel. Hieron. in diuersis locis, & alios.

Confirmo legem d. 12. tabularum latius. Sacræ literæ, & Sancti canones prohibent incantationem, & ei aliquam vim tribuunt; ergo aliquam vim habet incantatio: aliàs si titulus sit sine re, frustra S. literæ & canones sub pœna prohibent. Antecedens confirmatur. Deuter. 18. Nec inueniatur in te maleficus, &c. Aut incantator. Psalm. 57. Venefici incantantis sapienter. Ecclesiast. 12. Quis miserebitur incantatori? Et in can. 26. q. 5. can. Si quis, & can. Nec mirum: & ibidem q. vlt. can. Admoneant. Et sancti Patres August. lib. 2. de doctrina Christiana ca. 20. Chrysof. serm. 7. de fato. S. Thomas 2. 2. q. 96. artic. 2. S. Antonin. 2. part. tit. 12. cap. 1. §. 12. Summistæ in verb. Incantatio. Si ergo incantatio aliquam habet virtutem, vt nemo sapiens negare potest, aut illam exercet in hominem, aut in alia creata ad cõseruationem hominis: Si solùm in hominẽ: maior erit prouidentia Dei in media ad finem, scilicet creaturas irrationabiles, quàm erga hominem, ratione cuius creatæ sunt reliquæ creaturæ. Si autem

tem

tem in hominem & creaturas: habetur intentum LL. prædictarum, quod malefici & magi, cooperante Dæmone, possint incantare fruges & fata. Amplius confirmo exemplis veterum. Plin. lib. 28. cap. 3. prope finem, postquam multis incantamentorum & carminum vim confirmasset, attestatur. Pagana lege in plerisque Italiae prædijs cautum est, ne mulieres per itinera ambulantes neant siue fusos torqueant: aut omninò detectos ferant: quoniam aduersatur id omnium spei præcipuè frugum. Sic statim subiungit. Carmina quædam extant contra grandines, contraque morborum genera, contra arbusta. Quædam etiam in partus. Gellius lib. 9. cap. 4. narrat in Africa familias esse hominum, voce atque lingua fascinantium, qui si impensius fortè laudauerint pulchras arbores, segetes lætiores, infantes amœniores, egregios equos, pecudes pastu atque cultu opimas, moriuntur hæc omnia repente, nulli alteri causæ obnoxia. Petrus Gregorius ubi supra cap. 13. refert ex Dione Casio lib. 56. historię, quod eo tempore, quo Cn. Sidius Geta contra Salabum ducem expeditionem faciebat, neque aqua esset ad extinguendam sitim, quendam indigenarum confederatorum incantationibus plurimam aquam cælo elicuisse. Olauus Magnus lib. 3. historię de gentiũ Septentrionalium varijs conditionibus, cap. 28. refert de Oddone quodam

Danico, pirata maximo, qui magicæ artis ita peritus extitit, ut absq; carina altum mare pererrans, hostilia sæpè nauigia concitatis carmine procellis euerteret. Itaq; necum piratis in maritimarum virium certamen descenderet, exasperatos maleficio fluctus & vêtos ad nauifragia eisdem infligenda perducere solebat. Qui tãdem dignam suis sceleribus recepit pœnam, à peritiore hoste circumuentus, gurgite submersus est, qui marinos vortices præstigiōsis carminibus olim calcare consuevit. Imò idem auctor ibidem cap. 16. mentionem facit magorum & maleficorum Finnoꝝ, qui negotiatoribus in eorum littoribus contraria ventorum tempestate impeditis, ventum venalem exhibere, mercedeq; oblata tres nodos magicos, non cassioticos, loro constrictos reddere solebant, eo seruato moderamine, ut vbi primum dissoluissent, ventos haberent placidos: vbi alterum, vehementiores: At vbi tertiu laxauissent, ita sæuas tempestates se passuros, ut nec oculo extra proram in euitandis scopulis, nec pede in naui ad vela deprimenda, aut in puppi pro clauo dirigendo, integris viribus potirentur. Hiq; infœlicius rem experti sunt, qui vim eiusmodi nodis per contemptum inesse negarunt. De ventorum venditione, eodem Olao referente, testatur etiam Herodotus lib. 7. de præfectis Xerxis, quod ij tri-duana tempestate 400. naues amittere, donec

quarto

quarto die magi incisiones faciendo, & veneficijs incantando, ventum Theti & Nereïdibus sacrificando, tempestatem compescuerunt, siue eadem tempestas aliter cessauit. Ex dictis constat, legem prædictam nihil à ratione & Theologorum doctrina alienum includere.

QVAESTIO V.

An licitum sit vti maleficijs ad finem boni: vt, ad curandum infirmitatem, aut ad arcendum pluuiam, & tempestates?

PRO parte affirmante facit textus in hac L. Vnde eruitur, quod incantationes ad finem boni liceant, & non puniantur, vt communiter Iurisperiti in hac L. sentiunt. Bartolus, Salycetus, Godefridus, Azo, & alij alibi. Angel. tamen in hac L. sentit incantationes etiam ad finem boni illicitas, nisi fiant virtute diuina. Apostilla ad Salycetum in d. L. notat, etiam de iure ciuili prohibitas incantationes ad finem boni: vt pro inueniendo thesiuro L. vnica, de Thesaur. C. lib. 10. Petrus Gregor. Tholosan. lib. 34. c. 18. in fine Syntagm. iuris vniuersi dicit, iure ciuili hanc magiam, quæ fit ad finem boni, etiam improbatam à Leone Cæsare, qui hac de re edidit Constitutionem 65.

Prima Conclusio. *In dicta L. Eorum to-
lerantur, & non puniuntur incantationes,
quādo fiunt ad bonum finem: ut, ad sanan-
dum infirmum, aut ad repellendum tem-
pestates.*

HAEC est communissima Iurisperitorum
sententia. Bartolus, Salycet. Godefri-
dus Azo in d. L. Grilland. lib. 2. de Sorti-
leg. quæst. 6. num. 20. Hostiens. in summa de
magistris. §. Quam scientiam. Troilus Malue-
tius in Tract. de sortibus, à num. 13. & alij alibi.
Nec mirum. Cū enim L. ciuilis pacem & bo-
num tantum externum quærat, non ita atten-
dit ad ea, quæ conscientiam concernunt: quia
tamen tolerat, & non punit, non ideo appro-
bat, tanquam rectè facta: exempla in alijs ha-
bemus: de lege ciuili licitum est marito vxor-
em in adulterio depræhensam occidere, nec
punitur. L. Gracchus. C. ad Legem Iuliam de
adult. & L. Marito. ff. eod. tit. Sic etiam iure ci-
uili non punitur in emptione & venditione
infra medietatem iusti pretij decipiens. L. 2. C.
de rescind. vendit.

Secunda Conclusio. *Non est licitum in
foro conscientia, secundum legem diuinam
& canonicam, uti magicis artibus & in-
cantationibus, etiam ad finem bonum.*

IN

IN hac Conclusionē Theologi, Canonistæ & Iurisperiti consentiunt. Probatur Conclusio, Leuit. 19. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini. Et cap. 20. Anima quæ declinauerit ad magos & Ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi, &c. & in iure canonico, 26. q. 5. can. Nec mirum. Vbi post multas enumeratas superstitiones, sic dicitur: Ad hæc omnia supradicta pertinet ligaturæ execrabilium remediorum, quæ ars non commendat medicorum, seu in præcantationibus, seu in characteribus suspēdendis, atq; ligandis, in quibus ars Dæmonum ex quadam pestifera societate hominum & malorum Angelorum exorta. Vnde hæc cuncta vitanda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudianda atq; damnanda. Et in cap. Admoneant, eadem causa q. 2. in cap. Ex tuarum, de Sorcileg. Et ratio satis clara etiam est. Vti enim magica arte aut maleficorum opera, est res per se mala: cum inuoluat pactum inuocationemque Dæmonum, qui sunt inimici Dei & humani generis: ergo nullo quocunque fine, etiam optimo, huiusmodi factum potest cohonestari. Quia finis non necessario attrahit ad naturam sui ordinata in finem, vt rectè etiam annotarunt Anthonius à Butrio, & Ioannes de Anania in d. cap. Ex tuarum. *Expressa enim est Apostoli Pauli* *Rom. 3.*

sententia, non sunt faciendâ mala, vt eueniant bona. Expedi ergo magis pati in corpore & temporalibus bonis, quàm in anima: Quia minor est corporis & temporalium rerum iactura, quàm animæ, ex d. c. Admoneant. Præstat igitur, vt bene ait Grilland. mille pati mortes, quàm opera diaboli liberari ab infirmitate. Hanc doctrinam facultas Theologica Parisiensis, in articulis de superstitionibus definiuit, in artic. 5. Quod licitum est vti magicis artibus, vel alijs quibuscunq; superstitionibus, à Deo & Ecclesia prohibitis, pro quocunq; bono fine: error. Quia secundum Apostolum, non sunt faciendâ mala, vt bona eueniant. Et in art. 6. Quod licitum sit, aut etiam permitendum, maleficia maleficijs repellere: error. Et art. 7. Quod aliquis cum aliquo possit dispensare in quocunq; casu, vt talibus licitè vtatur: error. Hinc patet quàm impium sit illud dogma Paracelsi, in lib. de morbo caduco: Nihil referre, an Deus, vel Diabolus, Angeli vel immundi spiritus ægro opem ferant, modò morbus curetur. Sanè dolèdum est apud multos Christianos hanc etiam sententiam inualluisse: quod si aliqua calamitate premantur, modò liberentur, non curant, an medijs licitis vel illicitis. Quare non est admirandum, apud nostrates tam magnam portam Dæmonibus apertam esse, vt penè Gentiles superstitionibus superent.

Tertia

Tertia Conclusio. *Etiamsi maleficus paratus sit semper maleficia exercere, non licet tamen eius uti opera ad tollendum malefium, si probabiliter cognoscatur & presumatur, quod alio maleficio utetur ad solvendum adhibitum.*

HAEC est communis Theologorum sententia, contra Angelum in verb. Superstitionis. §. 13. allegantem Aureolum in 4. d. 34. q. 2. pro sua parte. Constat Conclusio. Maleficus graviter peccat, quando arte magica, & diabolica malefium à se, vel alio illatum tollit, ut ex dictis in secunda Conclusionem patet. Ergo non licet eum inducere, etiamsi paratus sit, ut id faciat, quod sine peccato exequi non potest. Quia sic inducens consentit in peccatum alterius, quod sine scelere fieri non potest, iuxta Pauli sententiam: *Digni sunt morte non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, & sic in casu, petens est causa proxima & efficax peccati.* Licet enim talis paratus esset, non tamen fecisset illud particulare malefium, ad finem petitionis directum, nisi petens induxisset. Pro dictæ sententiæ persuasione facit: licitum est unicuique, uti malo alterius ad suum commodum. Sic secundum S. August. licitum est mihi uti, ad commodum meum, iuramento hominis infidelis, quamvis sciam illum iuraturum per Deos falsos, quos colit.

Rom. 1.

In ep. 154.
ad Publica-
lam, & ha-
betur 22.
q. 1. can.
Moyses te.

colit. Ad idem pertinet, quod communi Do-
 ctorum consensu potest quis mutuum petere
 ab eo, quem scit non nisi ad v suram daturum.
 Respondetur, quod non est similitudo in ex-
 emplis. Quia in his casibus qui petit, cupidus,
 quod sine peccato fieri potest, etiam cum me-
 rito. Malitia enim in duobus exemplis posi-
 tis non sequitur ex natura rei, sed ex ipsius o-
 perantis mala voluntate, quæ est extrinseca o-
 perari. Qui enim petit iuramentum ab infideli,
 non cupit vt per falsos Deos iuret, (alioquin
 sic petens peccaret, quia peteret id, quod est a-
 pertè peccatum) sed solùm petit, vt iuret: Et si
 esset optio in offerente iuramentum, mallet
 eum per verum Deum iurare. Eadem ratione,
 qui cupit mutuum ab vsurario, non petit ad
 vsuram pecuniam, quia sic peccaret: cum id si-
 ne peccato fieri nequeat: sed petit sibi dari mu-
 tuum, quod laudabile & meritorium est. Ad
 maiorem & clariorem harum obiectionum
 lucem vide S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 4. Ioannem
 à Turrecremata in d. cap. Mouette: & Domi-
 nicum à Soto lib. 6. de iustit. & iure q. 1. artic. 5.
 & Alphonsum Castrenf. lib. 1. cap. 15. de iusta
 hæret. punitione. Alia autem ratio est in casu
 propositæ Conclusionis: quia qui petit à ma-
 lefico, vt arte magica maleficium soluat, pro
 suo commodo & vtilitate, is petit quod ex rei
 natura sine peccato nequit fieri. Quare opti-
 mè declarauit facultas Parisiens. in d. artic. 7.
 quod

quod sit error dicere: quod possit dispensari, ut quis licitè talibus posset uti. Quia communis & verissima Theologorum sententia est, quod dispensatio non cadat in ea, quæ ex natura sua sunt mala.

Quarta Conclusio. Si maleficium adhibitum eius esset generis, quod naturali aliqua virtute, aut actione, sine vlla Demonis inuocatione & auxilio posset dissolui, non esset illicitum petere dissolutionem à malefico aut incantatore.

VT, exempli gratia, si malefica posuisset sub limine alicuius ianux aliquod maleficium, quo remanente vaccæ morerentur, aut lac eis subtraheretur: non esset peccatum remouere tale signum, aut maleficium. Haud dissimile est, quod refert Gregorius Turonensis lib. 8. Historiæ Francor. cap. 33. Aiebant, inquit, Parisianam urbem quasi consecratam fuisse antiquitus, ut non ibi incendium præualeret, non serpens, non glis appareret: nuper autem cum curiculi pontis emundarentur, ut ecenum, quo reptus fuerat, auferretur, serpentes gliremque ætium repererunt, quibus ablatis, & glires extra numerum ibidem, & serpentes apparuerunt. Dictam Conclusionem tenent. Scotus in 4. d. 34. quæst. vnica. Gabriel in 2. d. 8. q. 2. art. 4. dub. 2. Syluester in summa, verb.

verb. maleficium. Aurea Armilla. & Caietan. ibidem. Alphons. Castrenf. loc. cit. & alij alibi. Ratio est, quia in tali casu nihil commercij aut fœderis habetur cum Dæmone, sed tantum fit, quod homo naturaliter facere potest, dum signum, aut instrumentum, quo maleficium destruendum est, remouetur & destruitur. Tum enim Dæmon, respectu talis maleficij, amplius non molestat: Quia ex pacto cum malefico contracto, tam diu assistit & cooperatur, quàm diu signum positum remanet: & sicut cessante causa, cessat effectus: sic etiam ea durante durat effectus.

Quinta Conclusio. Quando maleficia illata sunt alicui, homo debet ad Deum recurrere corde contrito, peccatorum confessione, profusis lachrymis, largioribus elemosynis, ieiunijs & orationibus, ac exorcismos aliq̄. Ecclesiastica remedia adhibere,

CAN. Si per Sortiarias 33. q. 1. & cap. fin. de frigid. & malef.

QVAESTIO VI.

An malefici, incantatores & magi semper valeant curare maleficia, à se, vel alijs illata?

NOTAN-

NOTANDVM, quod morbi, aut infirmitates dupliciter inferuntur à maleficis. Aut aliquando ipsi malefici per se rebus naturalibus & venenosis morbum inferunt. Aut ipsi solùm adhibent signa rebus, aut verbis, quæ nullam habent efficaciam naturalem ad effectum, sed tantum adhibito signo Dæmon operatur inuisibiliter, circa corpus hominis, aut bestię, cuius nocumentum maleficus intendit, applicando actiua passiuis.

Deinde aduertendum, ex malleo maleficarum Syluestro, Grillando & alijs, quod quædam maleficæ nocēt, sed non curant: quædam verò è conuerso curant, sed non nocent: quædam verò vtrumq; præstant.

Prima Conclusio. *Maleficiatum hominem quandoq; nemo curare potest, nisi eiusdem artis sit peritus.*

PROBATVR. Malefici frequenter in inferendis morbis & calamitatibus vtuntur Dæmonis ministerio, qui cùm sit callidissimus & perspicacissimus physicus, nouit talia adhibere, quæ ars medicorum ignorat. Quare in cap. Nec mirum. 26. q. 5. etiam reprobantur remedia & medelæ, quas ars medicorum non commendat. Necessè ergo est, vt eadem arte mala huiusmodi tollantur, qua illata sunt. Quia nihil est tam naturale, quàm eodẽ genere vnũ quod-

quodq; dissolui, quo colligatum esse reperitur. ff. de regul. Iuris. L. Nihil tam naturale. & eiusdem est soluere, cuius ligare.

Secunda Conclusio. *Quando agritudines aut infirmitates introducuntur à maleficis, causis merè naturalibus, veneno, aut venenosis potionibus, ut plurimum possunt curari remedijs naturalibus, & medicorum arte.*

QVIA quæ mediantibus causis naturalibus proueniunt, mediantibus contrarijs eiusdem ordinis tolli possunt. Dixi, ut plurimum: quum ex accidenti & circumstantijs adiunctis contingere possit, quod ars medicorum non sufficiat, utpote si venenum fuerit fortissimum, ita ut statim totius corporis dispositionem inuasit; aut si nimis diu expectatum sit, antequam medicorum cura adhibita: aut si subiectum veneficijs infectum, ita sit debilis complexionis, quod medicinas usq; ad debitam operationem retinere nequeat. Quia ut Poëta cecinit.

*Non est in medico semper, releuetur ut ager:
interdum docta plus valet arte malum.*

Atq; hoc etiam perpendendum, quod nostri malefici & sagæ frequentissimè vtuntur venenis mirificè à Dæmone præparatis & porrectis, quæ sine dubio efficacioris sunt operatio-

tio-

tionis, quàm ea, quæ preparantur arte & industria humana, & huiusmodi solet non raro in congregatione finita chorea distribuere, vt multorum confessione didicimus.

Tertia Conclusio. Quandoq; maleficus non potest dissoluere maleficium ab alio malefico inductum.

RATIO: quia maleficus in dissolutione vitur auxilio Dæmonis, si ergo Dæmon, qui cooperatur in dissolutione, sit inferioris ordinis, & is, cuius artificio malum infectum, potentioris virtutis, non poterit inferior dissoluere, nisi potentior aliquo respectu in maiorem hominum perniciem suo iuri cedat. Atque sic regulariter non potest inferior maleficus remedium adferre calamitatibus à superiori immisissis. Cui rei breui, in quodam loco vicino, vt à viro fide digno accepi, quædam malefica testimonium perhibuit. Cùm enim interrogata fuisset, num illi, quem maleficio infecerat, remedium adferre potuisset: Respondit: Ah ego & mei similes hoc non possumus, licet inferamus: fuerat autem talis mulier misera, ex communi consortio, & non honoratiore loco. Idem patet experientia in rebus humanis. Quidam medicî sunt præstantiores in scientia & praxi, qui optimè & facili negotio

tio curare possunt, quæ indocti Medici ne quidem cognoscere valent.

Quarta Conclusio. Regulariter, quæ inferior maleficus intulit maleficia, superior potest curare.

PROBATUR. Superior maleficus operatur virtute superioris Dæmonis, qui inferiorem potest cogere, ut ipsemet dissolvat, vel superior valet dissolvere, cum in sua potestate sit. Rex enim in suo regno omnia, quæ excellentiæ & potestatis sunt, potest quæ Prætor, vel officiatu sibi subditus. Intellego autem hic superiorem maleficum eum, qui pactum, habet cum Dæmone superioris ordinis.

Quinta Conclusio. Quandoque infirmitates & calamitates illatæ tales sunt, ut amplius nullo etiam maleficio dissolvi queant.

PROBATUR. Sicut mala aliquando ita periculosa & inueterata sunt, ut nulla arte medicorum curari queant: Ita etiam ob diuturnitatem maleficia hominis naturam destrueri possunt, ut impossibile sit curare. Quia cum maleficus curet cooperante Dæmone, qui impedimenta sanitatis removere debet naturalibus: si ob diuturnitatem omninò natura destructa

structa sit, non poterit remedium adferre. Ex quo fundamento in prima parte superioris tractatus intulimus, non posse diabolum omnem morbum, maximè senectutis, curare. Hinc sæpissimè audimus, quando incantatores & malefici interrogantur & consuluntur de morbis illatis (quod nullo modo fieri deberet) eis quandoq; respondetur, quod nimis tardè veniant.

Sexta Conclusio. Maleficus aliquando curare potest morbos, quos ars medicorum aut ignorat, aut curare non valet.

QVIA Dæmon, qui ex pacto cum malefico concurrit, maioris est scientiæ & potentiæ naturalis, quàm præstantissimus & expertissimus quicunq; Medicus.

Septima Conclusio. Quando quis in morbis & infirmitatibus curandis utitur modis & medicamentis, quæ medicorum ars ignorat: aut rebus, quæ secundum physicam, & naturalem philosophiam nullum habent naturalem ordinem ad effectum producendum, ratio curationis est suspecta, & sapit superstitionem & maleficium.

QVIA naturali causæ finesse debet aliqua vis insita naturalis, in ordine ad productionem.

oo

ductio.

ductionem effectus: & si hæc in curationibus non inueniatur, necesse est effectus expectetur à Dæmone ex pacto. Hinc infero, vt plurimum remedia vetularum aut virorum, aut (quod magis detestandum) quandoq; sacerdotum, esse valde suspecta. Cùm enim sint indocti in medicina, & res naturales ignorent, contendunt non rarò sanare morbos grauissimos & inueteratos, de quibus medici, qui suam ætatem in studijs consumpserunt, desperant, & non rarò media adhibent huiusmodi homines superstitiosi, in quibus nulla est similitudo causæ & effectus.

QVAESTIO VII.

Quomodo clauis, scopuli, panni, setæ, ferramenta & similia dura quandoque in corporibus hominum inueniantur, & quæ ratione ingerantur aut eijciantur: An huiusmodi tribuenda maleficijs, & diabolice arti?

CIRCA hanc quæstionem difficilem diuersi diuersa sentiunt. Paulus Grillandus lib. 2. de Sortilegijs q. 3. numero 27. duas refert opiniones. Aliàs vidi, dicit, sæpè numero, quod maleficio infecti, vbi liberationis remedium vsurpârunt, frequenter ex ore eiuomerent, vel per secessum exonerarent acus, capil-

capillos, ferramenta, clauos, plumas, sulphur, lapides, & res demum tales, quas maleficio læsum vorare potuisse, erat impossibile: non solum integras, sed nec fractas, nec minutè in frustra concisas. Vnde quid mirandū videtur? Sed dic, vt quidem censuerunt, Sathanam ad maiorem hominum deceptionem facere dictas apparere species extraneas in resolutione facturæ, vt res miranda magis videatur. Quandoquidè inspiciuntur & cōsiderantur ea esse talis naturæ, formæ & qualitatis, vt impossibile fuerit talia potuisse ingredi in corpus maleficio læsi, per aliquam partem naturaliter: sed in rei veritate non sunt species naturales. Et quod hoc verum sit, hinc apparet: quia illa eijciuntur per vomitum, vel secessum, atq; ita inter materias illas liquidas apparent à principio, cum primum è corpore emittuntur: At si seruaueris illas materias biduum aut triduum, aut dies quinq; quemadmodum ego aliàs studiosè seruari feci, videbis omnia ea liquefacta penitus, & ipsarum formas perijsse totas. Quod si naturalia essent, protectò in sua priori forma remanerent, nec corrūperentur, maximè ferrum & lapides, propter eorū naturalem duritiem, vt manifestū est omnibus. Quidam alij dixerunt, dæmones, vt res miranda videatur, tunc temporis, quando maleficio affectus irritatur ad vomitū, vel ventris opus, velocissimè & inuisibiliter afferre ibi species illas,

illas, siue materias veras & naturales aliunde acceptas, & ostendere quasi in hominis corpore fuerint. Sed nota, licet Dæmon potentia sua naturali hoc quidem posset, & tam dextro modo illas inferere in vomitu & stercore maleficio agitati, vt nullus hominum aduerteret: Prior tamen opinio magis placet, apparentes tantum species, & non naturales esse: eò quod non diu durent, sed resoluantur breui tempore in liquores. Multa pertinentia ad hanc materiam adfert Ioannes VVierus lib. 4. de præstigijs Dæmonum, à cap. 2. per aliqua capita. Libelli Germanici auctor, qui ascribitur Domino Iacobo Baroni in Lichtenbergh, de præcipuis articulis maleficij, hanc rationem ingerendi huiusmodi materias ponit. Corporis pori Diaboli artificio extenduntur, & per eos inferuntur stramina, setæ, corium & acutæ similesque materiæ: deinde pori iterum occluduntur, & remanent materiæ in corpore occlusæ. Ostendit similitudine: Quemadmodum si quis manu in profundo aquæ lapidem ponat, lapide relicto manum attrahit, quomodo deuenit lapis nescitur. Eadem ratione naturali fulminis radius poros vaginæ transit, ferrumque liquefacit, relicta integra vagina. Simili modo contingit in hac illusione, quæ magis noxia stigmata & vulnera infert. Huius opinionis primus iuuentor videtur fuisse Paracelsus in lib.

lib. de occulta philosophia, qui vult veneficas & sagas alicui per poros cutis cineres, pilos, plumas, piscium spinas & similes res noxias, line cutis apertione, in corpus inferre, per easque continuos cruciatus concitari, nec posse eximi huiusmodi materias maleficas per vulnus, aut incisionem. Hic auctor de curatione talium ridicula & plena superstitione docet, quare omittenda sunt. Quidam, alij medici iudicant in rei veritate nihil esse huiusmodi effectus, sed tantum præstigias & technas Dæmonis. Cosmas Philiarachus Pistoriensis Canonicus, & Theologus Florentinus, in lib. de officio Sacerdotis in 2. part. lib. 3. cap. 8. in primo præcepto Decalogi, putat aliquando huiusmodi res esse tantum illusiones, vt videantur, quæ verè non sunt, vel quod Dæmon aëris condensatione & coloratione faciat apparere illa: aliquando verò esse realia. Nam diabolus inuisibiliter illa stomacho infert, & inde visibiliter educit, non obstante quod sint ita magna: quia potest ad libitum ea diuidere, & reunire, & vbi opus fuerit, actiua naturalia ad id applicare, & hoc tanta celeritate, vt oculus diuisionem & compositionem discernere non possit, sed iudicet ita magna emitti, & quod oculus decipiatur, & non possit ratione velocitatis motus percipere rem, vt est. Adducit ad hanc materiam dictus Doctor exemplum apud Surium tomo 3. ex vita S. Petri Archiepiscopi Taran-

rasi. In castro S. Symphoriani Lugdunensis
 Ecclesiæ, erat vir fidelis, & religiosorum of-
 ficiosus, sedulusq; susceptor, & ad suum hospi-
 tium vim faciendo, pertraxit Abbatē magnæ
 conuersationis, & opinionis. Illi erat filia, quæ
 opera mulieris maleficæ, per nequitiam inui-
 dæ socrus, languore tabescebat desperato, nec
 viri sui præsentiam, nec aspectus vllatenus to-
 lerabat: mater, vt Sathanas Sathanam eijceret fa-
 mosum quendā maleficū accersuit, qui arbor-
 rum cortices contriuit, & pocula verbis & her-
 bis confecta dedit, & proprijs dentibus illius
 brachium momordit, quæ ab illo languore
 conualuit, sed interdū velut ex corde procede-
 re acus sentiens, cruciabatur atrociter, donec
 per morsurā brachij, quā nulla cicatrix obdu-
 xerat, acus educeret vis occulta, plures in hunc
 modū, quam triginta, per temporū interualla
 prodierant: Pater lachrymis filiæ infirmitatem
 Abbati exposuit, & ab eo auxiliū petijt. Ducta
 ad præsentia Abbatis, eadē hora sentiens acum,
 mulier gemebunda deplorat. iam peruenerat
 ad foramen: solitus iam præcesserat cruor, iam
 cæperat apparere, & accedens vnus ex fratribus
 laicis eidem Abbati deseruiens cruentam extra-
 xit. Orat Abbas, & locum vulneris tangens, in
 virtute fidei pollicetur, nec ferrum vltra, nec
 chalybem exinde processurum: Factum est, sed
 mutata materia est, malitia nec dum prorsus
 extincta: cæperunt lignei fudes paruuli pro
 fetreis

ferreis acubus egredi, & non omnes eiusdem magnitudinis, & crassitudinis, sexdecim intra annum, & paucos menses, ex mulieris lingua prodierunt. Adfuit demum S. Petrus Archiepiscopus Tarantasis, cui diuinitus seruabatur tantum miraculi plenitudo. Offeritur mulier missarum solemniam celebranti, sicut præceperat vespera præcedenti: Eadem hora septimum decimum lignum ex muliebri carne egreditur, quod sub oculis omnium sacrista extraxit: confitentem mulierem absoluit, sacram ei dedit Eucharistiam, & ab omni deinceps cuiuscumque materiei progressu iubet esse securam. Hæc ibi. Materia huius puncti semper mihi visa est difficilis: tum quia multi dicunt constanti testimonio se huiusmodi educta sæpius vidisse, per incisionem, aut etiam aliam educationem: communis autem sensum experientia non semper falsa est, tum quia via ingerendi huiusmodi in corpus sine dolore, & tactu, & signo res mirabilis quædam apparet, & cognitum nobis nature cursum effugere. Quid tamen mihi sentiendum videatur paucis resolvam.

Præmitto in primis ex Theologia & philosophia, naturaliter non esse possibile corporum penetrationem. Quare miraculum maximum fuit, quod Christus clausis ianuis ad discipulos venit, ut ex Euangel. lectione Ioan. 20. constat, prout docent S. Greg. in hom. 26. in Euang. S. August. tract. 121. in Ioanné. S. Thom. 3. part.

q. 28. art. 2. & alij alibi. Quare cùm Diaboli potestatem excedat miracula facere, concedendum non est, quod eius operatione fiat penetratio corporum. His præmissis, sit

Prima Conclusio. Non est à ratione alienum, quod quandoq̃ huiusmodi res non sint naturales, sed generentur ex mala humorum dispositione, ad modum rerum naturalium, & conservata resoluantur in materiam liquidam, ut Grillandus cum prima opinione sentit.

Secunda Conclusio. Aliquando etiam ex causis naturalibus in homine nascuntur dura, quæ torsiones, dolores, & acutas infirmitates generant.

PATET de calculo & alijs rebus. Ad quod propositum probandum, multa ex medicis adferuntur à Ioanne VViero lib. d. cap. 16. Quare non est boni Christiani, omnes acutas internas, & longas infirmitates referre ad maleficia.

Tertia Conclusio. Secunda opinio à Grillando recitata etiam aliquando vera esse possit.

QVIA Diabolus tantæ est subtilitatis & potentia, quod possit illudere sensibus
astutia

astantium, & veras res velocissimè afferre, & apponere, motis prius doloribus & torsionibus in corpore, & membro infecto, quasi latent intus res naturales.

Quarta Conclusio. Quod huiusmodi dura immittantur per extensionem pororum, & pori iterum immixtis huiusmodi rebus duris occludantur, imaginarium est, & à naturali ratione alienum.

QVIA pori ita sunt à natura constituti, ut præter tenuissimum liquorem & sudorem nulla solida substantia egredi valeat, nec patiantur sine cutis & carnis scissione tantam extensionem, ut tam crassæ, duræ & solidæ materiæ immittantur, ut omnibus ratione utentibus ad sensum patet. Quantum ad illa, quæ adferuntur pro similibus, dissimilia potius sunt. Aqua enim est liquida, & diuiditur in omnem loci differentiam, & ad immissionem alterius solidi corporis statim cedit, & educto tali corpore iterum coadunatur. At alia ratio est corporis humani solidi: diuisum sine sensu & dolore non coniungitur. De ictu fulminis etiam alia ratio est: Quia, ut Physici tradunt, eius est naturæ, quod durum lædat, nullo apparente signo in molli. Sic quandoq; experientia cognoscimus in hominibus fieri, ut carne integra manente exterius, ossibus & ner-

uis interius contractis & contritis, fulminis i-
ctus hominem lædat. Ad hoc facit quod Isido-
rus lib. 13. Ethymolog. Seneca lib. 5. & 6. natu-
ralium quæstionum, & Plinius lib. 2. hist. nat.
& alij tradunt, quod fulmen talis sit naturæ,
quod oculis & bursis in nullo læsis, sed inte-
gris manentibus, suo tactu conflatur & consu-
mit pecunias, aut gladium in vagina liquefa-
cit, vagina intacta. Non enim fulmen eodem
modo omnem materiam lædit. Quæ enim ob
duritiam ei resistunt, vt lapis, ferrum, æs, & si-
milia, vehementius & fortius dissipat & conte-
rit: teneris, mollibus & rarioribus parcit. Hinc
contingit, vt dictum est, quod quando homi-
nem lædit, nihil vulneris exterius apparet,
contritis interius ossibus.

*Quinta Conclusio. Existimo non esse
negandum, aliquando res huiusmodi duras
in partibus corporis, Dæmonis potentia &
maleficorum opera includi.*

QVIA multorum hominum diligenti ocu-
lari inspectione compertum est, similes
materias è corporibus excisas & remissas esse. In
eis autem, quæ multis ad sensum patent, om-
nia ad deceptionem referre, quando clara
sunt testimonia etiam Doctorum, infirmus est
intellectus. Quia multa sunt, & fiunt, & non
est dubium ea esse, quæ tamen rectè non pos-
sunt

sunt cognosci, vt August. lib. 21. de Ciuit. cap. 5. docet.

Sexta Conclusio. *A ratione alienum esse non puto, Dæmonem subtilitate sua scientia, & virtute potentie posse immittere homini profundissimum somnum, & medijs naturalibus efficacissima operationis adimere sensum doloris, vt scissione carnem diuidat, & huiusmodi materias duras imponat, & iterum breuissimo tempore curet alijs naturalibus fortissimisq; remedijs nobis incognitis.*

SIQVIDEM & medici vel chyrurgi naturalibus & soporiferis herbis nonnunquam immittunt soporem, ad remouendum dolorem, quando aliquod membrum abscindere volunt. Dæmonis autem peritia insignis est, & potentia eius maior, quàm ab homine intelligatur. Nemo existimet, quod sine causa mille artifex dicatur. Nec quis admiratione capiatur, quod nullum signum talis incisionis appareat. Cùm cicatrix relinquatur, aut ob imperitiam medici, aut ob medicinæ debilem & tardam operationem, quæ omnia Dæmon supplere potest. Quare videmus, quod ceteris paribus præstantior Chyrurgus perfectius curet, & minorem cicatricem relinquat.

Huic

Huic Conclusioni congrua exempla ponit Nicolaus Remigius lib. 2. cap. 4. Quædam Margareta Ienina adiunctis sibi socijs, cum proprium filium odisset, inuecta est nocte à Dæmone in illius ædes, quæ erant in Sarbringen, ubi dormientem prius tamen unguento illinitum ad altius dormiendum, aggressæ simul sunt: sed cum aliud fato aliquo impeditæ efficere non potuissent, testam humi repertam lateri filij, cui nomen erat Iaquilinus, facto prius vulnere, quod tamen momento coalesceret, inseruerunt: unde etiam post multorum mensium vexationem videntibus multis erupit. Sennel Armentaria, quæ Dusæ in oppido Lotharingiæ pridie Calend. Octob. Anno 1586. mortis supplicium pertulit, confessa est, se in summum pedem cuiusdam Philippi Pistoris os è veruecina coxa, inseruisse: cum prius admota piscis spina vulnus fecisset, quod deinde callo obductum, ingentes diuturnosque dolores eidem peperit, ut ab eodem pistore etiam postea compertum est.

Septima Conclusio. *Puto dissimilem imponēdi rationem esse eorum, quæ immittuntur in carnosam corporis substantiam, & aliorum, quæ ad intestina & stomachum transeunt.*

RATIO

RATIO diuerſitatis eſt. Quia orificium, arteria, guttur & alia organa ad naturæ conſeruationem ordinata, ita ſunt cõſtituta, quod non dilatentur, aut comprimantur, niſi ad naturales ſuos effectus: Sẽſum autem fugit, quod tam dura, ſolida & craſſa tranſeant tam anguſta foramina, ſine dolore perceptibili. Et ſi enim Dæmon ſua ſubtilitate corpus penetret, eiq; illabatur; non tamen poteſt mediantibus corporalibus rebus ita interior operari, ſicut exterius in carne, vbi facilius actiua paſſiuis coniunguntur. VVierus lib. 4. de præſtig. Demonum, cap. 9. vnum adfert exemplum ex Ioanne Langio, Illuſtriſſimorum Principum Palatinorum Rheni medico, lib. 1. Epift. 38. Quod contigit Anno Domini à Chriſti natiuitate 1539. in quodam Eiſtetenſis Epiſcopatus pago Fugelſtal. In hoc pago Vlricus Neuſſer agricola, cùm crudelibus dolorum tormentis circa alterum hypochondrium conficeretur, ſubitò clauum ferreum ſub illæſa cute manu apprehendit, quem Chirurgus illuc balneator nouacula exciderat: nec tamen ceſſarunt dolores, ſed indies magis in crudeſcebant. Quapropter cùm nec aliud doloris remedium fore miſer, quàm mortem ſuſpicaretur, arrepto cultello, ſibi guttur abſcidit. Itaq; dum tertio die ad ſepulchrum mortuus efferretur, aderant tum Eucharius Roſenbader ex VVieſenburg, Noricorum oppido, ac Ioannes ab

ab Ettenstet balneator, qui astante magna hominum frequentia, de mortui agricolæ ventriculum inciderunt, in quo lignum teres & oblongum, quatuor ex chalybe cultros, partim acutos, partim instar ferræ dentatos, ac duo ferramenta aspera repererunt, quorum singula spitami longitudinem excedebant: aderat & capillorum instar globi inuolucrum. Sed quid potissimum hîc admiraberis? an quomodo tot & tanta ferramenta in ventriculi cavitare contineri potuerint: an qua arte sint ingesta? certà non alia, quàm Dæmonis astu & dolo. Hæc dictus auctor.

QVAESTIO VIII.

Quomodo malefici aut sages nocte ædes maleficiandi ingredi possunt, sine strepitu & rumore, ita ut non deprehendantur?

CONFESSIOIBVS maleficorum & sagerum didicimus, quod non rarò de nocte ædes intrant, infantes rapiunt, aut homines dormientes veneficijs inficiunt. Quæritur ergo qua ratione ita cautè ædes & cubicula clausa intrare valeant? Tractat aliquid de hac quæstione Grilland. lib. 2. de Sortilegijs q. 8.

Hîc in memoriam reuocandum est, quod in superiori tractatu insinuatum, de custodia & ducatu Angelorum. Sicut enim bonus

Anges

Angelus homini dux est in bonis, ita malus in malis. Dæmon enim magisterulus, qui suum clientem incitat ad nocendum homini, nocte dum homines dormiunt præcedit ad locum destinatum, fenestras, vel ianuas clausas etiam fortissimis seris aperit, & maleficos vel sagas intromittit, instruitque quomodo dormientem maleficio inficere debeant, imò etiam aliquando dormientibus remedijs soporiferis altiorem somnum imprimit, ad lectum dormientis ducit, ac lumen producit ut videant, cautè pannos discooperit, nec non etiam quandoq; suam operam impendit, ut potum veneficij ori, naribus, vel auribus infundant, vel corpus vnctione pestifera inungant. Reexpedita Dæmon fenestras, aut ianuas iterum recludit, quando malefici egressi sunt, ut antea repererant. Nisi enim opera Diaboli viderentur, incredibile videtur, quod intrantes ædes alienas, in quibus fortasse nunquam fuerunt nocturno tempore clausis ostijs & fenestris, ita tacitè ingrederentur, & egrederentur, nec aliquando depræhenderentur. Sic dicit Grillandus se audiuisse à duabus mulieribus maleficis, quas examinandas habuit.

Retulit idem Ioannes Cuno de Rouer, cuius maleficij longam seriem retulimus in prima parte superioris tractatus. Cum enim Anna mater sua & duæ aliæ sagæ conuenissent, ut de nocte virum quendam Zelosum persecutorem

cutorem

cutorem maleficorum maleficio conficerent. Magisterulus præcedens fenestras & ianuas aperuit. Ipse autem Ioannes Cuno pro comite à matre & alijs adductus fuit, vt candelam ardentem, quæ non naturalis, sed arte diabolica confecta erat, (ipso Ioanne Cunone proprijs scriptis sic distinguente) teneret. Venientibus autem eis in cameram maleficiandi in ciuitatem Treuirensis, cum maleficiadus pro more bonorum Christianorum se signo crucis & pijs exercitijs, antequam se quieti tradidisset, muniuisset, nihil efficere potuerunt, sed re infecta reclusis ianuis auolare debuerunt. Vir autem bonus, cui nocere voluerunt, adhuc viuit Dei gratia, & tam diu viuet, quàm diu Deo placuerit. Mater dicti Ioannis Cunonis, cum & ipsa examinaretur super articulis propositis eodem modo confessa est, sicut filius in hoc puncto. Si quis autem miretur, quomodo tam quietè hæc fieri possint quod homines non excitentur. Respondeo quandoq; etiam homines euigilare, quando huiusmodi tentant facere, imò nonnunquã aliqui percipiunt, quando potionem infundere contendunt, & euigilant non sumpta sufficienti parte ad tollendam vitam, sed tãtum ad aliquorum membrorum debilitatem, vt exemplis doceri posset, si expediret. Qui autem talia magisteruli aut Martineti, siue mali ducis opera fieri miratur ita clanculum, vt homines semper non eo exci-

tentur: recogitet quomodo Apostolus Petrus *Actor. 12.*
 dormiens inter duos milites, vinctus duabus
 catenis, & adhibita custodia ante ostium carce-
 ris, ipsa nocte, cum eum iam producturus esset
 Herodes, à bono Angelo nemine resciscente
 eductus sit. Et ecce, ait scriptura, Angelus Do-
 mini affirit, & lumen refulsit in habitaculo:
 percussoque latere Petri, excitauit eum, dicens:
 Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de mani-
 bus eius. Dixit autem Angelus ad Petrum: Præ-
 cingere, & calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et
 dicit illi. Circunda tibi vestimentum tuum,
 & sequere me. Et exiens sequebatur eum, &
 nesciebat, quia verum est, quod fiebat per An-
 gelum: existimabat autem se visum videre.
 Transeuntes autem primam & secundam cu-
 stodiam, venerunt ad portam ferream, quæ du-
 cit ad ciuitatem, quæ vltro aperta est eis. Et exe-
 untes processerunt vicum vnum, & continuo
 discessit Angelus ab eo. Et Petrus reuersus ad
 se dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus
 Angelum suum, & eripuit me de manu Hero-
 dis. Hic considerandum, quam secretò Ange-
 lus bonus Apostolum eduxerit, & aduertendu-
 dum, secundum naturalem potentiam nõ esse
 etiam difficile facere Martineto, quæ ei ascrip-
 simus, in nocturno ducatu sui clientis.

pp

QVAE

QVAESTIO. IX.

*An Magi & Malefici nostri etiam possint seminibus & arborum floribus, nocu-
menta inferre productione ranarum, mu-
rium, erucarum, locustarum, & similium be-
stiolarum?*

Ex confessione earum percipimus passim eas fateri, quod non raro huiusmodi operentur: proinde paucis huic quaestioni respondendum.

Prima Conclusio. *Certum est maleficos & magos mediante Demonis opera posse producere ranas, cyniphes, erucas, & similia animalia imperfecta.*

HAEC conclusio probatur ex scriptura Exod. 7. & 8. fecerunt malefici per incantationes suas ranas, & serpentes. At Cyniphes educere non potuerunt, non ob eorum impotentiam, sed quia aderat dominatio prohibetis per Spiritum S. ut ait D. Augustin. lib. 3. de Trinit. cap. 9. Vnde Scriptura inquit: *Digitus Dei est hic.* Atq; quantum ad hanc Conclusionem attinet eam communiter DD. Theologi recipiunt. D. Hieron. Lyran. Dionysius Carthusianus, & alij in cap. 8. Exod. August. in loc. cit.

cit. S. Thom. 1. part. q. 114. artic. 4. Alexander Alensis in 2. part. q. 43. memb. 2. Magist. in 2. d. 7. in fine. Bonavent. & alij ibidem. Guilhelm. Parisien. in lib. de vniuerso, part. 3. & alij communiter alibi. Ad eundem effectum facit Psalm. 77. Et dedit ærugini fructus eorum: & labores eorum locustæ. &c. Et deinde subiungit: immisiones per angelos malos. In quem Psalm. legendi D. Augustin. Cassiodor. & alij.

Secunda Conclusio. *Ad productionem talium bestiarum & animalium imperfectorum, Daemon ex pacto cum mago & malefico tantum dispositiue concurrat per applicationem agentium naturalium.*

HANC docet August. in d. lib. 3. de Trinit. cap. 8. & post eum S. Thom. Alens. Bonavent. & alij. Ait enim August. Non solum malos, sed nec bonos angelos fas est putari creatores, sed pro subtilitate sui sensus & corporis, semina rerum istarum nobis occultiora noverunt, & ea per congruas temperationes elementorum latenter spargunt, atq; ita gignendarum rerum, & accelerandorum incrementorum præbent occasiones.

Tertia Conclusio. *Huiusmodi animalia iam ad operationem Daemonum producta*

Pp 2 ducta

ducta ex operatione sua natura nocumenta inferant segetibus, floribus arborum, aut fructibus adhuc teneris.

HVIVS Conclusionis sensus est, quod quidem productio huiusmodi bestiarum facta ope diabolica, sit præter communem naturæ cursum, & ita mirabilis quantum ad producentem, & mouentem agentia naturalia ad suum effectum, præsupposita tamen productione, quod quædam depascant olera, alia flores arborum, quædam folia, nonnulla etiam hominibus molestissima sint, id conuenit naturæ talium bestiarum. Hæc Conclusio factis probatur ex locis Scripturæ allegatis. Exod. 8. & Psal. 77. & DD. in eisdem locis. His accedit quod sicuti miracula non sunt multiplicanda sine necessitate: ita nec mirabilia censenda, quæ fieri communi cursu naturæ ratio conueniens suadet. Cùm enim huiusmodi animalia licet imperfectiora sint, quippe quæ ex putrefactione facillimè generantur, & quasi à casu, auctore Aristotele lib. 7. Metaphys. tex. 23. vitam habeant, indigent nutrimento aliquo, atque in id sibi conueniens ex natura indita feruntur. Ideo quando magi & malefici auxilio Dæmonis volunt hominum generi detrimenta inferre in seminibus aut fructibus arborum, demones concurrunt, Deo tamen permittente, ad productionem similium animalium in
 tanta

tanta copia, vt verifimiliter magna ex parte flores arborum, aut fructus adhuc teneros depascant, corrodant, mortificent & contaminent. Ex qua corruptione humano generi, ad cuius conseruationem fructus terræ & arborum necessarij sunt, damna maxima contingunt.

Quarta Conclusio. Possunt etiam magi & malefici auxilio malorum spirituum animalia imperfecta hinc inde in varijs locis conspersa congregare in uno loco & coaceruare.

HANC, in qua Theologum non puto posse dubitare, breuiter docet Nicolaus Remigius Serenissimi Ducis Lotharingiæ consiliarius lib. 1. Dæmonolatriæ cap. 21. Prodierrunt anno præterito 1595. huius Auctoris Dæmonolatriæ lib. 3. in quibus ex indicijs capitalibus nongentorum plusquam minus, qui propter sortilegij crimen intra annos quindecim in Lotharingia, vbi ipse est cognitor publicus, morte mulctati sunt, omnes effectus, quos maleficis & strigibus tribuimus; multarum confessionum exemplis ostendit atq; illustrat. Conclusionem hanc nunc paucis probamus. Atq; in primis ex communi & recepta Theologorum doctrina. Corpora hæc inferiora etiam angelis malis, quatum ad motum

localem obediunt (intellige semper, nisi Deus cui omnia subiecta sunt, impediatur.) Atque hanc propositionem post S. Augustin. lib. 3. de Trinitate cap. 8. & 9. tradunt S. Thom. 1. par. q. 110. art. 3. & lib. 3. contra gentiles, cap. 103. S. Bonavent. Palud. Richard. & alij cum Magistro in 2. d. 7. Syluest. in verb. Maleficium. q. 2. Franciscus Victoria in relect. de arte magica, à nu. 32. Benedict. Pererius lib. 1. de magia, cap. 6. & alij alibi. Vnde citissimè & celerrimè propter magnam potentiam & virtutem possunt corpora de loco ad locum transportare. Hinc sicut res alias alibi factas Demones celerrimè ad magorum aliquando ostentationem ex locis etiam late distantibus possunt asportare: Sic quoque valent animalia imperfecta & minutiora in diuersis locis via naturali enata, coaceruare, & in locum destinatum mouendo cōgregare. Qui enim homines mouendo celerrimè ex diuersis locis in vnum locū potest coadunare: quid impedit, quo minus erucas, limaces, locustas & similes bestiolas in vnum locum cogat? Atque hoc modo fieri potuit, quod aliquando memini relatum, quosdam ex nostris maleficis confessos, quod habuissent tempore quodam autumnii vas plenum limacibus paruis ad perdendum semina frugum. Dæmoni enim minimè difficile est paruo tempore colligere, & vno loco includere magnum cumulum, & quasi infinitum numerum minutio-

nutiorum bestiolarum. Nicolaus Remigius refert exempla ex procelibus & indicijs in hunc modum. Alexia Violæa in agro Tentræo Anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo tertio refert se, postquam bachantium more hac atque illac vnâ cum æqualibus multum discurrisset, solitam in aëre spargere minutum quendam puluerem, ad id sibi idcirco à Dæmone concessum: vnde erucæ, bruchi, locustæ, atque id genus pestes satorum adeo densæ nascerentur, vt ijs agri ilicò vnde quaque contaminarentur. Apra Hofelotia, Alexia Drigæa, Odilla Boncuriana, & Rosa Gerardina memorant se simili facto ingentem murium copiam non semel in agris excitauisse, qui ilicò in terram se abderent, corro dendis ortarum frugum germinibus: Et post quædam subdit: Quemadmodum nostra ætate visus est Nanceij Comes quidam è Germania vniuersas cubiculi muscas circa infixum in parietem pugiunculum congregans, non aliter atque apes in fuga verberis instar è ramo pendere solent. Et alius è tota vicinitate, ac confinio excitos angues in ignem Magico circulo conclusum inducēs, ac cùm ex ijs quæ corpore immanior erat, in illum ingredi detrectaret: coacta est tamen repetito idētidem carmine id facere, ac se cum cæteris in obiectum ignem dedere & prouoluerē. Hæc ille. Ex his nō est difficile colligere,

qua ratione quidam incantatores aliquando in alicuius ædes, cui malè volunt, maximum glirium, aut murium numerum cogant; ut frumenta consumant, & alias molestias inferant. Non enim in verbis, aut signis est aliqua virtus coactiua, sed Dæmon ex pacto ad prolationem verborum & applicationem signorum operatur ad coadunationem murium, & glirium in tali loco, quem incantator & magus præfigit. Cùm hinc mentionem fecerimus, dæmonem per motum localem variè operari, dubium occurrit hoc loco soluendum, ut cõstet, an superstitio sit credere, vel aliquid veritatis obtineat opinio illa, tam quorundam incantatorum & magorum, quàm etiam multorum venatorum, qui existimant incantationibus impediri posse capturam ferarum. Ad quod dubium respondetur affirmatiuè, fieri posse ut impediatur captura ferarum incantatione & arte magica. Ut hoc melius intelligatur, recolendum quod feræ aut canibus capiuntur, quemadmodum ut plurimum lepores multi capiunt: & tunc impedimentum potest fieri à Dæmone ex parte canum insequentium leporem, quos in cursu potest impedire, vel in apprehensione: aut etiam leporem velocius potest impellere, & motu locali transferre, ita ut canes effugiat. Si autem feræ retibus sint capiendæ, his modis aut similibus impedimentum opponitur. Aut ante retia potest se
in cor-

in corpore assumpto ponere, vt feram ante-
uertat, vel ad eundem finem imprimere illu-
sionem phantasmati feræ, vt apprehendat ho-
minem, vel canem sibi aduersantem. Aut de-
niq; transferendo per motum localem feram,
ne retia attingat: vel eadem etiam retia inuisi-
bilitate eleuando, vt pateat securus transitus.
Cum enim Dæmon sit mille artifex, non de-
sunt illi modi, quibus hominum commodis
aduersetur, & suorum clientum, scilicet incan-
tatorum & magorum causam promoueat: Si-
quidem incantatores omnem fiduciam collo-
cant in suis incantationibus & signis magicis
in ordine ad præstandum impedimenta cap-
turæ ferarum, ita & ipse ex pacto tacito, si non
quandoq; etiam expresso, concurrat tanquam
fidelis cooperatores ad impediendum, vt au-
geat rerum vanam confidentiam, & suam fal-
laciem fidem confirmet.

LEX V.

*Nemo Auruspicem consulat, aut Ma-
thematicum: Nemo Ariolum: Augurum
& Vatum praua confessio conticescat, Chal-
dei & Magi, & ceteri, quos maleficos obfa-
cinorum magnitudinem vulgus appellat,
nec ad hanc partem aliquid moliantur. Si-
leat omnibus perpetuò diuinandi curiositas:*

Pp 5

Ete-

Etenim supplicio capitis ferietur, gladio victore prostratus, quicumq; nostris iussis obsequium denegauerit. Lex est Constantini ad populum.

HAEC L. partim spectat ad magiam diuintricem, partim ad effectricem. Litera ferè patet ex superioribus, vbi de varijs diuinationis speciebus dictum est. D. Hierony. lib. 1. commentariorum in Daniele cap. 2. in illa verba: Præcepit Rex, vt conuocarentur harioli, & magi, & malefici & Chaldæi: distinctionem ponit inter hæc nomina. Secundum eum harioli sunt, quos alij *ερασιδοος*, id est, incantatores interpretati sunt, & secundum eundem doctorem rem verbis peragunt. Magi, qui de singulis philosophantur. Malefici, qui sanguine vtuntur & victimis, & sæpe contingunt corpora mortuorum. Porro in Chaldæis genetliaci significantur, quos vulgus mahem taticos vocat. Sed latius quædam nomina ex dictis in hac lege accipiuntur. Etsi enim sacris literis Chaldæi intelligantur, qui per considerationem astrorum & astronomiam diuinabant, eò quod astronomia in Chaldæa viguerit, vt apparet ex illo Esaiæ, Vbi scriptum de Babilone cuitate Chaldee: Stent & saluēt te augures tui, qui contemplantur, & supputabant menses, vt ex eis annunciarent futura tibi: tamen in hac lege videntur idem esse, quod magi. Magos enim Chal-

Esai. 47.

Chaldæos Assirij, à Chaldæa Asiæ regione nominabant. Et cum magi apud Persas potissimum Deorum cultui vacare solerent, in tantum potestate aucta est eorum vanitas, ut non solum observatione syderum futura predicere, sed artibus quibusdam & maleficijs & scire se omnia, & facere posse profiteretur: quæ duo comprehendunt tam magiam diuinatricem, quam operatricem. Per magos in hac L. diabolicis artibus mirabilium rerum effectores intelligo, quos vulgus omni tempore maleficos appellauit, ut patet ex Rub. hac L. & L. Et si excepta infra. & in can. Nec mirum. §. Magi sunt, qui vulgò malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi permissu Dei elementa concutiunt, turbant mentes, ac sine vilo veneni haustu, violentia tantum carminis interimunt. Hos effectus etiam hæll. magis & maleficis tribuunt. Atque sic magos malas artes exercentes maleficos à vulgo semper appellatos, testes sunt antiquissimi Patres, Cassianus in collat. 8. cap. 19. Augustin. de Ciuitate Dei lib. 21. cap. 6. Lactant. lib. 2. de origine erroris cap. 17. Isidorus lib. 8. Ethymolog cap. 9. & S. Thom. lib. 3. contra gentiles cap. 106.

Nota hinc in illis verbis (quos maleficos, ob facinorum magnitudinem, vulgus appellat) maleficium, ut etiam nos experientia discimus, vix vnquam, ut in præsent negotio de eo loquimur, continere vnum simplex
cri-

crimen, sed semper multa includere: & proinde iudicium sumendum ex multis comitantibus. Nostri autem malefici hæc scelera committunt: abnegationem DEI, quæ est porta ad omnia scelera, fidei in Baptismo susceptæ, ac communioni Sanctorum abrenunciant: cum Dæmone pactum in destructionem cœlestis regni ineunt, cum Sathana rem Veneream exercent, nocte eodem cooperatore ad congregationem proficiscuntur, ibidem idololatriam exercent, exhibendo honorem & cultum Dæmonibus; cōspirant cum eisdem in perniciem humani generis, quomodo fructibus & feminibus, nec non hominibus nocere possint, & talia exequuntur Dæmoniaco auxilio accito, homicidia committunt, infantum corpora non rarò exhument, quæ vel in cineres, aut liquores igne resoluunt, nonnunquam etiam corda infantum comedunt, Sacratissimo Eucharistiæ Sacramento turpissimè sæpius abutuntur, iumenta & pecora morbis vsque ad mortem inficiunt, personas matrimonio iunctas impediunt, ne matrimonij actus debito modo exercere possint: odia inter coniuges aliquando generant, parricidia frequenter committunt, blasphemias frequentant, & alia plura facinora nefanda, quæ nominari nec possunt, nec decet, perpetrare non verentur, vt plurimis fidelissimis confessionibus testimoniisque

que

que didicimus. Quare rectè malefici dicuntur, non solùm ob facinorum magnitudinem sed etiam multitudinem. Nequetamen omnes malefici & sagæ omnia hæc coniunctim semper committunt, sed alij alijs sunt peiores. Hæc tamen ferè omnibus sunt communia: Abnegatio Dei, abrenūciatio fidei in Baptismo susceptæ, pactum cum Dæmone, Apostasia, idololatria in congregatione, abusus sceleratissimus Dæmonis in forma incubi aut succubi, conspiratio ad perpetrandum aliquod malum contra Reipubl. ac patriæ salutem, homicidium, aut aliquorum animalium perditio, sacrilegium in abusu Eucharistiæ, & blasphemia.

Postremò circa illa verba. (Etenim supplicio capitis ferietur, gladio ultore prostratus) aduertendum, quod quamuis secundum Iuris peritos generaliter loquēdo, per pœnam capitalem non intelligatur pœna mortis, sed etiam exilij: Cyn. L. 1. C. de falsis. Marfil. in pract. Crim. §. Oportunè. num. 40. Boër. in decif. 254. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 67. & alij: tamen hic intelligitur pœna mortis, vt intelligitur ex verbis adiunctis, supplicio capitis ferietur, gladio ultore prostratus.

QVAE.

QVAESTIO I.

An malefici sic dicti à vulgo, ob facinororum magnitudinem, morte sint afficiendi?

QVAESTIO hæc hoc tempore solemnis est, cum ob frequentiam maleficiorum dubium quandoq; in casibus occurrentibus incidat, maximè cum non omnes malefici sint pares in malitia. Ante resolutionem quædam sunt prænotanda.

Primum notabile. Secundum legem diuinam & humanam, pœna est commensuranda delicto & culpæ. Deuteron. 25. Iuxta mensuram delicti, erit plagarum modus. can. Non afferamus. 24. q. 1. cap. Sicut dignum, de homicid. & cap. Fœlicis, de pœnis in 6. & L. Respiciendum. ff. de pœnis. & L. 1. §. Sed & qui. ff. de abigeis.

Secundum. Delictum tanto grauius est, quanto dignior persona, in quam peccatur. S. Thom. 1. 2. q. 73. artic. 9. S. Antonin. 1. part. tit. 9. §. 1. cap. 1. & alij alibi. cap. 1. de calumniat. cap. Cum illorum. de senten. excommunicat. Institut. de iniurijs. §. Atrox. Ex quo fundamento, cæteris paribus, grauiora sunt peccata, quæ in Deum committuntur illis, quæ in homines. cap. Vergentis, de hæret. & in Authen. Gazaros. in C. eod. tit. Hinc deducitur, quod abnegatio Dei, idololatria, præuaricatio, Apostasia, hæresis, sortilegium, diuinatio, incantatio

tatio, & similia, sunt grauissima peccata, & referuntur ad crimen læsæ maiestatis diuinæ.

Tertium. Est differentia inter hæresin propriè dictam, & crimen maleficorum: quia hæresis simplex peccatum est, nec tam multa alia inuoluit: at maleficium colluies peccatorum comitatur, vt ex dictis clarum est. Sic communiter malefici incidunt in pœnam multorum criminum. Participant vt plurimum cum hæreticis in aliquo: longè tamen eos malitia superant in alijs. Ex hac causa non est eadem causa cognitionis & pœnæ. Si nihil aliud maleficium haberet, quàm hæresis crimen, nullo modo cognitio eius ad iudicem secularem spectaret: cum autem diuersa habeat adiuncta, misti est fori, & est locus præuentioni, nisi consuetudo alibi aliud obtineat.

Prima Conclusio. Malefici sic dicti à vulgo, ob facinorum magnitudinem, secundum legem diuinam & humanam, morte sunt mulctandi.

PROBATVR primò ex lege diuina. Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Glossa ibidem, (Maleficos) qui præstigijs magicæ artis & diabolicis figmentis agunt. Glossa alia interlinearis. Maleficos, id est, cooperatores & adiutores Diaboli. Raban. ibidem Maleficos appellat illos, qui præstigijs magicæ artis,

artis,

artis, ac diabolicis figmentis causas agunt, & ab vno Deo, qui est auctor omnium bonorum auertere fatagunt, quos ultra valere ad hominum perniciem, lex non patitur, sed magis extinguere iubet. Nicolaus Lyranus, Maleficos non patieris viuere: in Hebreo dicitur: Sortilegam non patieris viuere: & licet exprimat mulierem tantum, tamen intelligitur de homine sortilego, sicut exprimit translatio nostra: sed Scriptura exprimit id, quod communius est, scilicet quod mulieres sint sortilegæ. Ponitur autem hæc lex inter eas, quæ reprimunt concupiscentiam carnis: Quia sortilegia frequenter fiunt in his, quæ spectant ad actum carnis. Dionysius Carthusianus accedit ad has expositiones. Sed Hugo Cardinalis in illum locum aptè ad materiam hanc loquitur: Maleficos vocat non quoslibet intentos criminibus, sed præstigiatores, hariolos, magos, inspectores peluis, vel gladij, inuersores psalterij, carminatores, qui scilicet carminibus diabolicis vtuntur. Omnia enim ista sūt contradicente Domino, & Sacra Romana Ecclesia, & sacris canonibus. Hos sequuntur Nicolaus Iaquerius cap. 22. in flagello fascinatorum. Ioannes Trittemius in tract. de reprobis. Barthol. Spineus de strigibus cap. 3. Malleus maleficarum, Bernard. Bafinus de artibus magicis, 10. Conclus. Martinus Arles in tractat. de superstitionibus, numero 102. Latè & doctè Tho

Thomas Erast. in dialogo de Lamijs. Ample-
ctitur eandem expositionem Iuris periti. Tro-
ilus Maluetius in tractat. de fortibus, num. 17.
Martin. Nauar. in manuali Confessar. cap. II. n.
28. Damhauder. in pract. crim. cap. 61. nu. 137.
Iacob. Menoch. de arbitr. Iud. qq. cas. 388. n. 16.
copiosè. Ioan. Bodinus in confutat. opinionis
Ioannis VVieri, & alij alibi.

Contra communem Patrum & Doctorum
sententiam obijcit Ioan. VVierus, nec vult
ita intelligi textum in Exod. 22. sed veneficos;
quia textus græcus habet *φαρμακός*, quod
signat veneficos, qui veneno naturali occi-
dunt, & non arte magica vtuntur. Sed valdè
malè VVierus aduertit, cùm non solùm a-
pud Græcos, sed etiam apud Latinos, vt supra
etiam significatum est, nomen veneni & ve-
neficij etiam magicis artibus conueniant. Sic
Sancti Patres nomen (veneficos) maleficis
attribuunt. S. Hieronymus, qui teste Au-
gustino 18. de Ciuitate Dei cap. 43. & ipsa ex-
perientia, trium linguarum peritissimus fuit,
vbique nomen græcum *φαρμακός*, vertit male-
ficus, vel maleficos, secundum inflexionem
nominis, vt patet ex locis paulò post citan-
dis. Sic etiam ad magos & maleficos transtert
Philo Iudæus in lib. de specialibus legibus,
cuius verba ad longum adduximus in expli-
catione primæ L. huius tituli. S. Augustin. de
Ciuitate Dei lib. 21. cap. 6. Si magorum opera,
quos

quos nostra scriptura veneficos & incantatores vocat, in tantum Dæmones extollere poterunt, &c. Quæro hîc ubi nostra scriptura magos vocat veneficos & incantatores, nisi in d. loco Exodi, & similibus: secundum interpretationem LXX. interpretum? Eodem modo Isychius in Leuit. cap. 19. in illa verba. Non declinetis ad magos, nec ab Ariolis aliquid sciscitemini, vt polluamini per eos. Septuaginta autem edunt, ait: Non sequimini ventri loquos, & veneficis non adiungamini, &c. Et paulò post, vt eius mens intelligatur, quid per veneficos intelligat, subdit: pessimum est etiam, & veneficis adherere: quia Dæmonum inimicorum nobis, & pestilentium nomina dicunt. Qui etsi ad breue tempus, vt in errorem mittant, videtur operari aliquid, quod ad corporalem sanitatem vile & paruum, quale etiam imperiti medici operari possunt: veruntamen nec hoc vt boni, neque vt bene volentes hominibus, operantur, sed in seruitutem illos redigere, & à Deo separare cupientes. Ad eundem sensum interpretatur in cap. 20. Leuitic. lib. 6. His addo, si quod obscurum esset exponendum in facris literis, quod tamen minimè in hoc loco est, id foret exponendum secundum similia loca Scripturæ. Sed in similibus locis accipitur in sensu à Patribus declarato: Ergo. Probatum assumptum, Exod. 7. vtitur Scriptura eodem

eodem verbo, quo cap. 22. Sed ibi accipi-
 tur pro magis cooperantibus Dæmonis, vt
 clarè patet ex textu, qui sic habet. Vocauit au-
 tem Pharaon sapientes & maleficos, & fecerunt
 etiam ipsi per incantationes Aegyptiacas & ar-
 cana quædam similiter. In quo loco quis non
 videt per maleficos, quos textus græcus *φαρμακῆς*
μακῆς appellat, id est, veneficos, non intelli-
 gios qui naturali veneno, & modo inficiunt,
 sed solum per incantationes & arte diabolica,
 ad mentem Sanctorum Patrum? Et iterum
 circa finem capituli. Feceruntq; similiter male-
 fici Aegyptiorum incantationibus suis, & cap.
 8. Fecerunt autem malefici per incantationes
 similiter, eduxeruntq; ranas, super terram Ae-
 gypti. Et iterum in eodem cap. Feceruntq; si-
 militer malefici incantationibus suis, vt edu-
 cerent cyniphes, & non potuerunt: & dixerunt
 malefici ad Pharaonem. *Digitus Dei est hic.*
 In quibus locis omnibus patet, quod nomen
 græcum sicut etiam latinum, non physicè ac-
 cipitur, sed pro veneficis, qui arte Dæmonis &
 magica ranas educebant. Idem patet ex alijs lo-
 cis. 2. Paralip. cap. 23. Ezechias transire fecit fi-
 lios suos per ignem, &c. obseruabat somnia,
 sectabatur auguria, maleficis artibus infer-
 uiebat, habebat secum magos & incantato-
 res. Hierem. 27. Vos ergo nolite audire pro-
 phetas vestros, & diuinos, & somniatores, &
 augures, & maleficos. Daniel. 2. Præcepit rex
 Q 9 2 vt con-

vt conuocarentur arioli, & magi, & malefici, &
 Chaldæi, vt indicarent regi somnia. Esaiæ 47.
 Venient tibi duo hæc subitò in die vna, liti-
 litas & viduitas. Vniuersa venerunt super te,
 propter multitudinem maleficorum tuorum,
 & propter duritiam incantatorum tuorum
 vehementem. In his locis scripturæ alijsque,
 quæ adferri possent, vt clarum est ex antece-
 dentibus & comitantibus, circumstantijsque
 adiunctis, per nomen *φαρμακός*, non intelli-
 gitur is, qui veneno Physicè vtitur, sed arte
 diabolica, cùm tamen idem nomen ubique
 ponatur, mutatis tantum mutandis, secun-
 dum declinationem. Quare vim infert literæ,
 qui contra totius Ecclesiæ & Patrum consen-
 sum vnanimem, dictum locum, Exod. 22.
 aliter explicat. Accedit quod hebræi sermonis
 periti exponunt: Sortilegam, vel præstygiatri-
 cem non sines viuere. Eadem Conclusio pro-
 batur alijs scripturæ locis. Deuter. 18. Nec in-
 ueniatur in te, qui lustret filium suum, aut
 filiam ducens per ignem: aut qui ariolos sci-
 sciteretur, &c. nec sit maleficus nec incantator,
 &c. omnia enim hæc abominatur Dominus,
 & propter istiusmodi scelera delebit eos in in-
 troitu tuo, & Deuter. 13. Dominus præcipit
 iudici, vt falsum prophætam & somniatorem,
 seducentem populum post Deos alienos, sine
 mora interficiat, & filios Belial cum affeclis
 igni & gladio persequatur. Hieremiæ 50. Gla-
 dius

dius ad Chaldaeos, ait dominus, Gladius ad
 diuinos. 4. Reg. 1. cap. Ochozias, quia consuluit
 Beelzebub Deum Accaron, super infirmitate
 sua, mortuus est, iuxta sermonem Domini. 1.
 Paralip. cap. 10. Saul mortuus est, quia Phyto-
 nissam consuluerat, nec sperauerat in Domino
 1. Reg. c. 28. Saul adhuc memor præcepti Do-
 mini, abstulit magos, & hariolos de terra, & in-
 terfecit eos, & ibidem Phytionissa mutato ha-
 bitu: Tu scis quanta fecerit Saul, & quomodo
 eraserit magos & ariolos de terra. Quare ergo
 insidiaris animæ meæ vt occidar?

Secunda pars Conclusionis, quantum ad L.
 humanam & ciuilem, constat ex hac L. & ex L.
 Nemo & L. Nullus. L. Multi. & L. Etli excepta.
 eod. tit. & DD. iuris ciuilis in has leges. Azo. in
 summa eod. tit. Bonifac. de Vitalinis in tract.
 de maleficijs, in tit. de sortilegis & mathemat.
 Panormit. in cap. 1. de Sortileg. Hostiens. in
 summa eod. tit. §. Quæ sit pœna. Ioan. ab Ana-
 nia ibid. Paul. Grilland. lib. 2. de sortileg. q. 11.
 num. 11. Damhauder. loco citato, Menoch. de
 arbitr. iudic. qq. cas. 288. num. 5. &c. Approbat
 has leges, quantum ad pœnas, S. Augustin. lib.
 8. de Ciuit. cap. 19. Vnde argumentatur ali-
 quam vim inesse arti magicæ. Cur enim, in-
 quit, tam grauitè ista plectuntur seueritate
 legum, si opera sunt numinum colendorum.
 An forte istas leges Christiani instituerunt,
 quibus artes magicæ puniuntur? secundum

Q 9 3

quem

quem alium sensum, nisi quod hæc maleficia generi humano perniciofa esse non dubiū est?

Dubium hîc incidere potest, *An malefici & saga, de quibus nunc loquimur, sint morte affiendi, etiam si hominem, equum, vaccam non interfecerint, sed tantum in congregatione, aut cursu fuerint? pro resolutione, sit*

Secunda Conclusio. *Malefici & saga, de quibus nunc agimus, etiam si damna nemini in exterioribus intulerint, si in conuentu fuerint, nocturnas congregationes frequentauerunt, & alia exercuerunt, qua communiter ibi fieri solent, secundum legem diuinam & humanam iuste morte afficiuntur.*

*Prima
pars probatur.*

PROBATUR Conclusio. Primò, quantum ad legem diuinam. Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Malefici autem, vt ex dictis constat, appellantur, qui præstigijs magicæ artis & diabolicis figmentis causas agunt, Deo abrenunciant, & ad diaboli castra declinant. Sed qui ad nocturnos conuentus veniūt, omnes tales sunt. Quia nullus ad talem locum venit, qui in primis Deo non abrenunciauerit & cum Dæmone pactum inierit, vt omnium, qui tam infaustam artem exercent, confessionibus discimus.

Secun-

Secundò: Idololatræ, secundum legem diuinam, mortem merentur. Exod. 30. & 32. Deuteron. 13. & 27. & alibi. Quæ autem natio vnquam tam grauem idololatriam commisit, ac nostri malefici committunt, qui Deo vero relicto, Dæmoni obedientiam, honorem, ac cultum impendunt. Iudæi ac gentiles, si quam idololatriam exercebant, id faciebant, quia idolis ligneis, aut lapideis diuinitatem aliquam inesse credebant. At nostri malefici & sagæ scienter ac prudenter ei honorem, obedientiam & cultum Deo debitum impendunt, quem Dæmonem cognoscunt. Quid enim aliud in suis nocturnis conuentibus faciunt, quàm Dæmoni famulatum præstant, & honorem impendunt? Qui eos idololatriam committere dubitant, recogitent, an non populus Hæbræorum idololatriam commiserit, quando coram vitulo lusit, choros duxit, edis & bibit? quid aliud malefici in nocturnis conuentibus coram Dæmone faciunt? ipsum certis diabolicis ritibus honorant, ludunt, choreas ducunt, edunt & bibunt. Et si Moyse hoc factum populi capitale non duxit, quomodo ergo viginti tria milia hominum occidit, vt Scriptura testatur?

Tertiò: secundum legem diuinam, qui consulit diuinos, magos & incantatores, mortem meretur. Leui. 20. Anima, quæ declinauerit ad

rit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi mei: ergo multo magis ipse magus, aut maleficus mortem meretur, quia ipse utitur diaboli opera. Sed non apparent in conuentibus nostri malefici nisi iam declinauerint ad Dæmones, & fornicati fuerint cum eis: ergo secundum legem diuinam, hoc titulo, mortem merentur.

Quartò: Secundum legem Dei mortem meretur, qui cum iumento coierit, ex Exod. 22. quæ lex statim subiungitur legi de pœna maleficorum. Sed grauius est cum Dæmone rem veneram exercere.

Quintò: lege diuina blasphemus lapidibus obruitur, & morte plectitur. Leuit. 24. Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes, qui audierunt, manus suas super caput eius, & lapidet eum populus vniuersus. Et ad filios Israel loqueris. Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum, & qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus obruet eum omnis multitudo populi. Quanta autem sit blasphemia maleficorum in Deum, Beatissimamq; Virginem, &c. nemo est qui ignoret, nisi tam fœlix sit, quod de hoc infœlicissimo hominum genere nihil unquam audiuerit.

Probatur nunc, quantum ad secundam partem, quod secundum legem civilem & rectam rationem etiam Conclusio locum habeat.

*Probatio
Conclusio-
nis quantum
ad leges
civiles.*

Primò: Malefici nostri sunt Apostatæ. Apostatæ autem puniuntur ultimo supplicio, sicut etiam hæretici. Hostiensis & Panormitanus in cap. 1. de Apostat. Damhauder. loco cit. num. 43. Quod autem apostatæ sint, patet. Discedunt enim à vero Deo, & Diabolum sequuntur.

Secundò: Qui paganorum ritus & sacrificia exercent, ultimo supplicio afficiuntur. C. de paganis & eorum sacrificijs. L. 1. & 2. & ibidem L. Nemo venerantis. Quid ergo merebuntur, qui non solum paganorum, sed diabolorum ritui & sacrificijs insistant?

Tertiò: Vita nostra est militia super terram. Huius autem militiæ duo sunt duces. Christus Electorum, & Sathan peruersorum, & inter hos duces eorumq; milites bellum est perpetuum, & odium vehementissimum. Duciamus autem supremo, Domino Deo, & Christo, nomina nostra dedimus, fidem addiximus, & obedientiam promisimus ante Baptismi susceptionem, quando quisq; nostrum interrogatus: Abrenuncias Sathanæ? & responsum. Abrenuncio. Et iterum: Et omnibus pompis eius? Abrenuncio. Et iterum: Et omnibus operibus eius? Abrenuncio. Et tum subsequi-

Q 9 5 tur.

tur. Credis in Deum patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ, &c. Et responsum, credo. Huius abrenunciationis, tanquam rei antiquissimæ, meminere sancti Patres, Dionys. Areopagita c. 2. Ecclesiast. Hierarchiæ, Basil. in lib. de Spiritu sancto cap. 27. Ambros. in lib. de ijs, qui mysterijs initiantur, c. 2. Orig. hom. 12. in numeros. Cyrill. Hierosolym. Catehesi 1. mystagogica. Tertullian. in lib. de corona militis, Raban. lib. 1. de instit. clericorum, & alij alibi. Ex qua renunciatione constat nos abrenunciassse Sathanæ, & eius operibus, & addidisse supremo Regi & duci fidem obedientiamq; cuius militiæ iura, fœdera ac signa suscepimus indicto continuo & perpetuo bello, regno Sathanæ. Nunc ad propositum. Qui in bello ad hostes aut fugit, aut vult transfugere, ultimo supplicio afficitur, secundum leges. L. Desertorem. §. Is qui ad hostes. ff. de re militari. L. Si quis aliquid ex metallo. §. Transfugæ. ff. de pœnis. Transfugæ ad hostes, aut secretorum nostrorum renunciatores, aut viui exurantur, aut furca suspendantur. Qua pœna ergo dignus erit, qui à Duce Christo, cui fidem dedit, & obedientiam promisit, fit transfuga ad crudelissimum omnium hostem Dæmonem? His accedit, quod secundum rigorem iuris militaris, miles si arma amisit, vel alienavit, capitis damnari potest. in d. L. Desertorem. §. Miles. Miles ergo Christi, qui abijcit, contemnit, &

nit, & conculcat armaturam Christi, & scutum fidei, in quo posset, si vellet, secundum apostolicam doctrinam, extinguere tela nequissimi aduersarij, quam merebitur pœnam?

Quartò : Secundum legem non solum diuinam, sed etiam ciuilem, blasphemus mortem meretur, vt est textus clarus in Authent. vt non luxurientur contra naturam, quam authent. Ioan. ab Anania cap. 2. de maledic. vehementer laudat, & magnificat: & ita affirmant & concludunt Doct. vt attestantur Damhaud. in pract. crim. c. 61. nu. 26. & Iul. Clar. li. 5. sent. §. Blasphemia nu. 3. Quæ tamen pœna hodiernis temporibus non seruatur, ob defectum religionis & iustitiæ, vt dicit Lucas de penna, in L. omnes. C. de delator. lib. 10. Seruanda autem esset huiusmodi pœna, si esset magna & enormis blasphemia, quæ ex deliberato, & doloso proposito procederet, vt Zasius lib. 1. consil. 19. annotat, & sic Boerius in decis. 301. aliquando practicum in nobilibus & doctis curijs tradit. Cogitet ergo Christianus quæ pœna digni sint malefici, qui non solum verbis, sed etiam facto maximas blasphemias in Deum, B. Virginem & Sanctos iaciunt vt placeant Dæmoniorum principi, cui magis probatur, qui maiora scelera perpetrat. Committitur enim blasphemia facto, vt docet Ludouic. de monte alto, in tract. de Reprobatione Sententiæ Pilati, num. 6. pro qua doctrina

Grina

strina faciunt quæ dicunt Franciscus Squillacensis de fide Cathol. cap. 15. & 16. & Ioan. Immolent. in Clem. 1. de vsur.

Quintò: Peccatum contra naturam, siue Sodomia, secundum ius ciuile etiam morte punitur, tam in agente, quam patiète. L. Cùm vir nubit in fœminam. C. ad L. Iuliam de adult. & in d. Authentica, vt non luxurientur contra naturam. 15. q. 1. can. Mulier. & 23. q. 5. can. Reos. §. Qui coierit. Et quamuis textus in d. L. Cùm vir nubit innuat pœnam gladij: consuetudine tamen receptum est, vt peccantes contra naturam, igne concrementur, vt docent Angel. in d. L. Damhauder in pract. crimin. cap. 96. num. 12. Iulius Clarus lib. 5. in §. Sodomia, & alij alibi. Quam consuetudinem sequitur Constitutio Criminalis Imperatoris Caroli V. in artic. 116. Quis igitur dubitat pœna mortis afficiendum eum qui hoc enormissimum peccatum non dubitat exercere cum spiritali creatura, quod omnia peccata carnis malitia & enormitate superat? Et confirmo. Si Iudæus Christianam carnaliter cognoscat, maximè accedente aliqua circumstantia augente malitiam, morte plectitur, secundum aliquorum Doctorum sententiam, quam etiam amplectuntur Constitutiones nouæ Mediolanensium, sub Rubrica de pœnis, cap. Iudæus, referente Menoch. lib. 2. de arbitr. Iudic. quæst. casu 290. idq; ob disparitatem cultus & infideli-

delitatem. Quāto maiorem meretur pœnam, qui cum Dæmone coit, vbi non solū naturarum diuersitas, sed etiam in nullo communicatio? De pœna Iudæi coeuntis cum Christiana, tractant ad longum Paulus Grilland. de pœnis omnifariam coitus. q. 12. Boërius in decis. 316. Menoch. doctè loco cit. Anthonius Gabriellus Roman. lib. 7. communium conclusionum, conclus. 21. Marsil. in cons. 101. incipiente, Illumina quæso. Alexand. in cons. 99. vol. 6. incip. Visa inquisitione formata contra Abraam. Oldradus de ponte, in consil. 333. incipien. Qualiter puniatur Iudæus cognoscens. Philip. Corneus lib. 1. cons. 114. incip. Licet primo aspectu. Canonistæ in cap. In nonnullis, cum Gloss. de Iudæis.

Sextò : Secundum leges humanas, qui crimen læsæ maiestatis humanæ committit, extremo supplicio afficitur. L. Quisquis. C. ad Legem Iuliam Maiest. & hæc communissima est sententia. Ergo multò magis, qui reus est læsæ maiestatis diuinæ. Quia grauius est diuinam, quàm humanam lædere maiestatem, cap. Vergentis. de hæret. & in Authentic. Gazaros. C. eodem tit. Sed nostri malefici sunt rei læsæ maiestatis diuinæ. L. Etsi excepta. infra eod. tit. id quod ratio euidentis demonstrat: declinant enim à partibus proprii sui domini & Regis, ad hostem regni, & cum eo pactum ineunt, contra proprium & summum suum principem.

pem, quod est de natura criminis læsæ maiestatis. Sed non sunt rei læsæ maiestatis, quatenus damna in exterioribus inferunt, quia sic in longè minora crimina incidunt, ergo quatenus pacta ineunt cum Dæmonibus, aduersus Deum & regnum eius. Nisi quis ita impudens sit, qui iudicet maius esse peccatum, hominem occidere, aut duos equos interficere, quam Deum abnegare, communioni Sanctorum abrenunciare, & pacta cum Dæmonibus inire. Sed omnes qui in congregatione apparent, & cum reliquis conuenticula frequentant, iam sunt rei læsæ maiestatis diuinæ: Alias non interessent tam fœdæ societati.

Septimò. Secundum II. hæcæ ciuiles, diuinatores, aruspices, & similes morte mulctantur, vt patet in L. Nullus. L. Nemo. L. Multi. L. Etsi excepta. sed hi nulla damna inferunt in exterioribus. Ergo maiori supplicio afficiendi malefici per excellentiam, qui Deum suum derelinquunt & castra diaboli sequuntur: quæ leges, diuinæ legi concordant, vt ex superioribus constat. Huc facit illud edictum Athalarici Regis Gothorum, cuius meminerunt Calsiodor. lib. 9. Olaus Magnus lib. 3. cap. 19. de Gentium septentrionalium varijs conditionib. & Petrus Gregor. lib. 34. Syntag. iuris vniuersi c. 14. Maleficos, inquit, vel eos, qui ab eorum nefarijs actibus aliquid crediderint expetendum, legum seueritas insequatur: quia
impium

impium est, vos illis esse remissos, quos cœlestis pietas non patitur impunitos. Qualis enim fatuitas est creatorem vitæ relinquere, & sequi potiùs mortis auctorem.

Octauò: Probat dictam conclusionem Lex fin. in C. Theodosiano de malefic. & mathe. Ne quis deinceps nocturnis temporibus, aut nefarias preces, aut magicos apparatus, aut sacrificia funesta celebrare conetur. Detectum enim & conuictum competenti animaduersione mactari perenni auctoritate censemus. Quid aliud nostri malefici agunt, quam quod nocturnis temporibus ad opera diabolica proficiscuntur, ad celebrandum magicos apparatus, ad sacrificandum Dæmonibus, ad cultum eorum perficiendum?

Postremò: Efficaciter hanc conclusionem probat constitutio quædam Electoris Saxonie, in 2. parte 4. quam allegat Ioan. Georgius Godelmannus lib. 3. de magis & veneficis, cap. 11. num. 19. Constitutionis autem verba è germanico idiomate in linguam latinam ad verbum translata sic habent. Si quis oblitus Christianæ fidei, cum Dæmone fœdus inierit, operatur, aut rem habuerit: talis persona etiam si veneficio siue maleficio nemini nocumentum intulerit, igne è vita ad mortem tolletur, & punietur. Qui vero absq; dæmonis huiusmodi pacto aut fœdere, alicui veneficio siue maleficio damnum intulerit, siue id paruum siue

Magnum

magnum fuerit, magus aut maleficus, siue vir aut mulier fuerit, pœnam gladij sustinebit. Hæc certè Constitutio iuri diuino & civili congrua est, quantum ad primum eius membrum, quod ad propositum dictæ Conclusionis allegamus. Pacta cum Dæmone habere, & rem, cum spectent ad atrocissima crimina, vt supra ostensum est, maximam merentur pœnam.

Prædictæ Conclusioni videtur obstare Constitutio Criminalis Caroli V. in artic. 109. Si quis maleficio siue veneficio hominibus damnum aut nocumentum intulerit, morte ignis plectatur. Si verò nulli damnum intulerit, pœnas patiat pro delicti qualitate & quantitate, super qua re Iudex consilium requiret, prout infra scriptum est: Ex hac Constitutione sequi videtur, quod si maleficus Deum abnegauerit, idololatriam & apostasiam commiserit, conuentus diabolicos frequentauerit, cum Dæmone rem venercam exercuerit, sacramenta contempserit, eis que abusus ad horrenda scelera fuerit, si hominem, equum, aut vaccam non maleficio necauerit, non sit morte afficiendus. Quisquis ratione utitur, si quem in scientia gradum affectus est, scire debet, non solum leges, sed etiam Constitutiones ita interpretandas, vt omnis contrarietas vitetur, & absurdus intellectus locum non habeat. L. Nam absurdum. ff. de bonis libertor. L. in ambigua. ff. de legib.

L. Scire

L. Scire oportet. §. aliud. ff. de excus. tut. Alex-
 and. in consil. 83. incip. Visa facti narratione. 2.
 vol. Ludouic. Roman. in consil. 485. incip. In
 casu propositæ consultationis. Bart. in L. om-
 nes populi, in q. 6. principali, in versic. Iuxta
 præmissa quæro. ff. de iustit. & iure. Marsil.
 in consil. 16. num. 45. incip. Inclina cor meum.
 & in consil. 85. num. 8. incip. post redditum con-
 siliium: & in pract. criminali. §. vltima. num. 36.
 pro quibus facit L. Scire leges. ff. de legib. Et il-
 lud Hieronymi in epist. ad Galat. ca. 1. & posi-
 tum in 1. q. 1. can. Marcion & Basilides, relatum
 à Petro Ancharano in consil. 283. incip. In auxi-
 lium veritatis, in penult. colum. Veritas non
 consistit in verbis scripturarum, sed in eorum
 sententia, non in superficie, sed in medulla, nõ
 in folijs, sed in radice rationis. Nunc respon-
 detur dictæ constitutioni. Secundum legem
 diuinam & humanam, vt in præsuppositis hu-
 ius quæstionis annotauimus, pœna est com-
 mensturanda peccatis. Quare valdè absurdum
 est, & à ratione alienum, quod qui homicidiũ
 commiserit, equum aut vaccam interfecerit,
 sit comburendus & morte afficiendus: Et is
 qui professionem Christianæ fidei in Baptis-
 mo susceperit, eamq; abnegauerit, cum Dæ-
 mone pactum inierit, idololatriam commise-
 rit, cum Demone venerem expleuerit, & simi-
 lia horrenda crimina perpetrauerit, veniat
 absoluendus à morte: hoc enim esset maioris

Rr face-

facere equos & vaccas, quàm Deum & professionem nostræ fidei, grauius constituere, equos & vaccas interficere, quàm diuinam maiestatem grauiissimè lædere, vt omnium sententia in hoc crimine contingit. Adhæc, quod vnquam crimen grauius in sacris literis idololatria & magia punitur est, aut etiam Sodomia? vt passim omnibus clarum est ex veteris testamenti libris. Velle ergo homicidam aut interfectorem vaccarum & equorum occidere, & perfidum fidei Christianæ abiuratore, idololatram, diuinæ maiestatis reum, & pessimum Sodomitam conseruare, est iniquam stateram adferre, sine ratione contra legem Dei & hominum statuere, & absurdissimum inuehere in leges & constitutiones. Nam & Imperator infrà in Constitutione sua artic. 116. peccatum contra naturam pœna ignis plectendum decernit: sed propius ad constitutionem. Nomen maleficij aut sortilegij generale nomen est, conueniens omni superstitioni, & operationi, quæ diabolicam sapit cooperationem, vt constat ex Paulo Grilando de Sortilegijs, Damhauder. in practica Criminali, cap. 6. num. 79. & Doctoribus canonum in tit. de Sortilegijs. Cùm autem multæ sint superstitionis species, non omnes eandem habent malitiam, aut parem gradum in offensa. Principales autem species sortilegiorum sunt tres. Diuinatoria, Amatoria &

Vene-

Venefica, quæ etiam species non sunt pares in gradu malitiæ. Loquitur ergo Imperator in sua Constitutione illa non secundum totam latitudinem maleficij, sed secundum quod veneno vtuntur ad nocendum hominibus & iumentis: iuxta L. 1. huius tit. Grauius est veneno quàm gladio occidere, & eam sententiam apprehendit, quam in d.L. diximus communiorem, & in praxi receptiorem, iuxta mentem Iulij Clari lib. 5. senten. in §. Homicidium, & Didac. Couar. in Clem. Si furiosus, de homicid. quod præbens aut propinans venenum non subsecuto effectu, scilicet morte, nõ puniatur pœna ordinaria, sed extraordinaria, formato arbitrio secundum circumstantias rerum occurrentium. Et quoniam liquida res est, subsecuto effectu pœnam decernit: Quando autem effectus non subsequitur, pendet ex arbitrio prudentis Iudicis aut discreti, qui si sibi non sit sufficiens, requireret cõsiliu, prout in Constitutionib. decernitur. Et sic non loquitur Imperator de maleficis per excellentiã sed tantum prout nocent veneno hominibus & iumentis. His addere possumus, quod cum non omnia sortilegia sint eiusdem malitiæ, etiam non semper pari pœna puniuntur, sed arbitrium & consiliu habet locum, vt Plato in II. de legib. Menoch. de arbit. Iud. qq. casu 388. & Petr. Greg. in 3. par. Syntag. iur. vniuersi, lib. 34. cap. tradunt: sic d. Constitutio non facit

mentionem maleficorum per excellentiam, sed tantum quātum ad effectum nocendi, mediante veneno. Atq; vt penitius hęc materia intelligatur, annoto breuius, quod latius extendit Alphons. Castrens. lib. 2. de iusta hęreticorum punitione, cap. 12. ex doctrina Galeni, in opusculo inscripto, Quod animi mores corporis temperaturam sequuntur. Tres sunt causę, quare facinorosi è medio tollantur. Prima, ne scelerati & pessimi viuentes, alijs cōtumeliam, & damnum inferant Reipū. & eius membris. Sic Pręses siue Iudex ex officio tenetur prouidere suę prouincię, vt purgetur à malefactoribus. Aliàs si ex sua negligentia & conuiuentia Respub. aut eius membra dampnantur, fit reus culpę & restitutionis damnorum. c. 1. de offic. iud. delegat. & DD. ibid. L. Congruit. ff. de offic. præsid. Hęc causa facit, quod fures, sicarij, homicidę, & alij eiusdem notę facinorosi è medio tollantur. Secūda causa, vt alij similis pęnæ timore, deterreantur à similibus criminibus perpetrandis, iuxta illud Poëticum: Oderunt peccare mali formidine pęnę. Prima causa ciuū inter se pacificum conuictum, & totius Reipub. conseruationem per hoc, vt nemo alterum lædat, concernit. Secunda prospicit bonis ciuū moribus, vt nemo atrociam crimina cōmittat. Interest enim Reipubl. vt bonos ciues habeat. Multi enim natura, aut praua consuetudine
sunt

sunt proclives ad scelera, qui pœna mortis deterrentur: & alij pœnas flagitiosorum perspicientes, etiam exemplo fiunt cautiore, iuxta illud Salomonis: Pestilenti flagellato, stultus sapientior erit: & iterum: stulto pereunte sapiens astutior fit. Ex hac radice multæ sunt leges, imponentes pœnam mortis, propter crimina, quæ nulli nocent, nisi ipsi peccanti: vt de diuinis, magis, eos consulentibus, blasphemis, idololatriis, Sodomitis, Baptismum reiterantibus, & similis farinae scelestis hominibus. Tertia causa, propter quam scelerati de medio tolluntur, est bonum ipsius hominis mali, ne de die in diem in peius prolabatur, & maiora inferni supplicia pati cogatur: omnes tres causæ vt plurimum militant in maleficis & sagis. Quare Damhaude. in pract. crim. cap. 61. num. 136. rectè definit, cum ait. Quanta mala hoc perniciosissimum genus hominum nufquam non regionum faciat, cuius hominum est notissimum. Amplius enim hi perniciosissimi homines mēdacijs, superstitionibus plenissimi sua malignitate obsunt, quàm boni quiuis, aut precibus, aut pietate profunt. Plus incommodi Reipub. Christianæ illi inferunt, quàm hi commodi conferunt, nisi Deus obstiterit. Ideoq; non sunt vsquam tolerandi, sed vbiuis locorum potius tollendi funditus, omnium creatore sic præcipiente, Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Hæc ille.

Tertia Conclusio. *Iustè malefici pœna ignis interficiuntur.*

PRIMÒ, quatenus Deo abrenunciant, & ad diaboli societatem declinant. Apostata enim perfidiæ pœna hæresis puniuntur. Hostiensis & Panormitanus in cap. i. de Apostat. pœna autem hæresis est meritò ignis. ex Ioan. 15. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arefcet, & colligent eum & in ignem mittent, & ardet. Ad hunc finem allegatur à Panormitano, Ioanne Andrea, & Hostiensi in cap. Ad abolendam, de hæreticis. Sunt etiam malefici præuaricatores, qui quasi spinæ euellentur vniuersi, quæ non tolluntur manibus, igneq; succensæ comburentur vsque ad nihilum. 2. Reg. 23. Secundò, quia committunt peccatum contra naturam, cui secundum legem diuinam, & iustam iudiciorum receptam consuetudinem, debetur pœna ignis. Tertio, lex ciuilis in L. Nullus aruspex, in hoc tit. pœnam ignis etiam ponit, quam nunc passim praxis criminalis obseruat. Imò tempore B. Gregorij hæc pœna pro Magis Romæ fuit in vsu. Nam lib. i. Dialogor. cap. 4. attestatur, quod eo tempore, quo primum malefici in vrbe Romana depræhensi sunt, Basilius quidam in magicis operibus primus, ex ardescente zelo Christiani populi, Romæ igne crematus sit. Et quamuis ad men-

tem

tem II. malefici viui essent comburēdi, tamen quando ad cor redeunt & conuertuntur, strāgulati prius in multis locis comburuntur, ne lenta & atrox mors desperationem inducat: & id obseruandum, nisi speciales circumstantiæ aliud suadeant, vt alibi traditum est.

Aliqua sunt ponenda obiectiones contra prædictas Conclusiones, & soluenda, quibus aliqui aduocati maleficorum vtuntur.

Prima obiectio. Malefici non sunt occidendi propter abnegationem fidei, aliās omnes Christiani forent occidendi: quia fidem abnegant, quoties præcepta Christi non seruant. 2. ad Timoth. 3. Erunt homines seipfos amantes, &c. voluptatum amatores magis quàm DEI, habētes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et confirmatur exemplo B. Petri, qui, vt Euangelistæ attestātur, ter Dominum abiurauit & negauit, & tamen non fuit capitis damnatus. Et quotus quisq; est nostrū, qui id ipsum non facit, id est, Deum non abneget, & Dēmonio non adhereat: siquidem omnis qui facit peccatum, seruus est peccati: & qui committit peccatum, ex diabolo est, quoniā ab initio peccat. Hoc argumentum magni facit & exaggerat sapius VVierus.

Respondetur ad hanc obiectionem, quod maxima est differentia inter Christianos mortaliter peccātes alijs peccatis, & inter maleficos

R r 4 Deum

Matth. 26.

Marc. 14.

Lut. 22.

Ioan. 15.

Ioan. 8.

1. Ioan. 3.

Deum abnegantes. Sicut enim non omnis mortaliter peccans est hæreticus, vt docet Franciscus Squillacensis, de fide Cathol. cap. 22: Ita non omnis peccans abnegat Christum eo modo, quo malefici. Ad cuius rei declarationem notandum est ex S. Thoma 2.2. q. 12. art. 1. & alijs Theologis alibi, quod apostasia importat retrocessionem quandam à Deo, quæ quidem diuersimodè fit, secundum diuersos modos, quibus homo Deo coniungitur. Homo autem Deo coniungitur tum per fidem, tum per debitam & subiectam voluntatem ad obediendum præceptis eius: tum per aliqua specialia ad supererogationem pertinentia, sicut per religionem, clericatum, aut sacrum ordinem. Nunc ad argumentum. Impropiè est apostasia, quando aliquis retrocedit à Deo per inobedientiam & transgressionem mandatorum Dei, & non subdit suam voluntatem diuinis præceptis, vt contingit in omni peccato mortali. At propria & pessima est apostasia, omnino à Deo recedere, per expressam abnegationem Christiani nominis, & renunciationem professionis in Baptismo susceptæ, quod est statum Christianæ religionis derelinquere, & seruitutem Dæmonis assumere: quod nullus hominum facit præter maleficos: & hæc potest dici apostasia perfidiæ. Dicitur ergo largo modo infidelis & fidem negare, qui non ambulat secundum legem mandatorum Dei, quatenus non

ope-

operatur conformiter ad præscriptum fidei. Si-
 mile exemplum habere possumus in odio Dei.
 Omnis enim mortaliter peccans, aliquo modo
 Deum odio prosequitur. Nam scriptum est:
 qui malè agit, odit lucem: non tamen omnis
 peccator peccat peccato odij Dei specialiter
 sumpti, contra charitatem Dei, vt apud Theo-
 logos in confesso est. Ad quod penitius intelli-
 gendum, obseruandum est cum Scoto in 2. d.
 37. & Gabriele ibidem d. 35. q. vnica, art. 4. dub.
 1. quod auersio à fine vltimo, scilicet Deo, du-
 plici modo intelligi potest: Formaliter, & Vir-
 tualiter. Formaliter, quando in auertendo
 habet vltimum finem pro obiecto positiuè vel
 priuatiuè. Positiuè, vt scilicet voluntas nolit
 illum finem actu positiuo: & hoc est proprie
 odio prosequi Deum, & formaliter proprio
 peccato se auertere à Deo, nec aliud hoc pecca-
 tum habet obiectum à Deo. Virtualiter auer-
 titur à Deo, quando auertitur ab aliquo ne-
 cessario ad consequendum vltimum finem:
 Sicut infirmus dicitur se auertere à sanitate,
 quando auertit se à poculo amaro, sine quo
 non potest haberi sanitas. Auersio formalis
 constituît distinctam peccati rationem, nec
 formaliter includitur in quolibet peccato
 mortali, sed efficit speciale peccatum, scilicet
 odium Dei. Virtualis, autem auersio commu-
 nis est omni peccato mortali. Quia in omni
 mortali voluntas inordinatè se habet, respectu

*Duobus
 modis quis
 se potest à
 Deo auer-
 tere.*

alicuius necessarij ad vltimum finem, ratione diuini præcepti. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata Dei. Conformi ratione in nostra materia dicere possumus, non omnis peccans formaliter Deum abnegat, vel explicitè, vt aliqui dicunt, quemadmodum malefici & *sage*, qui expressè Deo, professioni in Baptismo suscepto, & communioni Sanctorum abrenunciant, & declinant ad inimicum, ei que suam operam addicunt. Quod nec etiam hæreticus facit, qui quamuis proprio sensu ductus aliquem fidei articulum ex errore neget, quem putat nõ esse articulum fidei, nec ex pertinacia vult suum iudicium Ecclesiæ submittere, tamen non abnegat, nec quidem abnegare Deum cogitat modo prædicto. Quod obijcitur negatio S. Petri: nihil facit ad propositum. Quæ enim est similitudo illius negationis, & abrenunciationis maleficorum & *sagarum*? Petrus metu mortis Christum quidem ore negauit, non tamè corde recessit, nec in partes Iudeorum declinauit, nec consilium aut pactum iniit contra Dominum suum. At malefici à Dæmone tentati in tam crudele facinus perfidiæ consentiunt, vt abiurent suam professionem, Dæmonem sequatur, venerentur, ac cum eo conspirèt contra regnum Dei. S. Petrus statim ad cor redijt, peccatum defleuit, & reuersus est ad Dominum: Sed *sage* & malefici etsi à Dæmone se deceptos recognof-

noscant, perditum tamen statum sequuntur,
 & indies in peius relabuntur, nec resipiscunt.
 Fatendum enim est id, quod omnibus notif-
 simum, humanum esse cadere, quod & Petro
 accidit, sed diabolicum esse perseuerare: quod
 ferè omnibus maleficis conuenit. Sanè miseri-
 corditer subueniendū esset tam miserè à cal-
 lidissimo hoste deceptis, & mitiùs cum eis a-
 gendum, si excusso iugo seruitutis, ad Deū per
 pœnitentiam, & veram peccatorum cōfessio-
 nem redirent, & non in tā miserabili statu per-
 sisterent cum periculo animæ & corporis. At
 ex maximo numero paucissimi excutiunt du-
 ram illam seruitutem, ante finem vitæ, si non
 ad manus iustitiæ deueniant. Tunc cum iam
 quasi de vita desperant, ob peccata commissa,
 metu mortis & instructione sana concutiuntur,
 miserum statum recognoscunt, in quo si disce-
 derent impœnitētes, (quod communiter fieri
 solet, quādo morte naturali præueniuntur) si-
 ne dubio igne perpetuo cremarētur, quē pœ-
 nitentes Deoq; recōciliati, téporali & quidem
 breuissima ignis pœna redimūt, si iustitia pub-
 lica puniātur. Ex qua caussa profectò cru-
 deles nō solū in Remp. sed etiam in corpus & ani-
 mam maleficorum hominū sunt illi, qui ipso-
 rum non conuersos per pœnitentiā oportuna, & li-
 berā & firmā, liberare contendunt, aut consul-
 tatione fugæ, aut patrocinio, aut potenti de-
 fensione, vt sic in statu diabolico moriantur:

Quasi

Quasi misericordia sit parcere corpori, ob aliquem humanum respectum, contra ordinem charitatis, qui requirit ut magis anima proximi diligatur, quam etiam corpus proprium. S. August. lib. 1. de doctrina Christiana cap. 27. & S. Thomas 2. 2. q. 26. arti. 5. & deinde in æternum anima & corpus ardeant, quod Dæmon maximè in hoc opere desiderat, ut habeat eos socios in pœna, quos imitatores & participes sceleris fouit in hac vita. Considerandum illud: Momentaneum est quod delectat, sed æternum quod cruciat: quod nos ad nostrum propositum transponere possumus. Momentanea in hac vita pœna pro magnis sceleribus est, quæ cruciat: sed æternum gaudium in cœlesti patria, quod delectat. Perpendendum etiam aliud August. ad Vincetium Donatistam, insertum 23. q. 4. can. Nimirum. Non omnis, qui parcat, amicus est, nec omnis qui verberat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quam blanda oscula inimici. Melius est cum seueritate diligere, quam cum lenitate decipere. Atque hinc paucis recolendum est & respondendum, quod quidam aduocati horum clientulorum obijciunt contra quosdam Magistratus, magos & maleficos pro officio suo & potestate tradita persequentes, quod audito nomine malefici, aut sagæ, clament: Ad ignem; non secus atq; olim Tyranni contra Christianos & Martyres clamitabant: Ad Leones. Ta-

lem

lem clamorem necdum audiui: si tamen iudices aliqui non ex temeritate, aut sanguinolentia, sed Zelo iustitiæ & amore diuinæ maiestatis pronuncient dicta verba de maleficis & sagis, non video quam Tyrannidem ostendant. Nisi velimus damnare Hieronymum in regula Monachorum, part. 3. tract. 9. cap. 7. dicentem. Non est crudelitas pro Deo crimina punire, sed pietas: aut multò magis clamantem & verba repetentem Dominum apud Ieremiam redarguere. Gladius ad Chaldæos, gladius ad *Ierem. 50.* diuinos, gladius ad fortes illius, &c. Si gladius ad Chaldæos & diuinos, nunquid ignis ad magos, & maleficos ob excellentiam, quorum crimina grauissima diuinam maiestatem lædunt, & Dei Optimi Maximi indignationem prouocant, vt iustè nobis irascatur. Crescente enim malitia crescit & pœna, quæ commensuratur culpæ. Si ergo Chaldæi & diuini, secundum Dei sententiam, gladio puniuntur, sicut etiam tales capitaliter leges ciuiles in hoc tit. C. statuerunt puniendos: nescio quid iniustitiæ committatur, si malefici & magi sic dicti, ob criminum magnitudinem, pœna ignis afficiantur.

Secunda Obiectio. Malefici & sagæ non sunt etiam puniendi ob pactum initum cum Dæmone, cum hoc pactum imaginarium sit, & nemo dicat huiusmodi esse, nisi delusæ mulieres, cum etiam impossibile sit tale pactum.
Hoc

Hoc argumentum latius deduximus & confutauimus in 1. parte superioris tractatus de confess. malef. prælud. 6. à pag. 23. & 35. quare lectorem eò remittimus.

Tertia Obiectio. Non sunt etiam malefici comburendi, ob peccatum venereum contra naturam cum Dæmone commissum. Quia hoc etiam imaginarium, & impossibile est. Hoc argumentum etiam ad longum formauimus, & dissoluimus in d. tract. part. 1. conclus. 5. à pag. 91. Ideo lector illum locum videat.

Quarta Obiectio. Non etiam sunt igne absumendi, propter incantationes frugum, inductionem grandinum & tempestatum: quia huiusmodi etiam efficere non possunt, cum excedat eorum potentiam. Et si pro responsione huius argumenti multa dicta sint in L. 4. q. 4. tamen hic breuius respondendum est. Ad memoriam reducendum est, quod alibi tractatum est in superioribus, Dæmonem, Deo permittente, concurrere ad huiusmodi maleficia cum maleficis & sagis, & nisi ipsi concurrerent, Dæmonemque in auxilium ex pacto vocarent, effectus non sequeretur. Quare rectè Glossa interlinearis in Exod. 22. in illa verba: Maleficos non patieris viuere, interpretatur: Cooperatores & adiutores Diaboli. Et licet homo physicè & naturaliter tales effectus proximè attingere nequeat, cum eius potestatem excedant: concurrat tamen

tan

tanquam causa partialis moralis, voluntate & consensu, accedente etiam aliqua non raro actione exteriori physica, & conatu praeiudic. Quae omnia sufficiunt, ut culpa imputetur, & poena infligatur. quia quando voluntas & consensus praebent efficacem causam effectui malo consecuto, facientem & consentientem per poena constringit, secundum Sacram Scripturam, & utrumque ius. Rom. 1.86. d. can. facientis. 2. q. 1. can. Notum. cap. 1. de offic. & potest. iudic. delegati. Agentes & consentientes pari poena Scripturae testimonio puniuntur. & L. Si quenuquam. C. de. Episcop. & cler. & L. Quisquis. C. ad Legem Iul. Maiest. Quod maxime verum est, quando auxilium dans & cooperans, se ad maleficium committendum coadunauerit, ut multis allegationibus comprobatur Marsil. in practica §. Constante. num. 46. & in cons. 34. num. 7. & consil. 67. num. 44. & alibi. Maleficus autem semper coadunatur Dæmoni in talibus operationibus, in ordine ad effectum. Confirmo latius communi Canonistarum & Legistarum doctrina, quod quando auxilium dans est causa proxima maleficii, eadem poena, qua principalis, punitur: & hanc esse communem, attestantur ex alijs Didac. Couarr. in Clement. Si furiosus, de homicid. Julius Clarus lib. 5. §. fin. pract. Criminalis, q. 90. & Damhauder. in pract. Criminali cap. 133. Quod maxime obtinet secundum Iulium
 Cla.

Clarum & Marsilium in cons. 25. num 8. quando delictum committitur prauo tractatu, vel deliberatione, & accedente consensu eius, qui cooperatur: quæ nostris magis conueniunt. Nam semper quando volunt concurrere ad inferendum aliquod maleficium, & calamitatem, prouo consilio, tractatu, & deliberatione in nocturno conuentu, aut secretè communicant, & medijs à Diabolo præpositis se accingunt. Sic iam proximè in quatuor temporibus Pentecostes, nocte diuidente dies Iouis & Veneris, hoc Anno Domini 1591. tractatum habuerunt de perditione fructuum & frumentorum, cuius effectum Deus orandus est, ut auertat. Ex quorum congregatione, Deo omnia suauiter disponente, & Iudicum corda mouente, quamuis nec duo menses à tempore tam sceleratæ congregationis transierint, iam aliqui & aliquæ interceptæ sunt, & flammis absumptæ, quæ tractatum aperuerunt, imò etiam admonuerunt, ut diuinam precibus interpellarent homines maiestatem, ut eorum conatus impediret, & potestatem dirigeret ad prosecutionem iustitiæ. His addo, quod non solum consensu & prauo tractatu maleficus concurrat ad maleficia incantationis & perditionis frumentorum, per aeris perturbationem, sed procedit ad actum proximiorum, quem potest exercere, & putat efficacem ad executionem maleficij. Quando effectus ex
deli-

definitione tractatus, aut proposito malæ voluntatis expediendus est, signum & symbolum externum ex pacto admouet, quo excitus Dæmon profilit, & concurrit ad productionem effectus suæ potentiaæ congruentis. Sic quando excitanda pluuia, Saga scopas erigit, aut aquam in nomine Dæmonis post tergum in aërem projicit: vel si velit grandines fieri, fortè ex præscripto Dæmonis, silicem percutit aliquo instrumento ligneo aut ferreo, quem admodum quidam fecit superiori Anno 1591. circa festum S. Iacobi, non procul hinc, quando grandinis lapidatione in certis quibusdam locis, & non alijs, ad vnum miliare circa, & prope ciuitatem hanc, maximum damnum vineis inuectum est, & auena in agris grandinibus triturata in multis locis. Talibus signis principalis operans prouocatur, quando maleficus, quem potest proximum conatum ad effectum exercere, adhibet. Si ergo qui dat signum furanti ad furti perpetrationem, furti fit reus. ff. ad L. Iul. peculatus. L. Sacrilegij. §. Si quis ex metallis, & qui dolosè ac malignè dando signum, & occasionem ad homicidium concurrit, vt homicida punitur. L. Item si obstetrix, ibi: Quomodo non punitur incantationis signum datus diabolo, ad nocendum hominibus,

Sf

bus,

bus, & rebus ad eorum conseruationem necessarijs?

Quinta obiectio. *Nunc quidam cras-
forum ingeniorum, vt intelligo, sic argu-
mentantur. Deus permittit maleficia fieri,
& maleficos viuere, ergo non sunt puniendi,
& à vita tollendi.*

TEMPORÉ. S. August. quidam hoc argu-
mento contendere volebant diuinationes non esse malas, nec Deo displicere, vt est videre apud S. August. in lib. de diuinatione, cap. I. Respondetur breuiter ad argumentum, si quid probaret: concluderet homicidia, adulteria, blasphemias, crimina læsæ maiestatis tam diuinæ, quam humanæ, & omnia scelera non esse punienda. Quia Deus ea fieri permittit, & non semper punit in hac vita, vt videmus. Non ergo sequitur, Deus ea fieri permittit, & non punit: ergo scelerati homines non sunt à vita tollendi. Sed bene hinc inferimus ea esse mala, quia Deus prohibuit fieri, magistratuiq; mandauit, vt scelera puniant, & ipse etiam quædam flagitia seuerissimè puniuit, vt passim patet in veteri testamento, & sic Iudicibus etiam imperauit, vt maleficos non sinant viuere. Magistratus enim non sine causa gladium portat, est enim Dei minister, vindex in iram ei, qui malum agit, vt Paulus ait. & S. Petrus in epist. inquit. Subiecti estote omni humanæ

Exod. 22.

Rom. 13,

1. Petr. 2.

manę creature, propter Deum, siue Regi, quasi
 precellenti: siue Ducibus, tanquam ab eo mis-
 sis ad vindictam malefactorum, laudem verò
 bonorum. Sic igitur licet Deus scelera per se
 nunc non puniat, dedit tamen magistratui pu-
 niendi non solū potestatem, sed etiam manda-
 tum, vt puniant. Quę causa est, vt magistratui
 imputetur ad culpā, si gladio non vtantur pro
 officio iniuncto, & sinant sceleratos cum scan-
 dalo multorum & reipub. detrimento viuere.
 Ad hoc propositum faciūt ea, quę Orig. hom.
 20. super lib. Numer. adducit, occasione illo-
 rum verborum Num. 25. vbi cū populus Is-
 rael fornicatus esset cū filiabus Moab, Domi-
 nus iratus ad Moysen dixit. Tolle cūctos prin-
 cipes populi, & suspende eos contra solem in
 patibulis, vt auferatur furor meus ab Israël.
 Orig. hęc ait. Populus peccat, & principes o-
 stentantur contra solem. Idem ad examinan-
 dum producuntur, vt arguantur à luce. Vi-
 des quę sit conditio principum populi, non
 solum pro suis proprijs arguantur delictis,
 sed & pro populi peccatis coguntur reddere
 rationem, ne ipsorum sit culpa, quod populus
 deliquit, ne fortè non docuerint, ne fortè non
 monuerint, neq; solliciti fuerint arguere eos,
 qui initium culpę dederint, vti ne contagio
 dispergeretur in plures. Hęc enim omnia fa-
 re principibus imminēt & Doctorib. Si enim
 illis hęc nō agentibus, nec sollicitudinem ge-
 renti-

rentibus circa plebē, peccauerit populus, ipsi ostentantur, & ipsi ad iudicium producantur. Arguit enim eos Moyses, id est, lex Dei, velut negligentes & desides, & in ipsos conuertetur iracundia DEI, & cessabit à populo. Hæc Origenes.

Dubium hic resoluendum est, quod aliquando in hac materia occurrit, ob frequentiam sceleris.

Quid dicendum sit de pueris, qui incidunt in crimen maleficorum?

IN his locis pueri vtriusq; sexus, hisce annis reperti sunt, hoc detestabili crimine infecti. Certum est ex communi Doctorum sententia, quod impubes etsi sit doli capax, non punitur capitali pœna, aut membri mutilatione, nisi sit proximus pubertati: de qua materia tractant Iulius Clarus lib. 5. §. fin. practic. Criminal. q. 60. Marsil. in practi §. Quoniam. num. 96. & alij alibi. Impuberes autem censentur secundum DD. in c. 1. & 2. de delictis puerorum: fœminæ vsq; ad 12. annum, masculi vsque ad 14. annum, quantum ad peccatum carnis. Sic etiam minor ætate excusatur à pœna ordinaria Sodomie. Socinus Iunior lib. 3. conf. 7. Menoch.

Menochius lib. 2. de arbitr. Iudic. qq. cas. 329. Semper autem illa regula iuris habenda est ante oculos, quod fere in omnibus pœnalibus iudicijs ætati & imprudentiæ succurrendum est, L. fere. ff. de regul. iuris. Si autem infans minime sit doli capax, in totum excusatur à pœna. L. infans. ff. ad L. Corneliam de Sicarijs. Clem. 1. de homicid. Si autem quis sit doli capax, & proximus pubertati, tenetur non ordinaria, sed mitiori pœna. L. Auxilium. §. In delictis. ff. de minoribus. Quando autem puer sit doli capax, iudicis arbitrium requiritur. Quia quidam citius, quidam tardius fiunt doli capaces, & ita nonnunquam etiam contingit, quod malitia ætatem suppleat. Ioan. Andr. Hostiens. Panorm. Ioan. ab Anania in cap. 1. de delict. puerorum, & alij alibi ex Dialogis S. Gregorij referunt, Diabolum è manibus Patris eripuisse pueram quendam quinque annorum, iurantem & blasphemantem Deum; quod Deus non permisisset, si ille infans non fuisset doli capax. Ex circumstantijs ergo iudicandum est, an puer sit doli capax, & quando malitia ætatem suppleat. Huc facit id, quod narrat Aelianus lib. 5. variæ histor. cap. 16. de puero ob sacrilegium damnato, his verbis. Puer cum auream Laminam, quæ ex Dianæ corona deciderat, sustulisset, in iudicium adductus est. Iudices igitur crepundia, talos & auream laminam proposuerunt puero: qui cum iterum ad au-

rum inclinaret, plexus est tanquam sacrilegus, nec ætati veniam dederunt, sed flagitium & scelus vindicauerunt. Quantum ad casum præsentem, in materia magiæ & maleficorum, si puer 8. 9. 10. 11. annorum aut plurius deprehendatur, diligenter incumbendum in primis, ut ad meliorem frugem & viam salutis reducatur: quia in tam parua ætate, astutia Diaboli & malorum hominum, etiam nonnunquam priorum parentum malitia, pueri in hoc peccatum seducuntur, seducti ob ignorantiam teneræ ætatis nesciunt quid remedia adhiberi possit, imo etiam ex instructione Diabolica tenent in secreto, & nemini mortalium extra consortium more omnium maleficorum reuelant. Contingit tamen quandoque, ut puto ex singulari diuina dispositione, quod ex simplicitate vel alia causa, pueri, qui secretum tenere non possunt, prodant congregationes & tractatus maleficorum nocturnos, ut experientia compertum est in nostris partibus. Deinde, etsi pueri ante decimum quartum annum sint doli capaces, & culpam incurrant in multis delictis, præsertim quando sunt proximi pubertati, id est, ingressi decimum quartum annum, & consequenter possint puniri etiam in corpore: non puto tamen esse hoc etiã ex Iudicis arbitrio faciendum acerbius in hoc crimine, sed forte virgis castigandũ, iuxta illud Dyni relatũ ab Alberico in L. 1. §. Impubes, in

verbo

verbo. Ferula. ff. ad Syllan. Castiga iuuenem fe-
 rula, furca senem, peccantem iuuenem cor-
 rige, pende senem. Huc facit quod commu-
 niter, minores 14. annis non debent torqueri,
 nisi ferula, aut virgis terreri, non tam ad con-
 demnandum, quam ad inquirendum. Post
 decimum quartum annum completum iu-
 dicis arbitrium potest habere locum, an in
 tam graui crimine in minorem ætatem sit
 mortis supplicium statuendam, ex circum-
 stantijs occurrentibus in casu, vt, si talis diu
 fuerit in tali crimine, an perpetraverit plu-
 rima alia crimina, quæ solent hoc crimen co-
 mitari: vt sunt Sodomia, rerum sacrarum abu-
 sus, & similia, an magno dolo & astutia præ-
 ditus, an spes constantis conuersionis & emen-
 dationis: his & similibus considerandum, ne si
 fortè corpori parcat, & ætati, anima cum cor-
 pore intereat. Pro hoc dicto facit L. Exci-
 piuntur. ff. ad Syllan. vbi puer non multum à
 puberis ætate distans, qui ad pedes Domini
 cubuerat, cum occideretur, nec postea eadem
 eius prodiderat, capitalem patitur sententiam.
 Vbi Bald. inquit, ex pluribus concurrentibus,
 augetur delictum, & ex multis delictis resultat
 plena probatio, etiam ad condemnationē capi-
 talem, contra impuberē. Et putat ibidem Bar-
 tolus eandem esse rationem, vbi cūq; dolus im-
 puberis euidentissimè arguitur: Quod eius
 dictum nimis esse seuerū existimo cū Angelo,

in L. Impuberem. ff. de furtis. Et exempla allata ex B. Gregorio & Aeliano ostendunt, in enormibus non parci ætati, quando malitia ætatem supplet. Comprobat idem Constitutio criminalis Caroli V. in art. 164. vbi declarat, quid cum furibus minoris ætatis faciendum sit, & statuit, quod si nec tales fuerint 14. annorum, non afficiantur morte: Si autem prope modum 14. annum compleuerint, & furtum graue sit ex circumstantijs, ita vt malitia videatur supplere ætatem: Iudicum officium erit consilium inquirere, quomodo tales fures sint puniendi vel in bonis, vel in corpore, vel mortis supplicio. Vbi patet, quod consideratis circumstantijs Iudex potest moderare pœnam, etiam vsq; ad vltimum supplicium inclusiue. Hinc argumentum formo. Sic hoc locum habet in minoribus criminibus, iuxta iura prædicta, quando magis obtinebit in atrocissimis & enormibus, in quorum genere summum sibi vendicat locum crimen maleficorum & sagarum, ob magnitudinem scelerum. Et si puer nec dum pubes iuxta d. L. Exciipiuntur, in capitalem pœnam condemnatur, quod dolo præsumpto cædem sui Domini non reuelauerat: quid patietur puer castra Diaboli sequens, tractatus & nefanda scelera contra Rempub. & propriam Patriam cognoscens, nec ea reuelans? Quamuis enim Iudex in leuioribus & minoribus criminibus pronior ad absoluendum liberan-

randumq; esse debeat, in grauioribus atrocioribusq; tamen contrarium sentiendum, maxime quando tendunt in diuinę humanęq; maiestatis offensam, & communis boni detrimentum, iuxta ea quę Marsilius in pract. §. Occurrunt, numero vlt. in fine libri, Damhaud. in practica cap. 150. num. 6. & alij alibi annotant: quod multis iuribus probari possit. Quia maior est fauor diuinę humanęq; maiestatis & Reipub. quam priuatarum personarum. In hoc crimine quando quis reus inuenitur, non facile est banniendus, aut relegendus extra fines Prouincię, aut Dominij: quia cum crimen etiam dependeat à cooperatione Dæmonis, facile nocte redeunt ad suos, vt conuentui adsint, quando agitur contra salutem Patrię, vt iudices nostri non raro percipiunt ex confessione reorum de alijs, qui extra prouinciam fugerunt, moti conscientia patrati sceleris, & timore pœnę, & in exemplo allato in prima parte tractatus patet de Anna Rouer, quę Colonię habitauit, & tamen nocte ad conuentum redijt in Hegenroderheidt. Aliud etiam ad hoc dicendum mouet, etsi, quando banniuntur aut relegantur, putentur conuersi ad mentem, tamen in tanto timore est quasi coacta conuersio: Et ita quando sunt in banno & exilio, in pusillanimitate & desolatione ambulant, & Dæmon diligens in officio magnis & terribilibus tentationibus eos aggreditur, vt quasi

desperent. Qua ratione superiori anno quædam saga in proximo loco, fuit bañita ex causa mouenti: cum paululum ab fuisset, voluntariè se iterum obtulit magistratui, & maluit pati pœnam mortis (quam etiam æquo animo pertulit) quam diutiùs intolerabili vexationi immanissimi inimici subesse extra prouinciã & patriam. Vt tamen hoc addam, non laudem vnquam consulere iudici in conscientia, vt in hoc enormissimo crimine arbitrium extenderet ad vltimum supplicium, ante decimum sextum annum completum, nisi maximæ circumstantiæ accederent, quamuis de rigore legis aliud fieri posset: Ante talem ætatem minor esset custodiendus in tolerabili custodia, & instruendus: quo tempore elapso, si non sit ex circumstantijs adiunctis spes firmæ constantisq; conuersionis, adhuc est locus iustitiæ, in quam sententiam, in genere loquendo, consului superiori tempore.

QVÆSTIO II.

An corpus malefici mortui in carcere sit sepultura tradendum, vel comburendum, aut aliqua pœna afficiendum?

Vidi quandoq; dubitatum, & etiam memini in quodam casu erratum in hac re. Qua de causa breuiter quid sentiendum, hoc in loco resolvere statui.

Ante

Ante resolutionem præmittenda hæc prima distinctio, quod sic moriens in carcere: aut moritur naturali morte ante confessionem criminis: aut post eius confessionem. Secunda distinctio. Aut ipsemet reus infert sibi mortem conscientia perpetrati sceleris motus: Aut aliqua debilitate illata ratione torturæ, aut accidentaria incidit in morbum, & moritur in vinculis. Nunc pro resolutione, fit

Prima Conclusio. Si maleficus aut reus alterius criminis capitalis morte naturali in carcere moriatur ante criminis confessionem, aut legitimam probationem, nequiquam in corpus seuiendum, sed sepelitur & ecclesiastica tradendum est.

IN hæc Conclusione non puto doctum dubitare posse. Cum enim crimina morte extinguantur. L. Defuncto. ff. de public. iudic. Gloss. Bartol. Bald. & communiter DD. ibidem. A fortiori hoc verum est in casu nostræ Conclusionis, vbi nec confessione, nec probatione de delicto constat. Præterea talis Christianus est, nec de crimine conuictus, ob quod Ecclesiastica sepultura priuari debeat. Quare more aliorum Christianorum, hoc corpus sepelire conuenit.

Secun-

Secunda Conclusio *Si Iudex aliquem ob indicia & suspicionem malefici in carcere detentum, morbo aliquo aut infirmitate correptum, & mortuum ante criminis confessionem, aut probationem, habuerit, & postea in corpus pœnam statuerit, aut illud deferri in locum publicæ executionis, ad sepeliendum in loco ignominioso, aut ad afficiendum aliqua ignominia curauerit: hæredes aut consanguinei possunt contra talem iudicem actionem iniuriarum instituire, & cogere ad reparationem iniuriæ, & restitutionem famæ.*

HAEC Conclusio satis probatur ex L. i. §. Quotiens. ff. de iniurijs. & ex eis, quæ Alber. Angel. & alij ibidem dicunt. Ratio est clara pro Conclusionem. Sic enim mortuus nullo modo est condemnatus de crimine, imò nec in hoc casu possit condemnari, cum nec confessus sit crimen, nec probationibus cõuictus. Ergo Iudex qui corpus tali infamia afficit, iniuste facit, & iniuriam infert cadaveri defuncti, quam vindicare spectat ad hæredes defuncti. arg. d. §. Quotiens. Præterea talis nullo iure fuit prohibitus sepeliri in loco sacro. Ergo sepultura non debet priuari. Hinc superioribus annis iustissimè quidam senatus amplissimus, ad instantiam hæredum & amicorum cõdemnavit

navit quendam officiatum, qui ob suspicio-
nem & indicia maleficij & magiæ carceribus
detentam fœminam, & infirmitate mortuam
curauerat apud patibulum sepeliri, ad exh-
mandum cadauer, idque non per carnificem,
aut homines infames, sed per probos, & ad se-
peliendum in loco sacro. Hanc Conclusio-
nem etiam intelligo habere locum, quoties &
confessio nulla intercessisset, utpote sine indi-
cijs præcedentibus, aut reuocata fuisset, & reus
in ea non perseuerasset. Tunc enim perinde
esset, ac si non confessus fuisset, ut alibi in su-
perioribus explicatum est.

*Tertia Conclusio. Confessus cri-
men, aut de eodem conuictus, si pœnitens
fuit, aut signa contritionis dedit, si moriatur
infirmitate in carcere, regulariter iure cor-
pus non priuatur sepultura Ecclesiastica.*

PROBATVR Conclusio, arg. eorum quæ ha-
bentur in cap. Placuit. 23. q. 5. ex Concilio
Bracharen. primo, & cap. Ex parte, de sepult.
Nec etiam ullibi in iure cauetur, quod sic
mortuus non sepeliatur in loco sacro. Nihilo-
minus apud multos consuetudine receptum
est, quod tales non sepeliantur in loco sacro,
sed educantur à carnificibus aut ad locum sup-
plicij, aut alium locum prophanum, maximè
quan

quando crimina sunt grauissima & enormia,
quæ confessa sunt, & perpetrârunt.

Quarta Conclusio. Qui ex intentione sibi mortem violentam inferunt in carceribus, quando ob crimen inquisiti aut accusati fuerunt, ecclesiastica iure priuantur sepultura.

PROBATVR ex text. in d. cap. Placuit. Gloss. & DD. ibidem. & vult Gloss. tales habere debere caninam sepulturam. In hac re non est dubium. Tales enim moriuntur in statu peccati mortalis, & permanent in perpetua damnatione. Vnde meritò sunt eorum corpora reiicienda è societate aliorum.

Quinta Conclusio. De iure non est licitum seuire in corpus defuncti in carcere, utpote cadauer suspendendo, aut igne consumendo.

HANC tenent Bald. Iaso & alij in L. 2. C. Qui testamen. facere possunt. Angel. & Imol. in L. Defuncto. ff. de publ. iudic. & communiter DD. in L. Imperium. ff. de iurisdic. omnium iudic. Anton. Gomez. variar. resolut. tom. 3. cap. 1. num. 79. Menoch. de arbitrar. Iud. qq. lib. 2. cas. 285. & hæc est communis sententia, vt post alios plures Iulius Clarus lib. 5. sen.

sentent. §. fin. pract. crim. q. 51. num. 15. iudicat. Ratio communiter à DD. assignatur, quia crimen & pœna per mortem extinguitur ex d. L. defuncto. quæ communis Conclusio est, vt post Cagnol. in L. pupillam qui. §. in hæredes. ff. de regul. iuris refert Clarus in d. q. 51. num. 12. Vnde quidam ex Doctoribus reprehédunt practicam contrariã, & dicunt, assessores posse conueniri actione iniuriarum, qui corpora defunctorum faciunt suspendi, aut cremari: cum inferant iniuriam defuncto, & per consequens eius hæredibus.

Sexta Conclusio. *Quamuis de iure fieri id non possit, tamen in multis locis praxi contrarium seruat, quod in enormissimis criminibus, & grauibus maleficijs pro varietate circumstantiarum aliquando cadauera suspendantur, aut afficiantur pœna, qua reus, si morte praeventus non fuisset, punitus extitisset.*

HANC tenent Bald. Decius, & Iaso in d. L. 2. C. Qui testam. fac. poss. Marfil. in L. quæstionis modum. ff. de quæst. Imol. in d. L. Defuncto, Gomez. Menoch. & alijs pluribus enumeratis Iul. Clar. locis cit. Sic Gomez. ait se vidisse praticari in ciuitate Salmaticensi, vbi quidam forensis voluit & tentauit habere accessum ad puerum, & cum eo committere peccatum.

catum.

catum contra naturam, & ex indicijs captus fuit, & in carcere se suspendit, & statim publicè ductus est per ciuitatem, & vias publicas, & tandem concrematus fuit. Alia exempla refert etiam Clarus. Propter facti memoriam, & aliorum terrorem consideratis circumstantijs rerum & personarum conuenit aliquando huiusmodi statuere exempla in eos, qui se ipsos conscientia sceleris commissi interficiunt, vt euitent pœnam ignominiosam in publico loco inferendam; quiq; ita miseri sunt atq; ceci, quod plaris faciant honorem, quem iam sceleris ratione amiserunt, quàm animæ & corporis salutem perpetuam, quam de facto amittunt, dum corpus & animam simul interficiunt.

Cohibentur ergo non rarò aliqui, ne sibi mortem consciscant, dum aliorum exemplo animaduertūt, etiam post mortem propriam decerni pœnam, & maximam etiam ignominiam inferri corpori mortuo, ad dedecus proprium & amicorum. Ad hoc argumentum illustrandum, facit illud, quod de Milesiorum virginibus memoriæ prodiderunt, Plutarch. de claris mulieribus, lib. 10. & Gellius noct. Attic. lib. 15. cap. 10. Cùm enim Milesiorum virgines sine vlla euidenti causa voluptate obeundæ mortis captæ essent, sicque plurimæ vitam suspendio proderent, nec statim finis huic malo imponeretur, vt remedium adhiberent,

berent, Milesij statuto decreuerunt, vt virgines, quæ corporibus suspensis interirent, omnes nudæ, cum eodem quo essent suffocatæ atq; præcinctæ laqueo, efferrentur. Deinde huiusmodi decreto publicato, virgines amplius voluntariam non inferebant mortem, solo pudore deterritæ tam ignominiosi funeris. Nec mirum videatur, quod hæc practica non sit iuri conueniens; quandoquidem propter enormitatem criminis, & in terrorem aliorum licet quandoq; iura & leges transgredi, vt multis tradunt Bald. in Authen. Sed nouo iure. C. de seruis fugit. & auctores in addit, ibidem, & latius alijs Andr. Barbatius in cap. i. de constit. à num. 155. Marsil. in L. Vnius. §. Cogniturum. ff. de quæst. & in singulari 601. vbi ait: Enormia talis esse naturæ & importantiæ, quod alterent dispositionem statutorum & iuris communis. Nec illud prætereûdum est, quod Athenienses, cum necem sibi quisquam manu propria consciuisset, defuncto cadaueri manum tanquam facinorosam abscindebant, illamque abscissam corpore, inhumatam relinquebant, reliquum verò cadauer humo tegebant, & sepeliebant, vt meminit AEschines in oratione aduersus Ctesiphontem, & post eum Alexander ab Alexand. Genial. dier. lib. 5. cap. vlt. prope finem. Andreas Tiraquell. ibid. in annotat. & in lib. de nobilitate, cap. 31. & Menoch. in d. lib. 2. casu 284. num. 5. Detestanda
 T t est

est etiam quorundam amicorum & sanguine iunctorum crudelitas, & audacia, qui curant sibi vinculo sanguinis obligatos, ob crimina capitalia morte digna in carceribus detentos, veneno ad bibendum, aut comedendum dato, necari, ne ignominiosè publicam pœnam subeant. De quibus Bald. & Ias. in L. i. C. qui testam. facere possunt Marsil. in singulari 150. Menoch. in d. cas. 285. à num. 5.

LEX VI.

Multi magicis artibus vsi elementa turbare, vitam insontium labefactare non dubitant, & manibus accinctis audet ventitare, vt quisq; suos conficiat malis artibus inimicos. Hos, quoniam natura peregrini sunt, feratis pestis absumas.

HAEC Lex est etiam Imperatoris Constantini ad populum: Vnde eruitur, opera maleficorum, quæ nostri confitentur se commisisse, non esse noua, sed etiam antiquitus magos fuisse & maleficos in magno numero, qui similia fecerunt, & cum Dæmonibus contra hominum salutem conspirauerunt. Et aduertendum ex hac etiam lege, maleficos magicis artibus, & non naturalibus nocere: atque (vt hæc etiam anno-

tem,

tem, quoniam aliqui maleficos melioris conditionis videntur facere, quam magos) quod omni tempore, vt suprà clarè docui, vulgus magos maleficos appellauit, & certè fraternizant. Qui enim ait magum interficiendum, haud negare potest maleficum ob excellentiam, maiori pœna afficiendum esse. Conueniunt autem magus propriè dictus, & maleficus: quod vterque operatur ex pacto cum Dæmone inito, tametsi magus occultius & obscurius id faciat, vt rectissimè Thomas Erastus in Dialogis de Lamijs docet. Differunt autem: quia magus mirabilia operatur ad delectationem, iocum & ludum, aut ostentationem: Maleficus sua opera in perniciem & detrimentum aliorum dirigit. Magus putat se Dæmonem cogere, & in hoc se potentiorē illo putat, & quod sic coactus concurrat ad actionem. Maleficus Dæmonem tanquam patronum agnoscit, ei reuerentiam exhibet, & in auxilium tacitè vel expressè inuocat, quando operationem perficere cupit. Magus ex libris, vel aliorum instructione suam artem discit: Maleficus ab ipso Dæmone seducitur, licet etiam aliquando aliqui persuasione aliorum inducantur. Magus non expressè DEO & communioni Sanctorum abrenunciat, nisi in summo malitiæ sit gradu: Maleficus autem communiter hoc facit. Ex quibus clara

Tt 2 est,

est, magum strictè sumptum in malitia superari à malefico. *Elementa turbare.* Quomodo magi siue malefici Elementa perturbent, latè declaratum est in L. præcedenti, q. 4. *Vitam insonnam labefactant*, inducendo infirmitatem, aut mortem. *Manibus accinctis audent ventilare, vt quisque suos malis artibus conficiat inimicos.* Quidam rectius videntur legere quam antiqua Cod. lectio habet, videlicet, manibus accitis, id est, Dijs infernalibus inuocatis (ad mentem Glossæ) qui ex pacto cooperantur, vt quisq; suos inimicos secretò & occultè inficere & interficere valeat. Huic doctrinæ conuenit Theologorum vnanimis sententia, quod in maleficijs & quibusdam alijs superstitionibus semper fiat inuocatio Dæmonum tacita vel expressa. S. Thom. 2. 2. q. 95. art. 4. & sæpius in ead. q. Cardin. Caiet. in d. art. 4. Alphonsus Castrensis lib. 1. de iusta hæreticor. punit. cap. 13. Syluest. in verb. Maleficium. & in verb. Superstitio. Turrecr. 26. q. 2. can. illud. Nauar. in manuali Confessar. c. 11. num. 28. & alibi. Et articulus Parisiensis primus de superstitionibus. Quod per artes magicas & maleficia, & inuocationes nefarias, querere familiaritates & amicitias & auxilia Dæmonum, non sit idololatria. Error. Astipulantur Iurisperiti, Glossa, Angelus, Salycetus, Alber. in præsentī L. Bonifac. de Vitalinis in tract. de maleficijs, in cap. de Sortileg. & mathem. Ioan. de Anania in Rubr. de Sortileg. Gril-

Grill
pract
hui
que
giolo
rebus
sed ab
sit sup
simil
poten
ta infl
re) sal
ita &
quàm
signa
quibu
est pac
Deus
cit. Et
quæ i
confor
notas
cipiun
liunt.
bus D
carum
Nam c
nis fir
locior
effectu

Grilland. q. 2. & 3. de Sortileg. Damhauder. in
 practica crim. cap. 61. à num. 132. vbi pulchra ad
 huius L. explicationem pertinentia adfert. Ne-
 que etiam putandum est, inquit, tam prodi-
 giosos effectus maleficarum ab huiusmodi
 rebus, quibus vtuntur ad maleficiandum, oriri
 sed ab instituyente hæc signa Diabolo, qui cum
 sit superbissimus, Deo cupit in omnibus quàm
 similitus esse. Quemadmodum enim omni-
 potens Deus quædam in Ecclesia sua Sacramen-
 ta instituit, quæ dignè vtentibus (ipso aspiran-
 te) salutarem designât & producunt effectum:
 Ita & Diabolus, qui nihil impensius appetit,
 quàm in pretio haberi, & Deo æqualis videri,
 signa quædam tanquam sacramenta instituit,
 quibus inuocatus ab his, quibus confœderatus
 est pactis, operator malignus assistit: & quoties
 Deus permiserit, quod rogatur, malum perfici-
 cit. Et post pauca: Mulieres autem maleficæ
 quæ iam voluntate deprauata, & consensu in
 consortium Dæmonum per pacta transierunt,
 notas quasdam & signa symbolica ab ipsis re-
 ciunt, quibus exciti Dæmones mox profi-
 liunt. Quocirca in his perniciosis operationi-
 bus Dæmonum, nihil efficacius stulta malefi-
 carum crudelitate, quæ pactis augetur & votis.
 Nam quanto vel Dæmonibus, vel eorum sig-
 nis firmiorem adhibuerint fidem, tanto ve-
 lociorem assequuntur, cooperantibus ipsis,
 effectum. Hæc ille ex Ioanne Tritemio in tra-

Stat. de reprobis & maleficis mulieribus, ad
 quæstiones propositas à Maximilia. Cæsare. Si
 quis dicat. An semper inuocati accurere co-
 gantur; Respondetur quod non. Aliquando
 enim vltro non coacti adueniunt, & suum
 auxilium præstant, vt suos clientulos in sua
 perfidia contineant, & sic magi putant, quod
 inuocationibus & coniurationibus eos cogât,
 sed decipiuntur. Illa enim verba non sunt tam
 efficacia, vt Dæmonem cogant, sed tantum ex
 pacto concurrit. Aliquando ad inuocationem
 Magi siue malefici non fert auxilium, nec coo-
 peratur: quia Deus non permittit. Aliquando
 autem Magus verbis & coniurationibus cogit
 dæmonem in hunc modum, quando habet
 scilicet pactum cum superiori dæmone, cui in-
 ferior morem gerere tenetur: tunc tamen ver-
 ba & coniurationes respectu superioris non
 habent vim coactionis, sed tantum rationem
 signorum & inuocationis. *Hos quoniam natura
 sunt peregrini, ferulis pestis absumat.* Merito vocan-
 tur malefici naturæ peregrini: quoniam vitæ
 humanæ insidiantur, & non solum alienæ, sed
 etiam quasi propriæ, dum proprios nonnun-
 quam infantes, qui sunt portio suæ substantiæ,
 occidunt, Dæmonibus consecrant, aliquando
 corda eorū comedunt: aliquando autē igne in
 pulueres, quibus ad nefandos actus abutun-
 tur, redigunt. His accedit, quod destruunt ea,
 quæ ad conseruationem humanæ vitæ necessa-
 ria

ria fun-
 nitur,
 dilace-
 erat in
 liseo &
 duobus
 uerum
 ftiaru
 vos, &
 vos fan-
 14. Da-
 tes De-
 obie-
 Genti-
 consti-
 bus Ec-
 hit, q-
 no ad
 gatus
 bus, q-
 ceris, p-
 doctri-
 Vtina-
 tæ: qu-
 & ad f-
 sicut e-
 pus a
 dam-
 peiam
 ris, &

ria sunt. Quare meritò ea pœna, quæ hic decer-
 nitur, sunt digni, ut scilicet bestiis tradantur ad
 dilacerandum. Damnatio ad bestias pœna etiã
 erat in lege diuina. 4. Reg. 2. Pueri illudetes He-
 liseo & dicentes; ascende calue, ascende calue, à
 duobus vrsis lacerati sunt, qui ex eis 42. lacera-
 uerunt ex diuina iussione. Deut. 32. Dentes be-
 stiarum immittam. Ezech. 5. Cõgregabo super
 vos, & cõteram baculum panis, & immittam in
 vos famem, & bestias pessimas; Sic Daniel. 6. &
 14. Darius rex Medorũ & Persarum in adoran-
 tes Deos alienos statuit bestiarum & leonum
 obiectionem. Quæ pœna olim familiaris fuit
 Gentilibus, contra Christianos martyres, ut
 constat maximè ex Hieronym. de Scriptori-
 bus Ecclesiasticis vbi vitam S. Ignatij descri-
 bit, qui ait. De Syria vsque ad Romam pug-
 no ad bestias, in mari, in terra, nocte dieque li-
 gatus cum decem Leopardis, hoc est, militi-
 bus, qui me custodiunt; quibus & cum benefe-
 ceris, peiores fiunt. Iniquitas autem eorum mea
 doctrina est: sed non idcirco iustificatus sum.
 Utinam fruam bestiis, quæ mihi sunt præpara-
 tæ: quas & oro mihi veloces esse ad interitum,
 & ad supplicia, & allici ad comedendum me: ne
 sicut & aliorum martyrum, non audeant cor-
 pus attingere. In alijs quoque LL. imponitur
 damnatio ad bestias, ut in L. pœna, ad L. Pom-
 peiam, de parricid. & L. Ad bestias. ff. de pœ-
 nis, & alibi. Sed hæc pœna nunc ampliùs

non est in usu, vt docet ex Angel. & Marfil. Iu-
lius Clar. lib. 5. Sentent. §. fin. pract. Crimin. q.
67. num. 4. & in eius locum successit decapita-
tio naturalis.

QVAESTIO. I.

*An propter multitudinem malefico-
rum, hoc tempore seueritati legum detra-
hendum sit, & crimen debeat manere inul-
tum, vt quidam maleficorum aduocati vo-
lunt?*

VIDETVR, quod sic: quia detrahendum est
seueritati, vbi multorum strages iacet.
Glossa in cap. Latores. de cleric. excomm. & in
L. Aut facta. de pœnis. §. fin. ff. facit ad idem,
can. Vt constitueretur. 50. dist. can. Commes-
sationes. 44. dist. Hinc celebre illud dictum
Gloss. in d. cap. Latores. Ob populum mul-
tum, crimen pertransit inultum.

In contrarium est L. præsens, quæ multos
maleficos siue magos fuisse eo tempore atte-
statur, & tamen statuit eos seuerissimè punien-
dos laceratione bestiarum. S. Thomas. 2. 2. q.
108. art. 1. ad 5. quem citat & sequitur Alberic.
de Rosato in dictionario iuris, in verb. Cor-
rectio. vers. Qualiter attendendum, respon-
det, quòd quando tota multitudo peccat, de
ea vindicta sumenda est, vel quantum ad to-
tam

um multitudinem, sicut AEgyptij submersi
 sunt in mari rubro, prosequentes filios Israel,
 vthabetur Exod. 14. & sicut ob sodomiam So-
 doma & Gomorrha vniuersaliter perierunt:
 vel quantum ad magnam multitudinis par-
 tem, sicut patet Exod. 32. in pœna eorum, qui
 vitulum adorauerunt. Quandoq; verò si spe-
 retur multorum correctio, debet seueritas
 vindictæ exerceri in aliquos paucos principa-
 liores, quibus punitis cæteri terreantur: Sicut
 Dominus Num. 25. mandauit suspendi prin-
 cipes populi, pro peccato multitudinis. Si au-
 tem non tota multitudo peccauit, sed pro par-
 te: tunc si possunt mali secerni à bonis, debet
 in eos vindicta exerceri, si tamen hoc fieri pos-
 sit sine scandalo aliorum. Alioquin parcendū
 est multitudini, & detrahendum seueritati.
 Quando autem peccatum multitudinis est ta-
 le, quod magis noceret multitudini vel spiri-
 tualiter, vel temporaliter, quàm scandalum,
 quod exinde oriretur, vindicandum est: hæc
 ex S. Thoma.

Ad hanc materiam multa adferunt Barto-
 lus in L. Aut facta. §. Nonnunquam. ff. de pec-
 nis. Nicolaus Boërius in tract. de seditionis, in
 septimo & vltimo præsupposito. Ioan. de A-
 nania, & Felin. in cap. Dilectus. 2. de Simonia.
 Alphons. à Castro lib. 2. de iusta hæret. punit.
 cap. 14. prope finem.

Respondetur nunc ad propositum. In hoc

Tt 5 encor-

enormissimo crimine nihil detrahendum est
 feueritati, propter multitudinem eorum, qui
 immerfi sunt. Probat in primis: propter So-
 domiam in Sodoma & Gomorra nocentes
 cum innocentibus interfecit, & ciuitates igne
 succendit Dominus. Et in cap. d. Exod. 32. eò
 quòd populus vitulum conflatilem adoraue-
 rat, & coram eo lusit, & choros duxit, occisa
 sunt triginta tria millia hominum, nec peper-
 cit Dominus in tam enormibus criminibus
 multitudini. Similia exempla non desunt ali-
 bi in veteri testamento. In tam enormibus, vt
 ait Ioanni. de Anania in d. cap. Dilectus: ces-
 sant omnes rationes. Ad idem facit expressus
 textus in d. L. Aut facta. §. d. Nonnunquam,
 ait, euenit, vt aliquorum maleficorum sup-
 plicia exacerbantur, quoties nimis multis per-
 sonis grassantibus exemplo opus sit. Hinc,
 quando sunt delicta grassantia, & ad malum
 tendentia, iuxta Glossam ibidem, propter
 multitudinem peccantium poena excrubar-
 tur. Sic Glossa, Bartolus in eadem L. Ioan.
 de Anania loco citato, Nicolaus Boerius. Feli-
 pus vbi supra: & Archidia: in can. Denique.
 d. 4. quando delictum est commissum aut
 committitur à multis, & est dubium ne
 committatur propter multas personas aptas
 ad hoc, & in futurum pendet, non parcitur
 multitudini. Quod multò magis est verum,
 quando crimen est maximum, sicut crimen
 male.

maleficorum, & tendit in corruptionem spiritua-
 tualem & temporalem multitudinis, & multo
 maius est nocumentum instans, quàm sit scan-
 dalum quod nullum oritur ex vindicta. Quia
 vt Gloss. & Anthon. à Butr. in d. cap. latores,
 tradunt, quando non timetur scandalum, sed
 præsumitur quod populus æquanimiter tole-
 rabit rigorem, propter multitudinem non est
 tollendus rigor: quod profectò obtinet in
 pessimo crimine maleficorum. Populus enim
 cum animaduertat grauitatem huius crimi-
 nis, & damna, quæ in Rempubl. redundant ex
 eo, & quomodo malum latius indies serpat,
 nisi prospiciatur, egerrimè fert, si magistratus
 executionem iustitiæ protrahat, & multum
 etiam ædificatur ex tanti criminis punitione,
 velletq; Rempubl. optimè repurgatam à tam
 exitiali peste, imò multa scandala oriuntur in
 populo, quando negligentius agitur in extir-
 patione, vt experientia discimus. Tum enim
 populus murmurat cōtra magistratum, mul-
 tæ sinistrae suspiciones oriuntur, & plurima
 peccata murmurando, detrahendo, sinistra
 iudicando, & mendacia spargendo commit-
 tuntur. Quorum alienorum peccatorum ma-
 gistratus fit particeps, si conniueat, & som-
 nolentius procedat: laudem autem conse-
 quitur apud Zelatores iustitiæ, si sine accep-
 tione personarum, habita iustitia & gloria
 Dni ante oculos, ad puniendum procedat,
 & ad

& ad purgandum Rempub. à malefactoribus, iuxta L. Congruit. ff. de offic. præsidis, accingatur. In hoc crimine profectò veritatem habet illud Stratoclis, relatum à Damhauder. in pract. crimin. in c. 150. num. 6. Ignoscendo nocentibus, innocentium salutem custodiri non posse. Item illud vulgare Prouerbiū : Qui parcat malis, nocet bonis. Ad ea quæ in contrarium allata sunt, respondeo: Seueritati detrahendum est propter multitudinem, in leuioribus delictis, quæ in futurum non pendent, & quando plus scandali ex punitione oritur, quàm boni sequitur, utpote cōtingere posset, quando de sceleratis non posset haberi vindicta sine maxima Reipub. perturbatione. Tunc locum habet: Quæ emendare non possumus, tolerare necesse est: Nesi quis velit eradicare zizania, euellat & triticum. Alphon. à Castro loc. citat. respondet, parcendum esse multitudini, & mitius cum illa agendum, quando talis multitudo peccatum suum agnoscit, & parata est de illo corrigi, & bona de illius correctione habetur spes: quod in hoc crimine etiā locum habere potest: de membris singulis multitudinis iudico in suo gradu. Alioquin si multitudo ipsa peccans peccatum suum non agnoscit, sed in eo perseveret, aut tāquam rem bene gestam velit defendere: tunc seuera punitione est coërcenda, ut à suo errore discedat, ne nimia indulgentia obstinationis ansam

illi præbeat, præsertim si ipsa multitudo in potentia sua confidens, inde ad peccatum audacior fiat.

QVAESTIO II.

An magi & malefici insontium, maxime infantium vite insidiantur, ut præsens L. significat?

PRO huius Legis maiori elucidatione pro certo habendum est, quod Dæmones feruntur delectari sanguine humano. 26. q. 5. c. Nec mirum. Sic omni tempore suos cultores sollicitauerunt ad effundendum sanguinem, & ad immolandum homines. Psal. 105. Immolauerunt filios suos & filias suas Dæmonijs, & effuderunt sanguinem innocentem filiorum suorum & filiarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Canaan. Vbi benè annotat Arnobius. Primò enim dixit. Effuderunt sanguinem innocentem. Et ne putarentur extranei, addidit, filiorum suorum, & filiarum suarum, quorum salus in humana conuersatione dulcissima est, ut illis non parcerent, pro quibus pij parentes etiam interfici non recusant. Et ut colligitur ex 4. Reg. cap. 23. & Hierem. 32. & Leuit. 18. & alibi: Idolo Moloch pueros immolabant, qui & supposito igne comburebantur. Sic etiam Iulianus Imperator postquam Christum

stum

stum abnegavit, & vacavit Dæmonum incantationibus, ita crudeliter magiæ operam dedit, quod post mortem eius corpora & capita hominum iugulatorum multa in cistis, in puteis, & locis secretioribus Imperatoriæ aulæ Antiochiæ fuerint reperta, quos mactauerat clam futura inquirens, vt tradunt Niceph. lib. 10. Ecclesiast. histo. cap. 36. Socrates lib. 6. hist. tripartitæ cap. vlt. Similia sunt & magis horrenda, quæ referuntur contigisse in Huketan, siue noua Hispania, vbi in maxima ciuitate Temixtitan Dijs suis annuatim vltra vigintimilia puerorum puellarumq; corda sacrificare solebant, quæ nunc non Dæmonibus, sed altissimo Deo per doctrinam Evangelij & verum cultum Dei offeruntur. Hæc Episcopus illius ciuitatis, in Epistola data Anno Domini 1531. in mense Iunio, ad Capitulum generale Fratrum minorum regularis obseruantia, celebratum Tholosæ Anno Domini 1532. de profectu & animarum lucro significauit. Laurentius Surius in commentario breui rerum in orbe gestarum pag. 515. in impressione de Anno 1574. refert ex Archiuis Caroli Cæsaris inter reliqua, quod horrendum dictu est, mille plerumq; homines vno die in ciuitate Mexicana fuisse immolatos idolis, quæ nunc per gratiam Dei exturbata sunt, & Dæmonibus silentium indictum. Doctores mallei maleficarum in 2. p. q. 1. c. 13. narrant, in diocesi

diocēsi Basileensi & oppido Dan maleficam
 obstetricem incineratam, quæ confessa est se
 vltra quadraginta pueros necasse. Nicol. Ja-
 quer. in flagello hæret. fascinatorum cap. 15.
 attestatur, in Gallijs repertum fuisse fuisse tem-
 poribus Magum Baronem, qui clam iugula-
 set circiter viginti pueros, vt de eorum sangui-
 ne quædam librum conscriberet, in obsequiũ
 Daemonum, qui deprehensus fuit, & publicè
 pœnam tantis sceleribus debitam persoluit.
 Quomodo olim homines demonibus sacrifi-
 cabantur apud varias nationes & gentes, mul-
 tis ostendit Euseb. lib. 4. de præparat. Euangel.
 c. 7. Nostri malefici & sagæ plurimos infantes
 interfecerunt, vt passim ex processibus apud
 Iudices cõstat: imò, quod plurimùm à natura
 alienum est: corda infantium excindunt, & co-
 medunt, hac persuasione à diabolo inducti, qd
 tunc, si ad manus iustitiæ deueniant, non pos-
 sint veritatem fateri, vt apertum est ex proces-
 su Annæ de Rouer, cuius suprà mentionem fe-
 cimus, & aliorum. Imò multum insidiantur
 puerulis nondum baptizatis. Corpora autem
 infantium comburunt, & in cineres redigunt,
 quibus abutuntur in suis maleficijs. Imò, quod
 multò horribilius est, quandoq; parentes con-
 sensum & auxilium præbent, vt propria eo-
 rum caro sic tractetur, ipsis præsentibus, vt
 exemplis docere possem, si expediret: quæ
 causa rectè quendam Iudicem superiori
 anno

anno

anno mouit, ut patrem maleficum, aliàs in pri-
 mis strangulandum, viuum flammis traden-
 dum iusserit, eò quòd præsens & fautor fuisse
 cum sua proles à maleficis combureretur. Sæ-
 pè enim, ut experientia cognoscimus, malefi-
 ci & sagæ sunt etiam parricidæ. Quod profe-
 ctò si quis penitius introspicere velit, prædicta
 L. 6. significat, quãdo eos appellat peregrinos
 naturæ: quum ipsa natura auditis tam horren-
 dis factis, horrorem intra se concipiat, & quasi
 contremiscat. Nemo tamen miretur, quod
 homines aliàs bonæ naturæ & conuersationis
 in tam detestabilia scelera cõsentiant, ut (proh
 dolor) indies præter opinionem conspici-
 mus. Sicut enim qui Christum imitatur, Deo-
 que adhæret, diuinæ fit consors naturæ clemẽ-
 tiæq; ac alia fit creatura: Ita qui Dæmonem se-
 quitur, & in eius castra transit, propriam quasi
 naturam exuit, & participat quãdam proprie-
 tatem ferocitatis & truculentia Diabolicæ.
 Quod autem Dæmon maximè insidietur in-
 fantibus necdum baptizatis, id accidit ex inui-
 dia maxima. Inuidet enim illis æternam fœli-
 citatem, quam ipse amisit: & infantes, si Baptis-
 mo abluerentur, consequerentur. Baptizatis
 autem struit insidias propter insigne odium
 nominis Christi, quod præcipuè relucet in ef-
 fectu Baptismi, quo mediante Christum in-
 duunt, & eius nomen participant, ut dicantur
 Christiani, nec non innocentiam per Ada-
 mum

mum & Euam primos parentes perditam, infantes baptizati de nouo adhuc retinent, quã molestissimè fert. Quare eorum vitã (cum animã saluti adhuc nihil damni, ob infantilem ætatem, inferre possit) nocere studet. Optimum autem remedium est contra Diabolicas artes in hoc studio nocendi, vt parentes pij sint, bonam curam puerorum habeant, eos conseruent, ne personæ iustis ex causis suspectæ eos propiùs accedant, vespere & manè salutem infantium Domino Deo commendent, ac eos signo Crucis muniant. Nam sapius sagarum iudicialibus cõfessionibus cognitum est, quod infantibus signo Crucis munitis nihil nocementi inferre potuerūt. Quod autem Deus concedat potestatem Dæmonibus nocendi pueris innocentibus, id ad prouidentiam Dei, quæ omnia in iustissimum finè dirigit, referendum est: quamuis sæpè contingat, vt doctissimi viri tradiderunt, infantes, iulto Dei iudicio, sed non omnibus noto, puniri ob peccata parentum.

QVAESTIO III.

Quid de imaginibus, quibus magi siue malefici vtuntur, sentiendum?

In primis aduertendum ex Doctõribus tam Theologis quam Iurisperitis, duplices reperiri

Vu

riri

riri imagines in exercitio apud eos, qui diabolica potestate vtuntur. Quædam enim dicuntur Astronomicæ siue Astrologicæ, quibus vt plurimum vtuntur ij, qui vacant magiæ diuinatrici, ad inuestigationem rerum occultarum, & futurarum. Aliæ sunt, quibus malefici vtuntur ad inferendum malum aliquod hominibus, aut bestijs. De postremis loquitur Glossa, Salycetus, Angelus & alij in præfenti L. Multi: vbi loquuntur de imaginibus maleficorum & incantatorum. Deinde iterum obseruandum est: nomine imaginum in hac materia intelliguntur non solum imagines sic dictæ secundum communem vsum, sed multo magis figuræ, characteres, signa aut instrumenta, quibus superstitiosum genus hominum vtitur, ad inuocationem tacitam aut expressam Dæmonum, pro ferendo auxilio. De posterioribus imaginibus Glossa & DD. in hac L. loquuntur, vbi Angelus sic ait. Nota benè contra facientes imagines ceræ, qui pungendo eas, vitas hominum labefactant, & ideo non derideas ista. Earundem etiam mentionem faciunt Paulus Grillandus de sortileg. cap. 5. Oldratus de ponte consil. 210. incip. Regularis habet traditio. Damhaud. in cap. 61. num. 116 & alij alibi. Quibus consentiunt Theologi, Ioan. Gerson in 1. part. in tract. de erroribus circa artem magicam, in litera O. Malleus 1. par. q. 5. Alphonsi. Castrensis lib.

lib. I. de iusta hæret. punit. cap. 15. Syluest. in
 verbo. Maleficium. Martinus Arles in tract. de
 superstitionibus. Vniuersitas Parisiensis in ar-
 ticularis determinatis contra superstitiones, in
 art. 21. his verbis. Quod imagines de ære, plum-
 bo, vel auro, de cera alba, vel rubea, vel alia ma-
 teria baptizatæ, exorcizatæ, & consecratæ, seu
 potiùs execratæ, secundû prædictas artes, & sub
 certis diebus, habent virtutes mirabiles, quæ
 in libris talium artium recitantur. Error in
 fide, & philosophia naturali, & Astronomia
 vera. Cuius articuli sensus est, quod tales res &
 imagines ex sua natura non habent naturalem
 vim ad effectum, sed effectus sequitur ex mi-
 nisterio Dæmonum, prout definitum est, in
 art. 18. Vsum huiusmodi imaginum apud ma-
 leficos sic describunt probati doctores. Male-
 fici imagines quasdam, certis temporibus ob-
 seruatis & determinatis carminibus, & ritibus
 quibusdam & signis, conficiunt, quas in nomi-
 ne Beelzebub, principe Dæmoniorum bapti-
 zant, adhibitis & expressis quibusdam alijs
 verbis, quæ ob horrorem non sunt referenda.
 His sic peractis prædictas imagines ad ignem
 applicant, & ibi petunt infirmitates, aut alia
 mala, quæ in persona illa, cuius imaginem con-
 fecerunt, euenire optant. Quandoque etiam
 acubus, aut alijs acutis ferris perforant, aut
 pungunt illius imaginis caput, aut pectus,
 aut ventrem, aut scœmora, aut aliam corporis

partem, in qua cupiunt malum aliquod oriri in persona, cui nocere intendunt. Quibus sic peractis sæpè contingit, quod persona, cuius nocumentum maleficus desiderat, grauitur torqueatur in illa parte corporis, quam maleficus pupugit, aut transfixit. Qui effectus non ex imagine, aut figura, sed ex operatione latentis diabolica proficiscitur, Maleficus enim habet pactum cum Dæmone, qui operatur circa corpus maleficiandi, quando imaginem maleficus pungit: Adhibet autem applicatq; demon naturalia venena & alia, quæ sunt apta ex sua natura inferre dolorè & infirmitatē. Ipse enim subtilissimè & inuisibiliter applicat. Et maleficus quando animaduertit morbū, aut malum productum in corpore maleficiati, persuadet sibi talem vim inesse imaginibus & figuris, cū tamen Dæmon alijs causis naturalibus applicatis efficiat infirmitatem. De hac materia memorabile est exemplum, quod referunt Ioan. Bodinus lib. 2. de magorum dæmon. cap. 8. Cosmus Philarchus Theologus Florent. lib. 3. 2. part. de officio Sacerdotis, cap. 8. in primo præcepto, & alij alibi, ex Hectore Boëtio lib. 2. historię Scoticę, qui attestatur in tota Scotia notissimum esse. Duffus rex Scotię noctu sub perpetua vigilia decumbens, in sudorem sine modo soluebatur, corpus lenta conficiebatur tabe, effceto simillimum, hærebat cutis rigida, venas, neruos, & qua forma, & situ ossa essent
huma-

humana ostendens, & tamen medici in ea omnia signa sanitatis inueniebant. Obortus est rumor incerto auctore, Regem à quibusdam mulieribus maleficiatum esse, quæ apud Forres oppidum Morauix manebant. Rex statim sub specie ineundæ pacis inter eum & coniu-
 ratos Morauos mittit, qui rei veritatem inquirant, missi Forres adiere & arcem ingressi (quæ adhuc erat in regis fide) Denoualdo arcis præfecto, quare venerint, exponunt: quo audito quidam miles, qui erat in artis præsidio, significauit Denoualdo quandam meretricem (cuius mater erat sortilega) dum blandiusculè eam tractaret, locutam ei fuisse de regis infirmitate, & morte: erat tunc illa meretrix in arce, quæ tormentis exposita, veritatem aperuit. Denoualdus in ipsa nocte milites ad sortilegarum ædes mittit, qui vnã veneficarum, simulacrum ad Regis Duffi imaginem ex cera confectum, ligneo veru affixum, ante ignem torrentem, alteram carminibus recitatis liquorem quendam fundentem sensim supra statuam, inuenerunt: & ductæ cum simulacris in arcem, interrogatæ dixerunt, dum simulacrum igni adhibitum torreretur, Duffum regem in sudorem solui, carminibus autem recitatis perpetua teneri vigilia, & ad liquecentem ceram macie confici, consumpta cera mortem regis continuò secuturam: ita se Demones docuisse, & ad facinus exequendum

mercede à Morauorum primoribus conductas. Simulacrum effractum fuit, & in eadem nocte rex absque sudore quieuit, & postridie redeuntibus viribus, ita sanitati restitutus est, ac si nulla aduersa valetudine antea fuisset detentus. Sagæ viuæ crematæ sunt. Gerson loco citato narrat, quod Philippus quondam rex Francorum, cum perciperet de quadam cerea imagine, quam dicebant baptizatam, aut exeratam taliter nomine suo, quod ea destructa rex moretur: Rex fide plenus, videbimus, inquit, si potentior erit Dæmon ad perdendum me quam Deus ad sanandum, & hæc dicens ceram proiecit in ignem. Petrus Gregorius Tholosanus in Syntagm. iuris vniuersi. lib. 34. cap. 11. narrat ex Gagrino lib. 7. histor. in vita Philippi Huttini, uxorem cuiusdam Enguerani quæstoris Gallici, qui expilauerat ærarium Galliarum, cum de mariti carcere conclusi liberatione desperaret, ad magiã & diuinationem se cõuertisse, Pavioto quodã malefico & Clauda muliere ad id facinus opem ferentibus: atque cerea quædã simulacra, ad regis Caroli Valensiensis Formã, Dæmoniaca arte cõfecisse, quæ languentium speciem præferrent, ad quorum similitudinẽ, nisi malã sors prodita fuisset, Rex & ipse Carolus conficiendi macie sensim erant, & definita ad tempus morte consumendi. Quo cognito, suspensus fuit Engueranus: Paviotus & Clauda vxor Enguerani

rani flâmis consumpti. Pro d.L. ampliori elucidatione, attendendū est, quod malefici opera diaboli nō solūm mediantibus imaginibus vitæ hominū insidiantur, sed etiā possunt aërem morbidū reddere, vt homines eum attrahentes inficiantur, aut pestē seminare. Sic Philostratus li. 4. de vita Appollonij Tyanæi narrat, Ephesi Dæmoniacum quoddam spectrum pestem disseminasse, idque in forma & specie senis mendici peram gestantis, panniceis frustis refertam, laceram & sordidam vestem gerentis, quē Appollonius ad expiandam ciuitatem, cū detexisset, iussit lapidibus obrui; quod factum est, & sublatis deinde aceruis lapidum, ait in eius loco inuentum esse canem tanquam molosseum magnitudine tanta quanta maximi leonum esse solent, quasi rabidi canis spumam emittentem, & ita liberatam à peste ciuitatem. Familiare est etiam; magis, teneros ad huc infantes fascinare.

LEX VII.

Et si excepta tormentis sunt corpora honoribus præditorum, præter illa videlicet crimina, quæ legibus demonstrantur: Et si homines magi in quacung; sint parte terrarum, humani generis inimici credendi sunt.

Vlt. 4 tamen

tamen quoniam qui in comitatu nostro sunt ipsam pulsant propemodum maiestatem: Si quis magus, vel magicis certaminibus assuetus, qui maleficus vulgi consuetudine nuncupatur, aut aruspex, aut ariolus, aut certe augur, vel etiam mathematicus, aut narrandis somnijs occultas artem aliquam diuinandi, aut certe aliquid simili horum exercens; in comitatu meo vel Cesaris deprehensus fuerit, prasidio dignitatis exutus, & cruciatus & tormenta non effugiat. Si vero conuictus fuerit, & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit denegando, sit eculeo deditus: unguisq; sulcantibus latera, perferat poenas dignas facinore proprio. Hæc L. etiam est Constantini.

PRIVILEGIO à tormentis excepti, de crimine maleficij & magiæ accusati, possunt sine præiudicio torqueri, & culpabiles inuenti puniuntur. De lege communi excusantur à tormentis personæ in dignitate constitutæ, vt sunt Doctores, Equites aurei velleris, Decuriones, & Capitanei militum, Officiarij Principum, Rectores Ciuitatum, & similes dignitate fulgentes. De quibus legendi Franciscus Brunus de iudicijs & tortura 2. part. q. 3. Gaudinus

dinus in tract. de maleficijs in tit. de quaestio-
 nib. Marfil. in practica crimin. in §. Expedita, à
 nu. 27. Damhaud. in pract. crim. cap. 41. Iul.
 Clar. lib. 5. Sentent. §. fin. pract. crim. q. 64. &
 alij alibi. Excipiuntur tamen aliqua crimina,
 in quibus dignitas non excusat à tormentis:
 crimen læsæ maiestatis. L. Nullus. C. ad legem
 Iul. Maielt, Eadem est ratio proditionis patriæ,
 Ciuitatum aut principum & similium. L. De-
 fertorem. §. His qui ad hostes. & L. proditores.
 ff. de re militari. crimen maleficorum & ma-
 thematicorum in præsentem L. Secundum com-
 munem Doctorum sententiam. falsi L. Si quis
 decurio C. de falsis. Priuati carceris. L. I. C. de
 priuatis carcerib. & Gloss. hic. Consideran-
 dum etiam in hac L. quam seuerè animaduer-
 tendum Imperator statuat in maleficos auli-
 cos, vt bene Bodinus lib. 4. de magorum Dæ-
 monom. cap. 5. notauit. Vnus enim, (inquit) in
 comitatu magus omnibus viris fæminisq;
 principibus corrumpendis sufficit, qui sequū-
 tur aulam. Pessimi enim sunt tales, qui & prin-
 cipes non rarò in suam sententiam pertrahunt,
 vt horum fauore & patrociniò conseruentur.
 imò etiam similes sibi aliquando principes ef-
 ficiunt. Sic Licinius, Valerianus Cæsar, succes-
 sor Galli in Imperio, primis temporibus pius
 in Christianos fuit, sed magorum Aegyptio-
 rum princeps eum præstigias & imposturam
 docens magicam persuasit ei, vt sanctos viros

domo eijceret, longè à se repelleret, ferro etiã tolleret, si malis artibus obstarent. Sic quoq; Iulianus Imperator pietatem Christianam primum ariolorum consuetudine adductus abiecit, tandem apertè Christum abnegavit, ac Dæmonum incantationibus vacavit, vt ex Nicephoro alijsque constat. Quod rectè deducit Petrus Gregorius in Syntagm. Iuris lib. 34. cap. 21. Ab his malis se liberare voluit Constantinus; dum seuerè præcipit animaduertendum in eos, si qui in suo comitatu reperiantur etiam nulla obstante dignitate.

Ex hac L. eruitur, quod in honore constituti, antequam tormentis subijciantur, debent exui insignijs dignitatis. Tandem si quis de hoc crimine testibus conuictus fuerit, & nihilominus obstinato animo steterit in negando, etiam præsentibus testibus, qui illius facinus detexerunt, traditur viuus bestijs vorandus in eculeo, id est, sacco, ac dentibus vngulisque lacerandus.

QVAESTIO. I.

Quis modus deueniendi ad torturam, & in eadem procedendi in hoc maleficorum crimine?

Quoniam in hac L. mentio fit torturæ, paucis aliquid tractandum.

Prima

Prima Conclusio. *Ad torturam nunquam procedendum sine legitimis & sufficientibus indicijs.*

PROBATVR ex L. Vnius. §. in ea. & L. fin. ff. de quæstionib. Bartol. & Marfil. ibidem, & idem in pract. Criminali. §. Constante. num. 27. & alibi. Iason in L. Si sic legatum. num. 24. ff. de legat. 1. Guido de Suzar. de indicijs & tortura. num. 28. & ibid. in addit. Ludou. Bologn. Paulus Grilland. in tract. de quæstion. & tortura. q. 6. Panormitan. in cap. Cùm in contemplatione. de reg. iuris. Iulius Clarus lib. 5. sententiarum. §. fin. q. 64. num. 9. Menoch. de arbitrar. iud. qq. 84. & alij communiter.

Atq; hæc Conclusio etiam obtinet in criminibus exceptis, vt in crimine læsæ maiestatis diuinæ & humanæ, &c. Gloss. cum text. in L. Si quis alicui. C. Ad Legem Iul. Maiest. Cyn. Bald. & Salycet. ibidem. Marfil. in L. penult. ff. de quæstionib. Brun. de indicijs & tortura q. 5. 2. partis, Menoch. & Clar. loco citat. Ioseph. Mascard. de probat. vol. 3. Conclus. 1385. & hæc est communis sententia, vt post Brunum recentiores sentiunt. Quare & in hoc nostro crimine cõmunis regula fundata in L. 1. ff. de quæstionib. & in L. Maritus. ibid. à tortura non esse inchoandum, habet locum. Quæ autem, & quot, & qualia indicia requirantur, partim in superiori tractatu, secunda parte dictum est.

684 COMMENT. IN TIT. C.
est: partim in L. fin. latius explicabitur.

Secunda Conclusio. Si reus torquetur sine legitimis inditijs precedentibus, & crimen confiteatur, confessio talis non est efficax ad condemnationem, nec confitenti praeiudicat.

BARTOL. in L. penult. ff. de quaest. DD. in addit. ibid. Angel. & Paulus Castren. in L. Qui in aliena. §. Celsus. ff. de acquirend. hæred. Ludouic. Bologn. post alios plures in addit. ad Guidon. de Suzar. de inditijs & tortu. num. 29. Roland. à Valle consil. 31. Mascard. loco cit. num. 5. Emanuel Soarez in thesauro recept. sent. verb. Confessio. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 55. & alij alibi. Quam sententiam etiam amplectitur Constitutio Criminalis Carolina in cap. 20. Dicitur in conclusione (sine legitimis inditijs præcedentibus.) Quia etiam si postea legitima indicia superuenirent, non tamen confessio ea tortura antecedenti indicia indebitè extorta, valida redderetur, & legitimaretur. Gloss. & Bartol. in L. Maritus. ff. de quaest. Alberic. ibid. qui dicit, quod ita tenent communiter DD. & aduocati. Ludouic. Roman. in consil. 167. incip. Antonius accusatus. Bald. in L. fin. C. de accusat. Decius in cap. At si clerici. col. 3. de iudic. Iul. Clar. lib. 5. q. 64. nu. 9. & alij passim alibi. Ratio, quia quod ab initio

1108

non valuit, ex post facto conualescere non potest. L. Quod ab initio. ff. de reg. iuris.

Tertia Conclusio. Regulariter, quando per testes, aut confessionem, aut alias de delicto constat, non est deueniendum ad torturam.

ANGEL. in L. fin. C. de quæst. Alberic. in Rubric. ibid. Marsil. in L. 1. in princip. ff. eod. & in pract. Crimin. §. Nunc videndum. à num. 25. & attestatur communem esse opinionem. Angel. Aretin. in tract. maleficiorum, in verb. Fama publica. Boërius in decis. 163. num. 1. & alij ab eo allegati. Iulius Clar. lib. 5. §. fin. pract. Crim. q. 64. num. 5. Damhauder. in praxi rerum criminal. cap. 35. & hæc opinio communis est, vt post Marsil. & alios Didac. Co-uarr. pract. quæst. cap. 23. num. 5. & Antonius Gomez. variar. resolut. tom. 3. cap. 13. num. 20. docent. Atq; hæc sententia probatur per text. in L. Diuus Pius. & L. Edictum. ff. de quæst. in hac L. Edictum. sic tex. habet: Quæstiones nec semper in omni causa, & persona desiderari debere arbitror, sed cum capitalia & atrociora maleficia non aliter explorari, & inuestigari possunt, quam per seruorum quæstiones. Ratio etiam pro Conclusionem à DD. assignatur. Tortura est remedium quoddam subsidium eruendæ veritatis. Ergo non est deuenien-

niendum ad eam, nisi deficientibus alijs probandi modis. Occasione huius Conclusionis orta est controuersia inter DD. An si reus torqueatur super delicto confessio, vel probatio, & neget in tortura, veræ & legitimæ probationes elidantur & eneruentur, ita vt non possit virtute earum condemnari? Pro affirmante parte, & etiam negante sunt celebres DD. Et quia ex professo materiam torturæ non hoc loco tractamus, sed tantum attingimus, lectorem remitto ad Didac. Couarr. Gomezium, & Iulium Clarum locis allegatis, qui pro vtraque parte ad longum sententias, & eorum auctores allegant. Sed hæc relinquendo, quantum ad nostrum propositum, reus confessus, aut testibus plenè conuictus, césura prudentium & doctorum iudicum non torquetur super crimine de quo per probationem, aut confessionem constat, sed super alijs, de quibus indicia habentur: aut super socijs & complicibus. Itaq; quando Iudex in hoc casu torturam super confessione sociorum, aut alijs criminibus instituit, prius debet protestari, quod id faciat sine præiudicio criminis confessi, aut probati, vt communis Doctorum in praxi obseruantia habet, teste Cæpoll. in cons. 32. Qua de causa Alberic. in Rubr. C. de quæst. num. 9. dicit, quod fatuus esset Iudex, qui torqueret aliquem, contra quem esset plenè probatum, nisi id faceret cum protestatione, quod non intendat

dateum torquere super probatis, debetq; facere, vt talis protestatio appareat in actis.

Quarta Conclusio. Tortura non est adhibenda in omni causa & delicto, sed tantum in atrocibus & grauibus criminibus, pro quibus de iure vel consuetudine, aut statuto pœna mortis, aut corporalis notabiliter affligens infertur.

DOCTORES in d. L. Edictum. cum textu quando ait: Quæstiones nec semper in omni causa & persona desiderari, &c. sed cum capitalia & atrociora maleficia, &c. Marfil. in Rub. de quæstionib. & ibidem Salycet. & alij. Francisc. Brunus in tract. de indicatijs & tortur. 2. part. 3. q. Paul. Grilland. de eadem materia q. 5. princip. Iul. Clar. in d. q. 64. num. 4. & post alios Gomez. in d. c. 13. num. 2. Ratio redditur: Quandoquidem tortura est grauis afflictio, ideo non debet maior pœna inferri reo nec conuicto, nec condemnato, quàm esset inferenda ex ipsa condemnatione, si reus crimen esset confessus, aut de eo conuictus probationibus.

Quinta Conclusio. Tortura debet adhiberi cum moderamine secundum qualitatem personæ, delicti, indiciorum & temporis, ita vt moraliter & verisimiliter reus tortus

tortus

tortus remaneat saluus & illesus in vita & membris.

CONCLUSIONEM tradunt Bartol. Alberic. Marfi. & alij in L. quæstionis modum. ff. de quæstionib. latè Martil. in pract. crimin. §. Expedita, à num. 85. Bald. in L. i. C. de confess. Gandin. in tractat. malefic. in princip. in vers. Quintò nota. Ioan. Andreas in cap. Cùm in contemplatione, de reg. iuris. Anthon. Gomez. vbi supra num. 5. & alij alibi. Conclusio probatur ex d. L. Quæstionis modum. quæ sic habet: Quæstionis modum magis iudices arbitrari oportere, itaq; quæstionem haberi oportet, vt seruus saluus sit vel innocentia, vel supplicio. & ibidem in L. de minore. §. tormenta. vers. Sed vt moderatæ rationis temperamenta desiderant. Hinc iustè secundum DD. receptam sententiam repræhenduntur iudices seueri & crudeles, qui nec rationem, nec modum tormentis adhibent, sed voluntatem propriam sequentes, conscientiam rectam, & ordinatam prudentiam relinquentes, ac vanam gloriam affectantes, hominibus non magis in tormentis parcentes, quàm deliris & furiosis bestijs: ita vt rei sepè vitam aut amittant, aut tam miseram feruent, vt magis mori quàm viuere saniori iudicio exoptandum foret: cùm ita tormentis aut membra dilacerentur, aut certè debilitentur, vt in perpetuum inutiles sint

sint homines laboribus, & nunquam quàm diu vita agitur, tormenta desinant.

Sexta Conclusio. Iudex in torquendo non debet adhibere modos exquisitos & non consuetos, sed solitos, & à consuetudine approbatos.

BRUNVS in tract. de indicijs & tort. Damhauder. in rerum Criminalium praxi, cap. 57. à num. 17. Franciscus Pegna in 3. par direct. commento 110. Gomez. loco cit. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 64. n. 36. & alij passim alibi. Est autem generaliter vsu frequentior in multis prouincijs modus sine torquendi, qui etiam solus videtur ex iure colligi. L. Nul- lus. C. ad L. Iul. Maieft. Hinc DD. Iudices no- uos & inusitados torquendi modos inuenien- tes, aut inuentis vtentes, carnificibus compa- rant. Et sanè in hoc maleficij crimine durum & inhumanum, imò ab omni humanitate alie- num est, quòd quandoq; Iudices non memi- nerint, se agere cum hominibus, quando diros & omni tyrannide & crudelitate plenos tor- quendi modos adhibent, vt candelas ardentes carni apponentes, aut oleum calidum in fun- dentes, &c. Iudicis enim officium est, iudicio, ratione & discretione vt in his, quæ circa reū agenda sunt, & carnifici torquenti modum & regulam præscribere, ne quid nimis fiat, & ipse

Septima Conclusio. *In hoc crimine maleficij nemo aut ratione dignitatis, aut prae textu privilegij excipitur à tormentis.*

HAEC Conclusio clara est ex L. presenti, & communi sententia. Dictum, ratione dignitatis & privilegij: quia ob corporis infirmitatem, & partus periculū, nec in hoc crimine nec in alijs exceptis quispiam torquendus est, ut post alios Gomez. in d. cap. 13. num. 3. ostendit. Mulier autem prægnans, propter periculum partus nec terri debet, ut rectè observavit Franciscus Pegna in 3. part. directorij, comment. 39. in lit. D. Quoniam etiam ex terrore & comminatione possit sequi abortus. Expectandum ergo est cum prægnante donec pepererit, & integram valetudinem post partum recuperaverit.

Octava Conclusio. *Quando ex sententia & decreto Iudicis reus torquendus est, & tortura veritas eruenda, id faciendum in presentia iudicis, & ad minus duorum scabinorum, nec non scribae iudicij, aut notarij.*

HANC Conclusionem satis comprobat Constitutio Carolina in art. 47. & usus omnium

omnium iudiciorum rectè constitutorum. Cùm enim tortura res sit magni momenti, & possit esse maximi præiudicij, Iudex non debet carere hominibus fide dignis, qui testimonium perhibeant veritati in casu necessitatis, de rebus gestis. Quare aliquando valde suspecta est aliquorum tortura: Vbi quidam Iudices sunt valdè imperiti, qui soli, adiuncto aliquo scriba, vt audio, pro sua imperitia, aut voluntate, tantum homines torquent, vt non mirum sit, si sæpè fateantur, quæ nunquam cogitauerunt.

Nona Conclusio. Quando plures torquendi, ab eo incipiendum, à quo verisimile est, veritatem facilius eruendam fore.

BARTOL. in L. i. ff. de quæst. Gandin. in tractat. malefic. in Rubr. de quæst. & tormen. Marfil. in pract. crimin. §. Expedita. num. 49. Angel. ab Aretio in tract. malefic. in Glossa in verb. Fama publica præcedente. Damhauder. in rerum crimin. praxi, cap. 37. num. 14. & alij alibi. Vnde hanc Gandinus ponit regulam, Quando de pluribus habenda est tortura, sagax Iudex debet considerare, à quo facilius veritas erui potest, & ab illo debet quæstionem incipere tanquam à timidiore & magis suspecto, & debet incipere à viliori, & non à fortiori.

ri vel digniori. Huius Conclusionis doctrina maximè seruanda est in hoc crimine maleficorum, vbi vt plurimum primi rei confessio præbet occasionem latiore inquirendi circa alios, & aperit quasi viam alijs indicijs: cum ferè semper accidat, quod malefici vnus loci societatem, & vnum conuentum inuicem habeant. Quando autem non est magis verisimile de vno quàm de altero, quod veritas facilius eruetur, tunc incipiendum à magis suspecto. arg. L. 1. in principio. ff. de quæstion. Bartol. ibidem, & Marsil. loc. cit. Is autem semper iudicatur magis suspectus de maleficio, qui pluribus, & vrgentioribus laborat indicijs & suspicionibus. Indicia enim & argumenta reddunt aliquem suspectum: & quo ea sunt grauiora & vehementiora, eò magis reddunt suspectum.

Decima Conclusio. *Iudicis arbitrio relinquatur, an tortura semel illata possit iterum repeti.*

BALD. in L. 2. C. Quod metus causa. Bartol. in L. Vnius. §. reus. ff. de quæstion. Marsil. in L. quæstionis modum. ff. eod. Salycet. in L. 2. C. de custod. reor. Menoch. lib. 2. de arbitrar. iudic. qq. casu 272. & alij alibi. Sed quia hæc Conclusio satis generalis, & Iudex suum iudicium latius extendere potest, quàm ratio patitur,

fiatur, ideò distinctius res explicanda est. Sit
ergò

*Vndecima Conclusio. Semel leni-
ter tortus potest repeti in tortura, ut suffi-
cienter torqueatur.*

BALD. in L. 2. C. Quorum appell. non recip.
Marfil. in L. Repeti, de questio. & in pract.
crim. §. Quoniam. num. 3. Alberic. in Rubr. C.
de quæst. num. 8. & post alios plures Iulius
Clar. lib. 5. §. fin. q. 64. num. 46. Franciscus Peg-
na in 3. par. Directo. commen. 39. Menoch. ubi
supra. Ratio à quibusdam redditur, quoniam
leuis tortura non dicitur tortura, sicut nec fe-
bricula, id est, parua febris dicitur febris. Pro
huius Conclusionis meliori intelligentia no-
tandum, quod plures sunt gradus torturæ de
quibus Iulius Clar. in d. q. & alijs clarius Pau-
lus Grilland. in tract. de quæst. & tortu. q. 4. &
ita à lenioribus tormentis incipiendum est,
quibus si reus tortus veritatem fateatur, cessan-
dum est à tortura. Cùm enim torturæ locus sit,
quoties veritas aliter haberi non potest, à reo
indicijs grauato: sicuti non habet locum quã-
do reus sine tormentis veritatem purè & sim-
pliciter confitetur: Ita etiam ab ea cessandum,
quando reus fatetur crimè, sicuti necessarium
est. Habito enim fine, cessat motus. In casu hu-
ius conclusionis, ut notant DD. periti Iudices,

Xx 3 quan:

quando iubent reum deponi à prima tortura, solent curare, vt notarius scribat in actis, se eum deponere animo repetendi tormenta. Hæc tamen repetitio torturæ verius dicitur continuatio torturæ, quàm eiusdem repetitio, licet etiam interpolatis & diuersis diebus id fiat.

Duodecima Conclusio. Quando reus sufficienter fuit tortus, ita quod priora indicia diluerit & purgauerit, & tamen nihilominus nihil confessus est, sed in negatiua persistit, tunc regulariter non possunt repeti tormenta, nisi noua indicia superueniant.

HANC docent DD. communiter in locis allegatis in Conclus. II. & alij in d. L. Repeti, & alij multi, quos ad longum allegant Boërius in decis. 163. & Anton. Gomez. tom. 3. vatiar. resolut. num. 26. Dictum in Conclusio-
ne (regulariter non possunt repeti.) Quia quãdo prima indicia sunt multum vrgentia & manifesta; tunc licet de iure tortura non possit repeti, nihilominus de consuetudine tormenta repetuntur, & ita practicatur, vt post Bartol. in L. vnus. §. reus. ff. de questionib. docent Alexand. lib. 1. consil. 5. incip. In casu inquisitionis formatæ. Alberic. Iulius Clar. Menoch. Gomez. loc. cit. & alij alibi. Quod à fortiori verum est in grauissimis exceptis criminibus,

nibus, quæ tendunt contra communem spiri-
 tualem, aut corporalem reipublicæ salutem,
 cuiusmodi sunt veneficium, proditio, crimen
 læsæ maiestatis tam diuinæ quàm humanæ,
 &c. In eis enim quando vrgentia, manifesta q;
 sunt indicia priora, & reus est robustus corpo-
 re, solet repeti tortura virtute priorum indi-
 ciorum. Monent tamen aliqui DD. rectè circa
 hanc doctrinam, cauendum esse ne quid ni-
 mis seuerum ratione huius doctrinæ intente-
 tur. Sæpè enim contingit ob sæuitiam Iudi-
 cum, & tormentorum acerbiteriam multos cõ-
 fiteri, quæ nec committere cogitarunt. Etenim
 tortura res est fragilis & periculosa, & quæ ve-
 ritatem fallat, vt ait Vlpian. L. 1. §. Questioni fi-
 dem. ff. de quæst. Nam pleriq; patiëntia siue du-
 ritia tormentorū ita tormenta contemnunt, vt
 exprimi ab eis veritas nullo modo possit. Alij
 tanta sunt impatientia, vt quoduis mentiri,
 quàm pati tormenta velint, ita fit, vt etiam va-
 rio modo fateantur: vt non tantum se, verum
 etiam alios criminentur. Hæc in d. L. Hinc ab
 oratoribus, Cicerone lib. 2. de inuentione, &
 Quintiliano lib. 5. orator. institut. assignatur
 locus communis à quæstionibus contra quæ-
 stiones. Vnde infertur, quod non omnis inno-
 cens est apud Deum, & in veritate, qui purga-
 tis per torturâ indicijs, absoluitur; nec omnis
 sceleris reus, qui ad confessionem tormentis
 extortam condemnatur. Apud historiarum

scriptores non desunt exempla multorum, qui nulla tormentorum sauitia, multitudine & magnitudine cogi & impelli potuerunt, vt veritatem confiterentur. In primis memorabile est illud de Zenone Philosopho, dialecticæ primo inuentore, qui cum Phalaridem tyrannum plus æquo, & crudeliter dominari animaduertisset, incensus cupiditate liberandæ patriæ cum nobilissimis adolescentibus conspirauit in mortem Tyranni. At arcanum eorum consilium detectum fuit, & machinatio Zenonis patefacta Phalaridi, à quo eã ob causam captus, & ad quæstiones raptus, conuocato in forum populo: cumq; acerbissimis tormentis laceraretur, vt consilij & machinationis participes reuelaret, nulla tormentorum vi & terrore adduci potuit, vt conscios facti proderet, sed vultu imperterritito, & magna constantia in sua sententia persistens, etiam Tyranno intimos & fidissimos familiares, quanquam insontes, tanquam coniurationis capita, suspectos reddidit: quibus sublatis, Agrigentinae vrbs multitudinem sauientem, eorum ignauiam & timiditatem increpando, effecit, & oratione magna impulit, vt facto impetu Phalaridem lapidibus prosternerent, vt post alios posteritati tradiderunt Valerius Maximus lib. 3. cap. 3. & Alexand. ab Alexandro genalium dierum lib. 1. cap. 30. Simile referunt hi auctores de Theodoro viro grauis-

tino.

imo. Sed & in muliebri sexu non deest exem-
 plum: Leæna cum per omnes cruciatus & ar-
 tus à tyrannis torqueretur, nunquam cogē
 potuit vt consilia Harmodij, & Aristogito-
 nis tyrannicidarum, manifestaret. Qua de
 causa ad perpetuam rei memoriam Atheni-
 enses illi erexerunt simulacrum videlicet læ-
 nam æneam, cui ob insignem & memorabi-
 lem taciturnitatem linguam addi vetuerunt.
 Huius Leænae meminerunt Tertullianus in
 Apologetico, cap. vltimo. Lactantius diuinar.
 institut. lib. 1. ca. 2. Plinius histo. natural. lib. 7.
 cap. 23. Pausanias lib. 1. & Alexand. ab Alexand.
 loco cit. Alia plura ad eundem effectum col-
 ligit Valerius Maximus loco cit. & lib. 8. cap.
 4. Ex alia parte quidam ita impatientes, vt
 metu tormentorum fateantur, quæ non fece-
 runt. Sic Magri argentarij seruus Alexandri
 Rafani seruū occidisse in simulatus est, & eam
 ob causam tortus à domino se id facinus ad-
 misisse, cōstanter confessus est, & Fannio dedi-
 tus, supplicio affectus est. Paulo post ille de
 cuius nece agebatur, domum redijt, referente
 Valerio in d. cap. 4. Sic etiam Iulius Clarus
 vbi supra num. 46. testatur se intellexisse suo
 tēpore de duobus, qui in tortura confessi
 fuerunt se occidisse quēdam nobilem eorum
 inimicum, qui deinde post multos annos
 repertus fuit viuus in quodam castro carce-
 ratus a magno quodam Domino. Ipsi tamen
 Xx 5 porptes

propter confessionem vi tormentorum factam, fuerunt ultimo supplicio affecti. Ex his alijsq; quæ adferri possent, satis clarum redditur id quod in d. §. Quæstioni fidem, à Iuriconsulto dicitur, quod tortura res sit fragilis, & periculosa, & quæ veritatem fallat: idque vt ex sequentibus liquidum est, nascitur ex diuersa & varia hominum constitutione.

Decimatertia Conclusio. Quando reus in tortura crimen contra se confessus est, potest repeti ad torturam ad detegendum socios criminis, in casibus, quibus de sceleris participibus interrogatio iure institui potest.

L. fin. C. de accusat. & in script. DD. ibidem. Marsil. in practica. §. Diligenter. Damhauder. in rerum crimin. praxi, cap. 38. num. 14. & alij communiter in hac materia: hoc enim omnium iudicum praxis recepta attestatur. In quibus autem casibus quis de socijs iure interrogetur, demonstratum est in secundo membro superioris tractatus.

Decimaquarta Conclusio. Quando reus in tortura confessus fuerit crimen & deinde ductus ad ratificandum confessionem
can

*tandem reuocauerit, potest repeti in tortu-
ra etiam si alia indicia non superuenerint.*

Bart. in L. vnus. §. reus, in fine. ff. de quæsti-
onib. Bald. in L. Bonæ fidei C. de reb. cred.
col. 2. in fine Marfil. in L. Repeti. ff. de quæst. &
in practica. §. Quoniam. à num. 4. Gomez. to-
mo 3. variarum resolutionum cap. 13. num. 26.
& hæc est communis opinio vt post Blanc. de
indicijs num. 219. & Bosium in tit. de tortura,
num. 34. attestatur Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q.
21. num. 36. Ratio pro hac Conclusionem à DD.
redditur, quia indicia non videntur sufficien-
ter purgata ratione negationis subsequen-
tæ. Deinde talis variatio & vacillatio rei nouum ex-
hibet indicium ad torturam. arg. in L. De mi-
nore. §. Plurimum. ff. de quæstionib. Vnde v-
biq; locorum receptum est, vt in hoc casu fiat
repetitio torturæ. Circa doctrinam huius
Conclusionis Iulius Clarus, & post eum Fran-
ciscus Pegna in 3. part. Director. comment. 39.
admonent, vitandam iudicum quorundam
crudelitatem, & immanem plusquam carnifi-
cum sæuitiam, qui tam diu reum detinent in
tormentis, donec perseueret. Sed dubium esse
potest. Quoties repeti possit tortura ob reuo-
catam confessionem, exempli gratia, vt casus
melius intelligatur, reus fuit præcedentibus
indicijs in causa maleficij & veneficij tortus,
& confessus crimen, deinde tempore statuto
ductus

ductus ad locum ordinatum, siue banchum iuris, ad ratificandum confessionem priorem, negat eandem atq; reuocat tanquam metu tormentorum factam: sic iterum reducitur ad locum tormentorum, tortus denuò confitetur, & ita iterum congruo tempore ad banchum iuris producitur: secūdò negat. Postea iterum torturæ subijcitur, denuò confitetur: Verùm tertio ducitur ad banchum iuris, & iterum recantat, &c. Hic casus solet in facto occurrere, & quæritur quoties ob talem confessionem negatam possint tormenta repeti. Casus non est in iure decisus, vt fatetur Gomez. loc. cit. num. 27. Conueniunt DD. & merito, quod in infinitum non est procedendum in repetitione talis torturæ, quoniam infinitas est euitanda, maximè in actu tam odioso & pœnali. arg. textus in L. qui bona fide. §. fin. ff. de damno infecto. & in L. fideicommissa. §. Si quis decem. ff. de legat. 3. & cap. Licet dilectus, de testibus. Vnde aliquando deueniendum est ad absolutionem & relaxationem: cū virtute talis confessionis, in qua non perseuerat, sed eam semper reuocat ad banchum iuris, non possit cōdemnari, vt communiter DD. tradunt in praxi receptum. Nunc ad dubium respondetur, quod in hoc casu ter ob talem negationem possit repeti tortura, & post tertiam talem negationem non repetitur tortura. Sic sentiunt Paris de Puteo in tract. Syndicatus, in verbo, Tortur.

Tortura. cap. Viso de repetitione torti, quem refert & sequitur Marfil. in L. Repeti. ff. de quæstionibus. colu. 4. Carerius in pract. criminal. numer. 194. Boërius in decis. 163. incip. Dico præmittendo primò. num. 20. & dicit, quod ita seruatum fuit in Curia contra Helio- tum de Chinal de Riberaco appellan- tem, qui trina vice ob variationem fuit sine nouis in- dicijs positus in tortura, in qua confitebatur, sed postea in crastinum negabat, dicendo, for- midine tormentorum confessum fuisse. An- ton. Gomez. loc. cit. Jul. Clar. lib. 5. §. fin. pract. Crim. q. 21. num. 36. & alij alibi, & hæc est com- muniior sententia. In cuius confirmationem adducitur sententia Baldi notabilis in cap. O- lim, ex literis, de rescriptis. & in cap. fin. de cõ- suetud. n. 29. quod arbitri, quibus est data po- testas prorogandi compromissum quoties velint, non possunt prorogare vltra tertiam vicem. Quod etiam amplectitur Ias. in L. fin. C. de sacrosanct. eccles. num. 17. & facit etiam illud Angel. in L. fin. C. de quæst. quod si testis examinatus & varius, & tortus dicit vnum, de- inde repetitus dicit aliud, quod debet tertio examinari, & stabitur illi tertio dicto.

Verum quibusdam alijs placet, quod tan- tum bis hæc repetitio fieri debeat. Sic Dam- hauder. in rerum criminal. praxi, cap. 38. num. 12. qui in eum finem allegat Hyppol. de Mar- fil. in practi. §. Nunc videndum. num. 26. vbi
tamen

tamen in eo saltem libro nihil ad propositum dicit. Imò loco cit. & in eadem practica, 9. Quoniam. à num. 6. tenet cum alijs, vt cum etiam intelligit Gomez. loc. cit. Opinionem tamen hanc etiam amplectuntur Iacobus Simaneas in Cathol. instit. tit. 65. num. 82. & eo allegato Franciscus Pegna in 3. part. direct. comm. 39. Receptior ergò sententia est, quod tertia vice sit torquendus, & postea relaxandus, si in negatione iterum persistat modo prius dicto. Lepidum ad hoc propositum refert exemplū Marsil. in d. L. Repeti, quod accidit ipso agente Officialē Ducis Mediolani. Habui, inquit, quendam ribaldum (id est, nebulonem) in manibus pro furto, qui in tortura confitebatur: postea ad banchum iuris omnia negabat, & ego semel dixi sibi, quare decreuisti velle totiens repeti in tormētis? nonne esset tibi melius affirmare illud quod confiteris in tortura, quàm velle totiens affligi in tormentis? Qui ribaldus respondit mihi & dixit: Domine, melius est mihi milies torqueri in brachijs quàm semel in gula (id est, gutture) Nam multi inueniuntur medici, qui sciunt aptare ossa brachiorum, & illa ad pristinum locum reducere: sed nullus inuenitur medicus qui sciat aptare gulam & eius ossa: ideo ego malo altiari (id est, eleuari) à milite vestro in tortura, quàm pedibus meis ascēdere scalam furcarum. Item dicebat, quare non possum ad banchum iuris,
vbi

ubi est periculum & importantia vitæ meæ, sic vertere mihi linguam ad dicendum, non, sicut ad dicendum sic, cùm tantus sit mihi labor, dicendo non, sicut dicendo sic, & tot literæ sunt in vno verbo, sicut in alio. Profectò erat ribaldus in excellentia : attamen fuit mihi necesse eum liberare : quia nunquam voluit ad banchum iuris ratificare illud, quod dicebat in tortura. Sic Marsilius.

Decimaquinta Conclusio. *Quod tam malefici, quàm rei in alijs criminibus, non confiteantur etiam in tortura veritatem, quandoq; contingit ex incantationibus & maleficijs.*

HANC Conclusionem communiter DD. amplectùtur Marsil. in d. L. Repeti. Paul. Grilland. in tract. de quæstio. & tort. in q. 4. à num. 12. Damhaud. in rerum criminal. praxi, cap. 37. à num. 21. Eymericus in 3. par. director. Inquisitorum, in cap. De tertio modo terminandi processum in caussa fidei per tormenta, & Commentator eius Francis. Pegna ibidem, comment. 39. in litera F. Malleus malef. in 3. par. q. 15. Frater Hieronym. Menchi in compendio de arte exorcistica, & stupendis operationibus Dæmonum, lib. 2. cap. 18. & lib. 3. cap. 11. huius D. libri, qui tractant de omnibus operationibus Dæmonum & maleficorum, sunt scripti

Scripti in lingua vulgari Italica, & sunt imprelli Bononiæ, Anno Dom. 1590. & nouissimè Nicolaus Remigius lib. 3. cap. 8. & 9. Dæmonolatriæ, & in hac re non potest esse dubium. Valde enim familiaris est hæc ars malefaciendi in crimine maleficorum, quod omnī ex parte Dæmonis artificio instruitur: Atq; vt scelus scelere cumuletur, solet illis suggerere, vt infanticidia innocentum infantum, aut etiam sæpè non baptizatorum committant, & deinde in cineres igne resoluant illa tenera corpuscula, aut corda excindant, & huiusmodi rebus abutantur ad inducendum taciturnitatem in tormentis. Non desunt autem multi modi Dæmonibus inducendi huiusmodi taciturnitatem in tormentis. Ex quibus, quantum nobis nunc occurrit, placet aliquos ad huius materiæ clariorem intelligentiam subiungere. Primus modus potest esse per applicationem rerum naturalium, quæ vim habeant efficiendi insensibilitatem in doloribus & tormentis, aut saltem leniendi & minuendi dolorem. Est enim Dæmon, vt suprâ etiam significatum est, peritissimus, acutissimusq; rerū naturalium perscrutator, vnde exactè cognouit herbarum, lapidum, aliarumq; rerum, quæ naturæ ordinem non transcendunt, vires & effectus. Scribit enim Albert. Magnus in lib. de secretis naturalium, vt eum allegant Paris de Puteo, in tract. Syndicatus, in c. 2. de tortura, &
Gril.

Grilland. in d. q. 4. nu. 13. quod lapis quidam
 Mesites dictus, eo quod oriatur in ciuitate ap-
 pellata Mesis in partibus orientalibus, in AE-
 gypto, contritus, & aqua, aut vino mixtus, da-
 tusq; ad potandum illi, qui torquendus est,
 inducat insensibilitatem pœnæ & cruciatus.
 Hunc lapidem rectius cum Dioscorid. lib. 5.
 pharmacorum simplicium, cap. 149. & alijs,
 Memphitem appellaueris, à Memphi ciuitate.
 Secundus modus est per leuationem corporis.
 Dæmon enim cùm inuisibilis & spiritualis sit,
 etiam inuisibiliter operatur, & sic potest sua
 virtute corpus malefici, aut strygis in altum e-
 leuare, vt tortura nullum dolorem inferat. Et
 sicut corpus potest in altum tollere, sic etiam
 non est eidem Dæmoni difficile pondera ele-
 uare, ita vt nequaquam corpus & eius mem-
 bra extendant. Tertium modum taciturnita-
 tem inducendi considerare possumus, per as-
 sistentiam dæmonis interius in faucibus & ore
 malefici, & eum impediens ne possit loqui.
 Nouimus enim ex Euangelio, dæmonem pos-
 se hominem reddere mutum. Hoc congruât ^{Matth. 9.}
 illi confessioni Annæ Xallæ, quæ Blainuillæ ^{Luc. 11.}
 in Lotharingia Anno Domini 1587. 5. Calend.
 Mart. supplicio affecta est, referente Nicolo
 Remigio in d. cap. 8. Hæc Anna dixit, se in
 faucibus Dæmonem suum, cùm torqueretur,
 oclusum habuisse, quò facilius locutura vo-
 cem iniberet, si fortè per doloris impatien-
 tiata

Yy

tiata

tiam ad fatendum vrgeretur. Sic qui torture assistebant, aduerterunt tortæ fauces in eum tumorem excedere, vt mentum ipsum sua elatione ferè adæquare viderentur. Haud multū dissimile, vt Grillandus narrat, accidit eo iudice Romæ. Malefica quædam antequam in torture eleuaretur, verba quædam submissa voce dicebat: deinde eleuata silebat penitus velut mortua, & nigrior apparebat in vultu carbone extincto, oculos extra caput valdè tremendos more illorum qui strangulantur, emittēs, & nihil penitus loquebatur neq; boni, neque mali. Eandem silentij necessitatem sibi à Dæmone illatam confessa est Francisca Fellæa, morte mulctata Pangæij, Anno Domini 1584. 5. id. Nouembr. Nicolao Remigio teste, quæ præterea ita occlusas ad vocem Iudicis aures se habuisse dixit, vt quàm primum is interrogaret, nihilo plus audiret, quàm si is nihil omnino loqueretur. Erat ergo huius scemine malus spiritus non solum mutus, sed etiam surdus, id est, sua præsentia mutum & surdum pro sua voluntate efficiebat. Quemadmodum Marc. 9. Spiritus à Christo eiectus erat surdus & mutus quantum ad effectum. Quarto modo inducit taciturnitatem malus spiritus per assistentiam exteriorem aut suggerendo ei, qui torquetur, ne loquatur, aut cum confortando, vt breuem quidem torturam fortiter perferat, spe vitæ longioris; aut etiam minando

verbe-

verbera, si delictum confiteatur. Atq; hic mo-
 dus vt puto, maximè locum habet in eis, qui
 duritia mentis, & fortitudine corporis valent,
 de quibus ab Vlpiano in L. i. §. Quæstioni fi-
 dem. ff. de quæst. dicitur, quod pleriq; patien-
 tia siue duritia tormentorum ita tormenta cõ-
 temnunt, vt ab eis veritas exprimi nullo mo-
 do possit. Sed existimo quod hic modus mi-
 nus sit perniciosus, imò & facilius vincatur
 torturæ applicatione, & eius lenta moderataq;
 continuatione: si tamen tormenta ita adhibeã-
 tur, vt plus corpori molestiæ, quàm doloris &
 læsionis inferat. Notabile est ad hoc propo-
 situm tormenti genus, de quo Marsil. in d. L. i.
 col. 12. testatur, se experientiam sumpsisse in
 duabus fœminis maleficis, dum esset Capita-
 neus vallis Lugani, quæ tormenta alia non ti-
 muerant & vicerant, sed adhibito hoc in spa-
 cio quadraginta horarum, omnia plenè deli-
 cta confessæ fuerunt. Est autem huiusmodi
 tormenti genus, quod non lædit corpus, & est
 maximæ potentiæ ad confessionem eruendam.
 Reus ponitur super scamno ad sedendum, &
 ibi adsunt duo qui eum custodiunt, vt non
 dormiat, nec de die nec de nocte: & cum ipse
 reus inclinât caput in vnâ partem, propter
 somnum, famulus qui est ab illa parte, dat cū
 manu sibi in capite, & excitat eum, & eleuat ea-
 put: Idem facit alter famulus, quando caput
 inclinât versus suam partem, & quando illi

duo sunt defessi, & volunt dormire, alij duo noui subrogantur in locum illorum, & non permittunt vnquam dictum reum dormire & quiescere, donec omnia confiteatur, promissa sibi quiete, & in duab⁹ noctibus & vno die hoc modo defatigabitur, & confitebitur. Fatetur Marsil. sæpè se vsum hoc tormento contra obstinatos & nõ timentes tormèta, & ait: Verè nemo tã ferox inuenitur, qui huic tormèto possit resistere. Quando aut suspicio oritur maleficã penes se habere aliquid maleficij ad inducendam taciturnitatem, solent curare iudices, vt proprijs vestibibus exuatur, ne aliquod maleficium in futurum habeat. Eãdem ob causam pilos vndique iubent abradi, vt DD. mallei maleficarum, Damhauderius, Ioannes Bodinus, & post eos alij iuniores obseruãrunt.

Decimasexta Conclusio. Reus sufficienter tortus, si nihil confessus fuerit, sed in negatiua perseuerauerit, liber dimittendus & relaxandus est.

HANC tenent Eymericus in 3. part. direct. in cap. de tertio modo terminandi processum in causa fidei per tormenta. Francisc. Pegna ibid. in comment. 39. Paulus Grilland. de quæstionib. & tort. q. 7. num. 11. Marsil. in d. L. Repeti. Iacob. de Bellouiso in tract. crimin. in tit. de quæstionib. Marsil. & Alberic. in L. Edi-

Edictum. ff. de quæst. Anton. Gomez. in d. ca. 13. num. 28. & alij alibi. Ratio est, quoniam per torturam indicia purgantur, vt communiter Doctores loquuntur, quasi sufficienter tortus ipsam veritatem dixisse videatur, iuxta illud Ciceron. in Topicis ad Trebatium, allegatum in d. L. Edictum: Verberibus torti, & igni fatigati, quæ dicunt, ea videtur veritas ipsa dicere, &c. & dicit Alberic. in d. L. Edictum, & post eum alij, quod communiter totus mundus ita tenet & seruat.

Verum hoc loco incidit dubium apud DD. An talis qui per dura tormenta se purgavit, & nihil confessus est, absolutè sit dimittendus, & plenè absoluendus: An verò causa indecisa sit relinquenda, & sic tortus sit relaxandus sub fideiussoribus.

Simpliciter absoluendum arbitrantur Eymericus, Francisc. Pegna, Iacob. de Bellouiso, Bartol. in L. fin. num. 1. de quæst. Angel. in tractat. malefic. in verb. Fama publica, &c. prope finem. Cæpol. in cons. crimi. 32. incip. Quidam rustici Vicentini. Anton. Gomez. loco cit. Hanc sententiam de iure etiam tenendam, videtur sentire Iulius Clarus lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 62. num. 2. & q. 64. num. 38. & ita etiam de iure plenè absoluendum censet Damhauder. in rerum criminal. praxi, cap. 40. & alij alibi. Alij contendunt in tali casu reum relaxandum & absoluendum sub fideiussoribus, &

causam indecisam relinquendam. Pro hac sententia sunt Salycet. in L. Si qui adulterij. C. de adult. & in L. Ea quidem. C. de accusat. col. penult. & in L. Quisquis. C. ad L. Iul. Maieft. & ibidem Angelus Perusinus. Paris de Puteo in tractat. Syndicatus, in parte, Viso de repetitione torturæ. Alberic. in L. Diuus Marcus. ff. de offic. præsid. Marfil. in L. Repeti. colum. 8. & in pract. crim. §. Quoniam. num. 49. qui dicit, quod communis practica totius Italiæ est, apud peritosius dicentes, vt in tali casu accipiat Iudex fideiussores à reo de se representando ad mandatum Curia. Boërius in decis. 163. nu. 15. & 16. & dicit etiam Caruita super ritu magnæ Curia, 248. num. 18. vt eum allegat Iulius Clarus in d. q. 62. num. 2. communiter obseruari, quod hoc casu inquisitus præstet fideiussores de stando iuri, & se præsentando toties, quoties fuerit requisitus. Iulius Clarus attestatur in hoc casu in Ducatu Mediolanensi reum non absolui definitiuè, sed stantibus rebus prout stant, & tunc si deinde superueniant noua indicia, de nouo contra eum proceditur non obstante tali sententia, & alibi etiam talis obseruantia viget. Damhaud. dicit apud eos receptum esse in practica, vt si noua indicia intra aliquod tempus pro Iudicis prudètia, quo in carcere post purgationem indiciorum per torturam reus conseruatur, non superuenierint, reus ex omnibus vinculis liberetur, pristinaq;

inæq; libertati, qua ante capturâ fruebatur,
 restituatur. Quousq; hoc est, donec denuò in
 iudicium accersetur: sine ampliori & plenaria
 absolute. Ut varietas sententiarum melius
 perspiciatur, & quantum fieri potest, concilie-
 tur, quid rectius & tutius sentiendum ex om-
 nibus, quantum consequor, distinctè resoluâ,
 præmissis aliquibus, quorum primum sit: In
 iudicis arbitrio & prudentia consistere, quan-
 do indicia per torturam sufficienter censean-
 tur purgata. Ioan. Andr. in cap. Cùm in con-
 templatione, de regul. iuris. Augustin. de Ari-
 mino in addit. ad Angel. in tract. malefic. in
 verb. Comparant dicti inquisiti. Marsil. in L.
 quæstionis modum. ff. de quæstionib. & post
 hos Menoch. lib. 2. de arbitrar. Iudic. qq. casu
 273. Secundum, cùm casus præsens clarè à iure
 non sit decisus, ut Gomez. rectè fatetur in d.
 num. 28. à principio, atq; notabilis, & in præxi
 quotidianus etiam sit, optimum est observa-
 re, quæ sit præxi summarum curiarum, qui-
 bus solent præesse viri eruditione & pruden-
 tia conspicui: Hi enim iudicium ferunt secun-
 dum æquitatem & rectam rationem, & certè
 talis practica in loco pro lege habenda, ubi re-
 cepta est. Tertium: Circa talem tortum confi-
 derandum, quod fideiussio potest concerne-
 re, seu pro obiecto habere: aut pœnam aliquâ
 pecuniariam: aut expensas iustè caussatas ra-
 tione ipsius rei: aut corporalem aliquam cri-

minis pœnam. Nunc pro resolutione dico in primis iuri conformiorem esse primam opinionem, quod purgatis indicijs, reus simpliciter & definitiuè absoluendus sit. Hanc tenent ut plurimum DD. primæ sententiæ, & probatur primò per regulam illam, Actore, vel Accusatore non probante, reus debet absolui. L. Actor quod esse. C. de probat. L. Qui accusare. C. de edendo. & hæc regula intelligenda de plena absolutione. Deinde, per text. in L. fin. ff. de calumniatorib. seruus tortus precedentibus indicijs, & non confessus plenè absoluitur. Bald. ibid. notat expressè, & alij, & in cap. Quotiens. & cap. fin. de purgat. canon. qui stantibus indicijs cum purgatus fuerit, definitiuè statim absolueudus. Rationem huiusmodi fundamentalem adfert Gomezius. Si talis caussa remaneret indecisa, reus accusatus, vel inquisitus remaneret in maximo damno & periculo, cum esset aperta via inimicis & sibi odiosis, ut possint quotidie super illo delicto inquietare & molestare, quod non est permittendum, imo malitijs hominum obuiandum. L. 1. §. Cum quis latrones, ff. de quæstionib. & in L. 2. ff. solut. matrim. Alia adfert Gomez. & soluit fundamenta alterius partis. Dico secundo, quando indicia per torturam pro iudicis, aut iudicum prudentia & matura censura sufficienter non essent purgata, licet pro tempore veritas

non

non possit haberi, tunc Iudex possit reum relaxare, & absolueretantibus rebus, prout nūc, cum fideiussione de se repræsentando ad requisitionem & mandatum Iudicis, toties, quoties requisitus fuerit, & in tali casu, meritò Iudicis sententia potest suspendi, & reus cum fideiussione relaxari, si fortè breui alia indicia superuenirent: & sic practica alterius sententig optimè locum habet. Tertio, quando indicia multum sunt vrgentia, & quasi indubitata, tunc etiam post grauem torturam, & perseuerantiam in negatione potest reus condemnari ad pœnam aliquam extraordinariam, vt post Boslium in tit. de inquisitione, num. 30. Julius Clar. in d. q. 64. num. 38. & alij docent. Et dicit Clarus apud eos obseruari, vt in tali casu, si indicia sint valdè vrgentia senatus reos condemnet ad pœnam extraordinariam, puta triremum ad tempus, & aliquando etiam in perpetuū, præsertim quando reus est valdè famosus. Quarto, quando agitur criminaliter, reus pro criminis pœna corporali non dimittitur cum fideiussione, per tex. in l. 3. ff. de cust. & exhib. reor. vbi dicitur: Nisi tam graue scelus ipsum commisisse constet, vt nec fideiussoribus, nec militibus committi debet, &c. DD. communiter ibidem. Gloss. in cap. Cùm homo. 23. q. 5. Bald. in L. Neq; C. Nefil. pro patr. & in L. Nullus. C. de exhib. reis. Angel. ab Aretio in tractat. malefi. in verb. Pro quibus Antonius

fideiussit. Salycet. in L. Ad commentarienses. ff. de custod. reor. Petrus Ancharan. & Ioann. Imolen. in Rub. de fideiuss. Marfil. in pract. §. Examinanda. num. 12. & in §. Attingam. nu. 2. Anton. Gomez. tom. 3. variar. resolut. cap. 9. num. 8. Couarru. lib. 2. variar. resolut. cap. 8. n. 8. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. practi. crimin. q. 46. nu. 7. & hæc est communis opinio. Ratio à DD. redditur, quia nemo est dominus membrorum suorum, nec vitæ propriæ. cap. Contingit. de sent. excomm. & L. Liber homo. ff. ad L. Aquil. Hinc nemo potest se obligare, aut fideiubere ad pœnam corporalem, exempli gratia, ad subeundam pœnam mortis, aut mutilationis, &c. pro suo principali: Nectalis obligatio, aut fideiussio valeret, aut aliquam vim haberet, iuxta Gloss. in d. cap. Cùm homo, in verb. supplicium. quæ Glossa ab omnibus recepta est, ut ait Couarru. loco cit. & videre est ex Felino cap. 2. de constit. & Marfil. in Rub. de fideiuss. q. 29. & Iulio Claro in d. q. 46. num. 18. Quinto, si reus absolvitur cum fideiussione, intelligitur, quod teneatur consignare, aut sistere reum ad iudicis requisitionem sub pœna pecuniaria certa, si sub certa conventum sit: si autem certa non sit promissa tunc pœna pecuniaria iudicis arbitrio decernitur, nisi statutum aut consuetudo pœnam certam habeat. per text. in L. 4. ff. de custod. reor. Bart. & DD. ibidem. Salyc. & alij in L. penult. C. de custod. reor.

feor. Gloss. Archid. & alij in d. cap. Cùm homo. Abbas & Anchar. in Rub. de fideiuss. Felin. in cap. fin. de accusat. & post alios plures Gomez. loco cit. Vnde sæpè contingere solet, quod reus absoluat sub fideiussione de soluendo certam summam, e. g. 200. aureos, quã summam fideiussor soluere tenetur, nisi reum & suum principalem consignet. Eadem ratione potest fideiussio tendere ad solutionem expensarum, & interesse, quando iustæ expensæ fiunt in causa rei.

Decimaseptima Conclusio. Tortus ad eruendam veritatem, si in negatione persistit, & indiciâ precedentia tortura sufficienter purgavit, & absolutus est, non infamatur per torturam.

BARTOL. in L. Nullam. C. Ex quibus causis infamia irrogetur. Addit. ibid. Bald. Salycet. Iacob. Butr. & Paul. Castrens. in ead. L. per text. ibid. Francisc. Brunus de indicijs & tort. q. 8. secundæ partis, num. 3. Berthachinus in Repertorio, in verb. Tortura, num. 70. Vnde ait Iacob. de Bellouiso in tract. crimina. de quæst. fol. 88. col. 3. vers. Et sic ex prædictis colligo, &c. quod beatus homo, qui se omninò tenere potuit in tormentis, quoniam absoluetur, & melior quàm ante accusationem reputabitur, cùm prosperè & feliciter se purgauerit à

rit à sibi impositis, arg. Authent. Quomodo oporteat Episcop. & cleric. §. Si nemo accusauerit. Quod dictum allegat, nec improbat Boërius in decisione 163. num. 14. Hinc si quis alicui obijceret aliquod crimen etiam magia, super quo se tortura purgavit, & absolutus exiit, possit talis contra obijcientem & exprobrantem agere iniuriarum.

Decima octava Conclusio. Tortura etiam inferri potest die feriato & festo, etiam paschalis diebus in maioribus & atrocioribus criminibus, in honorem Dei.

HANC Conclusionem probant L. Nemo. C. de Episcop. audientia. & L. Prouinciarum. C. de ferijs, & eam tradunt Bald. in d. L. Nemo. Francif. Brunus de indicatijs & tort. q. 5. 2. par. num. 52. Marfil. in pract. crimin. in §. Expedita, nu. 83. Iul. Clarus lib. 5. §. fin. pract. crimin. q. 64. num. 34. & hoc obseruatur in multis Italiae locis, & laudat Clarus fieri in delictis capitalibus in honorem Dei. Reprehendunt autem idem auctor & Brunus in minoribus delictis id obseruari. Ratio hæc Conclusionis à Bruno redditur. Tortura est quædam examinatio extraiudicialis, vnde si præcessit iudicialis cognitio indiciorum, potest fieri postea examinatio quolibet tempore: exemplo testis qui iudicialiter iurauit, potest examinari quo-

quolibet tempore, etiam feriato, in honorem Dei, vt tenēt Specul. in tit. de fer. §. 2. vers. Quid si tunc testis. Barto. in L. Damni. §. Sabini. ff. de damn. infect. & Bald. in L. Si quando. C. de testib. & Gloss. in Clem. i. Maiora & atrociora crimina, in quibus diebus feriat in honore Dei potest inferri tortura, sunt: raptus virginum, adulterium, incestus, homicidium, paricidium, veneficium, maleficium, & similia, quorum mentio fit in d. L. Nullam. vbi Bald. dicit specialiter locum habere in delictis, quæ clam committuntur, sicut est, aliquem incantare, vel incantationem facere, adulterium committere, &c.

Et hanc Conclusionem maximè puto habere locum in sceleratissimo crimine maleficorum, in quo communiter plurima enormissima peccata concurrunt, quod etiam ferè semper clam committitur, summeq; Deus eodem offenditur, & periculum semper est in mora. Hoc certum est, & experientia comperitissimum, periculosissimum esse maleficos diu in carcere tenere, expeditionem protrahere, & moram procedendi nimiam seruare: Cùm Dæmon tum in carcere varijs tentationibus hoc hominum genus adoriatur, vel vt veritatem taceant, vel vt confessam reuocent, vel vt sibijpsis vitam eripiant, atque in desperationem perducant, &c. Quædoquidem in hoc maleficij crimine diaboli

boli potestas coniungitur hominis operatio-
ni, & quoddam fœdus accessit, semper insistit
vexationibus & molestijs, vt hominem, quem
tam immani scelere perstrinxit, in perpetua
captiuitate retineat. Ea de causa, cum nec mu-
ris, nec claustris impediatur, quo minus suos
clientulos accedere, instigare, & magis decipe-
re valeat, etiam in vinculis, tormentis, & ma-
nibus iudicum præstò est, & suam opem quã-
tum fieri potest, salua Diuina permissione
semper, promittit & præstat, vt plurimorum
Iudicum processibus notissimum est. Quan-
do quidem ergo periculosissimum & perni-
ciosissimum est: tum respectu animarum quæ
periclitantur: tum intuitu salutis multorum,
quibus periculû imminet, ab hoc scelesto ho-
minum genere: tum quod maximû, & omnib⁹
præponendû ratione diuinæ maiestatis, quæ
grauissimè læditur, & quãdoq; maximè offen-
ditur, quod non maior zelus est expediendi
iustitiam, iudices meritò ad hoc propositum
commendatum habere debent illud Impera-
torum in d. L. Prouinciarum. C. de Ferijs. Pro-
uinciarum præsides, ait Lex, moneantur, vt in
quæstionibus latronum, & maximè Hysauro-
rum (latrones enim de Hysauria perndiores
erant alijs iuxta Gloss. ibidem) nullum qua-
dragesimarum, vel venerabilem Pascharum
diem existiment excipiendum, ne differatur
proditio consiliorum, quæ per latronum tor-
menta

menta quærenda est: Cùm faciliè in hoc summi numinis speratur venia, per quod multorum salus & incolumitas procuratur. Sic Lex. Per hæc tamen non intendo laudare & promouere quorundam Iudicum præcipitatum potius furorem, quàm moderatum, & prudentiæ sale conditum zelum, qui in hoc crimine, vt intelligo, nimis præcipitanter procedunt, & vix vllam dantes dilationem reis, vt maturè considerare valeant necessaria ad statum suæ conditionis & salutis, sed manè reos apprehendunt, carceri statim tradunt, mox sine mora ad quæstionem rapiunt, & confessos aut eodem die, aut quàm primum sequenti ad sententiam audiendam, & executionem quæ statim subiungitur, faciendam rapiunt. Hic enim furor, non zelus iudicandus est. Res humanæ, vbi agitur de salute mentis & corporis, & vertitur periculum animarum, agenda cum maturitate iudicij, & grauitate coniuncta moderatione. Grauiissimè enim iudices peccant, quando modum excedunt in tortura, & tenentur ad restitutionem omnium damnorum in foro conscientie, si quæ sequantur ex eorum culpa. Et in foro exteriori pro ratione culpæ, damni, & excessus, sunt pœna afficiendi. Quomodo autem sint tales puniendi, doceat Gomez. in d. cap. 13. num. 6. Iulius Clarus in d. q. 64. num. 37. & Menoch. post alios lib. 2. de arbitrar. Iud. qq. casu 340.

QVAE.

QVAESTIO II.

An in dignitate, aut honore constitutus possit puniri pœna mortis, abs q̄ ex auctoritate siue degradatione?

VIDETVR quod non, ex hac L. in verb. præsidio dignitatis exutus & cruciatus & tormenta non effugiat. Ad idem facit Glossa singularis in L. Omnes, in verb. amissionem C. de Episc. & cleric. Nemo in dignitate mori debet. Angelus hic; quem citat & sequitur Ioan. de Anania in cap. i. de Sortileg. Et dicit quod non licet Doctorem ad torturam ponere, antequam insignijs Doctoralib. exuatur. Ad idem accedunt Bartolus in L. Quod ait Prætor §. Ignominia. ff. de his, qui notantur infamia. Petrus Lenauderius in tract. de Doctoribus 4. part. q. 26. Jul. Clar. lib. 5. Sentent. §. fin. pract. crimin. q. 73. num. 2. & q. 74. num. 5. & alij alibi. in d. L. Quod ait. §. Sed & si. L. vocat exauctorare, id est, insignia militaria detrahere. Et quia Lex dicit de milite non simplici, sed fulgente dignitate siue honore militari, argumentum etiam, trahitur ad Doctores. In exauctoratione doctor priuatur cingulo doctorali, & miles exuitur cingulo militiae. Locum exauctorationis in secularibus constitutis in dignitate subit degradatio in clericis. Sed vt ad propositum redeamus, solemnitas exauctorandi in

desue-

desuetudinem abiit, vt benè attestatur illust-
 ris Iurisconsultus Andræus Gaill lib. I. de pace
 publica cap. I. num. 30. Quod præsertim in a-
 trocioribus delictis & enormissimis locum ha-
 bet, in quibus licitum est iure transgredi. Bald.
 in Authen. Sed nouo iure. C. de seruis fugit.
 Marfil. in L. Vnius. §. Cogniturum. ff. de quæst.
 & in singulari 601. Barbatius in c. I. de consti-
 tut. à. num. 155. & alij alibi. Confirmatur hoc
 Latius; in atrocissimis criminibus clericus
 etiam quandoq; sine degradatione reali puni-
 tur extremo supplicio, vt in clerico assassino est
 text. in c. I. de homicidio in 6. Dominicus Ge-
 minian. ibidem. Ioan. Andr. in ca. Cùm non
 ab homine, de iudicijs. Petrus Ancharan. in
 consil. 158. num. 5. incip. ex narratis in facto.
 Marfil. in d. §. Cogniturum, & in Practic. cri-
 min. §. Diligenter. numero 160. & alibi. Barbat.
 in cap. At si clerici. de iudic. Menoch. lib. 2 de
 arbitr. Iudic. quæstionibus casu 415. num. 28.
 Andræus Gaill, loco citato. Et hanc sententiam
 ex alijs esse communem ostendunt, Iul. Clar.
 in d. §. q. 36. num. 30. & 33. Couarr. lib. 2. variar.
 resolut. cap. 20. num. II. & practic. quæst. cap. 32.
 Alios ad idem allegat. Felicianus Episcopo, Sca-
 lenf. in Enchridio de censuris, in tractat.
 de deposit. & degradat.

cap. 14.

Zz

QVAE-

QV AESTIO III.

An, quando quis probatur maleficus, vel magis duobus vel tribus testibus idoneis, etiamsi neget delictum, & in negatione persistat, possit condemnari?

QUIDAM DD. voluerunt ad condemnationem requiri vtrunque, & reum convictum, & illud confessum esse. Sed hac sententia tanquam falsa reiecta, dicendum convictum testibus idoneis de crimine, etiamsi in negatione persistat, condemnatum fore etiam in hoc crimine, vel in alijs. Pro hac doctrina sunt Alexand. in addit. ad Bartol. in L. Vnius. §. reus. ff. de quæst. Alberic. in L. Observare. C. Quorum appell. non recip. Marfil. in fing. 108. Bald. num. 4. & Felin. nu. 1. in cap. Ad nostram de probat. Andr. ab Ifernina in cap. vnic. §. publici latrones, de pace tenenda, & post alios plures Didacus Couarruu. practic. quæstion. cap. 23. num. 5. conclus. 1. non longe à fine, & in hac materia recentiores Ioannes Bodin. de magor. dæmonomania lib. 4. cap. 2. Godelmanus de magis & veneficis. lib. 3. cap. 8. num. 16. Theodericus Graminæus in inductione siue directione iudicis in causa criminali maleficorum & sagarum, pag. 149. & alij alibi. & probatur hæc sententia ex 2. q. 1. cap. Nos in quæquam sententiam ferre non possumus, nisi aut
in con.

in conuictum, aut confessum, & L. Qui sententiam. C. de pœnis. & d. L. Obseruare. Constitutio etiam Carolina in art. 22. in hanc tendit sententiam, dum ad condemnationis effectum requirit propriam confessionem, vel criminis probationem disiunctiuè. Hinc in tali casu iudex exactè debet expendere probationes, & earum vim, quæ si plenè & legitimè probent, poterit reus condemnari etiam si in tormentis, aut extra ea crimen negauerit, de quo conuictus & accusatus est, quod maximè veritatè habere videtur in criminibus homicidij, veneficorum, maleficorum siue incantatorum & magorum, & aliorum, de quibus fit mentio in d. L. Obseruare. Ex his concluditur quod etià Bodin. & Godelman. tradunt, si duo vel tres testes idonei deposuerint veneficij suspectum ipsis videntibus sub limen stabuli posuisse ollam sortilegiorum, quæ inuenta, & pecudes mortuæ sint, etiam si talis neget crimen maleficij poterit condemnari, ad pœnam ordinariam virtute legitimæ probationis & de similibus simile est iudicium. Quod & confirmatur per text. in præsentibus L. dum ait. Si vero conuictus & ad proprium facinus detegentibus repugnauerit denegando, sit eculeo deditus: vngulisq; sulcantibus latera perferat pœnas dignas facinore proprio: Quorum verborum sensus manifestus est ad huius quæstionis dissolutionem, licet quidam verbis non bene

perpensis eum inuertant vt innuit Alberic. in
hac L. Etsi excepta.

LEX VIII.

*Culpa similis est, tam prohibita discere
quàm docere.*

QVANTVM ad libros magicos attinet, omnes eiusmodi libri sunt comburendi, & à nullo Christiano conseruandi. Actor. 19. Ephesi multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt eos coram omnibus, & computatis pretijs illorum inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta milium. Ita fortiter crescebat verbũ Dei, & confirmabatur. Et Index librorum prohibitorum editus auctoritate Concilij Trident. in Regula nona his verbis: Libri omnes, & scripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Nicromantiæ, siue in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicæ prorsus reijciuntur. Consonant leges ciuiles in hac L. & in L. Mathemat. C. de Episcopali audient: mandatur, Mathematicorum & improbatæ lectionis codices esse concremandos in conspectu Episcopi: & in L. Cæteræ. ff. familiæ Herciscendæ, statuitur magicos libros esse corrumpendos. His adiungitur illa
lex

lex apud Iulium Paulum lib. 5. Receptarum
 Sentent. tit. 25. ad L. Cornel. de Sicar. & venefic.
 Libros, ait, magicæ artis apud se neminem ha-
 bere licet: At penes quoscunque reperti sint,
 bonis adëptis, ambustisq; his publicè, in Insu-
 lam deportantur: Humiliores capite puniun-
 tur. Non tantum huius artis professio, sed etiã
 scientia prohibita est. Sic Nicephorus lib 20.
 histor. narrat, quendam iuuenem Lollianum
 missum in exilium, & bona eius publicata, eò
 quod librum magicum descripsisset. Titus Li-
 uius li. 5. Decade 3. docet, quomodo de utilita-
 te Reipub. sit quod mali libri corrumpantur
 & comburantur. Dum enim diutiùs bellum
 Punicum, inquit, secundum traheretur, & pas-
 sim à ritu sacrificandi more patrio discedere-
 tur, & sacrificuli & vates cœpissent hominum
 mentes, read patres, & ad publicam quærimo-
 niam delata, inculati sunt primum grauius à
 senatu ædiles, triumuiroq; capitales, quod non
 prohiberent: datumq; negotium M. Aemelio
 vrbis prætori, qui senatusconsultum renunci-
 auit, & edixit, vt quicunq; libros vaticinios,
 precationesque haberet, aut artem sacrifican-
 di conscriptam, ad se deferret, quæ ipse com-
 busit.

Et tempore Valentis Imperatoris circa an-
 num Christi 370 magna & acris fuit facta in-
 quisitio codicum artium veterarum: & ad eũ
 finem rectius consequendum, cuiusq; ferme

domus penetralia accuratè perlustrata fuerunt, & innumeri codices, imo multi voluminum acerui congesti, atque in conspectu iudicum concremati, vt post Ammianum libro 29 prodit Baronius tomo 4. annalium sub anno Christi 370 pag. 226. in impressione Antuerpien. de Anno 1594. Ea de causa innocenter etiam D. Chrysostronus in discrimen, à quo tamen diuino præsidio liberatus extitit, deuenerat, vt ipse testis est in hom. 39 in acta Apost. vbi sic loquitur: Mota est olim, me adhuc adolescentulo, magna tyrannorum hostilitas: militibus etiam foris extra ciuitatem ad insidias positis, forte fortuito libellos quærebant incantatorios & magicos. Et qui scripserat librum, nondum perfectum in flumen abiecerat, & captus, cum postularetur ab eo, reddere non poterat, sed ducebatur per totam ciuitatem vincus: & cum ita accusaretur, dedit pœnam. Tunc ego ad martyris ædem proficisci volens, transibam per hortos iuxta flumen cum alio quodam. Ille autem viso libro qui in superficie fluebat: primum quidem putabat in teum esse: prior autem factus, agnouit esse librum, & descendens recepit. Ego aut cõtendebam, vt de communi inuento, & ridebã. Sed videamus, inquit, quid nam hoc sit. Reuoluit partem paginæ, & inuenit scripta magica. Accidit aut eodem tempore, militem transire: qui hoc animaduertens abiit, & timere nos fecit.

cit. Quis enim credidisset, quod è flumine sumptum sustulisset, cum omnes tunc etiam qui non suspecti essent, detinerentur? & abijcere non audebanus, ne videremur: idem erat periculum si scanderemus. Concessit igitur Deus & abiicimus, & postea à periculis liberati sumus. Hinc clarum redditur quam illis temporibus fuerit periculosum & infame habere libros magiæ. Quod tamen hoc tempore impunè dissimulatur maximèq; apud corrupta iuventutem in abusu est.

Ex dicta L. comprobatur non solum magorum, sed etiam hæreticorum libros esse comburendos, & non conseruandos. Leo Papa primus in Epistola quadam ad Toribium Astoricensem Episcopum, cap. 15. sic ait. Curandum est & sacerdotali diligentia maximè prouidendum, vt falsi codices & à sincera veritate discordes, in nullo vsu lectionis habeantur. Apocriphæ atem scripturæ, quæ sub nominibus Apostolorum, multorum habent seminarium falsitatum, non solum interdiciendæ, sed etiam penitus auferendæ sunt, atq; ignibus concremendæ. Quamuis enim sunt in illis quædam, quæ videantur habere speciem pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis, sed per fabularum illecebras hoc latenter operantur, vt mirabilium narratione seductos, laqueis cuiuscunq; erroris inuoluant. Huius Epist. meminit Alphons. Castr. li. 2. de iusta hæret. Libri hæreticorum comburendi.

punit. c. 5. qui hanc materiam omnibus latiùs
discutit. Super hoc articulo digna lectione est
Epist. Victoris Constantini ad Episc. & popu-
lum ex Socrate, de Ario & eius scriptis. lib. 2
cap. 15. histor. tripartitæ, in hæc verba. Malignos
& impios Arius imitatus, dignum est vt illo-
rum quoque suscipiat ultionem. Sicut ergo
Porphyrius diuinæ pietatis inimicus, iniqua
volumina contra religionem proferens, dig-
nam promeruit inuenire mercedem, & talem,
per quam in posterum esset opprobrium, &
plurima compleretur infamia, & iunc placuit
Arium & confectatores eius vocari Porphyri-
anos, vt quorum mores imitati sunt, eorum
vocabulo perfruantur. Super hæc autem si qua
conscriptio ab Ario facta reperitur igni trada-
tur, vt non solum praua eius doctrina depe-
reat, sed neq; vlla eius possint remanere com-
menta. Hoc etiam præcipio, si qui cõscriptio-
nes Arii cælasse comperitur, & non repente
proferens igne consumpserit, moris supplicio
subiacebit. Mox enim vt in hoc fuerit captus,
capitalem suscipiet ultionem. Dus vos custo-
diat. Hæc est Constantini Epistola. His acce-
dunt aliæ Christianorum Impertorum leges
in C. de hæret. L. Omnes vetitæ legibus diuinis
& imperialibus constitutionibus hæreses per-
petuo quiescant, & nemo ultius conetur,
quæ reperit prophana præcepta, vel docere, vel
discere, nec antistites eorundem audeant fidẽ
infi-

insinuare, quam non habeant, &c. Et L. Dam-
nato. §. Nec non impios, ait Lex libros nefandi
& sacrilegi Nestorij aduersus venerabilem Or-
thodoxorum sectam, decretaq; sanctissimi cœ-
tus Antistitum Ephesi habiti scriptos habere,
vel legere, aut describere quisquam audeat:
quos diligenti studio requiri, ac publicè com-
buri decernimus, &c. Et in fin. L. Scientibus
vniuersis violatorem huius legis publicatione
honorum esse coercendum. Vbi optimè notat
Salyc. quod non est licitum libros improbatæ
fidei legere, aut describere, sed debent combu-
ri in præsentia Episcopi, iuxta d. L. Mathem. &
in L. Quicumq; §. Nulli etiam contra venerabi-
lem Calcedonensem Synodum liceat, vel ali-
quid dictare, vel scribere, vel ædere, atque
emittere: aut aliorum dicta vel scripta super
eadem re proferre. Nemo huiusmodi habere
libros, & sacrilega scriptorum audeat monu-
menta seruare. Quod si qui in his criminibus
fuerint deprehensi, perpetua deportatione
damnentur. & in §. Omnes verò huiusmodi
chartæ ac libri, qui funestam Euthicetis, hoc
est, & Apollinarij complexi fuerint dogmata,
incendio concrementur, vt facinorosæ per-
uersitatis vestigia flammis combusta pereant:
æquum namque est, vt immanissima sacrile-
gia par pœnæ magnitudo percellat, scienti-
bus moderatoribus etiam prouinciarum, ea-
rumq; apparitoribus, defensoribus etiam ciui-

tatum, quod si ea, quæ legis huius religiosissima sanctione custodienda decernimus, aut neglexerint, aut aliqua permiserint temeritate violari: denarum librarum auri mulctam fisco nostro inferre cogantur: Insuper etiam æstimationis suæ periculum sustinebunt. Ad idem facit illud, quod Iurisperiti tradunt, quod quis præsumatur hæreticus, & de hæresi possit condemnari eo ipso, quod libri hæresis penes aliquem reperiuntur. Ludouicus Romanus in singulari 323. incip. Eo ipso, quod libri hæresis, &c. Alberic. in L. Quicumq; C. de hæret. Hippol. Marfil. in pract. crim. §. diligenter. num. 92. Idem in cons. 52. incip. Misericordia domini, num. 34. Archid. & Ioan. Andr. in cap. Filij, de hæret. lib. 6. Carrer. in tract. de hæret. num. 135. & alij alibi. Et lex Pontificia in bulla cœnæ Domini, excommunicatione prima etiam prohibet legere, & retinere libros hæreticorum publicè vel occultè, quouis ingenio vel colore, sine auctoritate & licentia sedis Apostolicæ, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, cuius absolutio reseruata est summo pontifici. De qua re Martin. Nauar. tractat lib. 5. consiliorum in tit. de Hæreticis consil. 3. num. 1. & cons. 8. Si quis autem ignoranter incidet in librum hæreticum, existimans bona fide Catholicum & legeret, non incidet: Quia bulla excommunicat scienter legentes & retinentes. Nec etiam Episcopi & ordinarij possunt

possunt suis subditis dare licentiam legendi
aut retinendi libros hæreticos, nisi ex spe-
ciali delegatione pontificis, vt idem Nauar-
rus docet lib. 1. Consil. de Constitut. consil. 1.
numero 75. Quia inferior non potest legem
superioris tollere, c. Cum inferior. de maior.
& Clem. Ne Romani. de elect. Neq; absolue-
re à reseruatis Papæ. cap. Ad eminentiam, de
sent. excommu. & id etiam litera d. Bullæ Cœ-
næ ostendit, cum dicit. (Sine auctoritate
nostra, & sedis Apostolicæ.) Omni enim tem-
pore, quando Religio viguit, vt ex dictis con-
stat, curæ fuit non solum Episcopis, sed etiam
Imperatoribus, vt libri à Catholica fide alieni
comburerentur, & non impunè retineren-
tur, nec venderentur. Cuius nunc (proh do-
lor) in multis locis contrarium videmus, cum
maxima Christianæ reigionis pernicie, & ani-
marum interitu. Si enim Apostolus Paulus,
Prophana & vaniloquia hæreticorum deui-
tanda pronunciat, eo quod multum profi-
ciant ad impietatem, & eorum sermo, vt cancer
serpat: multo magis profecto librorum lectio
cauenda, scriptura enim manet, & vox perit,
& ea quæ permanent fortius imprimunt in
animum, magisq; mouët. Hinc vt ex illo Acto.
19. citato constat, sicut testimonium & signi-
ficatio apertissima veræ fidei & conuersionis
est, libros curiosos, & à fide Catholica alienos
incendio tradere, vt patet ex illis verbis sub-
iectis

iectis. Ita fortiter crescebat verbum Dei, & confirmabatur: Sic infirmæ fidei & fictæ charitatis argumentum est, legere, retinere, & non velle Vulcano consecrare huiusmodi libros. Quare rectissimè secundum Iurisperitorum sententiam, contra tales est vehementissima præsumptio hæresis.

Contra dicta, obijciunt quidam Catholici etiam scioli, hæreticorum lectionem esse licitam & admittendam, ex illo S. Pauli 1. ad Thessalonicenses 5. Omnia probate, quod bonum est tenete. Ergo potest aliquis hæreticorum libros legere, cum etiam aliqua bona in eis contineantur, & ad effectum bonum, maximè ut eorum errores melius cognoscat, ac rectius eis respondere queat. Respondetur; hoc argumentum probat, quod si nullum præceptum Ecclesiæ esset, licitum fore legere huiusmodi libros eis, qui dignoscere & fecernere bonum à malo possunt, ita ut eis nullum immineat periculum subuersionis, quod qui amat, peribit in illo. Ad huius rei illustrationem pulchrum adfert exemplum Eusebii lib. 7. historiæ Ecclesiast. cap. 6. de Dionysio Alexandrino, cuius verba adfert ex eiusdem li. 3. de Baptismate ad Philomenem Presbyterum urbis Romæ. Sic enim scribit Dionysius. Ego & tractatus hæreticorum lego, & traditiones eorum perscrutor, etiam si videar ad horam verbis illorum pollui. Sed multum mihi confert hoc ipsum, quod ex ipsorum
verbis

verbis arguere eos possum. Denique cum aliquis ex fratribus & compreshyteris prohiberet me, ne heretica lectione tanquam cœniali cuius fœtore polluerer, visio mihi quædam à Deo ostenditur, quæ me confirmaret, & sermo ad me factus est, hæc mihi euidenter proloquens. Lege omnia quęcunq; in manus tuas venerint: quia probare singula quęcunq; & discernere potes. Quandoq; ex initio hæc tibi causa fuit credēdi. Amplexus sum visionem: quia & Apostolicę sententię concordabat, dicenti: Omnia probate, quod bonum est tenete. Hæc Euseb. Ex qua historia patet, eo tempore etiam habitam esse tanquam rem periculosissimam, lectionem hæreticorum, nec debere sibi vnumquemq; tribuere, quod possit discernere, sed tale iudicium à superiori potestate conferendum, præsertim cum Scriptura nos in contrarium moneat in Euangelio. Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium: & iterum: Cauete vobis à fermento Phariseorum: & iterum Ioannes. ^{1. Ioann. 4.} Nolite omni spiritui credere. Qui ergo simplices & ignari sunt, deberent abstinere, etiam si nulla prohibitio esset, propter imminens & euidens periculum. Nec mouet, quod etiam aliquid boni in eorum scriptis inueniatur. Quia, vt S. Gregorius lib. 5. moralium cap. 11. ait. Habent quippe hoc hæretici proprium, vt malis bona permisceant, quatenus facile sensui au-

fui au-

sui audientes illudant : Si enim semper praua dicerent, citius in sua prauitate cogniti, quod vellent minimè persuaderent. Rursum si semper recta sentirent, profecto hæretici non fuissent: sed dum fallenti arte ad vtraque deseruiunt, & ex malis bona inficiunt, & ex bonis mala abscondunt. Sicut qui veneni poculum porrigit. ora poculi dulcedine mellis tangit, dumq; hoc quod dulce est, primo attractu delibatur, etiam illud quod est mortiferum, indubitanter absorbetur. Itaque hæretici permittent recta peruersis vt ostendendo bona, auditores ad se trahant, & exhibendo mala latenti eos peste corrumpant. Et si quid boni in libris hæreticorum inueniatur, id etiam ex Catholicis haberi potest. Nihil enim dicitur, quod non prius dictum sit. Nec etiam Deus aliquid singulare boni per peruersos diffundit, quod non multo vberius per organa Spiritus sancti communicet, iuxta illud Ioannis : Paracletus Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcunque dixerò vobis. Cum ergo lectio hæreticorum librorum & alienorum à fide Catholica semper sit damnata, vt res perniciofa, nemini dubium esse potest, quod summus in Ecclesia monarcha eam non potuerit sub culpa & pœna prohibere. Atque hoc præceptum operatur, vt quod antea ex suo genere erat periculosum, & li-

&licitum eis, qui sine periculo poterant legere & approbare, postea omnibus vi præcepti fiat illicitum, nisi licentia sedis Apostolicæ accedat, cuius etiam est ante licentiam cognoscere & iudicare, an sine periculo & cum fructu licentiam petens legere possit. Nemo enim iudex in propria causa esse potest. Si quis autem legerit, aut habuerit sine licentia libros Catholicorum, quibus annotationes, elucidationes, aut commentaria hæretici inseruerunt, non incidit quidem in pœnas Bullæ cœnæ Domini, sed in censuram latam à Pio Quarto Anno Domini 1564. 14. Martij super approbatione Indicis librorum prohibitorum, quæ bulla indici præfigitur: & talis etiam reatum peccati mortalis incurrit, iuxta ea, quæ bene dicit Nauarrus in manuali confessoriorum, cap. 27. num. 56. & Ipsa bulla decernit. Si quis autem in dubium trahere velit, an Pontifex rectè prohibere possit lectionem & conseruationem librorum hæreticorum sub pœnis & censuris, is etiam vertat in controuersiam, an Catholici & pij Imperatores in legibus ciuilibus, sub pœnis capitalibus & temporalibus prohibere potuerint, & reuocet in litem, an potestati iusta præcipienti, sub reatu mortalis peccati sit obediendum, iuxta illud Lucae. Qui vos spernit, me spernit: & a. Luc. 109
 liud Apostoli. Omnis anima potestatibus sub. Rom. 134
 limioribus subdita sit. Non est enim potestas,
 nisi

nisi

nisi à Deo. Quæ autem sunt à Deo, ordinata sunt. Itaq; qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.

LEX IX. & finalis.

Quicumque maleficorum labe pollutum audierit, deprehenderit, occupauerit: ilico ad publicum pertrahat, & iudicum oculis communis hostem salutis ostendat. Si quisquam ex agitatoribus, id est aurigis, seu ex quolibet alio genere hominum contra hoc edictum venire tentauerit, aut clandestinis supplicijs etiam manifestum reum maleficæ artis oppresserit: ultimum supplicium non euadat, geminæ suspicionis obnoxius, quod aut publicum reum, ne facinoris socios publicaret, seueritati legum, & debita subtraheret questionem: Aut proprium fortassis inimicum sub huiusmodi vindictæ nomine, consilio atrocior confecerit.

CIRCA hanc L. notandum est ex Doctoribus, qui in hanc, sicut in alias leges huius tituli, breuissimè commentati sunt, quod maleficum licet cui libet propria auctoritate capere.

pere, & Iudici præsentare. Quod singulare est, sed ita intelligendum, (quamuis Doctores generaliter loquantur) quando in manifesto crimine deprehenditur. Regulariter autem in alijs criminibus prohibitum hoc est. Commune autem est in hoc crimine & in alijs, quod nemini licet maleficum etiam manifestum propria auctoritate occidere. Deinde ex hac lege in illis verbis (*Ne facinoris socios publicare, &c.*) colligunt DD. crimen malefici esse de genere exceptorum. Alberic. hic & Godefrid. Glossa & Salycet. in L. fin. C. de accusat. Barto. in L. Repeti. de quæst. Marsil. ibid. Bald. lib. 1. consil. 95. incip. Regula iuris. Panormitan. Ioan. Imol. & Anthon. à Butr. in cap. 1. de confess. & alij, quos citavi ad longum in 2. memb. tractat. de confes. malef. conclus. 1. ratione 3. Quare consequenter tradunt, confessum de se in hoc crimine super aliorum scilicet sociorum criminis conscientia, posse & debere interrogari, & interrogatus in conscientia, sub pcena peccati mortalis tenetur facinoris socios iudici publicare, vt in 2. memb. d. tract. ostensum latius est. Vnde communis regula eruitur, quam ponunt Glossa cum text. in cap. 2. de confessis. Panorm. Anthon. Ioan. Imol. Cardinal. Zabarella, Hostiensis, & omnes Doctores ibidem, cum Iuris peritis. in L. fin. C. de accusatio. quod in criminibus exceptis de se confessio, non credendum est contra socios criminis, non

quidem quantum ad condemnandum, sed ad præsumendum. Aliàs profectò non est inuenire discrimen inter crimina excepta, & non excepta, secundum mentem canonum & legum, ac Doctorum. Maximè autem inquirendum in hoc crimine de socijs, quia malefici communiter, vt experientia docet, habent socios, & credo haud ex multis repertum vnum, qui solus sine socijs hoc scelus commiserit. Præterea cùm malefici sint hostes communis salutis, iuxta præsentem L. contra socios inquirere etiam tendit ad communem salutem omnium. Quia nisi maleficorum crimen radicatus extirpetur, salus communis non habebitur. Præterea cum DD. aduertendum est, quod si quis propria auctoritate notorium maleficum interfecerit, duplicem suspicionem ex hac L. incurrit, tum quod conscius sit maleficij, timueritq; ne socios detegeret, si tortura adhibeatur; tum quod ratione vindictæ fortassis fecerit. Circa hunc articulum notat Bald. singulariter, quod non licet subtrahere aliquem reum quæstioni, vel torturæ, nec facere, quod veritas non possit apparere. Ex dictis mala præsumptio sumitur contra eos, qui aliquando maleficis consulunt, aut eos admonendo instruunt, vt fugiant, quando grauibus indicijs laborât: Hi incurrunt suspicionem, aut quod socij criminis sint, aut quod veritatem velint latere & iustitiam impedire; aut quod magis
ament

ament corporis & famæ æstimationem rei
 contra ordinem charitatis, quàm eius animæ
 salutem, quæ præstat omnibus rebus in hoc
 mundo habitis.

*Circa hanc L. cum Doctores ex ea colli-
 gant, nominationē malefici facere præsump-
 tionem contra socium facinoris, breuiter
 tractandum est de indicijs, ex quibus crimen
 maleficorum deprehendi potest.*

DE INDICIIS CRIMI-
 nis maleficij.

NOTANDVM in primis, quod diuersus est
 gradus indiciorum. Quædam enim sunt
 remota: quædam propinqua: alia propin-
 quissima.

Deinde in materia indiciorum multum
 valet omnium iudicio arbitrium iudicis: fal-
 luntur tamen aliqui in intelligentia huius
 nominis, aut saltem in iudicio, qui putant,
 quod arbitrium iudicis sonet, quod ipsi ex
 suo capite & voluntate possint definire, &
 quod eorum propria prudentia debeat for-
 mare iudicium. Iudicis arbitrium forman-
 dum est ita, vt sit iuri & æquitati consonum, &
 in hoc non debet sequi propriam conscien-
 tiam, sed publicam scientiam, vt multis al-
 legationibus ostendunt Andreas Barbatius

in cap. Canonum statuta. de constitut. à num. 167. Marfil. in pract. crimin. §. Diligenter. à nu. 24. & Menoch. lib. I. de arbitr. Iud. quæstion. q. 13. num. 15. Quando ergò iudex formare rectū vult arbitrium, debet sequi canones, leges, cōsiliū peritorum, & praxim doctissimorum & proborum virorum. In materia indiciorum semper hæc doctrina ante oculos habenda est, vt quoniam variæ in casibus occurrentibus circumstantiæ occurrere possunt, Iudex si sibi non sit sufficiens, peritorum consiliū adhibeat. Præterea reducendum est in memoriam pro varietate criminum, varia etiam esse indicia. Quædam communia, quæ omnibus criminibus accommodantur: quædam propria particularibus sceleribus, vt adulterio, furto, homicidio.

Cùm autem latus sit indiciorum campus, & magnus numerus, vt patet ex Doctoribus, qui integros tractatus scripserunt, & ex dicendis manifestum erit, hîc tantum proponentur, quæ huic materiæ conuenient: in reliquis remittitur lector ad Doctores.

Primum indicium: sumptum ex hac L. finali: Denunciatio siue denominatio malefici contra facinoris socios, secundum communem Doctorum sententiam, quos supra ad longum adduximus. Quomodo & in quem sensum hoc verum sit, remitto lectorem ad ea, quæ

Indicia perpendenda in hac maleficorum crimine.

quæ multis declarata sunt in 2. membro superioris tractatus.

Secundum indicium: maximè proprium huic materiæ, est superstitio cum suis varijs speciebus, de quibus ad longum in 1. membro superioris tractatus. Cùm enim superstitio procedat vt plurimum ex pacto implicito, vel expresso cum Dæmone, verum religionis cultum lædit, fidem Christianam labefactat, ac viam sternit ad maleficorum impietatem. Ad hoc facit etiam Constitutio Criminalis Caroli V. in articulo. 44. vbi indicia maleficij ponit, dum ait. Si quis res suspectas, verba, & opera, quæ incantationem sapiunt, vsurpauerit.

Tertium: Si quis alios artem magicam siue maleficium docere voluerit: ex eadem Constitutione.

Quartum: Si quis minatus sit alicui maleficia inferre, & effectus sequutus fuerit: ibidem. Ex minis enim præcedentibus oritur indicium ad maleficium, quando fuerunt præsertim factæ ab eo, qui consuevit eas exequi. Gaudinus in tractat. de malef. in tit. de indicatijs dubitatis. Hyppol. Marfil. in pract. crim. §. Diligenter, à nu. 85. Bald. in L. Metum. C. Quod metus causa. Francis. Brun. de indicatijs & tort. part. 1. q. 3. Decius in cons. 189. num. 17. & alij multi, quos allegant Iulius Clarus lib. 5. sentent. §. fin. pract. crimin. q. 21. nu. 37. & Iacob. Menoch. lib. 1. de præsumpt. q. 89. à num. 60.

Quintum: Singularis familiaritas, & frequens conuersatio cum maleficis & incantatoribus: ex eadem Constitut. in d. art. 44.

Omniū enim Iurisperorū sententia, ex mala conuersatione oritur indicium ad torturam, si modò aliud adminiculum concurrat, vel alia indicia adiuuent. Qualis enim quisq; est, tali socio delectatur. Similis gaudet simili. *Prouerb. 13.* Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis efficitur. Et in *Psal. 17.* Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum peruerso peruerteris. Sic sentiunt Angelus in tractat. maleficiorum, in §. Fama publica. vers. Quæro an indicium. Guido de Suzar. de indicatijs & tort. num. 32. Marfil. in pract. §. Expedita. num. 91. Bald. in tract. de quæst. num. 10. Albert. Gandin. in tract. de malef. in Rub. de quæst. Ioseph. Mascard. vol. 1. de probation. Concl. 451. Menoch. in d. q. nu. 125. & alij alibi. Amicitia enim reproborum, ait Salyce. in L. Nullus, supra eod. tit. est repellenda. Ex hac causa prouenit, quod aliquando in vino pago, aut loco tam multæ sint sagæ & malefici, vt (proh dolor) experiētia discimus, imò etiam si aliæ accedant, ex cohabitatione inficiuntur. Vna enim malefica aliam inficit, præsertim ad voluntatem & imperium Demonis, qui nihil magis appetit, quàm vt numerus suorum augeatur, & regnum CHRISTI diminuat.

ter. Quamuis etiam existimem ob magnitudinem scelerum, quæ malefici, ubi in vno loco ita morantur, committunt, cum nolint benedictionem, accipiant maledictionem, & relinquatur Dæmoni maior potestas in commorantes in tali loco, ubi notabilis est numerus maleficorum.

Sextum: Est fama vehemens cum alijs adminiculis, contra multorum doctorum sententiam, quos Menoc. in d. q. num. 32. adducit, qui volunt famam vehementem per se sufficere. Sed communior & tutior doctrina est, quod non sine alijs adminiculis, vt ostendit Iulius Clar. loco citato, num. 1. Quia fama est indicium valdè remotum à delicto & fallax facilè, & sic ex nuda fama durum esset hominem tormentis subijcere, nisi esset delictum difficilis probationis, & persona vilis alijs criminibus conspersa. Vnum tamen in hoc crimine est singulare, quod (vt experientia quotidie docet) multi homines, quorum conuersatio in exterioribus omni repræhensione caret, depræhenduntur hoc nefandissimo scelere coinquinati. Quia huius criminis exercitium est occultissimum, cum dependeat à cooperatione Principis tenebrarum, qui amat noctem, & odit lucem. Qua occasione aut impossibilis, aut saltem difficilis potest esse purgatio canonica in hoc crimine: Cum hæc fundetur in conscientia bonorum virorum,

qui nocte dormiunt, quando malefici sua negotia expediunt, & sic non possunt de secretis & ignotis in sua conscientia maleficij aliquem innocentem pronunciare. In probatione autem famæ non satis est dicere & probare famam, sed oportet etiam eius originem ostendere. Quia fama debet originem habere ab honestis personis & fide dignis, non à maleuolis & vilibus, vt probatur ex c. Qualiter & Quando. 2. de accusat. Bart. in L. de minore. §. Plurius de quæst. Marfil. ibid. Abb. in cap. Veniens. l. num. 8. de testib. & alijs alibi.

Quare quidam arbitrantur, & hoc argumento probant, quod ea fama, quæ in hoc maleficorum crimine originem ducit à maleficorum & complicum iudiciali denunciatione, non habeat locum. Sed aduertendum est, dictum hoc commune iuxta diuersitatem rerum & circumstantiarum aliter atq; aliter esse intelligendum, in hunc sensum, quod fama debet habere originem à viris bonis & honestis, quando qualitas personæ, natura rei, ac circumstantiæ hoc admittunt, & sic subintelligendum, nisi agatur de re turpi. Nam tunc nõ est contemnenda fama, quæ ortum habet à turpibus personis, exempli gratia, si agatur de peccato commisso in lupanari, poterit oriri fama à meretricibus, & lenonibus, non autem à Doctoribus, aut alijs personis honestis, quæ non solent ibidem conuersari, & similiter si
aga-

agatur de chartarum, vel taxillorum ludo, fama ortum trahit à lusoribus, & sic in hoc crimine maleficorum & sagarum, boni honestiq; viri non interfunt eorum ludis, choreis, maleficijs & coniurationibus, in profunda nocte, in abditis, remotis, agrestibus, secretisq; locis. Quare fama etiam à talibus originem trahere non potest, sed à consortibus, qui tam turpibus sceleribus presentes sunt. Hanc expositionem docent Salycet. in L. Ea quidem. C. de accusat. non longè à fine, vlt. q. principali, & Iul. Clar. lib. 5. §. fin. pract. crim. q. 6. nu. 17. Et hoc est quod Bartol. in d. L. de minore. Justinus Amedæus in tract. de Syndicatu, nu. 51. & 55. Panorm. in cap. Qualiter & quando, secutus Bartol. & alij alibi tradunt, famam debere habere initium ex probabilibus coniecturis & causis, vel iusta causa, sicut etiam ex delicto aliquando docent sumere originem.

Septimum: Fuga est etiam indicium ad torturam, quando aliquis præsertim fugit ante accusationem, vel inquisitionem contra eum formatam, vel antequam ad aliquem actum sit processum. Bart. in L. i. ff. de bonis eorum, qui ante sententiam sibi mortem consciuerunt. Angel. in tract. malef. in verb. Fama publica. vers. An fuga sit sufficiens. Marfil. in d. §. Diligenter. num. 41. & alij multi: quos allegant Menoch. & Clar. loc. cit. 21. & Andreas Gaill. pract. obseruat. lib. 2. obseruat. 109. Addit. Marfil. etiam

Aaa 5 habe-

habere locum, quando fugit, dum habet suspicionem, quod contra eum formabitur inquisitio. Malefici sæpè fuga solent sibi consulere. Alia tamen est ratio, quando quis fugit post inquisitionem, & citatus redit, vel causas probabiles absentia & fugæ allegat.

Octauum: Si aliquod opus magiæ, aut maleficij inueniatur, aut quod sapiat incantationem, vt olla plena vnguentis variarum rerum magicarum, aut alia instrumenta in ædibus diffamata & suspecta inueniantur. Aut etiam liber magiæ penes aliquem reperiatur, qualis ante tres septimanas mihi oblatu à quodam amico, qui eum post mortem cuiusdam, qui eo vsus fuerat, repperat. Qui tam charus suo domino fuerat, quod eum emerat 15. daleris, secundum scriptionem in libro annotatam, & tam pestilens erat, (vt primo aspectu animaduerti) vt legere non vellem, sed statim in præsentia amici tradentis Vulcano, cui cum auctore debebatur, cõsecrarem. Nescio quot miriades Dæmonum in eo continebantur, & horrendæ execrationes cum diris nominibus. Hoc indicium sumitur etiam ex d. Constit. Carolina in art. 44. Ad idem facit si liber hæreticus penes aliquem reperiatur, suspectus vehementissimè habetur, vt condemnari possit, si aliæ coniecturæ accedant, modò non habeat cum auctoritate superioris, potestatem habentis & concedentis ad bonum finem. Ludouic. Roman.

man. in singul. 323. incip. Eo ipso, quod libri hæresis reperiuntur. Marsil. in d. 6. Diligenter. num. 92. Menoch. lib. 2. de arbitr. Iud. qq. casu 374. num. 12. & alij ab eo citati. Huic congruit L. Maiorem. C. de fals. qui habet penes se instrumentum falsum, præsumitur falsarius, nisi ostendat vnde habuerit. Dicitur indicium ponit etiam Bodinus lib. 4. cap. 4. quod puto esse tam vehemens, vt si quæ alia leuissima adsint, reus possit torqueri. Huic adiungere possumus, si de maleficio suspectus inueniatur in domo, aut stabulo alterius, aut loco & tempore, vbi & quando non debet, & sequatur effectus aliquis, vt mors, mutilatio, aut morbus. Eadem est ratio, si duobus testibus legitimis probetur reum exercuisse aliquem actum superstitiosum, qui ex communi maleficorum praxi ad aliquod maleficio dirigatur. Exempli gratia: Si duo viri viderint mulierem in aqua stantem, & aquam à tergo proijcientem in aërem, vel virum etiam tempore æstatis, dum tempestas instare animaduertitur, lapidem percutientem, aut mulierem flores de varijs arboribus colligentem, & ollæ imponentem, & desimilibus simile est iudicium: hæc sunt indicia vrgentissima, quorum vnumquodq; per se sufficit ad torturam. Eadem est ratio, si vnus testis omni exceptione maior deponat de ipso crimine, vtpote q̄ viderit sagā equo infundentem potionem, qui mortuus

repe-

reperitur. Ad dictum enim vnius testis omni exceptione maioris, deponentis de ipso maleficio, potest quis rapi ad torturam, secundum communem Iuris peritorum sententiam, cui astipulatur Carolina Constitutio in artic. 30.

Nonum : Confessio extraiudicialis rei siue accusati, si duobus testibus probetur, facit sufficiens indicium ad torturam, secundum communem DD. sententiam, quam communem attestantur Felinus in cap. Olim, de rescriptis. Decius in c. At si clerici. de indicatijs. Menoch. lib. 1. de præsumpt. q. 89. num. 14. Ioseph. Mascard. vol. 1. de probat. Conclu. 349. Iul. Clar. in d. q. 21. nu. 31. & alij ab eo citati. Et quamuis, vt ipse Clarus doctè dicit, quidam Doctores teneant, quod huiusmodi confessio possit reuocari, ad euitandum torturam, licet de errore non doceatur: hoc tamen nullo modo est tenendum. Nam si sola reuocatio hoc operaretur, nunquam esset locus communi Conclus. Propter hoc enim deuenitur ad torturam, quia reuocatur confessio, quia si reus in ea persisteret, non esset opus tortura. Semper ergo confessio extraiudicialis facit indicium ad torturam, nisi error probetur. Bodinus lib. 4. cap. 4. plus videtur in hoc crimine tribuere confessioni extraiudiciali, sed à communi sine euidenti ratione, aut lege non est recedendum. Ad hoc indicium reduco verba malefactorum & sagarum, quæ aliquando proferunt, quan-

quando capiuntur, quibus quasi implicite confitentur; vt si dicant, actum est de me, aut: ne me morte afficiatis, rei veritatem libenter fatebor. Vel quando abducitur ab habitatione, valedicit domesticis, & propinquis, petendo veniam, & de similibus simile est iudicium: de his etiam Bodinus loco citato.

Decimum iudicium commune etiam alijs criminibus, tamen in hoc maxime sibi vendicat locum, est taciturnitas rei, quando scit, vel ex literis amicorum, vel eorundem admonitione, vel etiam ex aliorum obiectione siue opprobrio, se haberi pro malefico, aut mago, & tamen non contradicit, nec opponit, sed sedata mente transit, quasi non curaret. Marsil. in pract. Criminali. §. Diligenter. num. 137. Ludouicus Carrer. in pract. pag. 55. in 28. iudicio. Menoch. loco cit. num. 129. Quisquis enim innocens est, ægerrime fert infamiam sibi imponi de tãto scelere. Et vt ait Bodinus, Qui purus ab isto crimine est, calumnias à quibus in alijs criminibus metuitur, nunquam pertimescet. Dicitum tamen iudicium alijs ad minus debet iuuari.

Vndecimum: Si quis scelerata iuramenta, execrabiles blasphemias, & verba impudicissima frequentet, aut Dæmonis nomen semper effutiat ore, aut pueros proprios, siue alienos, aut etiam bestias, in nomine Diaboli execrari solitus sit; vt, exempli gratia, rapiat te
Dia-

Diabolus: ex eas in nomine ipsius: vellem te haberet Dæmon; & de similibus similis est censura. Qui enim talia iuramenta & execrabilis blasphemias assidue exercent, de hæresi suspecti sunt, vt docet Iacobus Simancas in comment. Catholicarum Institut. tit. 8. de blasphemis. Carrerius in tract. de hæret. quos allegat & sequitur Menoch. lib. 5. de præsumption. præsumpt. 6. & lib. 1. q. 10. à nu. 8. Alphons. Castrens. lib. 1. de iusta hæretic. punitione. cap. 12. Quomodo ergò meritò non possunt esse tales blasphemii, & immundi execratores vehementer suspecti de maleficij crimine, in quo Deus in summo gradu læditur, relinquitur & abiuratur: & Dæmon colitur, honoratur, & patronus assumitur. Quare in præludij superioris tractatus inter causas dispositiuas ad hoc infelicissimum exercitium posuimus execrationem & maledicendi siue imprecandi rabiem. Huic annumerare possumus, si quis commiserit etiam alia grauissima scelera distantia à maleficio, vt Menoch. d. lib. 1. ex Simanca etiam de hæresi allegat. Nam vix fieri potest, vt homo, qui Deo adhæret, & ad Diaboli partes non declinavit, horrenda scelera perpetret. Qui autem Deo valedixit, & Dæmoni fidem addixit, portam iam omnibus sceleribus etiam scedissimis aperuit.

Duodecimum ponunt Doctores mallei maleficarum, Grilland. & Bodinus, quod sagæ lachry

chrymas emittere non possint. Quod si intelligant lachrymas ex dolore peccatorum, aut oleo diuinæ suauitatis prodeunt, facillè assentior: aliàs quod non possint excutere guttas aquarum & lachrymarum, parum fidei attribuo. Quia verum est de mulieribus, quod quidam cecinit.

Vt flerent, oculos erudière suos.

Imò sæpè ex pusillanimitate, tristitia, aut dolore corporali lachrymas emittunt.

Decimum tertium. Quidam indicium sumunt ex facie de maleficis, vt si oculos in terram defigant, aut terribiles deformesq; vultus habeant. Quare cõmuniter dici solet. Deformis, vt saga. Huic concordat Bodin. lib. 3. c. 3. ex Hieronym. Cardano lib. 20. de subtilitate. & Martin. Arles ex alijs in tract. de superstit. à n. 100. Sicut enim qui in fodina auri sequitur ipsũ minerale, pallidus efficitur, & tremulus fit, qui tractat venã argenti viui: Ita qui sequitur, & inspicit horribilem & turpem visionem Dæmonis, deformis & horribilis in facie redditur. Pro his est etiam Direct. inquisitorum in 3. par. in c. de signis exterioribus, per quæ necromantici hæretici dignoscuntur & magi hereticates, vt loquitur. Habent enim, ait, vt cõmunius, ex visione & apparitione, ac colloctione malorum spirituum toruum visum & obliquũ. Pro hac sententia facit, quod Iurisperiti tradũt, indicium ad torturam sumi ex mala physiognomia. Marfil. in pract.

S. Ex.

§. Expedita. num. 53. ex Baldo L. 2. C. Quorum appellat. non recip. Carrer. in pract. pag. 55. in 29. indicio. Menoch. lib. 1. de prob. q. d. num. 13 & alij ab eo allegati. Quomodo de moribus hominum ex physionomia iudicari possit, supra ostensum est. Etsi non sit improbable, quod a seclæ Dæmonum deformitatem in facie contrahant, tamen cū deformitas ex multis alijs causis originem sumere possit, valde infirmum & leue indicium hinc desumitur.

Decimumquartum ponitur à Lamberto Dano, in Dialogo de fortarijs, & Ioanne Bodino lib. 2. cap. 4. & lib. 4. cap. 4. & est stigma siue nota, quam Dæmon imprimit eis maleficis & sagis in aliqua parte corporis, quos timet sibi non fore fideles: vnde principes quique magi tale signum non habent. Memini me etiam audiuisse, quibusdam nostris maleficis & sagis signa impressa fuisse. Triscalanus Magus, Bodino referente, dicebat signatis magis inesse quàm vestigium leporis, & quamuis ad ossa indatur quāsi acus, locum tamē sensus expertem esse. Sed quicquid sit, non puto tale signum magni faciendum esse. Facile enim, si quis querat huiusmodi signa, finget aut putabit esse, quod non est. Quod enim Patrum documento sancitum non est, superstitiosa ad inuentione non est præsumendum. 2. q. 5. cap. Consultuisti. Imò si Dæmon cognosceret suos ex tali signo

signo cognosci, non imprimeret: Sicut etiam Bodin. exempla refert, in quibus postera die, post depræhensionem signi, fuit nota deleta. Similiter admodum superstitiosum est, quod prædicto affine est, quod quidam in fronte ex eradicatione Chrismatis sagas cognoscere volunt.

Decimum quintum. Referunt quidam in hunc ordinem indiciorum, quibus sagæ cognoscuntur, probationem aquæ frigidæ, sed hæc in canonibus, expressè reprobatur 2. q. 5. can. Mennam & in cap. Tuarum, de purgat. canonica. Sed de hac materia latius actum est in 2. memb. superioris tractatus, dub. 1. principali.

Decimum sextum. Firmum putat esse Bodinus lib. 4. cap. 4. indicium in diffamata, si nata sit ex parentibus maleficis, aut altero tantum. Vnde putat hanc amplissimam esse regulam, & paucissimas exceptiones admittere. Si saga est mater, est etiam filia. Sed hæc consequentia quomodo tam necessariò cohæreat, ut Bodinus infert, non video. Sicut enim ex bonis parentibus nonnunquam oriuntur filij mali: ita ex malis quandoq; etiam boni nascuntur, sicut è spinis rosæ producuntur. Sic ex Achaz pessimo rege & idololatra natus est sanctus rex Ezechias ut in libro. Reg. est videre. Sic etiam Iosias, rex pius, qui tulit abominations impietatis, cuius memoria secundum Ecclesiasticum quasi mel indulcabitur, *Eccles. 49.*

Bbb

filius

COMMENT. IN TIT. C.

filius fuit impij Idololatræ Amon. Quamvis enim in filijs paterni criminis exempla metuantur. can. Si quis. 6. q. 1. non tamen necessarid ita contingit. Mores enim multum iuvantur gratia Dei, instructione, bona cõversatione, ac regimine. Quando autem filia alijs indicijs grauat, auget præsumptionem, si parens alter, vel aliqui de cognatione & familia fuerint magi & malefici. Hoc tamen refertur ad iudicium malæ conuersationis & cohabitationis: Qui enim tãgit picem, coinquinatur ab ea. Expetit tamen non rarò malus spiritus à sagis, vt filios, aut filias sibi in obsequium deuocant. Quare aliquando tam malas inueneris matres in hac arte, vt prolem necdum natam Dæmoni in abominabile offerant obsequium.

Decimumseptimum. Est singularitas quædam notabilis in actibus religionis. Cùm sint superstitiosi, gaudent singularitate, & in actibus exterioribus non rarò incedunt in vestimentis ouium, more magistri sui, qui se etiam transfiguratur in angelum lucis, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Decimum octauum. Est mutatio loci, currunt huc atq; illuc, præsertim quando sibi timent, vtpote quum iam sunt diffamati, vel in proximo sunt, vt deprehendantur: aut iam sciunt socios sui facinoris deprehensos, à quibus metuunt se denunciandos. Tunc enim timente,

ment, & mirabiliter in animo discruciantur propter poenam, quam ratione conscientiae sceleris animus quasi praesagit, iuxta illud quod Sapiens attribuit magicæ artis peritis in lib. Sapien. Frequenter enim, ait, praeco-^{Sapient. 17.} pant pessima, redarguente conscientia. Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis: semper enim praesumit seua perturbata conscientia, id est, conscius sui sceleris remorsu conscientiae mouetur, ut seipsum cõdemnet, & suspicetur poenam promeritam, instare antequam etiam praesens sit, & sic nequitia efficit timidum, cum semper propinqua esse & ante oculos versari timeat tormenta. Id quod Cicer. breuibus verbis in Orat. pro Milone significat, cum dicit: Magna est vis conscientiae in utramq; partem, ut nec timeant, qui nihil commiserunt, & poenam semper ante oculos versari parent qui peccauerunt. Alia est etiam huius inconstantiae & mutationis de loco in locum causa. Cum enim tam magna sit inter spiritum bonum & malum pugna, quando conscientia iam incipit remordere, mota ex tribulatione & timore extrinseco aduenienti, ob pericula & tormenta imminencia, magna nascitur etiam in animo malefici perturbatio. Quare currit de loco ad locum, quærit quietem, & non inuenit, idq; in multis obseruatum est.

Decemum rationum est inconstantia & contrarietas

Bbb 2

rietas

rietas in verbis. Facit enim conscientia sceleris timorq; quo concutiuntur, vt parum sibi constant. Hæc autem indicium facere ad torturam tradunt Doctores. Marfil, in d. §. Diligenter. num. 74. Francif. Brunus de indicijs & tortura par. 1. q. 3. Angel. ab Aretio in tract. malefic. verb. Fama publica. Bartol. in L. fin. ff. de quæst. & alij multi, quos refert Menoch. in d. q. 89. lib. 1. de præsumpt. hoc tamen indicium non est tantum, vt ex eo quis debeat subijci tormentis, nisi alia, magis mouentia accedant. Habent tamen hoc proprij sagæ & malefici, vt vix respondeant ex proposito ad interrogata, sed nutant in responsionibus, vt obseruandum statuit Bodinus in d. c. 4. lib. 4.

Vigefimum indicium, efficere possunt titubatio & animi trepidatio, quando reus examinatur, & interrogatur. Marfil. loco cit. Bartol. in L. de minore, §. Plurimum. Angel. in d. verb. Fama publica. Menoch. vbi supra. num. 72. Iul. Clar. in d. q. 21. lib. 5. num. 39. & alij communiter. Huc facit illud Ciceronis lib. 2. ad Herennium. Titubatio, inquit, mutatio coloris, oratio inconstans, tremor & id genus alia: nempe si constiterit reum, cum ad eum ventum est, erubuisse, titubasse, expalluisse, inconstanter locutum esse, concidisse, pollicitum esse aliquid. Et illud Prouerb. 10. Pauor his, qui operantur malum. Postremò, quoniam Iudices aliquando ad inquirendam veritatem

tatem maleficos captiuos duos in conspectu opponunt, vel vt aliqui vocant confrontant, summa tum adhibenda est iudici prudētia, vt bene dicta examinet, quid opponatur, quomodo ab altero respondeatur, an alter taceat an neget, qua animi constantia, qua verborum arte, quia quosdam honoratiores & prudentiores instruit Diabol. vt valde callidè loquātur. Hic etiam valde bene notanda duo illa vltima indicia. Hoc loco de confrontatione maleficorum aduertendum est quando alter eorum tantum in vinculis, & vult alteri necdum vinculis constituto crimen in frontem dicere, in quo sibi socius fuit, vt hoc non fiat temerè, nisi alia indicia talia præcedant, vt, si testis in frontem deponens constanter in confessione & obiectione perseueret, cum probabili circumstantiarum declaratione, in custodia detineri possit, si rationibus legitimis opponentis dicta non elidat, sed potius indicia facinoris præbeat. Quia magna est in fama ei, qui pro bono viro habetur, confrontari cum homine reo tanti sceleris, quasi socius criminis sit, quam non licet vlli iudici alicui inferre, nisi alia sufficientia indicia præcedant, quæ loco diffamationis sint. Etenim indicia propinqua siue semiplena suppleunt locum diffamationis, vt multis allegationibus declarat. Marfil. in practica crimin. §. Constante. à num. 19. Si autem confrontatus

sufficientibus indicijs grauatus, post confrontationem iterum dimittatur, magis confrontatione suspectus redditus, quam purgatus, & ipse hoc animaduertat, facile fugiet. Hęc sunt, quę pro ratione temporis, in commentarium de maleficis & mathematicis referre volui precando Deum optimum Max. lucis authorem, vt principis tenebrarum tyrannidem, qua nunc in multos Christianos sæuit, reprimat: lapsis manus misericordię ad surgendum per salutarem pœnitentiam porrigat, & hunc laborem ad ipsius honorem, patrięq; salutem susceptum, foelici fine remuneret.

Amen.

(..)

EXTRA

